

משנת התלמוד הקצר / מסכת בבא קמא -ק2100 הקצר אב תשס"ו

בהכנת חיבור "משנת התלמוד השלם והקצר" הושקעו עבודה רבה ולכן כל הזכויות שמורות ומשויירות למחבר, הן על פי דין תורה והן על פי חוק הבינלאומי ואסור בכל תוקף כל הדפסה, צילום, העתקה, שיכפול, הקלטה, תרגום, אחסון במאגר מידע, מולטימדיה ו/או כל מאגר אחר, או כל אמצעי אלקטרוני אופטי, מכני או אחר, של כל חלק שהוא מהחומר ללא אישור בכתב.

בחיבורי "משנת זכויות היוצר" מהדורה תשס"ב פרק ה' הערה 1, הבאנו שלפי הרבה פוסקים איסור העתקה כרוך באיסור גזל מהתורה, ולכן אסור להעתיק אפי' למטרה עצמית גם אם בלא העתקה לא היה קונה את היצירה, ושכן פוסק מרן הגרי"ש אלישיב מובא בחיבורי שם פרק יח, וכן דעת הגר"ש הלוי ואזנר

פרק ראשון

ארבעה אבות

- א. **הטעם שהתנא נקט מבעה קודם אש – עיין תוס'** [דף ב. כ.]
- ב. **"כח אחר מעורב בו"**
לתוס'⁽¹⁾ – הוי קולא, לרש"י⁽²⁾ – הוי חומרא.
- ג. **אם עונשין ממון מן הדין** [דף ב. כ.]
ממשנתנו משמע שעונשין, אך התוס'⁽³⁾ מביאים מכילתא, שאין עונשין.
- ד. **הנפק"מ בין אב לתולדה לענין שבת** [דף ב. כ.]
לרבנן: כשעשה שתי אבות בהדי הדדי או שתי תולדות בהדי הדדי – חייב שתים, ואילו כשעשה אב ותולדה ידידה, חייבים חטאת אחת, אבל לרבי אליעזר חייב שתים, ואין זה נפק"מ.
- תוס'⁽⁴⁾ בתירוצם השני, כותבים: שלרבי אליעזר יש נפק"מ כשהתרה תולדה בשמה ולא בשם האב לא הוי התראה, אך לתירוצם הראשון – הוי התראה, ולא הוי נפק"מ.
- ה. **הגדרת הגמ' למלאכת שבת להחשיבו "אב" או "תולדה"** [דף ב. כ.]
לפי הגירסא המופיעה בגמ' המצויה בידינו: "הך דהוה במשכן חשיבא, וכו'" – כותבים התוס': שהכל תלוי בחשיבות בלבד שאף אם לא היה במשכן קרוי "אב", ולפי הגירסא המובאת בתוס' "וחשיבא" – רק מי שחשוב וגם היה במשכן קרוי "אב".
- ו. **"חרב הרי הוא כחלל"** [דף ג. א.]
שיטת תוס': 1. שנקרא אבי אבות הטומאה לטמא במגע במשא ובאהל.⁽⁵⁾ 2. מתכת אחרת שנוגעת בחרב לא הוי כחלל.
- ז. **המועד למין אחד אם הוי מועד למין אחר** [דף ג. א.]
מועד לאדם הוי מועד לבהמה, ומועד לבהמה לא הוי מועד לאדם. התוס'⁽⁶⁾ מפרשים:
1. כשנגח ג' בני אדם – לרב פפא⁽⁷⁾ בסתמא לא הוי מועד לבהמה, ולרב זביד הוי מועד.

מקורות והערות

1) ד"ה ולא. 2) דף ג: ד"ה דכת. 3) שם. 4) ד"ה ולרבי. 5) והרמב"ם והרמב"ן חולקים שלא הוי ממש. 6) ד"ה ומילתא. 7) לקמן דף ז.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כשנגח ג' שוורים – לרב פפא בסתמא הוי מועד רק לשוורים, ולרב זביד הוי מועד לכל חוץ מלאדם.
3. נגח שור חמור וגמל – לכו"ע בסתמא הוי מועד לכל, דהיינו רק לכל מיני בהמה, אבל אינו מועד לאדם.
4. נגח אדם שור וחמור – לכו"ע הוי מועד לכל ואף לאדם.
5. חזרה ממין אחד, לפירוש אחד בתוס' – הוי חזרה לכל המינים, ולפי' הרב מנחם – כשהיה מועד לכל וחזר מאדם הוי חזרה לכל, אבל אם חזר רק מבהמה ונשאר מועד לאדם, הוי מועד לבהמה.

ח. נשיכה, ונזקי שן [דף ב: ב:]

1. נשיכה תולדה דקרן.
2. חיות רעות שדורסות ואוכלות להנאתן – לתוס' (8) הוי שן. (9)
3. שן חייב בין כשמיכליא קרנא ובין כשלא מיכליא קרנא.

ט. נזקי בור על נזק שנגרם מחבטה [דף ג. ג.]

1. שיעור הבור למיתה הוא י' טפחים, אבל לנזקין בכל שהוא.
2. נזקי בור כתוצאה מחבטה, תוס' (10) מביאים: שלשמואל חייב ולרב פטור, והוסיפו: שרב מודה שחייב על חבטה שנגרמה מאבנו סכינו ומשאו, ואף כשהפקירם.

י. נזקי כלים בבור שלו וכשהפקיר את הבור [דף ג. ג.]

1. החופר בור, לרבי יהודה – חייב על כלים, ולרבנן – פטור.
2. המניח אבן ברה"ר והפקירו – לכו"ע בדעת רבנן פטור על כלים.
3. המניח אבן ברה"ר ולא הפקירו, לשמואל בדעת רבנן – פטור על כלים, ולרב – חייב מדין "שור".

יא. תוס' כותבים: שחייב על נזקי בורו ואשו אף שאינם ממנו [דף ג. ג.]

יב. תולדותיהם של נזיקין כיוצא בהם, חוץ מצרורות שאינם כיוצא"ב [דף ג. ג.]

יג. דיני רגל וצרורות דרגל [דף ג. ג.]

1. משלם נזק שלם. 2. פטור ברה"ר. 3. משלם מן העליה.
- צרורות דרגל: 1. משלם חצי נזק. 2. פטור ברה"ר. 3. לענין לשלם מן העליה, לרבא הוי ספק, ולרב פפא פשיטא שמשלם מן העליה.

יד. אדם אין משלם כופר [דף ד. ד.]

טו. אדם המזיק כשהוא ישן או אנוס [דף ד. ד.]

תוס' (11) מביאים ירושלמי: שכשהשכיב עצמו אצל כלים – חייב, להיפך – פטור.

טז. אדם המזיק ע"י מים [דף ד. ד.]

תוס' (12) כותבים: 1. כשהזיקו בכח ראשון בדרך הילוכם – חייב מדין אדם המזיק, וכמו שמצינו בגמ' שחייב על כיחו וניעו. 2. אדם המזיק בכח שני – פטור, דגרמא הוא. 3. מים שהזיקו בתר דנייחי – החיוב מדין "בור".

מקורות והערות

(8) דף ג. ד"ה ושו. (9) נשיכת נחש, לתוס' לקמן דף טז. ד"ה והנחש הוי רגל. (10) ד"ה בין. (11) ד"ה כיון. (12) ד"ה ואימא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

יז. דין "כאשר זמם" ולא כאשר עשה במיתה ובממון [דף ד:]

תוס'⁽¹³⁾ כותבים: שאף שבדיני נפשות אמרינן "כאשר זמם ולא כאשר עשה", מ"מ בממונות חייבים אפי' כשנעשה מעשה.

לריב"א – זהו מפני שאפשר בחזרה, ולר"י – זהו מפני שעונשין ממון מן הדין.

יח. שלושים אבות נזקין, ולר"ע יש שלושים ואחד [דף ה.ה.]

עשרים וארבע אבות נזיקין, ויש להוסיף: קרן, אדם שהזיק שור בידים, מוסר, מפגל, תוס' מוסיפים: כופר, ול' של עבד, ולר"ע גם שור שהזיק הקדש.

יט. מטמא ומדמע, לתוס':⁽¹⁴⁾ בשוגג פטור [דף ה.ה.]

כ. עדים זוממין, לתוס':⁽¹⁵⁾ הדין שמשלמים ממיטב זהו גם כשהעידו על שור תם שהזיק [דף ה.ה.]

כא. בור המתגלגל ברגלי אדם או בהמה [דף ו.ו.]

1. כשהזיקו בתר דנייחי – רק בעל התקלה חייב.

2. כשהזיקו בהדי דאזלי, והמגלגל אדם, לרש"י – המגלגל פטור, לתוס'⁽¹⁶⁾ – המגלגל חייב הכל.

3. בור המתגלגל ברגלי בהמה – שניהם חייבים.

כב. אדם ושור שדחפו שור לבור [דף ו.ו.]

תוס'⁽¹⁶⁾ כותבים: אם האדם דחף בכוונה שור לבור – רק האדם חייב, ואם שלא בכוונה – שניהם חייבים.

כג. כותל ואילן שנפלו לרה"ר והזיקו [דף ו.ו.]

1. כשנתנו לו זמן לקוץ ולסתור, ונפלו בתוך הזמן והזיקו – פטור.

תוס'⁽¹⁷⁾ כותבים: שאם הזיקו אחרי הנפילה ונודע לו ויכל לסלקו ולא הפקירן חייב.

2. כשנפלו לאחר הזמן שנתנו לו – חייב אפי' הפקירן.

תוס'⁽¹⁷⁾ כותבים: שחייב על נזק שבשעת נפילה ושלאחר נפילה, ואף שלא ידע שנפלו.

3. כשנפלו בלא שהזהירוהו לקוץ ולסתור, לרש"י ותוס'⁽¹⁷⁾ – פטור, תוס' הביאו גירסא שחייב, ולא הסכימו עם גירסא זו.

כד. אכל ערוגה ויש ספק אם אכלה שמינה או כחושה [דף ו.ו.]

לרב אידי בר אבין אליבא דרבי ישמעאל – משלם כשוויות דמי ערוגה שמינה, ולרבא – מספק משלם רק כשוויות דמי ערוגה כחושה.

כה. פרטי תשלומי "מיטב" מקרקעות דמזיק [דף ו.ו.]

לר"ע – בכל מקרה משלם מעידית "ממיטב כרמו" דמזיק, ולפי רבי ישמעאל – אם עידית דניזק כויבורית דמזיק, משלם כעידית דניזק, דיליף גו"ש שדה שדה.

כו. דין שור של הדיוט שנגח שור של הקדש, ולהיפך [דף ו.ו.]

1. שור של הדיוט שנגח שור של הקדש, לר"ע ולר"ש בן מנסיא – אפי' תמה משלמת נ"ש, ולפי רבי ישמעאל – פטורה.

2. שור של הקדש שנגח שור של הדיוט – לכו"ע פטור.

מקורות והערות

(13) ד"ה ועדים. (14) ד"ה המטמא. (15) ד"ה תחת. (16) ד"ה לאתווי. (17) ד"ה הכותל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

כז. התשלומין לאוכל הקדש ומזיקו, ולמזיק תרומה

[דף ו: א]

התוס' (18) כותבים:

1. אדם האוכל הקדש – חייב מדאורייתא לשלם קרן, חומש ואשם.
2. אדם המזיק ושאר מזיקין שהזיקו הקדש, לת"ק – פטורים, חוץ מאדם המזיק שמדאורייתא פטור, וחייב מדרבנן קרן בלבד בלא חומש, ולר"ש בן מנסיא – חייב מדאורייתא נ"ש, ושפטור רק על נזקי בור.
3. המזיק תרומה – חייב לשלם את הקרן מדין "לא תגזול".

כח. מתן צדקה לבעל רכוש בשעת דחקו

[דף ז: א]

1. היו לו מאתיים חסר דינר – יכול ליטול אפי' אלף זוז.
2. כשהיו לו רכוש ואינו מוצא למכרן בשווין והשדות של כולם הוזלו והעני לפחות ממאתיים – יכול ליטול אפי' אלף זוז, ואם עדיין שויים יותר ממאתיים, לרש"י בפירושו הראשון ולתוס' בשם הרי"ף – אינו מקבל מעשר עני, ולרש"י בפירושו השני – מאכילין אותו מעשר עני, עד שיוכל למכור בשוויהן למרות שאינו נקרא "עני", כיון שלא פשע.
3. כשרק שלו הוזל, לרש"י – אין נותנים לו מעשר עני, דפושע הוא, לתוס' בשם הרי"ף – כל זמן שלא יכול למכור בשוויהן, זכאי למעשר עני, אפי' מוצא שיתנו לו יותר ממחצה.
4. כשצריך למכור בתשרי שאז הקרקעות זולות יותר מבניסן, כגון שבתשרי שוות 100 ונחשב ל"עני", ובניסן שוות 200 ונחשב ל"עשיר" – מאכילין אותו עד מחצה, דהיינו עד 100.
5. עשיר שיכול למכור קרקעותיו בתשרי יותר מחצי דמיהן (דהיינו יותר מ-100) – לכו"ע אינו זכאי למעשר עני.
6. בעשיר שיכול למכור קרקעותיו בתשרי פחות מחצי דמיהן, לרש"י – אינו זכאי, ולרי"ף – זכאי.

כט. מיטב שדהו דמזיק או דניזק או של עולם

[דף ו: ח]

לרבי ישמעאל – בדניזק שיימינן, לרבי אבא אליבא דר"ע – בדמזיק שיימינן, לתירוץ ג' בגמ' אליבא דתנא אחת בדעת רבי עקיבא – בשל עולם הן שמין.

ל. סדר התשלומין למי שיש לו נזקין בע"ח וכתובת אשה

[דף ז: ח]

- באם לא מכר את הבינונית והזיבורית לאחר, הדינים כדלהלן:
1. נזקין בעידית, בעל חוב בבינונית, כתובת אשה בזיבורית.
 2. הניזק יכול לכפות את המזיק שיתן לו מבינונית או מזיבורית, והמלוה את הלווה מזיבורית, לאביי – רק לפי ערך כיוקרא דלקמיה. ולרב אחא בר יעקב – יכול אפי' כולא דהשתא.
- רש"י (19) ותוס' (20) כותבים: שיכול לכפות את המזיק והלווה גם כשלא גילו דעתם שרוצה למכור שדותיו.
3. כשהיו לו רק עידית ובינונית – נזקין בעידית, בעל חוב וכתובת אשה בבינונית.
 4. כשהיו לו בינונית וזיבורית, למאן דלית ליה תקנתא דעולא – נזקין בבינונית, בע"ח וכתובת אשה בזיבורית, ואילו למאן דאית ליה תקנתא דעולא – זהו רק כשלא היתה לו עידית ומכרה, באם סוברים בשל הן שמין, או כשהבינונית שלו כעידית דעלמא ואפי' למ"ד בשל עולם הן שמין, אבל אם כשהיתה לו עידית ומכרה או כשהבינונית שלו כבינונית דעלמא ואליבא דמ"ד בשל עולם הן שמין – נזקין ובע"ח בבינונית, וכתובת אשה בזיבורית.

מקורות והערות

[18] ד"ה שור. [19] ד"ה ואי. [20] ד"ה אבל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

לא. סדר התשלומין למי שיש לו עידית, בינונית, וזבורית, והיו עליו נזקין, בע"ח, וכתובת אשה, ומכר השדות לאחר או לאחרים

[דף ה. ח:]

1. כשמכרן לג' בני אדם כאחד – כולן גובין כדינם מהלקוחות.
- תוס' (21) כותבים: הנזקין גובין ממשעבדי רק אם עמד בדין או למ"ד מילוח הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי.
2. כשמכרן לאחד באופן שמכירת העידית היתה באחרונה והמוכר חי – הנזקין מבינונית, לרש"י (22), ולתוס' (23) – גם הבע"ח גובה מבינונית.
3. ואם ביתמי דהיינו שהמוכר מת – כולם גובין כדינם מהלוקח כנ"ל דין 1. לרש"י (24) ולתוס' (25) – "יתמי" היינו גם יתומים גדולים.
4. כשמכרן לאחד או לג' בני אדם זה אחר זה בג' ימים – כולם גובין מן האחרון, אפי' האחרון הוא זיבורית, אין לו גובה מלפניו, אין לו גובה מלפני פניו.
- תוס' (26) כותבים: שה"ה כשמכרן ביום אחד וכתבו השעות בשטר.
- עוד כותבים התוס': (27) שהיינו דוקא כשזמנם ביום אחד ואין לאחד קדימה על חברו, אבל כשיש קדימה – הקודם לחבירו קודם לגביה, והמאוחר ממנו גובה משלפניו, והמאוחר ממנו משלפני פניו.

לב. באופן שבשאלה הקודמת כשאח"כ הלוקח מכרן לאחר

[דף ה. ח:]

1. אם הלוקח הראשון מכר בינונית וזיבורית ושייר עידית לפניו – כולם גובים מהעידית.
2. אם מכר עידית ושייר בינונית וזיבורית, אביי סבר: שגם בזה יגבו מהעידית, ואילו לפי רבא – הלוקח השני יכול להפנות את הבע"ח והכתובת אשה לבינונית וזיבורית.

לג. סדר גבית חוב מלקוחות כשהלוקח מכר לאחר

[דף ה. ח:]

1. כשלו קנה עידית וזיבורית משמעון ושייר בינונית – הבע"ח גובה רק משמעון, דהיינו את הבינונית.
2. כשלו קנה בינונית ושייר עידית וזיבורית, ולא השאיר בינונית דכוותיה – רצה מזה גובה רצה מזה גובה, דכל הקרקעות משועבדות למלוה.
3. כשלו השאיר אצל שמעון בינונית דכוותיה או כשלו קנה זיבורית ושייר בינונית ועידית – בתוס' מבואר: שגובה משמעון רק מבינונית.
4. כשלו קנה עידית ושייר בינונית וזיבורית – בתוס' מבואר: שגובה משמעון בינונית וזיבורית.

לד. במוכר שדה באחריות ושלא באחריות ובא בע"ח: לענין 1. כח המוכר לדון עם הבע"ח. 2. אם יכול להביא עדים הקרובים לקונה, 3. להיפך שהקונה יביא עדים הקרובים למוכר

[דף ה. ח:]

1. כשהמכר היה באחריות – גם המוכר יכול לדון עם הבע"ח.
2. כשהמכר היה שלא באחריות, ללשון ראשון – לא יכול לדון, וללשון שני – יכול. עיין ברש"י ותוס' את הנפק"מ מי דן עם הבע"ח.
3. תוס' (28) כותבים: 1. אין המוכר יכול להביא עדים הקרובים ללוקח ורחוקים למוכר. 2. אין עדים הקרובים למוכר יכולים להעיד לשמעון באופן שהמכר היה באחריות, אבל כשלא באחריות – יכולים להעיד.

מקורות והערות

- 21 (ד"ה כולן. 22) ד"ה בנזקין. 23) ד"ה מכרן. מיהו לפי תוס' בכתובות דף קט: ד"ה ורבנן, ולפי הרא"ש - גם בע"ח גובה מזיבורית. 24) ד"ה בנזקין. 25) ד"ה בדיתמי. 26) ד"ה דאיכא. 27) ד"ה אין לו. 28) ד"ה דינא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

[דף ט.]

לה. חזרה מקנין שדה מחמת שיצאו עליה עוררין

1. כשלא דייש אמצרי (בלא שנתן מעות ולא החזיק) – לכו"ע יכול לחזור בו.
2. כשהחזיק בקרקע בקנין גמור ודייש אמצרי, ולא קיבל אחריות – לכו"ע אין יכול לחזור בו (אפי' כשלא נתן מעות).
- לתירוץ א' בתוס' – כשלא הוזלו קרקעות יכול לומר "שקול ארעא בזוהר", ולתירוץ ב' – אינו יכול לומר כן.
3. כשדייש אמצרי וקיבל אחריות, ללישנא קמא בגמ' – יכול לחזור, וללישנא בתרא – אינו יכול לחזור בו.
- לפי רש"י (בב"מ) – מחלוקתם כשדייש אמצרי אף שלא נעל גדר ופרץ, לתוס' (29) – (אם לא נתן מעות ויצאו עוררין), לכו"ע יכול לחזור בו ואף כשגם נעל גדר ופרץ.
4. אם מלבד מה שהחזיק אמצרי גם נתן מעות – בתוס' (29) מבואר: שלכו"ע ובכל מקרה אין יכול לחזור בו.

לו. סדר התשלומין לניזק, לבע"ח ולפועל, אם מכסף ו/או ממיטב ו/או מסובין [דף ז: ט.]

1. לניזק, לפי רב הונא – או כסף או מיטב, ואם אין לו כסף ומיטב משלם סובין, לפי התוס' (30) בשם הרי"ף – רב הונא בריה דרב יהושע, ורב פפא סוברים: כל מילי מיטב ואפי' סובין ואפי' אם יש לו כסף או מיטב יכול לשלם סובין, והלכה כמותם. ושר"ת פוסק: שצריך לשלם או כסף או מיטב ואם אין לו – יכול לשלם אפי' סובין.
2. לבע"ח – בתוס' (30) מבואר: שאם יש לו מעות אינו יכול לסלקו אלא במעות.
3. לפועל – בתוס' (30) מבואר: שאם אין לבעה"ב מעות, יכול לומר הפועל לבעה"ב "זיל טרח וזבין ואייתי זוזי".

[דף ט.]

לז. אחים שחלקו ובא בע"ח ונטל חלקו של אחד מהם

1. כשאחד נטל קרקע והשני כספים והבע"ח טרף את הקרקע, ללשון א' בגמ' – לוקח חצי חלקו מבעל הכספים, וללשון שני – הפסיד ואין יכול ליקח חצי חלקו מבעל הכספים.
2. כששניהם נטלו קרקע בשוה, לרב – בטלה מחלוקת, לשמואל – הפסיד, ולרב אסי – נטל רביע בקרקע ורביע במעות.
- רש"י מביא ב' שיטות אם נטל גם רביע בקרקע וגם רביע במעות או רק אחד מהם.

[דף ט:]

לח. שור ובור ואש שמסרן לחש"ו והזיקו

1. אם כשמסר שור שאינו קשור ואינו מכוסה – לכו"ע חייב.
2. אם כשמסר שור קשור ובור מכוסה לחש"ו, לר"ל – אם החש"ו פתחו את הקשרים והבור, חייב, ולרבי יוחנן – פטור.
- תוס' כותבים: שמחלוקת ר"ל ורבי יוחנן כשכיסם וקשרם כראוי, אבל כשלא כיסם כראוי לכו"ע חייב.
3. שור קשור כראוי ובור מכוסה כראוי שנפתחו מאליהם בלא שנמסרו לחש"ו – פטור.
4. כשמסר גחלת לחש"ו – לכו"ע פטור.
5. כשמסר שלהבת לחש"ו, לר"ל – חייב, ולרבי יוחנן – פטור.

מקורות והערות

(29) ד"ה משהחזיק. (30) ד"ה רב הונא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לט. הבדלי דינים בין שור לבור

[דף ט: י.]

שור: 1. משלם כופר. 2. חייב ל' שקלים של עבד. 3. נגמר דינו אסור בהנאה. 4. חייב על פסולי המוקדשים. 5. חייב על כלים. 6. חייב על דש בנירו.

בור: 1. אינו משלם כופר. 2. אינו חייב בלי שקלים. 3. אינו אסור בהנאה. 4. פטור על שור פסולי המוקדשים שנפל לבור. 5. לחכמים – פטור על כלים, לרבי יהודה – חייב.

מ. גופו ושערו של מת אם מותרים בהנאה

[דף י.]

תוס'⁽³¹⁾ כותבים: 1. שערו של מת מותר בהנאה. 2. גופו של מת ישראל – אסור. 3. ושל עכו"ם הקנוי לישראל מותר, וכן של עבד.⁽³²⁾

מא. המוסיף לפעולת נזק של אחרים

[דף י.]

1. חפר ט' טפחים ובא אחר והשלימו ל' טפחים ונפל שור ומת – הראשון פטור והאחרון חייב.

2. כשהוזק בו שור או אדם, לרבנן – רק האחרון חייב, ולרבי – שניהם חייבים.

מב. החופר בור עשרה ובא אחר והשלימו לכ' או ל"א

[דף י:]

תוס'⁽³³⁾ כותבים:

1. בהשלימו לכ' או לל' – כולם חייבים.

2. כשהשלימו ל"א – האחרון פטור.

3. כשהאחרון סייד וכייד, באופן שמחמת הראשון לא היה הבל למיתה ולא לנזקין – כותבים התוס': שרבי מודה שהאחרון חייב בין למיתה ובין לנזקין.

מג. כשמסר שורו לחמשה בני אדם ופשע אחד מהם ויצא והזיק, ודין מרבה בחבילה

[דף י.]

1. כשמסר שורו לחמשה ובגלל פשיעתו אין השור שמור – הוא חייב הכל.

2. אם למרות פשיעתו השור שמור – מאי קעביד, לרש"י הם חייבים והוא פטור, לתוס' – כולם חייבים וישלם כל אחד לפי חלקו.

3. מרבה בחבילה באופן שבלא הריבוי האש לא היתה מתפשטת – רק המרבה חייב, ואם בלא הריבוי גם היתה מתפשטת – "מאי קעביד", פירושו כבדין הקודם.

מד. חמשה שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו, ובא אחר וישב או סמך עליהם ונשבר

[דף י:]

1. כשבלא הוא גם היה נשבר – מאי קעביד, ופירושו כבנושא הקודם דין 2.

2. כשבלא הוא היה נשבר לאחר שעתיים, ובגללו נשבר אחר שעה – כולם חייבים.

3. כשהספסל נשבר ברגע שסמך – רק האחרון חייב.

4. כשבלעדיו לא היה נשבר, לפי הגהות הגר"א בדעת רש"י – כולם חייבים.⁽³⁴⁾

לפי התוס' בשם הרשב"ם – חיוב תשלומין על ספסל שנשבר ניתן לחייב רק אנשים כפפא בר אבא, אבל בני אדם אחרים פטורים משום "מתה מחמת מלאכה", ולפי ר"ת ור' עזריאל – אין בזה פטור של "מתה מחמת מלאכה".

מקורות והערות

(31) ד"ה שהשור. (32) הקצה"ח כותב: שתוס' נקטו "עבד", רק אגב שיטפא. (33) ד"ה מאי קעביד. (34) לפי המאירי, הנימוק"י, והטור - רק האחרון חייב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ר

מה. עשרה שהכו אדם אחד בעשר מקלות ומת

[דף י:]

1. אם הכהו בבת אחת – כולם פטורים.
2. אם הכהו בזה אחר זה, לרבנן – כולם פטורים, ולרבי יהודה בן בתירא – רק האחרון חייב. תוס' (35) כותבים: שרבנן מודים כשלאשונים אין כדי להמית שרק האחרון חייב.

מו. פחת נבילה וטורח נבילה

[דף י: יא.]

1. פחת נבילה – לניזוק.
2. טורח נבילה באופן שלמעלה מן הבור היא שווה יותר – על המזיק.
3. טורח נבילה באופן שלמעלה מן הבור ולמטה מן הבור הם שווין, לאחרים ואבא שאול – על המזיק, ולפי ת"ק – על הניזוק.

מז. שווה כסף ככסף בגנב, גזלן, ושואל.

[דף יא.]

1. לשמואל ולרב פפי – אין שמין לגנב ולגזלן, ומשלם דמים ולא יכול להחזיר את השברים, ולעולא אמר רבי אלעזר – שמין, דיכול לשלם את השברים, והילכתא שאין שמין.
- לרש"י: (36) זהו מנהג דיינים, (משמע שס"ל שמדאורייתא שמין – כור המבחן), ולתוס': מדאורייתא אין שמין.
2. לשואל – שמין, ויכול לשלם את השברים.

מח. שליא שיצתה מקצתה לענין טומאת לידה, לטמא טהרות ולאוסרה על בעלה

[דף יא.]

- לעולא אמר ר"א – אין מקצת שליא בלא ולד, ואזלינן לחומרא הן באשה והן בבהמה.
1. באשה: א. טמאה לידה. ב. אסורה לבעלה. ג. מונים שבועיים של נקבה מהיום השני. ד. תוס' (37) מוסיפים: שמחמירים גם שדמים שתראה ביום מ"א מטמאים אותה. ה. רש"י (38) כותב: שהאשה גם מטמאה טהרות שתגע בהן. וכותבים התוס': (39) אם הטהרות ברה"ר אינם טמאים, דספק טומאה ברה"ר טהור.
 2. בבהמה – אפי' החלק שבפנים אינו ניתן בשחיטת האם.
 3. תוס' (40) כותבים: שאם הולד יצא תחילה ואח"כ השליא והיא קשורה בו – לא חוששין לולד אחר, ואם אינה קשורה בולד – חוששין לולד אחר, וסוגייתנו "שאינן מקצת שליא בלא ולד" זהו רק כשיצא מקצת שליא לבד וה"ה כשיצא שליא בלא ולד.

מט. ספק ספיקא בטומאת נדה ובלידה

[דף יא.]

1. באשה – לקולא, בבהמה – לחומרא.
2. לרש"י (38) באשה לקולא אפי' לענין טהרות ואפי' ברה"י, לתוס': (41) באשה לקולא, א. שלא אוסרים אותה לבעלה. ב. טהרות ברה"ר טהורים, אבל שברה"י ספיקן וספק ספיקן לחומרא.
3. תוס' (41) כותבים: ספק ספיקא המוליד תרי קולי דסתרי אהדדי – בשניהם אזלינן לחומרא.

נ. שומת בגדים של אחין שחלקו

[דף יא:]

1. מה שעל האחין – שמין.
2. מה שעל בניהם ובנותיהם – אין שמין.

מקורות והערות

(35) ד"ה כולן. (36) ד"ה אמר שמואל. (37) ד"ה דקא. (38) ד"ה חוששת. (39) ד"ה דאין. (40) ד"ה שליא. (41) ד"ה דקא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. מה שעל האחי האח הגדול, לרב פפא – אין שמין, וכותבים תוס':⁽⁴²⁾ שאם האחין מיחו – שמין גם בגדיו.

נא. שומר שמסר לשומר [דף יא:]

לפי עולא א"ר אלעזר – פטור אפי' שומר שכר שמסר לשו"ח, לרש"י:⁽⁴³⁾ הראשון פטור בכל האופנים שהיה פטור אילו לא מסרה, וחייב על פשיעתו של שני.

ולפי רבא – חייב, אפי' שו"ח שמסר לשו"ש. לרש"י:⁽⁴⁴⁾ חייב אפי' באונסין. תוס' כותבים: שמודה רבא כשידוע שהשני נאמן למפקיד יותר מהראשון, שהראשון פטור לגמרי.

נב. גבית חוב מגלימת הלווה, מעבדיו, ומשווריו שאצל יתומים ולקוחות [דף יא:]

1. גובין חוב אפי' מגלימא שעל כתיפו של הלווה, לתוס':⁽⁴⁵⁾ זהו רק כשיש לו שנים או כשהטלית יקרה, אבל כשאינה יקרה לא גובין, ואילו לפי ר"ת: הלכה שאין מסדרין לבע"ח, ולכן גובין אפי' בשאינה יקרה.

2. מעבדים שאצל לקוחות, למ"ד עבדי כמקרקעי – גובין ואפי' כשלא עשאן אפותיקי, ולמ"ד עבדי כמטלטלי – גובין רק באם עשאו אפותיקי.

תוס':⁽⁴⁶⁾ כותבים: שדין יתומים כדין לקוחות שגובין מהם רק במילוח בשטר ולא במילוח על פה.

עוד כותבים:⁽⁴⁷⁾ שאם סוברים "שיעבודא דאורייתא" – לכו"ע עבדי כמקרקעי וגובין מעבדים שאצל לקוחות ויתומים אפי' בלא אפותיקי.

3. שורו אפותיקי – אין בע"ח גובה ממנו.

נג. עבדי כמקרקעי או כמטלטלי [דף יא: יב:]

1. לגבות מחוב – עיין נושא קודם דינים 3, 2.

2. לכו"ע פרוזבול אינו נכתב על עבדים.

3. לענין לקנות מטלטלין אגב עבד באם לא מונחים על העבד, (קנין אגב, לתוס':⁽⁴⁸⁾ הוי קנין רק מדרבנן), למ"ד עבדי מטלטלי – לא קונה, ולמ"ד עבדי כמקרקעי – הדין תלוי במחלוקת תנאים אם קונה.

4. מטלטלין המונחים על גבי עבד שאינו כפות, מדין "חצר" לכו"ע אינו קונה את המטלטלין, ואילו מדין "אגב" – הדין תלוי במחלוקת שתי ברייתות.

5. מטלטלין המונחים על גבי עבד כפות – לכו"ע קונה. לתוס':⁽⁴⁹⁾ קונה רק אם גם ישן.

6. החזיק בקרקע ורוצה לקנות עבדים העומדים בקרקע – לכו"ע קנאם, למ"ד עבדי כמקרקעי – קונה בקנין חזקה, ולמ"ד עבדי כמטלטלי – קונה בקנין אגב.

7. החזיק בקרקע ורוצה לקנות עבדים שאינם עומדים בקרקע – לכו"ע לא קנאם.

8. החזיק בקרקע ורוצה לקנות בהמות – תוס'⁽⁵⁰⁾ כותבים: שלכו"ע קנאם בקנין אגב אפי' אין עומדין בתוכה, הואיל ואין להם דעת.

9. לענין אונאה ושבועה – תוס'⁽⁵¹⁾ כותבים שנידם כקרקעים.

10. המוכר עיר או האומר "מטלטלי לפלוני", תוס'⁽⁵²⁾ כותבים: שהדין תלוי לפי לשון בני אדם.

נד. לתוס':⁽⁵³⁾ אין קרקע נקנית אגב קרקע ואין עבד נקנה בקנין חצר [דף יב:]

מקורות והערות

(42) ד"ה בגדול (43) ד"ה שומר, ולא, אלא. (44) ד"ה חייב. (45) ד"ה אפי'. (46) ד"ה כגון. (47) ד"ה אנה. (48) שם. (49) ד"ה והלכתא. (50) ד"ה שאני. (51) ד"ה אנה. (52) שם. (53) ד"ה בעינן, למי לי, מכר לו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

נה. קדשים קלים אם ממון בעלים הם [דף יב: יג.]

1. לרבנן – כל הקדשים ממון גבוה הם, תוס' (54) כותבים: שמודים רבנן בכור בעל מום ששחטוהו שהוי ממון בעלים אפי' בזמן שביהמ"ק קיים.
2. מעשר בהמה, לפי בן עזאי ואבא יוסי בן דוסתאי – אפי' לריה"ג הוי ממון גבוה.
3. בכור שנשחט לא במקדש – לכו"ע אסור בהנאה כדין שחוטי חוץ.
4. בכור שראוי להקרבה בזמן שביהמ"ק קיים – אפי' לרבי יוסי הגלילי הוי ממון גבוה, ואפי' מחיים.
5. לרש"י (56) – זהו גם על החלק של הבעלים שבו, ולפי התוס' (57) – בכור וכל הקדשים קלים דינם שווה, שחלק הבעלים לרבי יוסי הגלילי הוי ממון בעלים אפי' אחר שחיטה, וחלק הכהנים הוי ממון גבוה אפי' מחיים.
6. שלמים ותודה, ללישנא קמא אליבא דאבא יוסי בן דוסתאי בדעת בן עזאי – לכו"ע הוי ממון גבוה, ושלת"ק אליבא דבן עזאי – לריה"ג הוי ממון בעלים, וללישנא בתרא – גם לאבא יוסי בן דוסתאי בדעת בן עזאי – לריה"ג הוי ממון בעלים. (55)
6. בכור חי שלא ראוי להקרבה, כגון בחו"ל או בזמן הזה או בעל מום, לרבי יוסי הגלילי הוי ממון בעלים.

נו. זכות מכירת קדשים קלים [דף יב: יג.]

1. לרבנן – כל הקדשים אסור למכרן בין תם ובין בעל מום.
2. מעשר בהמה – גם לריה"ג אינו יכול למכור.
3. בכור כשלא ראוי להקרבה – לריה"ג יכול למכור.
4. בכור הראוי להקרבה – גם לריה"ג אינו יכול למכור, לרש"י: זהו אפי' מחיים ואפי' את חלק הבעלים, ולתוס': לפי רבי יוסי הגלילי את חלק הבעלים יכול למכור אפי' לאחר שחיטה.
5. כשנשחט תם חי לא בזמן הבית או מחוץ למקדש – אסור בהנאה.
6. שלמים ותודה, לסוברים שממון בעלים – יכול למכור, ולסוברים ממון גבוה – אינו יכול למכור.

נז. קבלת שמירת נזקין ע"י ד' שומרים [דף יג: יד.]

1. כששור המשאיל הזיק לשור אחר, באופן שהשואל קיבל עליו שמירת נזקין – השואל חייב, תם ח"נ, ומועד נזק שלם.
2. כששור המשאיל הזיק לשור אחר, באופן שהשואל לא קיבל עליו שמירת נזקין – השואל פטור, תוס' (58) כותבים: שהמשאיל חייב, תם ח"נ, ומועד נזק שלם.
3. כששור המשאיל הזיק לשור אחר, בסתמא – מהגמ' משמע שהשואל פטור.
4. כששור המשאיל הזיק לשור השואל – המשאיל פטור. ואם השואל לא קיבל שמירת נזקין – המשאיל חייב, תם חצי נזק ומועד נזק שלם.
5. כששור השואל הזיק לשור המשאיל, בסתמא – השואל חייב בכל הנזק, מדין "שואל", ואם כשקיבל עליו שמירת נזקין ולא שמירת גופו חייב, תוס' (59) כותבים: תם ח"נ, ומועד נזק שלם.
6. כשהשואל לא קיבל שמירת נזקין – תם משלם ח"נ, ומועד נזק שלם.

מקורות והערות

(54) ד"ה ואם. (55) ללישנא בתרא אליבא דבן עזאי - יתכן ולכו"ע הוי ממון גבוה. (56) ד"ה אבל לאחר. (57) ד"ה מחיים. (58) ד"ה ולא. (59) ד"ה כגון.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

נה. נזקי קרן שן ורגל שהזיקו בחצר השותפין [דף יג: יד.]

1. בחצר המיוחדת לזה ולזה לפירות ולשוורים – דינו כברה"ר, שפטורים משן ורגל, וחייבים ח"נ על קרן.
2. בחצר המיוחדת לזה ולזה לפירות ולא לשוורים, על נזקי קרן – ברה"ר, ואילו על נזקי שן ורגל, לפי רבי אליעזר – כברה"ר, (עיין בדין הקודם), והגמ' מסתפקת: אם רב חסדא חולק, וסובר שהוי כברה"י.
3. כשמיוחדת לאחד לפירות, ולזה ולזה לשוורים, על נזקי קרן – כברה"ר, ואילו על נזקי שן ורגל – לרש"י: (60) כברה"י, ולר"ת: (61) כברה"ר.

נט. נזקי שן ורגל ברה"י שאינה של ניזק בפונדק ובבקעה [דף יד:]

1. ברה"י שאינה של ניזק – פטור, דבעינן "וביער בשדה אחר" וליכא.
2. בפונדק – חייבים, הואיל ומיוחד בפונדק ובבקעה לסוחרים ולא לשוורים שלהם.
3. בבקעה – פטורים, דסתם בקעה רועים שם שוורים.

ס. קנין שטרות [דף יד:]

לרש"י – נקנים בכסף, לתוס' – במסירה ובשטר, וכתבו: שיש להסתפק אם גם בחליפין.

סא. גביה מנכסי יתומים, וכח לדון דיני קנסות [דף יד:]

1. אין ב"ד נזקקין לנכסי יתומים, אלא רק לנכסים שיש להם אחריות או כשתפס ניזק מטלטלין בחיי המזיק.
- תוס' (62) כותבים: שזהו רק למ"ד שיעבודא דאורייתא, או כשעמד בדין ולכו"ע.
2. דוקא ב"ד מומחין יכולים לדון דיני קנסות.

סב. לתוס': (63) אשה כשרה לדון אף שפסולה להעיד [דף טו:]**סב.1. גדר תשלומי חצי נזק דקרן** [דף טו. טו:]

לרב פפא – ממונא הוא, לרב הונא בריה דרב יהושע – קנסא הוא.

סג. גדר משונה – תשלומיו וגבייתו [דף טו:]

1. כלב שאכל תרנגולים קטנים – לא הוי משונה, לרש"י: ה"ה כשאכל כבשים קטנים.
2. כלב שאכל תרנגולים גדולים או כבשים גדולים – הווי משונה, ולכן תם משלם ח"נ ומועד נזק שלם.
- תוס' (64) כותבים: שזהו למ"ד פלגא נזקא קנסא, אבל למ"ד ממונא – משונה פטור.
3. בבבל לא גובין תשלומי משונה, דאין דנים דיני קנסות בבבל, אבל יכול הניזק לתבוע את המזיק בב"ד שבארץ ישראל.
4. ניזק שתפס תשלומי משונה בבבל אין מוציאין מידו.
- לפי ר"ת (65) – מהני תפיסה רק את המזיק עצמו ובשעת ההיזק.

סד. הבהמה מועדת לרבוץ ולמעך כלים [דף טז:]

ללשון הראשון בגמ' – אם מן הצד מועדת לכל דבר, ואם מתחתיה מועדת רק לפכין קטנים, וללשון השני – בשני האופנים היא מועדת אפי' לפכין גדולים.

מקורות והערות

(60) ד"ה ולגבי קרן. (61) תוד"ה לא לזה. (62) ד"ה ביתמי. (63) ד"ה אשר. (64) ד"ה והשתא. (65) ד"ה ואי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

סה.חיה שטרפה ברה"ר

[דף טז:]

1. זאב שטרף ברה"ר – אורחיה הוא ופטור.
 2. אריה שטרף ברה"ר ואכל – חייב, לתוס': (66) רק ח"נ, דלאו אורחיה לטרופ. לרש"י: (67) נזק שלם.
 3. אריה שטרף ברה"ר להניח ואח"כ אכל – פטור, דאורחיה הוא.
 4. זאב ואריה בני תרבות, לת"ק – מועד הוא, תוס' (68) כותבים: שהיינו רק לדברים שאורחיהו להזיק ופטורים ברה"ר, ולפי רבי אלעזר – כיון שהם בני תרבות אינם מועדים, ותם משלם ח"נ.
- תוס' (69) כותבים: אריה בן תרבות אחר שהועד משלם נ"ש גם ברה"ר מדין קרן, וזאב שהועד חוזר לקדמותו, שנחשב "שן" שברה"ר פטור.

סו. דין אריה, זאב, ונחש בני תרבות, הקשורים ושאינם קשורים, כשהזיקו או הרגו, והאם אפשר לזכות בהם

[דף טז:]

1. נחש מועד לעולם אפי' הוא בן תרבות, ומשלם נזק שלם. ואילו שאר חיות בני תרבות – תלוי במחלוקת תנאים בנושא הקודם דין 4, שלרבי "אלעזר" אינם מועדים.
 2. תוס' (70) מביאים: שלפי רבי אלעזר בסנהדרין – נחש וכל החיות אין להם תרבות, ולכן כל הקודם להורגם זכה. (71)
 3. תוס' (70) מביאים: שלרבי יוחנן אליבא דרבי אלעזר – זהו אף קודם שהמיתו, ולר"ל אליביה – זהו רק אחר שהמיתו.
- לפי תירוץ ראשון בתוס' – המחלוקת בסנהדרין היא אחר שהמיתו וגם באופן שגידלם בבית וקשורים, אבל קודם שהמיתו – לכו"ע בני תרבות הן, ואסור להרגם, והמחלוקת בסוגיין באינם קשורים.
- ולפי תירוץ השני – אין הבדל בין קשורים לשאינם קשורים, והמחלוקת בסוגיין רק קודם שהמיתו לענין חיוב נזיקין, והמחלוקת בסנהדרין רק אחר שהמיתו לענין לחייבם מיתה.

מקורות והערות

66) ד"ה והנחש. 67) במשנה ד"ה הרי אלו מועדין. 68) ד"ה הרי אלו מועדין. 69) ד"ה כי. 70) ד"ה רבי אלעזר. 71) לת"ק בסנהדרין - יש תרבות, ולר"ע שם - רק לנחש אין תרבות.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שני

כיצד הרגל

א. סכום התשלום בנזק שמחמת צרורות של רגל [דף יז:]

לסומכוס – נזק שלם, לרבנן – חצי נזק.

ב. בתר מעיקרא או בתר תבר מנא [דף יז:]

1. בזורק כלי מראש הגג ובא אחר ושברו במקל – לרבא ספק, לרבה "פטור" ואין ספק, דאמרינן מנא תבירא תבר.

לפי רש"י(1) – לרבה פשיטא ש"בתר מעיקרא אזלינן" ורק הזורק חייב.(2)

2. בזורק אבן או חץ על כלי – לתוס'(3) לכו"ע בתר תבר מנא אזלינן והשובר חייב.(4)

ג. תרנגולין המחטטין בחבל דלי ונפסק החבל ונשבר הדלי [דף יז: יח.]

1. על החבל כשהחבל חזק ובלא עיסה – חצי נזק, דמשונה הוא.

2. על החבל כשהחבל חזק והיה בו עיסה – ברה"י נזק שלם, דאורחיה הוא.

3. על החבל כשהחבל גרוע ישן ובלוי – לתוס'(5) אורחיה הוא ליפסק במציצה מועטת שמחטטין למצוץ המים כדרכן, ומשלם ברה"י נזק שלם, אף כשלא היה בו בצק.

4. על הדלי הראשון באופן שהיה בצק דבוק בחבל ולא אזיל מיניה מיניה – תלוי בספק (שבנושא הקודם) אם בתר מעיקרא אזלינן גופו הוי, ומשלם נ"ש מדין רגל, או בתר תבר מנא, והוי צרורות ומשלם ח"נ.

5. על הדלי השני באופן הנ"ל בדין הקודם – לרב אשי אליבא דסומכוס הוי ספק אם משלם נ"ש או שגמיר הלכה בזה לחייב ח"נ.(6)

6. כשהתרנגול קאזיל מיניה מיניה עד שנשבר – על הדלי הראשון נזק שלם, שהרי הוזק מגופו, ועל השני חצי נזק כדין צרורות.

7. על הדלי הראשון כשלא היה בצק בחבל – תלוי בספיקו של רב אשי אליבא דרבנן אם יש שינוי לצרורות ומשלם רבע נזק, או אין שינוי ומשלם חצי נזק.

8. על הדלי השני כשלא היה בצק בחבל – לתוס'(7) תלוי בספיקו של רב אשי, בדין כח כחו אם הוי ככוחו, שהספק הוא גם לרבנן דסומכוס.

ד. דיני צרורות [דף יח.-יט.]

1. בצרורות משונים (כגון: ע"י ביעוט) בג' הפעמים הראשונות – משלם מגופו כדין קרן, שהרי הויקה בכותה ולא בגופה.

מקורות והערות

(1) ד"ה פטור. (2) לראב"ד ולרמב"ן - שניהם פטורים. (3) ד"ה זרק. (4) והרא"ש מדמה זורק על כלי כזורק הכלי עצמו. (5) ד"ה והא. (6) לפי תוס' לקמן דף כב. ד"ה ורבי - לרבנן הוי ספק אם חייב כהדלי הראשון או פטור, ולפי הרא"ש סי' ב' - פשיטא שלרבנן שהוי כהדלי הראשון. (7) שם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. בצרורות דרגל בדרך הילוכה – רבא מסתפק אליבא דרבנן אם משלם מגופו או מעליה, ושלסומכוס פשיטא שמשלם מעליה.
3. בצרורות משונים (כגון: ע"י ביעוט) כשהזיק פעם אחת וברה"ר, לרבנן דסומכוס – הדין תלוי בספיקו של רב אשי, אם יש שינוי לצרורות ולרביע נזק, שאז משלם רבע נזק, ושאם אין שינוי – משלם חצי נזק, ולסומכוס – הוי כקרן ממש.
4. בצרורות משונים וברשות הניזק, לפי רש"י ולתירוץ ראשון בתוס' – לרבנן אם סוברים כר"ט ברה"י משלם נזק שלם מגופו, ולפי תירוצם השני – משלם חצי נזק מגופו אף אם סוברים כר"ט, ולסומכוס משלם נ"ש מגופו.
5. בצרורות אחרי ג' פעמים, לסומכוס – אם בצרורות דאורחיהו משלם מדין רגל, ואם ע"י ביעוט משלם מדין קרן, ולפי רבא אליבא דרבנן – הוי ספק אם יש העדאה ומשלם נזק שלם.
- לרש"י בפירושו הראשון – ספיקו של רבא בצרורות משונים הוא, שאם יש שינוי לצרורות ורביע נזק, העדאה לשלם ח"נ, אבל בצרורות אורחיהו, משלם תמיד חצי נזק, ולפירושו השני – הספק באורחיהו, אבל בצרורות משונים פשיטא שיש העדאה, ולתוס':⁽⁸⁾ הספק בשני סוגי הצרורות.
6. כח כוחו – רב אשי מסתפק אם לסומכוס משלם ח"נ.

ה. הידוס אינו מועד [דף יז: יז.]

- ו. תרנגול התוקע לאויר כלי
1. בכלי זכוכית שהיה בו "בורני" – לפשטות הגמ' הוי צרורות.
2. כשלא היה "בורני" – הוי משונה, לפשטות הגמ': היינו בצרורות משונים.

ז. בהמה שהלכה במקום שאי אפשר בלא שמתזת [דף יט.]

הגמ' נשארה בספק. לפי הפירוש הראשון ברש"י – הספק הוא אם משלם חצי נזק בצרורות דאורחיה מדין רגל או רבע נזק, כיון שהיה ע"י ביעוט, ולפירושו השני – הספק הוא אם דומה לקרן כיון שהיה ע"י ביעוט ויש העדאה ומשלם נזק שלם או הוי אורחיה ודומה לרגל ואין העדאה.⁽⁹⁾

ח. דרסה על כלי ושברתו ונפל על כלי אחר ושברו [דף יט.]

1. כששניהם ברה"ר – פטור.
2. כששניהם ברה"י – על הראשון נ"ש, ועל השני חייב מדין צרורות.
3. כשהראשון ברה"ר והשני ברה"י – על הראשון פטור, ועל השני חייב כדין צרורות.
4. כשהראשון ברה"י והשני ברה"ר – על הראשון נ"ש, ועל השני פטורים.

ט. כשכשה בזנבה הוי ספק [דף יט:]

לרש"י – הספק רק בכשכוש יתירה, אם הוי משונה, אבל ברגיל פשיטא דרגל הוא.⁽¹⁰⁾

י. נזק ע"י דליל הקשור ברגל תרנגול [דף יט:]

1. כשנקשר מאליו בלא פשיעת בעל הדליל, והנזק אירע בתר דנייה הדליל – בעל התרנגול ובעל הדליל פטורים.
2. כשנקשר מחמת פשיעת בעל הדליל – רק בעל הדליל חייב מדין "בור".

מקורות והערות

(8) ד"ה במועד. (9) ולפי הרא"ש - הספק ברה"ר אם רגל הוא ופטור. (10) לפי הראב"ד הרא"ש והרשב"א - למסקנת הגמ' אורחיה היא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשאחר קשרו – רק הקושר חייב, מדין בור המתגלגל.

לרש"י – הקושר חייב מפני שקנאו בהגבהה, ולתוס' – זהו מפני שהניחו במקום התורפה, ואף כשלא קנה בהגבהה.

4. כשהנזק אירע מחמת שהתרנגול אדייה אדויי – בעל התרנגול חייב, לרש"י: (11) חצי נזק מדין צרורות, והקושר פטור לגמרי, ולתוס' (11) גם הקושר חייב, ומדין אש, ולכן כל אחד מהם משלם ח"נ.

יא. אכילה ע"י הדחק, ודין בהמה שעלתה על חבית כדי לאכול [דף יט:]

1. אכילה ע"י הדחק – שמה אכילה, ומשלמת נזק שלם.

2. כשאכלה כסות או כלים ע"י הדחק – משונה היא וחייבת ח"נ.

3. כשאכלה לחם וסל ביחד – משלמת נ"ש גם על הסל, כיון דאורחיה למיכל לחם לא מבחנת על הסל.

4. כשאכלה לחם המונח בסל ואח"כ את הסל – על הלחם נ"ש, ועל הסל ח"נ. רש"י כותב: שאם אירע הנזק בבבל שאין דנים בו דיני קנסות, יש לו חצי נזק רק אם תפס.

5. כשעלתה על חבית כדי לאכול ואח"כ שברה את החבית – משלמת נ"ש גם על החבית, כיון שדרכה בכך.

יב. בהמה וחיה שאכלו פת ובשר [דף יט:]

1. בהמה – דרכה לאכול פת (ומשלמת נזק שלם), אבל אכילת פת בפתורה לאו אורחיה (ומשלמת חצי נזק).

2. חיה – דרכה לאכול בשר (ומשלמת נ"ש), אבל לא בשר צלוי, (ומשלמת חצי נזק).

3. צבי – אין דרכו לאכול לא פת ולא בשר חי, (ומשלמת חצי נזק).

4. חזיר שאכל בשר – משלם נ"ש. תוס' (12) כותבים: שזהו מפני שאכילה ע"י הדחק שמה אכילה, (ושבשר נפלים דרכים הם הוי אורחיה).

יג. בהמה ברה"ר שפשטה צוארה מעל גבי חברתה או כשקפצה ואכלה [דף כ:]

1. כשפשטה צוארה – לאילפא: חייבת נזק שלם, הואיל וגב חברתה רה"י היא.

2. כשקפצה ואכלה – חייבת, לרש"י, ולתוס' (13) ח"נ, משום קרן. (14)

יד. מתגלגל [דף כ:]

1. דבר ארוך שמקצתו ברה"י ומקצתו ברה"ר – אזלינן בתר מקום המצאה של הבהמה, שאם הבהמה ברה"י חייבת על כולו, ואם נמצאת ברה"ר פטורה על כולו.

2. הגמ' מסתפקת בגרעיני שעורים שהתגלגלו, לפי רש"י – הספק בגרעיני שעורים (שכל גרעין או כולו בפנים או כולו בחוץ, וכשאוכלת גרעין אחד אין השני הולך אחריו), כשגילגלה אותם למקום שעומדת שם, אם אזלינן בתר לקיחה או בתר אכילה, ותוס' חולקים, וסוברים שבאופן זה פשיטא שאזלינן בתר מקום אכילה, ולכן מפרשים: שהספק בפירות המתגלגלים מרה"י לרה"ר, והבהמה ברה"י, באופן שאם לא היתה מעכבת את הפירות הפירות היו יוצאים לרה"ר, מי אמרינן כיון שהיה מתגלגל לרה"ר כאילו אכלתו שם ופטורה או שלמעשה אכלה ברה"י וחייבת.

טו. כל המשנה ובא אחר ושינה בו פטור [דף כ:]

1. כשאכלה כסות או כלים ברה"ר, לרב ור"ל – פטורה, דהנחתן ברה"ר הוי שינוי. ולרבי יוחנן – חייבת, דפעמים אדם עומד לפוש והנחתן לא הוי שינוי.

מקורות והערות

(11) ד"ה קשרו. (12) ד"ה יחזיר. (13) דף כא: ד"ה ואילפא. (14) לפי הרמב"ן אליבא דאילפא - חייבת נ"ש, 1. מפני שנחשב רה"י, 2.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. בעטה מהלכת ברבוצה, לרב לר"ל ולרבי יוחנן – פטורה. (15)

טז. שומת "מה שנהנית" [דף כ.:

לרבה, ותניא כוותיה בשם רשב"י – משלמת דמי עמיר, לרבא וכן תניא כותיה – דמי שעורין בזול.

יז. סוגיית זה נהנה וזה לא חסר [דף כ.-כא.:

1. זה לא נהנה וזה לא חסר – פטור.

2. זה נהנה וזה חסר – חייב.

3. זה נהנה וזה לא חסר, לפי רמי בר חייא – חייב, ומודה שאפשר לחייבו: 1. לדעת רבי יוסי באם טוען "לדידי סגי לי בנטירא בת זוזא", 2. לרבנן דרבי יהודה בבית ועליה של שנים ונפלו, שהבית לעליה משתעבד. ולפי רב כהנא א"ר יוחנן ודעימיה – פטור. ומודים שאפשר לחייבו: 1. כשיש טענת "את גרמת לי היקיפא יתרא" אליבא דרבנן או "טענת שחוריייתא דאשייתא" לרבי יהודה. 2. כשעמד ניקף וגדר את הרביעית, הואיל וגילה דעתו שניחא ליה.

4. הדר בבית שבעליו משתמשים בו למחסן, לרב יוסף – גם פטור, דס"ל שהפטור ב"זה נהנה וזה לא חסר", משום "ביתא מיתב יתיב", והרי גם כשגר במחסן מתקנו, ואילו לרב סחורה אמר רב הונא – הפטור משום "שאינה יוכת שער" שמציל הבית משממון, ולכן בדר במחסן חייב, שהרי הבית אינו שמם.

5. זה נהנה וזה לא חסר, באופן שבעה"ב יודע ולא מיחה, לרשב"י – לכו"ע חייב, ולתוס' – גם בזה יש את המחלוקת הנ"ל דין 3.

6. זה לא נהנה וזה חסר, לתוס': (16) פטור, דנחשב "גרמא". (17)

יח. דין המקיף את חבריו מג' רוחות והניקף גדר הרביעית, או כשהקיף מד' רוחות [דף כ.:

1. כשהקיף מג' רוחות – הניקף פטור. ואם אח"כ הניקף גדר את הרביעית – חייב.

2. כשהקיף מד' רוחות, לרבנן – הניקף חייב, לרבי יוסי – פטור.

יט. בית ועליה של שנים שנפלו, ובעל העליה בנה בית וישב בה [דף כ.:

לרבנן – העליון יושב בה עד שהתחתון יתן לו את הוצאותיו אבל לא דמי שכירות, ולרבי יהודה – חייב לתת לו דמי שכירות.

כ. מעילה בנטל אבן או קורה של הקדש [דף כ.:

1. גזבר שנטל – לא מעל.

2. נתנה לחבירו – הוא מעל וחבירו לא מעל.

3. בנאה לתוך ביתו והניחה על פי הארובה – לא מעל עד שידור תחתיה שוה פרוטה.

לרשב"י – דוקא שלא קבעה, אבל בקבעה הוי מעילה מיד אף בלא דר תחתיו, ולתוס' (18) – אפי' בקבעה לא מעל עד שידור תחתיו, משום שהוי שינוי החזור לברייתו.

כא. מחזרת [דף כא.:

1. כשאכלה כשהיא מחזרת מהרחבה לצידי הרחבה, לרב – חייבת מה שהזיקה, ללישנא קמא בשמואל – הוי שן שברה"ר פטורה, וללישנא בתרא – שמואל אינו חלוק על רב.

מקורות והערות

מפני שקפיצה כדי לאכול לא נחשב ל"משונה", ומה שבפשט צוארה רבא ורב אושעיא פוטרים, זהו מפני שנחשב לרה"ר. (15) ואילו לרבא בדף כד: - חייבת. (16) ד"ה זה אין נהנה. (17) הר"ף ועוד ראשונים סוברים שחייב. (18) ד"ה והוא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחזרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הטעם שרב מחייב, לפי רש"י⁽¹⁹⁾ – זהו משום שהחזרת הראש נחשב "משונה", ולכן כל שלא הועדה משלמת חצי נזק, ולפי תוס'⁽²⁰⁾ – זהו משום שנחשב רשות הנזק, וללישנא קמא אליבא דשמואל: מקום שיכולה לחזור ולאכול נחשב לרה"ר.

2. כשחמור טעון גדיים ובשעת עמידתו הגדיים יכולים לאכול בלא חיזור והחמור בחיזור, לתוס'⁽²¹⁾ – הרי רה"ר הן לחמור והן לגדיים, ולרש"י – למ"ד מחזרת חייב, החמור שחיזור חייב מדין קרן, והגדיים שאכלו כדרכן חשיב שן ברה"ר.

כב. בהמה שאכלה מתוך הרחבה, מצידי הרחבה, ומחנות [דף קא. כא.]

1. מתוך הרחבה – משלמת מה שנהנית, דשן ברה"ר פטורה.
2. מצידי הרחבה, לרב – חייב מה שהזיקה רק אם היא מחזרת, ללישנא קמא בשמואל – גם אם היא מחזרת, הרי שן שברה"ר שמשלמת רק מה שנהנית, וללישנא בתרא – שמואל אינו חלוק על רב, (כנ"ל נושא קודם דין 1).
3. מפתח החנות כשנמצא בקרן זוית או כשהפתח בולט לתוך הרחבה באופן שיכולה לאכול בלא חיזור – משלמת רק מה שנהנית, ככל שן ברה"ר.
4. המחזרת מפתח חנות שאינו בולט ואינו בקרן זוית – הדין כהנ"ל דין 2.
5. האוכלת מתוך החנות – משלמת מה שהזיקה.
6. חמור טעון גדיים – עיין בנושא הקודם דין 2.

כג. המקצה מקום מרשותו לרה"ר ושטח שם פירותיו [דף קא. כא. כא:]

1. כשאכלתן בהמה שעברה שם, לענין לחיבה בתשלומין, ללישנא קמא בגמ' – לא איתפריש, ללישנא בתרא – רב פוטר אותם מלשלם, ושמואל מחייב.
- תוס'⁽²²⁾ כותבים: שלרש"י רב פוטר רק כשהניח את הפירות כדי להשביחן, ופטור אף על הפירות הפנימיים, ותוס' חולקים וסוברים: שרב פוטר אפי' כשהניח לא כדי להשביחן.
2. כשנתקלה הבהמה בפירות וניזוקה – תלוי במחלוקת ר"ע ורבי ישמעאל בדין החופר בור ברשותו.

כד. כלב, גדי, תרנגול, ואדם שקפצו או נפלו ושברו כלים [דף קא. כב.]

1. כשנפלו מכותל באופן שהכלים קרובים לכותל וכי קפצי לא נפלי עליהו – פטורים, משום דאנוס על הנפילה.
2. כשנפלו מכותל באופן שיכולים לשבור ע"י קפיצה או בכותל רעוע – תלוי במחלוקת בנידון "תחילתו בפשיעה וסופו באונס".
3. כשנפלו מחמת שהכותל צר – חייבים אף באינו רעוע.
4. כלב וגדי שקפצו מלמעלה ללמטה והזיקו כלים – אורחיה הוא וחשיב רגל, ולכן ברה"ר פטורים וברה"י חייבים נ"ש.
5. אם קפצו בשינוי "כלבא בזקירא וגדיא בסריכא" – לרש"י ולתוס' אף ברה"ר חייבים מדין קרן, ח"נ משום דמשונה הוא.
6. תרנגול שקפץ – אורחיה הוא אפי' כשקופץ מלמטה ללמעלה, ולכן חייב רק ברה"י נ"ש.

מקורות והערות

19) במשנה ד"ה מצידי. 20) ד"ה ובמחזרת. 21) ד"ה דקיימא. 22) ד"ה דרב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחזרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

7. כלב וגדי שקפצו מלמטה ללמעלה, לרש"י⁽²³⁾ – משלם ח"נ, דמשונין הן, ולתוס'⁽²⁴⁾ – פטורים, דאנוס הוא.
8. אדם – בכל מקרה משלם נ"ש. תוס' מוסיפים: דקמ"ל שגם בהפקיד ביתו לחבירו ויש שם חש"ו, שיש לשומר ליוהר שהחש"ו לא ידלגו ויזיקו.

כה. אשו משום חיצו ו/או ממונו

[דף כב. כג.]

1. סיבת החיוב – לרבי יוחנן משום חיצו, ולר"ל משום ממונו.
2. לפי מסקנת הגמ' – לרבי יוחנן אש חייב בד' דברים. רש"י⁽²⁵⁾ כותב: שמבושת פטור, דאינו חייב עד שיתכוון.⁽²⁶⁾
3. תוס'⁽²⁷⁾ כותבים: לרבי יוחנן חייב משום חיצו גם במקום שפשע ולא שימר גחלתו אף שלא עשה בידים.
4. למסקנת הגמ' – מודה רבי יוחנן שאם כלו לו חיצו שחייב רק משום ממונו.
5. כשהדליק בגחלת שאינו שלו, לרש"י אליבא דר"ל – פטור, ולתוס' – לכו"ע חייב.
6. כשכלב נטל חררה והניח בגדיש – לרבי יוחנן משלם ח"נ משום צרורות, ולר"ל פטור.
7. כשהצית לא בגופו של עבד – לרבי יוחנן אמרינן קלב"מ, ופטור על הגדיש, ולר"ל לא אמרינן קלב"מ.
8. כשהאש שרפה טמון – לרבי יוחנן חייב גם על טמון ור"ל פוטר את הטמון.
9. כשכלו לו חיצו ובאופנים הנ"ל 8, 7, 6, 5, 2 – גם לרבי יוחנן פטור.

כו. כלב שנטל גחלת של אחר ושרף גדיש

[דף כב. כג.]

1. כשבעל גחלת שימר גחלתו (כדנטרי אינשי – תוס'), ובעל הכלב פשע בשמירתו, והכלב הניח גחלת בלא שינוי, ונשרף הגדיש, לחייבו על מקום הגחלת – בעל הכלב חייב ברה"י נ"ש מדין "רגל".
2. כבאופן הקודם לחייבו על שאר הגדיש – לרבי יוחנן ח"נ משום "צרורות", ואם כלו לו חיצו – פטור, ולר"ל – בכל מקרה פטור.
3. כנ"ל דין 1. באופן שהכלב אדייה אדויי, על מקום נפילת הגחלת – חייב חצי נזק. לרש"י בפירושו הראשון: משום צרורות, ולפירושו השני: דמשונה הוא.
4. כבאופן הקודם על שאר הגדיש – לר"ל פטור, לתוס' אליבא דרבי יוחנן: הדין תלוי בספיקו של רב אשי, דאם כח כוחו דמי חייב ח"נ, ואם לאו ככוחו פטור.
5. כנ"ל דין 1. באופן שהניח הגחלת בשינוי, על מקום הנחת הגחלת – חייב ח"נ מדין קרן.
6. כשבעל גחלת לא שמר גחלתו, ובעל כלב לא שמר כלבו, לרש"י – בעל גחלת משלם את מה שבעל הכלב אינו משלם, דהיינו שלרבי יוחנן חצי הנזק השני של הגדיש, ולר"ל את כל דמי הגדיש, ולתוס'⁽²⁸⁾ – על שאר הגדיש בעל הכלב משלם רבע, ובעל גחלת שלשה חלקים, ועל מקום גחלת שניהם חייבים.

כז. גמל טעון פשתן שעבר ברה"ר ונדלק מנרו של חנווני ונשרף הבירה

[דף כב.]

1. כשהניח החנווני את נרו מבחוץ, כשהאש לא מסכסכת – החנווני פושע וחייב הכל.
2. כנ"ל ובנר חנוכה – רבי יהודה פוטר את החנווני, ולרבנן חייב.

מקורות והערות

(23) ד"ה מלמטה. (24) ד"ה אדם. (25) ד"ה לחייבו. (26) הר"ח הרי"ף והרמב"ם מחייבים גם בבשת. (27) ד"ה אשו משום חיצו. (28) ד"ה וליחייב, ובדף כב. ד"ה ואי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כנ"ל דין 1, ובמסכסת – בעל גמל פושע וחייב, תוס' (29) כותבים: שהכוונה שבעל הגמל והחנווני ישלמו בשווה. (30)
4. כבדין הקודם באופן שעמדה להטיל מימיה – בעל גמל פטור אפי' עמדה וסכסכה, מפני שאנוס הוא, והחנווני חייב הכל, דפושע הוא, ובגר חנוכה – כנ"ל דין 2.
5. כשהחנווני הניח נרו מבפנים – החנווני פטור בכל מקרה.
6. כבדין הקודם ובאופן שעברה וסכסכה או כשעמדה – בעל גמל חייב הכל.
7. כנ"ל 5 ובאופן שעמדה להטיל מימיה – גם בעל גמל פטור, דאנוס הוא.
8. כנ"ל 5, ובאופן שלא סכסכה – לרבי יוחנן בעל גמל חייב, (31) ולר"ל פטור.

כח. המדליק גדיש והיו בו גדי או עבד ונשרפו [דף כב.-כג.]

1. כשלא נשרף העבד – משלם נ"ש על הגדיש ועל הגדי עכ"פ באם היה כפות.
2. כשלא נשרף העבד, על הגדי כשלא היה כפות, לרש"י ולר"ת (32) – חייב, לרשב"ם (32) – פטור, דהיה לו לברוח.
3. כשעבד שאינו כפות נשרף עם הגדיש והגדי – חייב רק על הגדיש והגדי (לרש"י גם כשאינו כפות, ולרשב"ם דוקא כשכפות), אבל לא על העבד, משום שהיה לו לעבד לברוח.
4. בעבד כפות כשהציתו בגופו של עבד – חייב מיתה על הריגת עבד, ופטור על הגדיש והגדי, משום קלב"מ, וזהו אף בעבד דחד וגדי דחד.
5. כשעבד כפות נשרף בלא שהציתו בגופו של עבד, לפי ר"ל – אין קלב"מ, וחייב על הגדיש והגדי, לרש"י: באש חייב על שריפת עבד שלושים שקלים של עבד, ולתוס': אש פטור משלושים שקלים של עבד, ולפי רבי יוחנן – אם לא כלו לו חיציזו אמרינן קלב"מ. ואם כלו לו חיציזו אין קלב"מ.
6. בעבד דחד וגדי דחד והצית בגופו של עבד – אמרינן קלב"מ, ולרבי יוחנן גם כשלא הצית בגופו של עבד.
7. ממון לזה ונפשות לזה, לר"ת: (33) אמרינן קלב"מ, ולריב"ם: לא אומרים.
8. ממון לזה ונפשות לזה בעדים זוממים – גם לר"ת לא אמרינן קלב"ם.
9. ממון לזה ונפשות לזה ברודף – גם לריב"ם אמרינן קלב"ם.

כט. פי פרה אם כחצר הניזק [דף כג. כג.]

1. כשבהמה לקחה מאכל מחצר הניזק ואכלה שם – חייבת, לתוס' אליבא דמסקנת הגמ': זהו גם כשחש"ו נתנו לה, ואף באופן שלא יכלה ליקח לבד.
2. כשבהמה לקחה מחצר הניזק ואכלה ברה"ר – לתוס' אליבא דמסקנת הגמ': פטורה. (34)
3. כשפיקח הושיט לפרה בלא שיכלה ליקח לבד – הפיקח חייב.

ל. המשסה כלבו של חבירו בחבירו, ודין המשיך נחש בחבירו [דף כג: כד:]

1. המשסה כלבו של חבירו בחבירו – המשסה פטור, דגרמא בנוקין פטור, אבל בעל הכלב – למסקנת הגמ' אומר רבא: "את"ל שחייב".

מקורות והערות

29 ד"ה במסכסת, ואי., 30 יש מפרשים את הגמ' כפשוטה שרק בעל גמל חייב. 31 נחלקו הראשונים: אם חייב הכל על כל הבירה ח"נ או הכל. 32 בתוד"ה והיה. 33 תוד"ה בגדי. 34 לתוס' בהו"א שבגמ' - חייבת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

תוס'⁽³⁵⁾ כותבים: שהכלב בכל מקרה חייב מיתה.

2. המשך נחש בחבירו, לרבי יהודה – המשך חייב, דארס נחש בין שינו עומד, והנחש פטור מסקילה, ולפי חכמים – המשך פטור, והנחש חייב סקילה, דארס נחש מעצמו מקיא.

לא. חיוב הניזק לגדור שדהו, ודין בהמה הרגילה להזיק

[דף כג:]

1. לפי רב יוסף – אין הניזק חייב לגדור שדהו, ולכן בהמה שנכנסה לרה"י שאינו גדור והזיקה חייבת, תוס' כותבים: שאביי לא חולק על רב יוסף, והלכה כרב יוסף.

2. בהמה הרגילה להזיק והתרו את בעליהן על כך, מחייבים את בעליהם לשחוט אותם מיד. רש"י כותב: שחייבים לשלם גם אם הזיקו ברה"ר.

תוס'⁽³⁶⁾ כותבים: שזהו בעזים העומדים לשחיטה, אבל בעומדים לחלב ולגזיה – יכול המזיק לומר "כשיזיק ישלם".

לב. העדאת שור לעשותו מועד וחזרה לתמותו

[דף כג: כד:]

1. אופן העדאתו, לרבי יהודה ורבי יוסי – זהו ע"י ג' נגיחות בג' ימים, לר"מ ור"ש – גם כשנגח ג' נגיחות ביום אחד. רב אבא בר אבהו פוסק כרבי יהודה, הואיל ורבי יוסי שנימוקו עמו סובר כמותו.

2. תשלומי נ"ש מעליה, לאביי אליבא דרבי יהודה – מנגיחה ד' והלאה, לתוס' בשם רש"י לפני שחזר בו – מנגיחה ג' והלאה, ורש"י בב"ב חזר בו וסובר מנגיחה ד' והלאה.

3. כשנגח נגיחה ד' ביום השלישי, לתוס' בשם הר"ר עזריאל – לרבא נ"ש ולאביי ח"נ.

4. ההתראות צריכות להיות בפני ב"ד ובפני בעלים. תוס'⁽³⁷⁾ מסתפקים: שמא אין העדאה מועלת אלא כשנגח שור של בני חיובא.

5. הגמ' מסתפקת: אם ליעודי תורא או ליעודי גברא, לרש"י – הגמ' פושטת "ליעודי תורא", לתוס' – הגמ' נשארה בספק.

6. אם לא התרו בבעלים אלא רק אחר שנגח ג' פעמים, התוס'⁽³⁸⁾ כותבים: שלפי רש"י לפני שחזר בו – אם אמרינן ליעודי תורא משלם נ"ש, והתוס' עצמם סוברים: שמשלם ח"נ עד שיודיעו לבעלים שנגח ג' פעמים.

7. מועד חוזר לתמותו, לרבי יהודה ור"ש – משיראה ג' שוורים בג' ימים ולא נגחן, ולר"מ ורבי יוסי – כל שיהו תינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח, וכן פוסק רב אדא בר אבהו, הואיל ורבי יוסי שנימוקו עמו סובר כמותו.

8. לפי תוס'⁽³⁹⁾ – ר"מ ורבי יוסי מודים שמועיל חזרה "משיראה ג' שוורים בג' ימים בלא שנגחן", ומזה שלא נגח את התינוקות הוי חזרה גם לשוורים, ומרש"י⁽⁴⁰⁾ משמע שלא הוי חזרה לשוורים.

לג. עידי שור שנגח ג' פעמים שהוזמו

[דף כד. כד:]

1. כששלוש כיתות העידו כל אחד על נגיחה אחת – הרי אלו ג' עדויות שאם בטלה אחת האחרות קיימות, ואם הוזמו כל כת משלמת רק ח"נ מגופו.

2. כשיש הוכחה שרצו לעשותו מועד – הרי הן זוממין גם לענין "מועד", אף שעדיין לא נגח נגיחה ד', לרש"י לפני שחזר בו – חייבים לשלם את הנ"ש של נגיחה ג', לתוס' – משלמים מה שתעלה נגיחה ד' לכשיגח, ולתירוצם השני – משלמים כמה נפחת שורו מדמיו.

מקורות והערות

(35) ד"ה נ"ש, וד"ה המשטה. (36) ד"ה הנהו, יכלי למימר. (37) ד"ה במכירין. (38) ד"ה ולא. (39) ד"ה שיהו, והרמב"ם חולק. (40) דף כד: ד"ה הא נגח, ועיין ברש"ש על התוס'.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לד. המשסה כלבו של חבירו בעצמו בעל הכלב פטור [דף כד:]

לה. דיני טומאת רוק, קרי מרכב הזב, וראיה ראשונה של מצורע [דף כה:]

1. רוק באדם טהור – טהור, בטמא – טמא ומטמא במגע ובמשא.
2. קרי בטהור – מטמא במגע אבל לא במשא, ולכן מטמא אדם ולא את הבגדים שעליו.
3. קרי בזב – לרבי אליעזר אין מטמא במשא, לרבי יהושע מטמא במשא.
4. מרכב הזב – תוס' (41) מביאים: שמגעו מטמא אדם ולא בגדים, ומשאו מטמא אדם לטמא בגדים.
5. ראיה ראשונה של מצורע – תוס' (42) מביאים: שרב יוסף מסתפק אם מטמא במשא, וכותבים שהספק הוא רק אליבא דרבנן דאית להו דיו היכא דמיפרך הקל וחומר, אבל לר"ט מטמא גם במשא.

לו. בגד, כלי עור, מפץ וסכין לענין קבלת טומאה [דף כה:]

1. בגד, וכל כלי עור ומפץ שבאהל המת – טמאים שבעת ימים, תוס' (43) כותבים: שהיינו במפץ של כלי עץ, שיש להם טהרה במקוה, אבל של שיפה וגמי שאין להם טהרה במקוה – טמאים לעולם, ואין נעשים אב הטומאה.
2. מפץ בשרץ – טמא טומאת ערב ק"ו ממפץ בזב, ומפץ במת נלמד ממפץ בשרץ מגז"ש.
3. כלי חרס – אין מטמא אלא מאוירו, ובזב אף בהיסט.
4. פכין קטנים – טהורים בזב, דאין מטמא אלא מאוירו, וכיון שאין מקום להכניס אצבעו טהור אף מהיסט, דלכך נכתב היסט כלי חרס בלשון מגע "וכלי חרס אשר יגע בו הזב וכו'" לומר שכל שאינו ראוי לטמא במגעו אינו מטמא בהיסטו.
5. רוקו של זב – תוס' (43) כותבים: שמטמא כלי חרס קטנים.
6. פכין גדולים המוקפים צמיד פתיל – תוס' (44) מביאים: שניצול באהל המת, ואין ניצול בהיסט הזב.
7. שערו של זב – תוס' (44) כותבים: שזהו כדין מגעו של זב, ואינו מטמא כלי חרס קטנים, דשער נפקא לן מבשר הזב.

לז. ד' אבות נזיקין לענין תשלומי כופר [דף כו:]

1. קרן מועד – חייב בכופר.
2. תם – לרבנן אין כופר, לריה"ג – משלם חצי כופר, לריה"ג אם סוברים כר"ט – משלם כופר שלם מגופו.
3. רגל ברשות הנזיק – חייב בכופר, תוס' (46) מביאים מחלוקת בזה בין אביי לרבא, וכתבו: 1. שסוגיינתו רק אליבא דחד תנא המחייב. 2. שן דינו כרגל.
4. אדם – פטור מכופר.
5. בור ואש – תוס' (47) כותבים: שפטור מכופר.

לח. פעולות שעשאם אדם בלא כוונה, לענין תשלומין, מלאכת שבת, יציאת עבדו בראשי אברים, ובגלות [דף כו: כו:]

1. בתשלומי נזק – חייב.
2. בד' דברים – כל שלא בכוונה פטור.

מקורות והערות

(41) ד"ה מידי. (42) ד"ה אלא. (43) ד"ה וקמייתי. (44) ד"ה שטהורין בזב. (45) ד"ה ומה. (46) ד"ה אלמא. (47) ד"ה רגל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. לענין מלאכת שבת האופנים שפטור מקרבן הם: כשהיתה אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה ועמד ונפלה, וכן כשהכיר בה ועמד ונפלה, וכן כשנתכוין לזרוק שתיים וזרק 4.
4. לענין מלאכת שבת – האופנים שחייב בקרבן חטאת: באם נתכוין לעשות מלאכה מפני שסבור שהוא יום חול או כשסבור שהמלאכה מותרת או כשנתכוון לזרוק ד' וזרק שמונה, ואמר "כל מקום שתמצה תנוח", תוס' מוסיפים: שלאביי חייב גם כשנתכוין לזרוק שתיים וזרק למרחק ד'.
5. כשהחסיר לעבדו אחד מראשי איברים – לרשב"ג לא יוצא לחירות, ולרבנן יוצא.
6. כשלא הכיר באבן שמונחת בחיקו ועמד ונפלה – פטור מגלות.
7. כשהכיר באבן ושכחה – חייב בגלות.
8. כשנתכוין לזרוק שתיים וזרק ארבע או נתכוין לזרוק ארבע וזרק שמונה, ללשון א' ברש"י – חייב גלות, וללשון שני – פטור.

לט. הזורק כלי מראש הגג (ובא אחר ושבירו) והיו תחתיו כרים וכסתות [דף כו: כז:]

הזורק פטור, לרש"י – גם המסלק פטור, לתוס' (48) בשם הרי"ף: למ"ד שדנים דינא דגרמי חייב, והתוס' סוברים: שלכו"ע פטור.

מ. הזורק תינוק מראש הגג ובא אחר והרגו [דף כו: כז.]

1. כשבא אדם אחר וקיבלו, לרבי יהודה בן בתירא – האחרון חייב מיתה, ולרבנן – כולם פטורים.
2. כשבא שור וקיבלו בקרניו, למ"ד כופר דמי מזיק – חייב בכופר, ולמ"ד דמי ניזק – פטור.

מא. הנופל מראש הגג והזיק [דף כז.]

1. כשנפל ברוח שאינה מצויה – חייב רק בנזק, ופטור מד' דברים.
2. כשנפל ברוח מצויה – חייב בד' דברים ופטור מבושת.
3. אם כשנתהפך – חייב גם על בושת.

מב. גחלת שהניחה על גופו ורכושו של אחר [דף כז.]

1. על ליבו של חברו ומת או על לב עבדו ונשרף באופן שאינם כפותים – פטור, הואיל והיה להם לסלקו. תוס' (49) כותבים: שאם האדון אצלו, המזיק פטור, הואיל והיה לאדון לסלקו.
2. על בגדו של חברו שאינו כפות ונשרף הבגד או על לב שורו – חייב בתשלומי הבגד. לרש"י – זהו אף בשור שאינו כפות, לתוס' – זהו רק בשור כפות.

מקורות והערות

(48) ד"ה קדם. (49) ד"ה הניח.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שלישי

המניח

א. אין הולכים בממון אחר הרוב [דף כז. כז:]

1. במוכר לחבירו "חבית", במקום שהרוב קוראים לחבית חבית וכד כד, ומיעוט אנשים קוראים גם לכד חבית – אין הולכים בממון אחר הרוב.
2. המוכר שור ונמצא נגחן באופן שאין הדמים מודיעין, תוס' מביאים: שלרב – הולכים בממון אחר הרוב, ולשמואל – אין הולכים אחר הרוב.
3. לרש"י – סוגייתנו כשמואל אבל לרב הולכים בממון אחר הרוב, לר"ת – רב מודה בחבית שאין הולכים אחר הרוב, והולכים בתר המוחזק.
3. באופן שהדמים מודיעים – תוס'⁽¹⁾ כותבים: שלכו"ע אזלינן בתר הדמים.

ב. בנפשות אזלינן בתר הרוב⁽²⁾ [דף כז.]**ג. כד המונח ברה"ר שנתקל בה אדם ושברה או כששברה בידיים** [דף כז: כח.]

1. בממלא רשות הרבים חביות – השובר כדי לעבור פטור אפי' שברם בידיים. לרש"י:⁽³⁾ חשיב מקום "פסידא", ולכן זהו לכו"ע, ולתוס':⁽⁴⁾ חשיב "ליכא פסידא", ולכן למ"ד לא עביד איניש דיניה לנפשיה אם שברם בידיים חייב אפי' כששברם כדי לעבור.
2. כשאחר נתקל בזמן שהיה אפילה – לשמואל פטור.
3. הנתקל בכד המונח בקרן זווית – פטור.
4. הנתקל בכד המונח בקרנא דעצרא – הנתקל חייב.

ד. כד המונח ברה"ר כשניזוק בה אחר מחמת שנתקל או כששברה [דף כז:]

1. כשניזוק מחמת שנתקל בה – המניח חייב. לתוס':⁽⁵⁾ זהו אפי' באופן שהניזוק יכל לראות את הכד.
2. כשניזוק מחמת ששברה – המניח פטור.

ה. כל המשנה ובא אחר ושינה בו [דף כז:]

1. בבהמה אמרינן כלל זה שחייב, (ולכן לפי רב ור"ל בדף כ. – אם אכלה כסות או כלים המונחים ברה"ר פטורה, ושלפי ר"ל בדף כד: – אם בעטה מהלכת ברבוצר פטורה), רבא אומר: מ"מ אם בעטה מהלכת ברבוצה באופן שלא יכלה לעבור פטורה. 2. באדם לא אמרינן כן וחייב.

ו. נתקל מעצמו או מחמת מכשול אם נחשב "פושע" [דף כז:]

1. כשנתקל מעצמו – מחלוקת תנאים אם נתקל פושע. 2. כשנתקל במכשול בלא שיכל לראות את המכשול – לכו"ע אנוס הוא ופטור. 3. כשיכל לראות את המכשול – מחלוקת אמוראים.

מקורות והערות

- 1) ד"ה המניח. (2) תוד"ה קמ"ל, בין ברובא דאיתא קמן ובין בליתא קמן. (3) לקמן דף כח. ד"ה הא שברה. (4) ד"ה טעמא. (5) ד"ה אמאי. (6) ד"ה ושמואל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ז. **אדם המזיק באונס** [דף כז:]

לפי התוס'⁽⁷⁾ – אם באונס גמור כעין אבידה חייב, ואם כעין גניבה פטור.⁽⁸⁾

ח. **לתוס':⁽⁹⁾ בהמה שנתקלה בדרכים והזיקה חייבת** [דף כז:]

ט. **אם עביד איניש דיניה לנפשיה** [דף כז:]

1. כשיכול להציל ע"י דבר אחר – לא עביד.

2. כשאינו יכול להציל ע"י דבר אחר, ויש פסידא או כדי להפרישו מאיסורא – עביד.

3. כשאינו יכול ואין פסידא – לרב יהודה לא עביד, לרב נחמן עביד.

י. **שור שעלה על גב חבירו להורגו** [דף כח.]

1. כשבועל התחתון דחף את השור העליון ונפל ומת – בכל מקרה בעל התחתון חייב.

2. כשבועל התחתון שמטו לעליון – אם באופן שהעליון "תם" פטור, דחשיב מקום "פסידא".

3. כששמטו לעליון באופן שהעליון "מועד" – לרב יהודה חייב, לר"נ פטור.

יא. **פאה פטורה ממעשרות** [דף כח.]

לרש"י – משום שהפקר פטור ממעשרות, ולתוס' – זהו מדכתיב "ובא הלוי".

יב. **נזקי אסו"מ שהניחן ברשות הרבים** [דף כח. כח:]

1. כשהוחלק אדם במים וניזוק – לרב אם ניזוק מהקרקע פטור, ולשמואל חייב גם כשניזוק מהקרקע.

תוס'⁽¹⁰⁾ כותבים: ששמואל מחייב רק כשנחבט בקרקע שהמים נשפכים עליה.

2. כשטינפו כליו במים, באפקרינהו – לרבי יהודה חייב על כלים ולרבנן פטור, ואם כשלא אפקרינהו – לרב לכו"ע חייב, ולשמואל גם בזה נחלקו רבי יהודה ורבנן.

3. כשנתקל באבן ונישוף באבן – לכו"ע חייב.

4. כשנתקל בקרקע ונישוף באבן – לרבי נתן בעל האבן חייב, ולרבנן פטור.

5. כשנתקל באבן ונישוף בקרקע – לכו"ע פטור.

יג. **בור ברה"ר, מפקיר בורו או רשותו ולא בורו, אסו"מ המונחים ברה"ר** [דף כח:]

1. לפי רבה – החופר בור ברה"ר חייב, ושר"ע ורבי ישמעאל חולקים במפקיר בור ברשותו אם חייב, ולפי רב יוסף – להיפך, במפקיר בור ברשותו לכו"ע חייב, ומחלוקת התנאים בחופר בור ברה"ר אם חייב.

2. המניח אסו"מ ברה"ר והפקירם – לכו"ע חייב.

יד. **המפקיר רשותו ובורו** [דף כח:]

לרש"י – למ"ד בור ברה"ר חייב, גם בנידון זה חייב, ולפי תוס' – לכו"ע פטור.

טו. **נזקי בור שנוצר ע"י שנתקל ונפל** [דף כח: כט.]

1. כשנתקל בפשיעה בלא שהפקיר נזקיו – חייב אפי' על נזק שבשעת נפילה.

2. כשנתקל בפשיעה והפקירם – לאביי הדין תלוי במחלוקת ר"מ ורבי יהודה, בנידון מפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה, ולרבי יוחנן לכו"ע חייב.

מקורות והערות

(7) שם. (8) ולפי הרמב"ן - חייב גם באונס כעין גניבה. (9) ד"ה אמאי. (10) ד"ה ונישוף.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורדות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשנתקל באונס גמור ולא היה לו פנאי לסלקם – פטור אפי' לא הפקירם.
תוס'⁽¹¹⁾ כותבים: שפטור אפי' בדיני שמים.
4. כשנתקל באונס גמור והיה לו פנאי לסלקם והפקירם – תוס'⁽¹²⁾ כותבים: שפטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
5. כשנתקל באונס גמור והיה לו פנאי לסלקם ולא הפקירם – תוס'⁽¹³⁾ כותבים: שלכו"ע חייב.
6. כשנתקל בלא אונס ולא הפקיר נזקיו – לר"מ חייב, דנתקל פושע, ולרבי יהודה פטור, דנתקל לאו פושע.
תוס'⁽¹³⁾ כותבים: שאם היה לו זמן לסלק מודה רבי יהודה שחייב.
7. כשנתקל בלא אונס והפקיר נזקיו, למ"ד נתקל לאו פושע – פטור, דאנוס הוא, (ולדידה אם היה לו פנאי לסלק ולא סילק חייב בדיני שמים – תוס'), ולמ"ד פושע הוא – חייב.

טז. ההופך את הגלל והוזק בהם אחר [דף כט:]

1. אם סילק מעשה ראשון – השני חייב.
2. אם לא סילק מעשה ראשון – השני פטור.
3. אם הגביה יותר מג' טפחים והחזירם למקום הראשון ולא התכוין לקנותם – לפי מר זוטרא בריה דרב מרי ולפי רב אשי – נקרא סילוק והשני חייב.

יז. המכסה בורו של חבירו וחזר וגילהו, ודין המכסה בורו בדליו של חבירו [דף כט: ל.]

1. כשכיסהו השני בעפר וחזר וגילהו – השני חייב.
2. כשכיסהו השני בנסרים וחזר וגילהו – רק הראשון חייב.
3. המכסה בורו בדליו של חבירו ובא בעל הדלי ונטלו – הראשון חייב.

יח. הגובה לקנין הגבהה [דף כט:]

1. קנין הגבהה בקונה חפץ מחבירו צריך הגבהה ג' טפחים.
2. חפץ של הפקר ברה"ר, לפי התירוץ הראשון בתוס' – נקנה גם בהגבהה של פחות מג' טפחים, ולתירוצם השני – צריך ג' טפחים, וכשמגביה בידו קונה בהגבהה בכל דהו.

יט. נזקי הגודר גדרו בדבר המזיק [דף כט:]

1. הגודר גדרו בקוצים באופן שמפריח – חייב, ואם במצמצם – פטור.
2. המצניע את הקוץ ואת הזכוכית, לפי רש"י⁽¹⁴⁾ – חייב אפי' כשמצמצם.

כ. תשלומי נזק שנגרם משפיכת מים ברה"ר [דף ל.]

- לפי רב: בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו, ובור שלא אפקרינהו חייב על הכלים, הדינים כדלהלן:
1. אם לא תמו מים והפקירם – חייב על נזקי אדם ופטור על כלים.
 2. אם לא תמו מים ולא הפקירם – חייב גם על כלים.
 3. אם תמו ולא תמו מים, כותבים התוס'⁽¹⁵⁾ שאם לא אפקרינהו – חייב רק על כלים, אבל לא על אדם, דקרקע עולם הזיקתו.⁽¹⁶⁾

מקורות והערות

(11) ד"ה מדמתני' ורתתי, וכן משמע מרש"י ד"ה וחייב בדיני שמים. (12) ד"ה פליגי, מדקתני. (13) ד"ה פליגי. (14) דף כט. ד"ה לא שנו. (15) ד"ה בדתמו. (16) ולפי שמואל - חייב בכל שלשת הדינים מדין "בור" רק על נזקי אדם ופטור על כלים - מגיד משנה בדעת

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כא. המוציא לרה"ר את זבלו, קשו, תבנו, וגללים לענין 1. היתר הוצאתם, 2. תשלומי נזקין. 3. זכיה בהם
[דף ל:]

1. לענין להוציאם ברה"ר שלא בשעת הוצאת זבלים, לפי התירוץ הראשון בתוס' (17) – אסור רק כשאינו מזבל לאלתר, אבל אם מזבל לאלתר מותר, ולפי תירוצם השני – אסור אפי' כשמוציא ע"מ לזבל לאלתר.
2. רבי יהודה אומר: שמותר להוציא זבל בשעת הוצאת שבלים ולהניחם שם עד ל' יום.
3. לענין היתר הוצאת תבנו וקשו בשעת הוצאת זבלים, ובאם ניוזק אדם בהם, רב נחמן סובר: שלרבי יהודה מותר להוציא, ופטור מתשלומי נזקין, ושלרבנן חייב לשלם. ולפי רב אשי – לכו"ע אין רשות, וחייב בתשלומי נזקין, כיון דמשרקי.
4. להוציא גלל, לתוס' (18) בכל מקרה ולכו"ע אסור להוציאם, הואיל ואין בהם שבת.
5. לענין תשלומי נזקין, באופנים שאסור להוציא – חייב.
6. כל הקודם לזכות בשבחן – זכה. תוס' כותבים: שמורין כן.
7. לזכות בגופן "בגלל" שאין שבח – לא קנסו והוי גזל.
8. לזכות בגופן בתבנו וקשו שיש בהם שבת, לפי רשב"ג – קנסו, לפי זעירי – ת"ק חולק על רשב"ג והלכה כמותו, ולפי רב – לכו"ע קנסו.
9. לפי הלישנא אחרנא ברש"י (19) – רשב"ג קונס אפי' הוציא ברשות, ולתוס' (20) – כשהוציא ברשות לא קנסו.
10. הגמ' מסתפקת: לדברי האומר קנסו גופן משום שבחן האם קונסים מיד או רק אחר שיש שבת.
11. לפי רב, לרב אדא בר אהבה – רשב"ג ות"ק נחלקו אם הלכה ש"כל הקודם זכה", ומורין כן.
12. אם התרו בו כמה פעמים שלא יוציא – לכו"ע הלכה ומורין כן.

כב. גבית חוב בשטר שיש בו ריבית ובשטרי חוב מוקדמין
[דף ל:]

1. בשטר שיש בו ריבית, לפי ר"מ – קנסוהו שלא יוכל לגבות את החוב לגמרי, אפי' בהודאה, ואפי' בעדות אחרת, ולפי חכמים – גובה רק את הקרן ולא את הריבית.
2. לפי התירוץ הראשון בתוס' (21) – לחכמים השטר כשר אף כשהעדים לא היו אנוסים מחמת נפשות, ולפי תירוצם השני – השטר כשר רק כשהעדים היו אנוסים מחמת נפשות.
3. התוס' (21) כותבים: שאם לא מפורש הריבית בשטר, מודים חכמים שאינו גובה אפי' את הקרן.
4. שטרי חוב מוקדמים, התוס' (21) מביאים שפסול, וכותבים: 1. שיש מעמידים (והיא דעת ר"ל): שזהו רק לר"מ אבל לחכמים כשר, ושלפי רבי יוחנן – לכו"ע פסול. 2. רק השטר פסול, אבל יכול לגבות מבני חורין בהודאה או ע"י עדות אחרת. 3. שלר"ל אליבא דחכמים שמכשירים, זהו כשאמרו "אנוסים היינו מחמת נפשות" או "טעינו בשנת המלך", אבל בלא שאמרו כן – לאביי דסבר מי שאוכל נבילות להכעיס פסול, גם בנידון דידן פסול אפי' לגבות את הקרן, ולרבא שמכשיר שם, גם כאן כשר בכל גווני.

כג. ג' שנתקלו זה בזה והזיקו והוזקו, וגדרי החיוב להזהיר מפני נזק
[דף לא: לא:]

1. כשהוזקו מגופו של ראשון, באופן שהראשון לא הזהיר את השני – הראשון חייב בנזקי שני. לרש"י ותוס': חייב מדין אדם המזיק, ולכן זהו אף על נזקי כלים.
2. לר"מ – חייב אף שלא היה לו לעמוד או להזהיר, דנתקל פושע, לרנב"י אליבא דרבנן – חייב משעה

מקורות והערות

הרמב"ם. 17 ד"ה מתני'. 18 ד"ה תבנו. 19 במשנה. 20 ד"ה אפי'. 21 ד"ה וחכמים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- שיכול להזהיר אע"פ שלא היה לו לעמוד, ולפי רבי יוחנן אליבא דרבנן – חייב רק אם היה יכול לעמוד ולא עמד.
2. אם הנתקל הזהיר שלא יתקלו בו – לכו"ע פטור אפי' אם היה יכול לעמוד.
3. כשהשלישי נפל מחמת הראשון – הראשון חייב גם בנזקי שלישי.
4. לרב פפא: "מחמת הראשון" היינו כנבילה מושלכת, ולרב זביד: כחוטרא דסמיותא. תוס' כותבים: שרב זביד חולק על רב פפא וסובר שאם היה כנבילה המושלכת, הראשון פטור מנזקי שלישי.
4. כשהוזקו כלים בכלים – כולם פטורים, לשמואל: בין אפקרינהו ובין לא אפקרינהו, ולרב: זהו דוקא באפקרינהו, אבל כשלא אפקרינהו אם סוברים כר"מ ש"נתקל פושע" הראשון חייב על כלים אפי' לא היה לו פנאי לסלק, והשני חייב רק אם היה לו פנאי לסלק, ואם סוברים לאו פושע, דין הראשון כמו השני.
5. כשהוזקו גופם מכליו של ראשון – רבא סובר: שהראשון חייב, רש"י⁽²²⁾ מפרשו: דס"ל שלכו"ע נתקל פושע, אך לסוברים שלרבנן נתקל לאו פושע – הדינים תלויים, אם לא הפקירן, ואם היה לו זמן לסלק.
6. כשגוף השלישי הוזק מגופו או מממונו של שני – השני פטור.

כד. גזרי סיבת החיוב של ג' שנתקלו זה בזה והזיקו והוזקו [דף לא. לא:]

1. גוף הראשון והשני – כדין אדם המזיק, ואם סוברים נתקל פושע חייבים על נזקי גופן.
2. השני – אנוס הוא, וחייב רק באם היה לו לעמוד או להזהיר.
3. דין ממונו של ראשון כשהפקירו – כדין מפקיר נזקיו לאחר נפילת פשיעה.
4. דין ממונו של שני כשהפקירו – כדין מפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס.
5. דין ממונו של שני כשלא הפקירו ולא היה לו פנאי לסלק – פטור, משום שיכול לומר לו "דהאי בירא לאו אנא כריתיה".

כה. זה בא בחביתו וזה בא בקורתו [דף לא. לב.]

1. כשהוזקו זה מזה – פטורים, דלשניהם רשות להלך.
2. תוס'⁽²³⁾ כותבים: שה"ה כשהלכו במקום שלשניהם אין רשות להלך, ושם עמד בעל חבית – בעל קורה חייב אפי' שניהם היו ברשות.
3. כשבעל קורה ראשון נושא את הקורה כשילדא ובעל חבית אחריו, ונתקל בעל חבית בראשון – בעל החבית פושע, ובעל הקורה פטור.
4. כשבעל הקורה ראשון נושא כשילדא ועמד לפוש – פושע הוא וחייב.
5. כשבעל הקורה נכנס בלא רשות לרשות בעל חבית – בעל קורה חייב גם כשלא רמי כשילדא, אפי' כשבעל הקורה היה מאחורי בעל החבית.
6. כשבעל הקורה עמד לכתף, לרבי יוחנן – פטור, דטריד מלהזהיר, לרבנ"י – חייב, דהיה לו להזהיר, ומבואר בתוס' (דף לא. ד"ה וקתני): שזהו רק כשהניח כשילדא, שלא היה על בעל החבית לאסוקי אדעתיה, אבל בלא כן פטור.
7. כשבעל הקורה רץ בערב שבת ובעל חבית מהלך – תוס' כותבים: שפטור.

מקורות והערות

(22) ד"ה ראשון. (23) ד"ה תרוויחו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

8. כשרץ בימות החול, לאיסי בן יהודה – חייב, לתירוץ הראשון והשני בתוס' (23) – תנא דמתניתין מודה שאסור לרוץ עם קורה וחייב, ולתירוצם השלישי – לתנא דמתניתין מותר לרוץ עם קורה.

כו. כשנתקל השני בראשון בלא שהראשון הזהיר ולא היה כשילדא

בתוס' (24) מבואר: שבקדרים – הראשון חייב, משא"כ בבעל קורה ראשון, שפטור על נזקי האחרון בעל החבית, משום שבעל החבית רואה את הקורה ולא היה צריך לילך אחריו.

כז. נזקי רבוצה במהלכת, ולהיפך

1. כשהרבוצה מילאה את כל רוחב רה"ר ונתקלה המהלכת בה וניזוקה – בעל הרבוצה חייב, לשמואל מדין בור, לרב מדין שור

2. כשלא מילאה את כל רוחב רה"ר – בעל הרבוצה פטור.

3. אם הרבוצה הוזיקה במתכוין – חייבת מדין קרן חצי נזק, וברשות המזיק פטורה.

4. מהלכת ברבוצה, לר"ל – בעטה ברה"ר פטורה, דכל המשנה ובא אחר ושינה בה פטור, אבל ברשות הניזק חייבת. (24)

כח. נזקי אחד שרץ או שנים שרצו ברשות הרבים

1. כשהוזקו זה מזה, לתנא דמתניתין – פטורים אפ"ל מי שרץ, לאיסי בן יהודה – כשרץ בערב שבת פטור, בימות החול חייב.

2. כשהוזקו זה את זה במתכוון, לפי תוס' (25) – חייבין.

כט. הנכנס לחנות של אחר וניתזה בקעת וטפחה על פניו

1. כשאחר שאינו תלמידו נכנס שלא ברשות והבעה"ב לא ראהו, לענין גלות – הבעה"ב פטור.

2. לענין ד' דברים, לתירוץ א' בתוס' אליבא דמאן דמתני אסיפא – פטור אפ"ל מנזק, לתירוץ א' בתוס' אליבא דמאן דמתני ליה ארישא – מסתבר שפטור לגמרי, ולתירוצם השני אליביה – חייב בכל הד' דברים.

3. כשנכנס שלא ברשות והבעה"ב ראהו לענין גלות – פטור.

4. לענין ד' דברים, למאן דמתני ארישא – חייב בכל הד' דברים, ולרש"י ולתירוץ א' בתוס' אליבא דמאן דמתני אסיפא – חייב רק בנזק, ולתירוצם השני אליביה – חייב בד' דברים.

5. כשהאחר נכנס ברשות וראהו, לענין ד' דברים – חייב, ואילו לענין גלות, למאן דמתני אסיפא – פטור, ולמאן דמתני ארישא – חייב.

6. כשהאחר נכנס ברשות ולא ראהו, לענין ד' דברים – יתכן ותלוי בשני תירוצי התוס', ואילו לענין גלות, למאן דמתני ארישא – חייב, ולמאן דמתני אסיפא – יתכן ותלוי בשני תירוצי התוס'.

7. כשתלמידו של נגר נכנס ברשות – חייב בד' דברים ובגלות, אך אם היה מסרהב בו לצאת – פטור מגלות, דמסתמיה תלמידו יצא, משום דאימתיה דרביה עליו.

8. אחר שנכנס ברשות והבעה"ב היה מסרהב בו לצאת – התוס' (26) כותבים: שחייב גלות, כיון שאין לו אימתא, הוי ליה לאסוקי דעתיה שאולי לא יצא.

ל. גלות בהוסיף לו רצועה ומת

1. כשהגדול בדיינים מנה בטעות אחת יותר – המלקה שוגג וגולה.

מקורות והערות

24 ולפי רבא דף כד - בעטה חייבת. 25 ד"ה שנים, ועיין הגהות הגר"א. 26 ד"ה חייב.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כשהמלקה הוסיף בשוגג בלא שגדול הדיינים טעה במנין – דינו כשוגג קרוב למזיד, שלמאן דמתני ליה אסיפא פטור, ולמאן דמתני ארישא חייב.

לא. גלות בשוגג קרוב למזיד, ובאומר "מותר"

[דף לב:]

1. בשוגג קרוב למזיד, למאן דמתני את רבי יוסי בר חנינא אסיפא – פטור, ולמאן דמתני ליה ארישא – חייב.

2. כשאמר "מותר" – תוס'⁽²⁷⁾ מביאים: שפטור.

לב. זורק אבן לרה"ר, לאשפה, לחצירו, לענין גלות ונזקין

[דף לב: לג.]

1. הזורק אבן לרה"ר בשוגג – כדין שוגג קרוב למזיד, עיין נושא קודם דין 1.

2. כשזרק ביום לאשפה שעשויה ליפנות בה בלילה ולא ביום ואיכא דמיקרי ויתב – גולה, דשוגג הוא.

3. כשזרק אבן לחצירו והרג – התוס'⁽²⁸⁾ כותבים: שאם היה לו רשות ליכנס – גולה, ואם כששאל רשות ליכנס לפי שעה – דינו כשוגג קרוב למזיד, הנ"ל דין 1.

4. הזורק אבן והוציא הלה את ראשו וניזוק, לפי רב זביד משמיה דרבא – הזורק חייב בד' דברים, ולרב פפא משמיה דרבא – פטור.

לג. נזקי פועלים שנכנסו לביתו של בעה"ב לתבוע שכרן

[דף לג.]

1. בבעה"ב הרגיל להיות בעיר – פטור, אפי' דפקו ואמר להם "כן".

2. בבעה"ב הרגיל להיות בביתו – הבעה"ב חייב, אפי' כשנכנסו בלא לדפוק.

3. בגברא ששכיח ולא שכיח, ודפקו ואמר להם "כן", לת"ק – פטור, ולפי חכמים – חייב.

לד. דין מועד ותם שהזיקו זה את זה

[דף לג.]

לד\1. שור החובל באדם פטור מד' דברים

[דף לג.]

לה. תם שהזיק אדם, לרבנן ח"נ, ולר"ע נזק שלם

[דף לג.]

לו. שור תם שהזיק אם הוחלט השור או יושם השור

[דף לג.-לד.]

לפי ר"ע – הוחלט השור, ולפי רבי ישמעאל – יושם השור. בגמ' לא איתפריש אם מחלוקתם לפני שעמד בדיון ו/או לאחריו. מפשטות דברי התוס' משמע: שמחלוקתם היא רק לפני העמדה בדיון, והדינים הם כדלהלן:

1. אחר העמדה – בין לפי ר"ע ובין לפי רבי ישמעאל – השור שייך לניזק לגמרי.

2. כשלפני העמדה בדיון הניזק הקדישו, לר"ע – קדוש, (ואף למאי דקיי"ל פלגא נזקא קנסא – תוס'), ואילו לרבי ישמעאל – אין קדוש.

תוס'⁽²⁹⁾ כותבים: למ"ד בע"ח למפרע הוא גובה אם גבאו הניזק לבסוף – מודה רבי ישמעאל שגוף השור קדוש למפרע ולא את השבח.

3. כשלפני העמדה בדיון מכרו מזיק, לרבי ישמעאל – חוזר הניזק וגובה, ומכור רק לרידיא, רש"י⁽³⁰⁾ כותב: שאם חרש – נותן דמי החרישה לניזק,⁽³¹⁾ ושלרבי עקיבא – אינו מכור כלל.

4. כשלפני העמדה בדיון הקדישו מזיק, לר"ע – קדוש משום רבי אבהו, אפי' הקדישו קדושת הגוף.

תוס'⁽³²⁾ כותבים: שלפי רבי ישמעאל – אם הקדישו קדושת הגוף, הרי הוא קדוש לגמרי, ואם כשהקדישו

מקורות והערות

(27) ד"ה מיתבי. (28) ד"ה לא. (29) ד"ה איכא - הראשון. (30) ד"ה לרידיא. (31) הרמב"ם והרשב"א חולקים - עיין הגהות הגר"א. (32) ד"ה

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- קדושת דמים, קדוש הוא רק משום רבי אבהו, ושלפי ר"ת – אף קדושת דמים הוי כקדושת הגוף שמפקיע מידי שיעבוד, ואלמוה רבנן לניזוק שיהיה קדוש רק משום רבי אבהו.
5. שיבח מזיק או כיחש מזיק, לרבי ישמעאל – משלם כשעת הנזק, ולר"ע – כשעת העמדה בדין, ושם פייטמו מזיק, גובה כשעת הנזק.
6. פיטם המזיק את שורו והשבח יותר מהיציאה, לרבי ישמעאל – הניזוק אינו נוטל את חלקו בשבח כלל, ולפי התוס' (33) אליבא דר"ע – המזיק נוטל מה שאדם רוצה ליתן למפטם לפטם, כדין יורד ברשות, והמותר לניזוק.
7. לפי ר"ע – אין למזיק זכות לסלק את הניזוק בזווי, ולפי רש"י (34) אליבא דרבי ישמעאל – יש זכות לסלקו בזווי. (35)
8. כשהמזיק שחט את השור לפני העמדה בדין – בברייתא מבואר: מה שעשה עשוי, אם סוברים "מזיק שיעבודא של חבירו פטור" – פטור מלשלם, ואם סוברים "חייב" או ששחט לאחר העמדה בדין – משלם פחת שחיטה, ולא איתפריש בגמ' אם הברייתא כר"ע.
9. קדמו בעלי חובות והגביהו את שור המזיק – לכו"ע הבע"ח לא עשה כלום.
10. כששור המזיק אבד – עיין לקמן נושא מה.

לז. שעת חיוב תשלומי קנס

- [דף לג:]
- בתוס' (36) מבואר: 1. בכל הקנסות – החיוב משעת העמדה בדין ונהפך לממון. 2. בשן ועין, למ"ד אין צריך גט שיחרור – משוחרר למפרע משעת יציאת שן ועין, ולמ"ד צריך גט שיחרור – משעת העמדה בדין. 3. בפלגא נזקא קנסא, לר"ע – למפרע, ולרבי ישמעאל – כבכל הקנסות.

לח. פחת נבילה ושבח נבילה

- [דף לד. לד:]
1. כשכחש מחמת מלאכה – המזיק פטור.
2. פחת נבילה – למסקנת הגמ' לניזוק.
3. שבח נבילה, לר"מ – לניזוק, לרבי יהודה – מפחיתים חצי השבח מהנזק.

לט. מקלקל בשבת

- [דף לה:]
- א. לפי תני רבי אבהו – כל המקלקלין פטורים חוץ מחובל ומבעיר שחייב אפי' אין צריך לכלבו ולאפרו, ולרבי יוחנן – מקלקל פטור אפי' בחובל ומבעיר, וחייב רק אם צריך לכלבו או לאפרו. רש"י מפרש: שזהו מפני שע"מ לתקן הוא.
- ב. תוס' (37) מביאים: שמקלקל בחבורה, לרבי יהודה פטור, ולרבי שמעון חייב. היוצא מדבריהם:
1. בשאר מלאכות כשאין שום תיקון – לכו"ע פטור, מתוס' יוצא שפטור גם כשיש קצת תיקון.
2. כשיש תיקון גמור – לכו"ע חייב.
3. בחובל ומבעיר כשאין שום תיקון, לפי הרשב"ם – רבי אבהו כרבי שמעון שמחייב גם כשאין צריך לכלבו ולאפרו, ורבי יוחנן כרבי יהודה שפותר ומחייב רק כשצריך לכלבו ולאפרו, ולפי התוס' – רבי יהודה פותר גם כשיש קצת תיקון, ורבי שמעון מחייב רק כשיש קצת תיקון.
4. כשאין תיקון כלל, במלאכה שצריכה לגופה, לפי התוס' בתירוץ הראשון – לרבי יהודה פטור ולר"ש

מקורות והערות

- משום. (33 ד"ה הכא. 34 דף לג. ד"ה יושם, ובדף לג: ד"ה כיון. 35) תוד"ה הקדישו כותבים כרש"י, ואחרת מתוד"ה איכא - הראשון. (36 דף לג. ד"ה איכא. 37 ד"ה חובל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

חייב, ולפי תירוצם השני – לרבי יוחנן לכו"ע פטור, ושרבי אבהו סובר: שר"ש חולק על רבי יהודה ומחייב.

5. כשאין תיקון כלל, במלאכה שאינה צריכה לגופה, לפי תירוצם הראשון של התוס' – לרבי יוחנן לכו"ע פטור, ושרבי אבהו סובר: שר"ש חולק על רבי יהודה ומחייב, ולתירוצם השני – לכו"ע פטור.

מ. מלאכה שאינה צריכה לגופה לענין שבת [דף לד:]

תוס' מביאים: שלפי רבי יהודה – חייב, ולפי התוס' בשם הרשב"ם אליבא דרבי שמעון – חייב רק בחובל ומבעיר, ולתירוץ שני בתוס' אליביה – פטור אף בחובל ומבעיר.

מא. קים ליה בדרבניה מינה בכל התורה כולה [דף לה.ה.]

לתנא דבי חזקיה – אמרינן ופטור בכל מקרה, דהיינו גם כשאין מיתה בפועל, ואפי' מדמי הנהרג, תוס'(38) כותבים: שרבי חולק על תנא דבי חזקיה וסובר, שכשאין מיתה בפועל חייב בדמי הנהרג.

מב. קים ליה בדרבנה מינה במקלקל בשבת [דף לה.ה.]

1. באופנים שחייב מיתה – אמרינן קים ליה בדרבנה מינה, ואם קילקל בשוגג – פטור מתנא דבי חזקיה.
2. אם כשקילקל בלא צורך, לרש"י(39) אליבא דרבא – אמרינן קלב"מ, ואליבא דתירוץ א' בגמ' – לא אמרינן, ולפי תוס'(40) – לכו"ע לא אמרינן קלב"מ, שהרי אין כאן איסור מלאכה.

מג. ממון המוטל בספק [דף לה: לו.]

- לפי רבנן דסומכוס – המוציא מחבירו עליו הראיה, ולפי סומכוס – כדלהלן:
1. כשהמוחזק טוען "שמא" – יחלוקו ביו אם התובע טוען "שמא" ובין טוען "ברי".
 2. תוס'(41) כותבים: שלרב יהודה דסבר "ברי ושמא ברי עדיף" זהו רק בברי טוב, ומה שסומכוס חולק על רבנן זהו רק בברי גרוע שלאו ברי עדיף.
 2. כשהמוחזק "ברי" והתובע "שמא" – מודה סומכוס שברי עדיף, "והמע"ה".
 3. כשהמוחזק מודה במקצת – תוס'(41) כותבים אליביה: שחולקים על מה שאינו מודה.
 4. כששניהם טוענים "ברי", לר' חייא בר אבא אליביה – גם בזה סומכוס סובר שיחלוקו, ולפי סתמא דגמ' או לפי רב פפא – סומכוס מודה שהמע"ה.

מד. טענו חיטים והודה לו בשעורים [דף לה: לו.]

1. לענין תשלומי השעורין, לפי רבה בר נתן – פטור, לרש"י(42) מפני שמחלו לו, לתוס':(43) מפני שהודה לו שאינו חייב שעורים ומחל לו.
2. לתוס' בתירוצם הראשון – רבה בר נתן כרבנן, ושרבן גמליאל (במסכת שבועות) מחייב בתשלומי שעורין, ולתירוצם השני – לכו"ע פטור הוא אף מתשלומי שעורין.
2. לענין שבועה, תוס'(43) מביאים: שלפי רבנן (במסכת שבועות) – פטור, דבעינן הודאה ממון הטענה, ולר"ג – חייב.
3. אם התובע הוא ניזק ותפס ממון המזיק – מועיל תפיסתו, לרבנן נוטל "כדאמר מזיק", ולסומכוס: יחלוקו על הפרש.
2. תוס'(44) כותבים: שמועיל תפיסה רק כשיש תביעה על שני שוורים גדול וקטן, אבל בטענו חיטים והודה לו בשעורין, או כשיש לו תביעה רק על הגדול – לא מהני תפיסה.

מקורות והערות

(38) ד"ה בין. (39) ד"ה רבא. (40) ד"ה מתניתין. (41) ד"ה מדסיפא. (42) ד"ה פטור. (43) ד"ה לימא. (44) ד"ה ראוי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מה. שני שוורים תמין של אדם אחד שהזיקו ולא ידוע מי הזיק ואחד מהם אבד [דף לו.]

לפי רבי עקיבא דאמר "הוחלט השור" – הניזק איבד זכותו, שיתכן וחלקו אבד.

לפי רש"י אליבא דרבי ישמעאל דאמר "יושם השור" – לא איבד זכותו, ולפי התוס' – לכו"ע איבד זכותו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאילן לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-02 123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק רביעי

שור שנגח ד' וה'

א. חלוקת תשלומי הנזק כששור תם נגח ב' או ג' שוורים [דף לו. לו:]

1. כשלא תפסו נזיק, באופן שלא הועד להם, לפי רבי ישמעאל דאמר "יושם השור" – ראשון ראשון נשכר והאחרון יפסיד, תוס'⁽¹⁾ סוברים: שפעמים אין לרביעי כלום, ולפי רבי עקיבא דאמר "הוחלט השור" – שותפי נינהו והאחרון נשכר, ואם יש בו מותר יחזיר לכולם לפי חלקם, לרש"י – זהו בכל מקרה, הואיל וכל הראשונים נעשים שותפין בשור, ולפי תוס'⁽²⁾ – זהו רק כשיש ביד הנזיק להביא עדים לאלתר לגבות נזקו, אבל כשאין בידו להביא לאלתר עדים – ר"ע מודה לרבי ישמעאל, שראשון ראשון נשכר כל זמן שלא עמד בדין ולא יודע אם יזכה.

2. כשכל נזיק ונזיק תפסו מקודמו לגבות הימנו, לפי רש"י – לכו"ע האחרון אחרון נשכר והנזיק השני מקבל חצי נזק רק מחלקו של הנזיק שלפניו ולא משלפני פניו, הואיל ונעשה שו"ש על כל השור, ולפי תוס'⁽²⁾ – כן הוא רק לפי רבי ישמעאל, אבל לר"ע – אף כשתפס נעשה שו"ש רק על חלקו, והבעלים על חלקם, וכל אחד משלם לפי חלקו, וכן הדין כשתפסו נזיק שני מהראשון והשלישי מהשני.

ב. תשלומי נזק ב"תוקע לחבירו" [דף לו:]

לת"ק – סלע מכסף מדינה, לרבי יהודה משום ריה"ג – מנה.⁽³⁾
התוס'⁽⁴⁾ מסתפקים: אם זה דיבר בעניי וזה בעשיר ולא פליגי.

ג. כסף של דבריהם, אם הכוונה לכסף צורי או לכסף מדינה [דף לו:]

כסף של דבריהם הכוונה לכסף מדינה.

תוס'⁽⁵⁾ כותבים: שזהו רק בקצבה שקצבו חז"ל בסלעים, אבל בשאר מטבעות הכוונה לכסף צורי.

ד. קנין צדקה ע"י אמירה ואם המתחייב יכול להשתמש במעות [דף לו:]

1. כשאמר "תנהו לעניים" – אחר שהגיע ליד גבאי לכו"ע אינו יכול לחזור בו, דכבר זכו בו העניים.
2. כשאמר "תנהו לעניים" ועדיין לא הגיע ליד גבאי, לפי תוס' – יכול לחזור, ומביאים שלפי הר"ח – אין יכול.
3. כשאמר "לכשיבוא החוב לידי אתנהו להקדש" – תוס' כותבים שדומה שמתחייב מדין נדר, ולכו"ע אין יכול לחזור בו.

ה. מועד לאדם אם בסתמא הוי מועד גם לבהמה, ולהיפך [דף לו:]

1. נגח ג' אנשים, לסומכוס – בסתמא הוי מועד גם לבהמה, לפי רב זביד – חכמים לא חולקים על סומכוס בזה, ולרב פפא – לתנא דמתניתין בסתמא לא הוי מועד, ולסומכוס הוי מועד, ורב פפא פוסק כתנא דמתניתין.
2. מועד לבהמה, לרב פפא – בסתמא לא הוי מועד לאדם, תוס'⁽⁶⁾ מסתפקים: אם רב זביד סובר שבסתמא הוי מועד לאדם, ושמא חזר בו מכך.

מקורות והערות

(1) ד"ה אם. (2) ד"ה כגון. (3) לפי מסקנת הגמ' לקמן דף צ: - לריה"ג חייב "מנה" מכסף צורי. (4) ד"ה נותן. (5) ד"ה ושל. (6) ד"ה רב

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשראה שור חמור וגמל – אפי' לרב פפא בסתמא הוי מועד לכל. (7)

תוס' (8) כותבים: שאם ראה בינתיים מינים אחרים ולא נגחם – לא נעשה מועד לכל.

ו. **מועד לבהמה ולאדם וחזר בו רק מבהמה** [דף לז.]

לרב זביד – לתנא דמתניתין הוי חזרה ולסומכוס לא הוי חזרה.

ז. **מועד לסירוגין** [דף לז.]

1. שור נגח שור לא נגח, שור נגח שור לא נגח, שור נגח שור לא נגח, שור נגח שור לא נגח – מועד לסירוגין רק לשוורים. תוס' (9) כותבים: שזוהו דוקא כשראה שאר בהמות בינתיים ולא נגחן, אבל כשלא ראה, לרב זביד – בסתמא הוי מועד לסירוגין גם לשאר מינים, ולרב פפא – בסתמא הוי מועד רק לשוורים.

2. שור נגח חמור לא נגח, סוס נגח גמל לא נגח, פרד נגח ערוך לא נגח – מועד לסירוגין לכל הבהמות. תוס' (8) כותבים: שגם באופן זה אם ראה בינתיים ולא נגח – הוי מועד רק לאלו שנגח לכל פעם שיראה אותם.

3. כבאופן הקודם, אלא שבזמן שנגח היו לפניו גם מינים אחרים ולא נגחם, לתירוץ ב' בתוס' (8) – הוי מועד לסירוגין לכל, (10) (ולתירוץ א' בתוס' לא איתפריש).

4. כשראה ג' פעמים שוורים יחד עם מינים אחרים ונגח רק שוורים – בתוס' (8) מבואר: שמועד הוא רק לשוורים.

5. כשנגח שור, שור, שור, חמור, וגמל וכן בסדר הפוך, חמור, גמל שור, שור, ושור – הוי ספק בגמ', אם מועד לכל המינים.

ח. **נגח ג' שוורים בסירוגין דשוורים** [דף לז. לז:]

לרש"י – לשמואל מנגיחה ד' משלם נ"ש, ולרב מנגיחה ג', ולתוס' – לכו"ע מנגיחה ג', הואיל והנגיחה הראשונה אינה מן המנין.

ט. **מועד ליום בחודש, להפלגה, ליום החודש בדילוג** [דף לז:]

1. כשנגח ג' פעמים באותו יום בחודש – הוי מועד רק ליום בחודש שראה.

2. כשנגח ג' פעמים בהפלגת כ' יום – אינו מועד, עד שיגח שוב בהפלגת כ' יום.

3. כשנגח ט"ו בחודש זה, ט"ז בחודש זה, וי"ז בחודש זה, לרב – הוי מועד ליום החודש בדילוג, ולשמואל – הנגיחה הראשונה אינה מן המנין, והוי מועד רק אם יגח שור ב"ח בחודש שלאחריו.

4. כשנגח לסירוגין של שוורים – עיין בנושא הקודם.

5. כשנגח לסירוגין של ימין, לפי תוס' – ראייה ראשונה אינה מן המנין.

י. **שור של הדיוט שנגח שור של הקדש, ולהיפך** [דף לז: לח.]

1. כשהדיוט הזיק הקדש, לתנא דמתניתין – בין תם ובין מועד פטור, ולרבי שמעון בן מנסיא – בין תם ובין מועד משלם נזק שלם.

2. כששור הקדש הזיק שור של הדיוט – לכו"ע בין תם ובין מועד פטור.

יא. **שור של עכו"ם שנגח שורו של ישראל, ולהיפך** [דף לז: לח.]

1. כששור של עכו"ם נגח של ישראל – אפי' תם משלם נזק שלם.

מקורות והערות

זביד. (7) נחלקו הראשונים אם מועד אף לאדם. (8) ד"ה נעשה - השני. (9) ד"ה נעשה - הראשון. (10) לתירוצם הראשון - לא איתפריש.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

2. כששור של ישראל נגח של עכו"ם – בין תם ובין מועד פטור לגמרי.

יב. שור של ישראל שנגח של כותי, ולהיפך [דף לח:]:

1. כששור של ישראל נגח של כותי – פטור.

2. כששור של כותי נגח של ישראל, למ"ד כותים גירי אריות – מדאורייתא בין תם ובין מועד משלם נזק שלם, לפי ר"מ דסבר "גירי אמת הן" – קנסום לשלם נזק שלם, כדי שלא יטמעו בהם, ולפי ת"ק – תם משלם רק חצי נזק, רש"י מפרש: דסבר גרי אמת הן, ומשלם ח"נ משום שלא קנסם.

יג. דם וכתמים של בת ישראל או של עכו"ם או של כותים [דף לח:]:

1. דם של בת ישראל טמא מדאורייתא, אבל כתמיה טמאים מדרבנן.

2. של נכרית – טהור, רש"י מביא: שאם זה לח, לבית הלל טמאים מדרבנן, ולב"ש לא גזרו.

3. דם וכתם של כותית, למ"ד גירי אמת – דינם כשל ישראלית, ולמ"ד גירי אריות – טהורים.

4. כתמים שנמצאו במקום המוצנע – אזלינן בתר רוב יושבי המקום.

5. כשנמצאו במקום הפקר בערי ישראל או בערי עכו"ם – טהורים, דישראל מצניעים את שלהם, ותלינן שזה לא מישראל.

6. כשנמצאו בערי כותים, למ"ד כותים גירי אריות – כדין הנמצא בערי עכו"ם, שטהורים, ולפי רבי מאיר – טמאים, דס"ל כותים גירי אמת, ואינם מצניעין כתמיהן, ולפי חכמים דר"מ – טהורים, משום שלא נחשדו על כתמיהן, ותלינן שזה לא שלהם.

7. של הבאים מרקם, לת"ק – טהורים, לרבי יהודה – טמאים, דגרים הם וטועים ואינם מצניעות כתמיהם, וכתמי ישראל טמאים.

יד. נתינה וכותית לענין חיתון עם ישראל [דף לח:]:

1. נתינה, לרש"י – דוד גזר שלא להתחתן עמם, וגזר עליהם שיעבוד, ולפי ר"ת – מדאורייתא אסורים בחיתון אף אחר שהתגיירו.

2. כותית, למ"ד גירי אריות, ככל גויה, למ"ד גירי אמת – אסורים רק מדרבנן.

טו. שור של חש"ו או שהלכו בעליו למדינת הים, שהזיק או שהרג [דף לט.-מ.]:

1. העמדת אפוטרופוס בג' נגיחות ראשונות, לחכמים – מעמידים, לפי תנא דמתניתין ולפי יהודה בן נקוסא בשם סומכוס – אין מעמידים.

2. כשהוחזקו נגחנים, למ"ד מעמידים – בנגיחה ד' משלם נ"ש, למ"ד אין מעמידים – אחר שהוחזקו לנגחן בי"ד מעמידים להם אפוטרופוס, ומעדין להן בפני אפוטרופוס כדי לשוויה מועד.

רש"י⁽¹¹⁾ כותב: אבל לא כדי לגבות חצי נזק, ותוס'⁽¹²⁾ מפרשים: שלמ"ד ליעודי תורא אם ס"ל רשות אינה משנה – גובה בנגיחה רביעית נ"ש, ואם ס"ל רשות משנה כדי לשלם נ"ש בעינן עוד ג' נגיחות, ולמ"ד ליעודי גברא, בעינן גם התראה בין נגיחה לנגיחה.

3. כשהועד בפני האפוטרופוס ואח"כ הזיק – מעיקר הדין האפוטרופוס חייב לשלם כדין כל שומר, אבל חכמים פטרוהו, כדי שלא ימנעו מלהיות אפוטרופוס.

לרבי יוחנן – הניזק גובה מעליית יתומים, ולפי רבי יוסי בר חנינא – מעליית האפוטרופוס, וכשיגדלו חוזר האפוטרופוס ונפרע מן היתומים.

מקורות והערות

(11) ד"ה הכי קאמר. (12) ד"ה ואם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

4. תשלומי כופר באם השור הרג אדם, למ"ד כופרא כפרה – פטור מכופר, דיתמי לאו בני כפרה.

טז. אפוטרופוס שפשע בשמירת חפצי היתומים

1. לענין לחייבו בתשלומין, לפי התוס'⁽¹³⁾ בשם הר"ר חיים – האפוטרופוס פטור על אבידת וגניבת הבהמה או כשהזיקה אחרים, ולפי הר"ר שלמה בחור ב"ר יוסף – חייב לשלם על אבידתה וגניבתה, ופטור רק כשמחמת פשיעתו השור הזיק אחרים, כנ"ל נושא קודם דין 3.

2. לענין להשביעו כשטוען "שלא פשע", לשיטת התוס' בשם הר"ר חיים הנ"ל – אין מקום לשבועה, ולפי הר"ר שלמה בחור ב"ר יוסף, ודעמיה הנ"ל – הדין תלוי במחלוקת תנאים, אם יש חשש של "מימנעי ולא עבדי", ושלמ"ד שפטור מלהישבע, פטור גם כשידוע שאבד.

יז. שור האיצטדין שהרג לענין לחייבו מיתה ולהכשירו לקרבן

1. אם הרג – אינו חייב מיתה.
2. לקרבן, לרב – כשר, לשמואל – פסול.

יח. אם נזקקין לנכסי יתומים

1. לפי רב יהודה אמר רב אסי – אין נזקקין אלא רק כשיש הפסד ליתומים, באם לווה אביהם מנכרי בריבית, ולפי רבי יוחנן – נזקקין גם לכתובת אשה משום "מזוני".
2. לפי רבי יוחנן – נזקקין לתשלומי נזקי שור חש"ו שהזיקו ברשות האפוטרופוס, ורבי יוסי בר חנינא סובר: שהאפוטרופוס משלם וגובה מהם רק לכשיגדלו.

יט. תשלומי כופר

1. הערכת הכופר, לת"ק – דמי ניזק, ולרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא – דמי מזיק.
2. אם הוי כפרה – למסקנת הגמ' כופרא כפרה.
3. שור השותפין שהרג – הגמ' מסתפקת: אם כל אחד חייב כופר שלם או שהשותפין פטורים.
4. שני שוורים שנגחו אדם והרגוהו – בתוס'⁽¹⁴⁾ מבואר: א. שלפי רבי יהודה בן בתירא – אם נגחוהו זה אחר זה, רק השור האחרון חייב מיתה וכופר, והשאר פטורים. ב. כשנגחוהו בבת אחת או לפי רבנן דפליגי עליה, אם ס"ל כמ"ד "שאין השור בסקילה אין הבעלים משלמים כופר" – פטור מכופר. ואם ס"ל כמ"ד "שהבעלים משלמים כופר אף כשאין השור בסקילה" – דינם כשור השותפין, שהגמ' מסתפקת בזה, כנ"ל.
5. תשלומי חצי כופר – תוס'⁽¹⁵⁾ כותבים: שיתכן לפי ריה"ג, וכן בהמית מי שחציו עבד וחציו בן חורין.

כ. אם ממשכנין חייבי ערכין, חטאות ואשמות, כופר

1. חייבי ערכין – ממשכנין.
2. חייבי חטאות ואשמות – אין ממשכנין אותם.
3. חייבי כופר, אם היינו אומרים "כופרא ממונא" – ממשכנין, ולפי מה שאנו סוברים "כופרא כפרה" – הוי ספק בגמ'.

כא. השואל שור מחבירו בחזקת תם ונמצא מועד

1. אם בסתמא דהיינו שלא הכיר בו שהוא נגחן – השואל פטור לגמרי.

מקורות והערות

(13) ד"ה דאי. (14) ד"ה שור. (15) ד"ה כופר שלם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כשהכיר בו שהוא נגחן וקדמו בי"ד ותפסוהו לגבות הנזק – השואל משלם לניזק ח"נ ולא יותר משווי השור, שהרי שאל שור בחזקת תם, והבעלים משלמים ח"נ.
3. כשלא תפסוהו בי"ד – השואל פטור מהחצי נזק, דיכול לומר לבעלים, "שאם היה תם היה יכול ליפטר", כמ"ד מודה בקנס פטור, או "ע"י הברחתו לאגם", דתם אינו משלם מעליה.
- בתוס' (16) מבואר: שזהו רק כשהגידו לו מיד "שהשור מועד", אבל כשיש עדים שלא הגידו לו, ולא בא להודות, ולא הבריחו לאגם – חייב בחצי נזק.

[דף לט. מ:]

כב. שינוי רשות בשור המועד

1. כשהועד בבית אפוטרופוס והוחזר לחש"ו אחר שנתפקחו והגדיל הקטן, ולהיפך, לפי ר"מ ולסומכוס – רשות משנה וחוזר לתמותו, ולפי רבי יוסי – רשות אינה משנה.
2. כשהועד בבית השומר והוחזר לבעליו או להיפך, לפי רבי יוחנן – הדין תלוי במחלוקת התנאים, הנ"ל דין קודם, ולפי רבה – המחלוקת התנאים היא רק מרשות הבעלים לרשות שומר, כנ"ל דין קודם, אבל מרשות שומר לרשות בעלים, לכו"ע חוזר לתמותו ומשלם ח"נ, ולפי רב פפא – להיפך, שהמחלוקת התנאים רק מרשות שומר לרשות בעלים, אבל מרשות בעלים לרשות שומר, לכו"ע רשות אינה משנה ומשלם נזק שלם.
3. כשנמכר לאחר – לא איתפריש בהדיא בסוגיין.

[דף מ: מא.]

כג. דינו של רובע

1. חייב מיתה, ואם העיד עליו רק עד אחד או בהודאת בעלים – אינו נסקל ופסול למזבח.
2. לחייבו בכופר כשהרג אשה ברביעתו, לאביי – חייב, דשן ורגל גם חייב בכופר, לרבא – פטור, דשן ורגל פטור מכופר.
- תוס' (17) כותבים: שאביי ורבא הם רק אליבא דתנא אחד, אבל שניהם סוברים לדינא שיש כופר ברגל.

[דף מא.]

כד. אופנים שמועד משלם כופר

1. בסיכן ג' בני אדם. 2. כשהרג וברח לאגם ג' פעמים. 3. כשהוזמו זוממי זוממין. 4. במכירין את בעל השור ולא את השור.

[דף מא. מא:]

כה. הדרשות שלמדים מהפסוק "ולא יאכל את בשרו ובעל השור נקי"

1. אחר שנגמר דינו של השור לסקילה אסור באכילה, ולר' אבהו – גם בהנאה.
2. כששחטו לאחר גמר דין – אסור באכילה.
3. לר"א, לריה"ג ולר"ע – לאסור הנאת עורו.
4. מ"בעל השור נקי", תם – לר"א פטור מחצי כופר, לריה"ג פטור מדמי ולדות, לר"ע משלושים של עבד, ולר"ש – לאסור הנאת עורו.

[דף מא:]

כו. תשלומי כופר בשור תם שהרג בן חורין

1. כשהרג בכוונה – לכו"ע ובכל מקרה פטור מכופר.
2. כשהרג שלא בכוונה, לר"א ור"ע – פטור מכופר, (לר"ט – אם הרג ברשות הניזק משלם כופר שלם), תוס' כותבים: שלריה"ג – יתכן וחייב חצי כופר.
3. כשהבעלים הודו ששורם הרג – לכו"ע פטור ממיתה.

מקורות והערות

(16) ד"ה אי. (17) ד"ה ולרבא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כז. מועד שהמית חייב כופר גם למ"ד צד תמות במקומה עומדת [דף מא:]:

כח. שור תם שהרג עבד לענין ל' שקלים [דף מא: -מב:]:

1. אם שני עדים מעידים שהרג בכוונה – פטור, ד"הביאהו לבי"ד וישלם לך".
2. אם שלא בכוונה או על פי עד אחד או בהודאת בעלים, לפי ר"ע – פטור, לפי תירוץ א' בתוס' (18) – גם ר"א סובר שפטור, ולפי הא"נ וה"ועוי"ל שבתוס" – אין הכרח שר"א יסבור שפטור.

ל. חיוב שור בדמי ולדות [דף מא: מב.]:

1. כשהתכוון לאשה – פטור.
2. כשלא התכוון, לרש"י – לכו"ע פטור, לתוס' אליבא דאביי ורבא בדעת ריה"ג – חייב.

לא. קים ליה בדרכה מינה במתכוון להרוג זה והרג זה [דף מב.]:

לרש"י – לתנא דבי חזקיה פטור, לרבי חייב, ולפי תוס' (19) – רב אדא סובר: שרבי מחייב על כל ממון, ושרבא סובר: שרבי מחייב רק בדמי הנהרג.

לב. שור שהזיק אדם חייב רק בנזק, שנאמר איש בעמיתו [דף מב.]:

לג. תשלומי נזיקין למזיק מעוברת ויצאו ילדיה [דף מב: מג.]:

1. תשלומי הכופר – שייך רק ליורשי האשה ולא לבעל.
2. תשלומי נזק וצער – לאשה ולא לבעל.
3. אם מתה והיתה נשואה – הבעל יורשה באם אין לממון חסרון של "ראוי".
4. היתה גרושה ומתה – נותנים ליורשיה, ואם אין לה יורשים – המזיק פטור.
5. תשלומי ריפוי ושבת – תוס' (20) כותבים: שמעיקר הדין חייב לשלם אלא שהרגילות היא שאין ריפוי ושבת יותר משאר יולדות.
6. בושת – תוס' (20) כותבים: שבכל מקרה פטורים.
7. דמי ולדות – משלם לבעל וליורשיו, אפי' אם גירשה או בא עליה בזנות.
8. אם בא על אמו או על אחותו – תוס' (21) כותבים: שאין דמי הולדות שייכים לבעל.

לד. דברים הנחשבים "ראוי" או "מוחזק" [דף מב: מג.]:

1. שבח ששבחו הנכסים מאליהם לאחר מיתת האב או האשה וכן מעות ריבית, לרבי – הוי "מוחזק", ולרבנן – הוי "ראוי".
2. חוב שהיו חייבים לאב מחיים או לאשה מחיים, לרבי – הוי "מוחזק", לרבה אליבא דרבנן – מעות הוי "ראוי", אבל קרקע שבי"ד גבו הוי "מוחזק", ולר"נ אליבא דרבנן – להיפך קרקע הוי "ראוי", אבל גבו מעות הוי "מוחזק".
3. רש"י ותוס' (22) כותבים: שרק בבכור סובר ר"נ, שכשגבו מעות הוי "מוחזק" משא"כ בירושת הבעל שאף כשגבו מעות הוי "ראוי", ושלפי התוס' בשם ר"י – גם בירושת בעל מעות שגבו נחשב ל"מוחזק".
4. עוד כותבים תוס' (23) שרבה עצמו סובר שכל חוב נחשב ל"ראוי".
5. כופר – לכו"ע הוי "ראוי".

מקורות והערות

(18) ד"ה נקי מדמי כופר. (19) ד"ה בכוונה. (20) ד"ה נותן. (21) ד"ה אפי'. (22) ד"ה ולרב. (23) ד"ה ונוקמיה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

לה. דמי ולדות בשפחה ונשתחררה

[דף מב:]

1. כשהשתחררה ונישאה לגר ואח"כ ניוזקה – משלם, לבעל.
2. מעוברת מגר ומתו שניהם בלא יורשים – המזיק פטור.
3. ניוזקה בזמן שהיא שפחה – רש"י⁽²⁴⁾ מביא: שדמי הולדות שייכים לאדון.
4. נתעברה בהיותה שפחה נשתחררה ואח"כ ניוזקה, לרש"י ולתוס' – משלם לבעל, ולפי הריב"א – המזיק פטור לגמרי.

לו. כופר ול' שקלים במועד שהרג בן חורין או עבד שלא בכוונה

[דף מג. מג:]

לפי ריש לקיש⁽²⁵⁾ – פטור מל' שקלים של עבד, אבל בכופר לבן חורין הוא חייב, לפי רבה – פטור מכופר ומסקילה, ולפי אביי ורבי יוחנן – חייב כופר (ומסקילה – תוס'). ולא פליג רבי עקיבא על רבי אליעזר אלא רק בדרשות ולא לדינא).

רש"י (ד"ה אין) כותב: שלרבי אליעזר לעיל (דף מא:): מועד חייב בכופר גם שלא בכוונה ואינו בסקילה, ואחרת מרבה, וממילא פטור מדמים. (התוס' לעיל דף מא: ד"ה נקי מחצי כופר, בפירוש הראשון, כותבים: שרבי אליעזר ס"ל שפטור משלושים של עבד, כריש לקיש דאמר "אין השור בסקילה אין בעלים משלמים קנס", ולא דריש "אם עבד", ולפי ה"ועי"ל" שם – אינו מוכרח שרבי אליעזר סובר כריש לקיש).

לז. תשלומי דמים כששור מועד הרג שלא בכוונה

[דף מג.]

לפי ריש לקיש⁽²⁵⁾ – חייב דמים רק כשהרג עבד שלא בכוונה ע"פ שני עדים, (כיון שפטור מסקילה, ומל' שקלים, חייב הוא בדמים) אבל כשהרג בן חורין שלא בכוונה, (כיון שחייב בכופר, פטור הוא מדמים), לפי רבה – כל שהשור אינו בסקילה, כגון שהרג שלא בכוונה ע"פ שני עדים, אינו משלם לא כופר ולא ל' של עבד, ואז משלם דמים, ורק כשהודו הבעלים שהרג עבד, מודה רבי עקיבא שפטור מדמים, אף שפטור מסקילה ומל' שקלים, ולפי אביי ורבי יוחנן – גם כשאין השור בסקילה, חייב הוא לשלם כופר או ל' שקלים, ולכן לא שייך לחייבו בדמים.

לח. הנפק"מ בין כופר לדמים

[דף מג.]

רש"י⁽²⁶⁾ כותב: שכשאין לו ממון לשלם "דמים" אינו חייב בכפרה אבל חייב דמים. תוס'⁽²⁷⁾ כותבים: שדמים הם ככל "דמי נזק" בעלמא, 1. ששמין "בניזק", כמה הניזק הופחת משוויו. 2. יורשי המזיק חייבים לשלמו, 3. מועיל מחילה, שור השותפין חייב כל אחד חצי, משא"כ כופר, 1. יש מ"ד אחד הסובר "דמי מזיק". 2. למ"ד כופרא כפרא יורשיו פטורים מלשלם. 3. לא מהני מחילה. 4. שור של שותפין שהרג, הוי ספק בגמ' אם אמרינן כופר שלם ולא חצי כופר.

לט. אם אש חייב בכופר או בדמים

[דף מג:]

1. אש בכוונה פטור מכופר.
2. אש שלא בכוונה – רבא מסתפק אם חייב בדמים.
3. אש בכוונה, לפי רש"י – לכו"ע פשיטא הוא שפטור מדמים, משום קלב"מ, ולפי תוס'⁽²⁸⁾ – רק למ"ד איש משום חיציו פטור, אבל למ"ד משום ממונו – הוי ספק.

מקורות והערות

(24) ד"ה או גיורת. (25) התוס' ד"ה אמר רבה כותבים: שהמחלוקת האמוראים בסוגיין היא בדעת ר"ע. (26) ד"ה לא דמים. (27) ד"ה מאי לאו. (28) ד"ה אשו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מ. שור שהיה מתחכך בכותל ונפל על האדם והרגו [דף מד. מה:]

1. במתחכך להפילו על בני אדם – השור חייב מיתה אפילו הוא תם, וש אם הוא מועד – הרי הוא חייב גם בכופר.
2. במתחכך להפילו בלא שהתכוון להפילו על אדם – תוס' (29) כותבים: שפטור מסקילה ומכופר גם אם עשה כן כמה פעמים והרג בני אדם שלא בכוונה.
3. במועד להתחכך על בני אדם בכתלים, באופן שמתחכך להנאתו ללא כוונה להפיל את הכותל, או כשהתחכך להנאתו ג' פעמים בכוונה להפיל על אדם, וברביעית התחכך להנאתו שלא בכוונה להפילו על אדם – השור פטור ממיתה, לשמואל – אם קאזיל מיניה מיניה, חייב הוא בכופר, דשן שלא בכוונה חייב בכופר, ואילו לרב – שן שלא בכוונה פטור גם מכופר כקין שלא בכונה, ואם לא קאזיל מיניה מיניה – פטור, דצרות פטור מכופר.
4. כבדין הקודם כשאינו מועד לכך, לפי ר"ת (30) – הדין בדיוק כהדין הקודם, ולפי רש"י (31) – בג' הפעמים הראשונות גם לשמואל דינו כקין שלא בכוונה שפטור גם מהכופר, הואיל וקצת משונה הוא להפיל כותל, ורק מהפעם הד' הוי שן שלרב פטור מכופר ולשמואל חייב בכופר.

מא. אופנים ששור פטור ממיתה אף שהרג בכוונה [דף מד. מה:]

- לפי ת"ק – כל השוורים שהרגו בכוונה חייבים מיתה, ולפי רבי יהודה – שור המדבר, של הקדש, ושל גר שמת פטורין מן המיתה אף שהרגו בכוונה.

מב. שור שהמית ואח"כ מכרוהו [דף מה. מה:]

1. כשמכרוהו קודם גמר דין – מכרו מכור, לרש"י: (32) מכור רק לרידיא, ולפי התוס' בשם רש"י במהדורא אחרת – מכור לגמרי.
2. כשמכרוהו אחר גמר דין – אינו מכור.
3. שור אחר גמר דין קודם שנסקל, לרש"י – אסור בהנאה, לר"ת – מותר בהנאה.

מג. שור שהמית אדם והחזירו השומר לבעליו או התפיסו לבי"ד [דף מה. מה:]

1. כשהחזירו לבית בעליו קודם גמר דין – הרי הוא מוחזר.
2. תוס' (33) כותבים: שזהו רק כשהשור הוא מועד, אבל אם הוא תם – לכו"ע ובכל מקרה אינו מוחזר, דחשיב היזק ניכר.
2. בשור מועד שהשומר החזירו לבעליו אחר גמר דין, לחכמים – אינו מוחזר, לרבי יעקב – מוחזר.
3. בשור מועד שהשומר התפיסו בידיים לבי"ד – לרבנן חייב לשלם דמי שור למפקיד, ולרבי יעקב פטור, דיכול לומר לו "הרי שלך לפניך".
4. כשתפסוהו בי"ד (את השור מועד) מאליהם, לרש"י – לכו"ע פטור השומר, ולפי תוס' – גם באופן זה נחלקו רבי יעקב ורבנן.

מד. שמירה כראוי פוטרת מתשלומי נזיקין [דף מה. מה:]

1. לר"מ – צריך שמירה מעולה, בין תם ובין מועד, לרבי יהודה – תם צריך שמירה מעולה, ומועד מספיק לו שמירה פחותה, לרבי אליעזר בן יעקב – שמירה פחותה, בין תם ובין מועד, ולפי רבי אליעזר – אין לו שמירה אלא סכין.
2. לפי רב אדא בר אהבה בדעת רבי יהודה – צר תמות במקומה עומדת, ולכן מועד ששמרו שמירה פחותה

מקורות והערות

(29) ד"ה והא - השני. (30) תוד"ה הכא. (31) דף מח: תוד"ה דחזא. (32) ד"ה מכור. (33) ד"ה השתא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחזרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

משלם ח"נ מצד תמות שבו, ולפי רב בדעת רבי יהודה – פטור לגמרי, דלא אמרינן "צד תמות במקומה עומדת".

3. לפי רבה בדעת רבי אליעזר – אם הזיק חייב בתשלומין גם כששמר שמירה מעולה, לפי התירוץ הראשון בתוס' (34) – אביי גם סובר כרבה בדעת ר"א, ולפי תירוצם השני – לאביי בדעת רבי אליעזר פטור הוא מתשלומין.

מה. אופן קבלת שמירת נזקין ע"י השומרים ודין השור לענין סקיה כופר ותשלומין [דף מה. מה.]:

1. מסר שורו לאחד מד' שומרים והשור הרג אדם בכוונה – השור בכל מקרה נסקל, בין תם ובין מועד.
2. לענין כופר כששמר שמירה מעולה – פטור מכופר, רש"י (35) סובר: שלפי רבי אליעזר הסובר "מועד אין לו שמירה אלא סכין" – חייב בכופר, (ויתכן שגם לפי התוס' (34) בתירוצם השני בדעת אביי – גם לרבי אליעזר פטור הוא מתשלומין).
3. לענין כופר כששמר שמירה פחותה, למ"ד ששור מספיק לו שמירה פחותה – כל השומרים פטורים מכופר, ולפי מ"ד ששור צריך לשומרו בשמירה מעולה – שומר שכר ושואל חייבים בכופר, וכותב רש"י: (36) שגם שו"ח חייב בכופר.
4. לענין להחזיר דמי שור לבעלים, שו"ח – פטור. לפי רש"י – שו"ש ששמר שמירה מעולה פטור, וכששמר שמירה פחותה חייב. שוכר – מחלוקת תנאים אם כשו"ח או כשו"ש, שואל – ברש"י (37) ובתוס' (38) מבואר: שחייב אפי' שמרו שמירה מעולה.
6. שומר שקיבל עליו שמירת נזקין ולא הכיר שהשור נגחן – השומר חייב, בין כשהשור הזיק ובין הוזק.
5. שומר שלא קיבל עליו את שמירת נזקי השור – אפי' הזיק פטור מלשלם לניזק או לבעלים.
7. כשקיבל שמירת נזקיו והכיר שהוא נגחן – הזיק חייב, הוזק פטור.

מו. מועד לקרן ימין אם הוי מועד לקרן שמאל, ולהיפך [דף מה.]:

1. מועד לקרן ימין – לא הוי מועד לקרן שמאל. וכותב רש"י: (39) שמשלם חצי נזק על נגיחה בקרן שמאל.
2. מועד לקרן שמאל, תוס' (40) מסתפקים: אם הוי מועד לקרן ימין.

מקורות והערות

(34) ד"ה אלא. (35) ד"ה ר"א. (36) דף מה. ד"ה כלתה. (37) ד"ה כולהו. (38) ד"ה חוץ. (39) ד"ה אליבא. (40) ד"ה מועד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק חמישי

שור שנגח את הפרה

א. ממון המוטל בספק כשהניזק אומר ברי "שהשור תם הזיק גם את הוולד" ומזיק אומר "שמא"
[דף מו.]

1. כשהמרא קמא אינו מוחזק, לפי רבנן – משלם נ"ש רק על הפרה, אבל פטור לגמרי מלשלם על הולד, דאמרינן המוציא מחבירו עליו הראיה, ולפי סומכוס – חולקין, ומשלם על הולד 1/4 נזק.
2. תוס'⁽¹⁾ מביאים: שברי ושמא, לרבי יהודה ורב הונא – "ברי עדיף", ולפי רב נחמן ורבי יוחנן – לאו ברי עדיף.
3. תוס'⁽¹⁾ כותבים: שהמחלוקת בין סומכוס ורבנן היא רק באופן שהברי גרוע, והמחלוקת האמוראים היא כשה"ברי" טוב.
3. כשהמרא קמא "מוחזק", תוס'⁽²⁾ מביאים מחלוקת סוגיות בדעת סומכוס האומר "חולקין", אם זהו בכל מקרה או רק כשהמזיק אינו מוחזק אבל כשהמחזיק מוחזק וטוען "ברי", סומכוס מודה לרבנן שהמע"ה.

ב. ממון המוטל בספק כששור מועד הזיק
[דף מו.]

ג. ממון המוטל בספק במוכר שור לחבירו ונמצא נגחן
[דף מו. מו:]

1. כשאין למוכר דמים – יכול לומר לקונה "שקול תירא בזווןך", דשו"כ ככסף.
2. כשאין למוכר דמי המקח אבל יש לו דמים אחרים, לגירסא שמביאים תוס'⁽³⁾ – יכול לומר לו "שקול תורא בזווןך", ולספרים שלנו – לא יכול לומר כן.
3. כשיש לו דמי המקח או לר"ת (הסובר שאם יש למוכר דמים חייב המוכר ליתן דמים) אפי' אם הם לא דמי המקח, באופן שהלוקח רגיל לקנות רק לשחיטה או רק לחרישה – אולינן בתר הלוקח מה שרגיל ליקנות.
4. כבדין הקודם, באופן שהלוקח שקונה לפעמים זה ולפעמים זה ורוב הקונים קונים לחרישה, ואין דמים מודיעים, לרב – הולכים אחר הרוב והוי מקח טעות, ומוציאים ממון ממוחזק, ולפי שמואל – המע"ה, ואין הולכים אחר הרוב להוציא ממון ממוחזק.
5. כבדין הקודם, באופן שהרוב נגד מוחזק והדמים מודיעים – תוס'⁽⁴⁾ כותבים: שלכו"ע הולכים בתר הדמים.
6. כבדין הקודם, כשהרוב מסייע למוחזק (למוכר) בקונה שקונה גם לחרישה וגם לשחיטה והדמים מודיעים לקונה, תוס'⁽⁴⁾ כותבים: שלפי רבנן – אין לדמים כח להוציא ממוחזק ורוב, והמע"ה, ולסומכוס אמרינן "חולקים", ושלפי רבי יהודה אם גורסים "רובא" – אמרינן הדמים מודיעים.
7. כשאין רוב המסייע לקונה או למוכר, והמוכר מוחזק, והדמים מודיעים כהקונה – הדין בדיוק כבדין הקודם.

מקורות והערות

(1) ד"ה דאפילו. (2) ד"ה שור. (3) ד"ה ה"ג. (4) ד"ה ונחזי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יו"ד סימנים קפג-ד

[דף מו. מו:]

ד. סיכום ממון המוטל בספק

1. עיין לעיל נושאים א', ג'.
2. כשהמרא קמא מוחזק ויש לו גם חזקת הגוף – תוס'⁽⁵⁾ כותבים: שאפי' לסומכוס אמרינן המע"ה.
3. תוס'⁽⁶⁾ פוסקים דלא כסומכוס.

[דף מו:]

ה. אין נזקקין אלא לתובע תחילה

1. כשמחמת התביעה לא זילי נכסי הנתבע – נזקקין לתובע תחילה.
2. כשמחמת התביעה זילי נכסי הנתבע – נזקקין לנתבע תחילה.
3. אם ההלואה היתה לא בשטר – כותבים⁽⁷⁾ התוס': שנוזקקין לנתבע תחילה.

[דף מו: מז:]

ו. פרה שאינה מועדת שנגחה שור ונמצא ולדה בצדה

1. כשהפרה וולדה לפנינו ושייכים לאדם אחד – גובה את כל החצי נזק מהפרה.
2. כשידוע שנגחה לפני שילדה ורק הפרה לפנינו ושניהם שייכים לאחד, לרבא – גובה מהפרה את כל החצי נזק, דס"ל "פרה מעוברת שהזיקה יכול לגבות כל החצי נזק מוולדה".
3. תוס'⁽⁸⁾ כותבים: שזהו רק לפי רבי ישמעאל, אבל לר"ע – הניזק מפסיד כפי חלקו שהיה לו בפרה בשעת הנזק.
4. כשרק הולד לפנינו ושניהם שייכים לאחד, וידוע שנגחה לפני שילדה, לרבא הנ"ל – גובה כל החצי נזק מהולד, ולפי אב"י – רק רבע נזק.
5. כשרק הולד לפנינו ושניהם שייכים לאחד, ולא ידוע מתי נגחה – הוי ממון המוטל בספק, שלסומכוס משלם רק שמינית, ושלרבנן אינו גובה מהולד.
6. כשלא ידוע מתי נגחה, ורק הפרה לפנינו, ושניהם שייכים לאדם אחד, לרבא – גובה כל החצי נזק מהפרה, כהנ"ל בדין הקודם, ולאב"י – לסומכוס 3/8, ולרבנן רק 1/4 נזק באופן יחסי לולד.
7. כשלא ידוע מתי נגחה, כשהפרה של אחד והולד של אחר, ותבע את בעל הולד תחילה – מבעל הפרה גובה רק רבע נזק, אבל מבעל הולד – הוי ממון המוטל בספק, שלסומכוס רק שמינית, ולרבנן פטור.
8. כבדין הקודם, באופן שתבע את בעל הפרה תחילה, ללשון ראשון בגמ' – על בעל הפרה להביא ראיה שיש לו שותפים, ולפי האיכא דאמרי – מבעל הפרה גובה רבע נזק, ועל הניזק להביא ראיה שהולד לא השתתף בנגיחה, ואילו מבעל הולד, לרבנן פטור, דהמע"ה, ולסומכוס גובה "שמינית".

[דף מו:]

ז. כבנושא קודם באופן ששור המזיק מועד הוא

1. כשהפרה והולד שייכים לאחד – הניזק גובה נזק שלם מהעליה.
 2. כשהולד שייך לאחר ותבע את בעל הולד תחילה – מבעל פרה גובה חצי נזק, ואילו מבעל הולד, לרבנן פטור, דהמע"ה, ולסומכוס רבע נזק.
 3. כשהולד שייך לאחר ותבע את בעל הפרה תחילה, ללשון א' בגמ' – לא איתפריש, לאיכא דאמרי – לרבנן גובה מבעל פרה חצי נזק.
- תוס' כותבים: שלסומכוס גובה גם מבעל הולד עוד רבע נזק.

מקורות והערות

(5) ד"ה מידע. (6) ד"ה המוציא. (7) ד"ה שאין. (8) ד"ה ליתא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

ח. תרנגולת שהזיקה אם גובה מביצתה

לפי רבא – אינו גובה. תוס'⁽⁹⁾ כותבים: שזהו בביצה שנולדה ביום ההיזק, ואם הביצה נולדה אחרי יום ההיזק – אינו גובה עכ"פ לרבנן דסומכוס, ואילו מביצה המעורה בגידין – לכו"ע גובה מביצתה, דכגופה היא.

ט. ביצת תרנגולת טריפה או נבילה לענין אכילתה

התוס'⁽⁹⁾ כותבים: כשמעורה בגידין – אסורה מדאורייתא, דכגופה היא, ואם הטילה את הביצה מיד – מדאורייתא מותרת, ומדרבנן אסורה.

י. אם עובר ירך אמו

תוס'⁽¹⁰⁾ פוסקים: כרבא שעובר ירך אמו, ולכן 1. פרה שהזיקה גובה מולדה. 2. ולד נרבעת והנוגחת כשעיברו ולבסוף נרבעו ונגחו – אסורים למזבח. 3. ולד נרבעת והנוגחת כשנרבעו ונגחו ואח"כ עיברו לענין מזבח – הדין תלוי במחלוקת אם זה וזה גורם. והוסיפו התוס': שלרב הונא בר חנינא אמר ר"ג אליבא דמ"ד "לאו ירך אמו" – ולד הנרבעת כשר למזבח אפי' עיברו ולבסוף נרבעו. 4. בולד טריפה – לכו"ע לאו ירך אמו ומותר באכילה, הואיל ויש לו חיות בפני עצמו.

יא. נזקי ממון בחצר חבירו כשנכנס ברשות ושלא ברשות

1. מי שהכניס לחצר חבירו שלא ברשות קדירות ופירות – בעל החצר בכל מקרה פטור על נזקי ממון המכניס.
 2. כשהכניס שלא ברשות קדירות או פירות שלא ברשות ונתקלה או הוחלקה בהם בהמתו של בעה"ב וניזוקה – בעל הקדירות והפירות חייב בנזקי בהמתו של בעה"ב.
 3. כשהכניס פירות שלא ברשות ואכלתם בהמתו של בעה"ב, לרב – פטור מדיני אדם, דהיה לה שלא תאכל, (לתירוץ א' בגמ' אליביה – חייב בדיני שמים, ולתירוץ ב' – לא איתפריש), ולרב ששת – חייב גם בדיני אדם.
 4. כשהכניס סם המות שלא ברשות ואכלתם בהמתו של בעה"ב, לרב ששת ולתירוץ א' בגמ' אליבא דרב – פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, (לתירוץ השני בגמ' אליבא דרב) – לא איתפריש אם חייב בדיני שמים.
 5. כשהכניס אפרותא שלא ברשות ואכלתם בהמתו של בעה"ב, לרב ששת – חייב בדיני אדם, ולרב – חייב בדיני שמים.
 6. כשאמר "כנוס שורך" בסתמא ובהמת המכניס הוזקה מחמת אכילת פירות בעל החצר לפי רבא בדעת רבנן – בעל החצר חייב מדין "שומר", לפי ר' זירא בדעת רבנן – כחצר השותפין, ולפי רבי – בכל מקרה פטור, עוד סובר ר' זירא שאיכא תנא הסובר כרבי, וסובר גם שרבנן לא פליגי על רבי.
 7. כשאמר "כנוס שורך" בסתמא, ובהמת המכניס הוזקה מחמת שוורים אחרים שנכנסו לחצר בתוס'⁽¹¹⁾ מבואר: שזהו הספק בגמ'. וברש"י⁽¹²⁾ מבואר: שהספק לפי רבי הוא באופן שקיבל עליו נטירותא, ולפי רבנן אף בסתמא.
 - לפי ר' זירא אליבא דרבי – פשוט שבעל החצר פטור, ושאיכא תנא הסובר, שרבנן לא פליגי על רבי.
 8. כנ"ל דין קודם כשהוזקו מרוח מצויה
- רבא בדעת רבנן אומר: שחייב, לפי תירוץ ראשון בתוס'⁽¹¹⁾ – הגמ' מסתפקת אם דברי רבא "שחייב"

מקורות והערות

(9) ד"ה מאי טעמא פירשה. (10) ד"ה מאי טעמא גופה היא. (11) ד"ה או דילמא. (12) ד"ה היכא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

הם דיחויא בעלמא, והדין הוא ספק, ולפי תירוצם השני – לרבנן חייב בודאי, לפי רבי – פשוט שפטור, ולר' זירא איכא תנא שרבנן לא פליגי על רבי.

9. כנ"ל דין 7, כשהשוורים של המכניס יצאו לחוץ והזקן מאחרים

לפי התירוץ הראשון בתוס' (11) – כנ"ל דין 7, לתירוצם השני בדעת רבנן – פשוט שחייב, ולפי רבי – פשוט שבעל החצר פטור, ולר' זירא – איכא תנא הסובר שרבנן לא פליגי על רבי.

10. כששור המכניס הזיק את שורו של בעל החצר

לפי רבא אליבא דרבנן ולפי תוס' (13) בדעת ר' זירא אליבא דרבי – המכניס פטור, לפי רבא אליבא דרבי. ולפי תוס' (13) בדעת ר' זירא אליבא דרבנן – כחצר השותפין, (כנ"ל פרק א' נושא נח דין א'), שחייבים ח"נ כברה"ר, עוד סובר ר' זירא: שאיכא תנא הסובר כרבי, ושרבנן לא פליגי על רבי.

11. כשאשה נכנסה ברשות כדי ללוש עיסה – מודה רבא שאפי' רבנן מחייבים, כיון שמשום צניעות בעל החצר מסלק עצמו מחצרו.

12. כשבעל החצר אמר "ביתא קמך" – תוס' (14) כותבים: שאין זה אלא מראה מקום ולא קבלת שמירה.

13. כשאמר "כנוס שורך ואשמרנו" והזקן ע"י שורו וכלבו של בעל החצר – בעל חצר חייב.

14. כשאמר "כנוס שורך ואשמרנו" והזקן ע"י שוורים אחרים, לרש"י (15) – הדינים כמו בדין "כנוס שורך", הנ"ל דין 7.

15. כשאמר "כנוס שורך ושמרנו" – מוטלת השמירה רק על המכניס, שאם שורו הזיק חייב, ואם הזקן – בעל החצר פטור.

16. כשאמר "כנוס פירותיך וקדירותיך" (בסתמא), באופן ששור של בעל החצר הזקן ע"י שנתקל בהם, לר' זירא אליבא דרבי ולרבא אליבא דרבנן – המכניס פטור, רש"י (16) כותב: שלר' זירא – יש חד תנא הסובר שגם לרבנן חייב, ולא פליגי על רבי.

17. כבדין הקודם, אך באשה שנכנסה ללוש (שהבעה"ב יוצא משום צניעות) – האשה חייבת.

18. ברשות כבדין 16, אך באשה שנכנסה לטחון – האשה פטורה מנזקי שורו של הבעה"ב.

19. ברשות כבדין 16, אך כשבהמתו של בעה"ב אכלה וניזוקה – הדין תלוי במחלוקת רב ור' ששת הנ"ל דין 3.

יב. חיוב תשלומי נזקי בור ברה"י שנעשה ע"י שור של אחר [דף מח.]

1. כשהשור הטיל גללים, ובעל השור לא הפקירם – בעל השור חייב, לרב: אף על כלים כדין "שור", ולשמואל: פטור על כלים.

2. כשבעל השור הפקיר את הגללים או בסתמא, לתוס' בשם רש"י – בעל השור חייב על נזקי אדם, ולפי התוס' בשם ר"י – בעל השור פטור.

יג. חיוב תשלומי נזקי בור ברה"י שנעשו ע"י אחר [דף מח.]

1. כששור חפרן – בעל השור פטור, ובעל חצר חייב.

2. כשאדם בר חיובא חפרן – התוס' (17) מסתפקים: אם בעל החצר חייב בזה.

יד. חיוב סקילה וכופר בשור שהרג ב"שן ורגל" [דף מח:]

מסקילה – פטור, ולענין כופר – עיין לעיל פרק ד' נושא מ', דין 3.

מקורות והערות

(13 דף מח: ד"ה טעמא. 14 ד"ה ואפי' נשברו. 15 דף מז: ד"ה היכא. 16 ד"ה תברא. 17 ד"ה אע"ג.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

טו. שור שנפל לבור שברה"י של אחר והבאיש מימיו

[דף מח:]

1. כשהבאיש מגופו בשעת נפילה – חייב.
2. כשהבאיש מריחו – פטור.

טז. שור בדמי ולדות

[דף מט:]

יז. דמי ולדות ושבח ולדות, אופן שומתן, ולמי

[דף מט:]

1. דמי ולדות של בת חורין – לבעל.
 2. שבח ולדות, לרבנן – לבעל, לרשב"ג – כשמבכרת פטור מלשלם, דכיון שהיא מסוכנת אין שבח ולדות, ושמיין רק את הולדות כמה יפין ונותנים לבעל, ואם כשאינה מבכרת – יש שבח ולדות ושמיין השבח אגב האשה והבעל והאשה חולקין בשבח.
 3. צורת חישוב דמי ולדות לדעת רבנן – כמה האשה יפה בשביל ולדות הללו עד שלא ילדה, וכמה יפה עכשיו שנתרוקנה ונפחת דמיה.
- לפי רש"י⁽¹⁸⁾ – כן הוא גם שומת שבח ולדות לדעת רבנן, ובתרווייהו פליגי רבנן על רשב"ג.⁽¹⁹⁾

יח. הדינים שלומדים חז"ל מהמילה "הרה"

[דף מט:]

לפי רבנן – ששבח הריון לבעל, לפי רשב"ג וראב"י – שאינו חייב עד שיכנה כנגד בית ההריון, ובכל החלל, אבל לא ביד או ברגל.⁽²⁰⁾

יט. תשלומי דמי ולדות ושבח ולדות באם מת הבעל

[דף מט. מט:]

1. תשלומי דמי ולדות באשת ישראל – לבעל, אין הבעל נותן ליורשיו.
- לפי רש"י⁽²¹⁾ ותוס'⁽²²⁾ – זהו אף אם חבל בה אחר מיתת הבעל וזהו לכו"ע.
2. דמי ולדות כשחבל באשת גר בחייו ומת בלא יורשים – המזיק זכה בחוב ופטור.
3. דמי ולדות כשחבל בה אחר מיתת בעלה הגר בלא שהשאיר יורשים, לרבה – יש בזה מחלוקת תנאים, ושיש לפסוק שחייב לשלם לאשה, ולרב חסדא – לכו"ע המזיק זכה בכסף ופטור.
4. בשבח ולדות כשיש יורשים – כדין דמי ולדות שהבעל או יורשיו זוכין בהן, לרבנן בכל השבח, ולרשב"ג בחלק של הבעל באם אינה מבכרת.
5. כשאין לו יורשים ובאופן שחבל בחיי הגר – המזיק זכה ופטור.
6. כשהחבלה היתה לאחר מיתת הגר, לרבה בדעת רבנן – הדין תלוי בשתי הדעות אליבייהו, ויש לפסוק שחייב לאשה, לרב חסדא בדעת רבנן – המזיק זכה בכל ופטור, לרשב"ג – האשה זכתה בכל, הואיל ובחיים מגיע לה חצי.

כ. המחזיק ברכושו של גר שמת

[דף מט:]

1. המחזיק בשטרי קרקע של גוי בלא שהחזיק בקרקע – את הקרקע ודאי לא קנה, והגמ' מסתפקת אם דעתו היה לזכות גם בשטרות וזוכה רק בשטרות.
2. במשכוננו של ישראל הנמצא ביד גר שמת – המשכון חוזר לבעליהן.

מקורות והערות

18 ד"ה דמי ולדות, ובד"ה שמיין. התוס' רא"ש בשיטמ"ק כותב: שכן משמע ברש"י. 19 זהו אחרת מהתוס' לעיל דף מז. ד"ה וכן, שרובנן דמי ולדות שמיין בפני עצמן. 20 נחלקו הראשונים אם חכמים חולקים על דין זה. 21 ד"ה איתא. 22 ד"ה אטו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. במשכוננו של גר הנמצא בחצרו המשתמרת של המלוה היהודי – כשמת הגר זוכה המלוה בכל, ולא מהני אח"כ תפיסתו של אחר.
4. כנ"ל דין קודם, כשאינו מונח בחצר, או כשמונח בחצר שאינה משתמרת ואינו עומד בצד שדהו – המלוה קונה כנגד מעותיו והתופס זכה בשאר.

כא. בור שחייבה עליו תורה

[דף מט:-נ:]

1. כשחופר בור ברשות הרבים, לרבה – לכו"ע חייב, לרב יוסף – לר"ע פטור, ולרבי ישמעאל חייב.
2. כשחפר בור ברה"ר ומסר לרבים או הפקיר רק את בורו – לכו"ע פטור.
3. החופר בור ברשותו והפקיר רשותו ובורו, לרש"י – דינו כחופר ברה"ר הנ"ל דין 1.
4. כשחופר בור ברשותו והפקיר רשותו ולא בורו, לרבה – לר"ע חייב, ולרבי ישמעאל פטור, ולפי רב יוסף – לכו"ע חייב.
5. החופר בור ברה"י סמוך לרה"ר, לתוס'⁽²³⁾ בשם רש"י – לכו"ע חייב, והתוס' חולקים על רש"י וסוברים: שזהו בדיוק כבדין הקודם.
6. החופרים לאושין, לת"ק – פטור, לרבי יוסי בר יהודה – חייב, ופטור רק באם עשה מחיצה י' טפחים או הרחקת ד' טפחים.
7. החופרים לאו לאושין – לכו"ע חייב.
8. בור ברשות אחד ופתחו ברשות אחר – אזלינן בתר הפתח.

כב. מחלוקת רב ושמואל בנידון "בור שחייבה עליו תורה"

[דף נ:]

1. לרב – להבלו ולא לחבטו, ד"קרקע עולם הויקתו", לשמואל – להבלו וכ"ש לחבטו.
2. כשעשה גובה י' בלא שחפר, לתירוץ א' בתוס'⁽²⁴⁾ – אף שמואל מודה שאמרינן "קרקע עולם הויקתו", ופטור, לרש"י⁽²⁵⁾ ולתירוצם השני – לשמואל חייב.
3. בור ששה טפחים ומכריסה של הפרה יש י' טפחים, למסקנת הגמ' בדעת ר"נ – לבור אין הבל למיתה, שלשמואל חייב ולרב פטור.
4. רש"י⁽²⁶⁾ כותב אופן שיש חבטה בלא הבל: בנפל דרך אחוריו. תוס'⁽²⁷⁾ מוסיפים: בור שרחבה יותר מעומקה.

כג. בהמה שנפלה לענין "ריסוק איברים"

[דף נ: נא.]

לפי רב נחמן – מונין י' טפחים מכריסה של הפרה. התוס'⁽²⁸⁾ כותבים:

1. אם הלכה – כשרה בלא בדיקה.
2. אם עמדה ושחטוה תוך מעת לעת בלא שהלכה – כשרה רק אם יבדקו את איבריה.
3. אם שחטוה תוך מעת לעת בלא שעמדה – טריפה ולא מהני בדיקה.
4. אם שחטוה לאחר מעת לעת – מסתפקים התוס' אם מהני בדיקה, ושלפי הבה"ג – מהני.
5. אם שהתה י"ב חודש – בכל מקרה כשרה בלא בדיקה.

מקורות והערות

(23) ד"ה בבור. (24) ד"ה לשמואל. (25) ד"ה דעבר גובה. (26) ד"ה דרך נפילה. (27) ד"ה איכא. (28) ד"ה הא, והא רבי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

[דף נא.]

כד. אופנים שאין חיוב לבנות "מעקה" לגג

1. כשהיתה רה"ר גבוהה מהבית.
2. בית שאינו גבוה י' טפחים מקרקע רה"ר, ואף אם יחזיק מבפנים.
3. כשהבית גבוה י' טפחים מבחוץ אבל מבפנים פחות מי' – להו"א של הגמ' פטור.

[דף נא.]

כה. אופני בור של שני שותפין לענין תשלומי נזקין

1. בור בחצר של שניהם כשהפקירו רשותן ולא בורן אליבא דמ"ד בור ברשותו חייב.
2. כשעקרו בבת אחת חוליא ברה"ר ונעשה בור.
3. כשאחד חפר ברה"ר בור ה' טפחים והשני השלימו לי', ואליבא דרבי. (ולפי רבנן – עיין בנושא הבא דינים 4, 1).

[דף נא. נא:]

כו. המוסיף על בור שחפר חברו

כשהראשון חפר ט' והשני השלימו לי', לרבנן – האחרון חייב, בין למיתה ובין לנזקין, ולפי רבי – לענין נזקין שניהם חייבים, לענין מיתה רק האחרון חייב, ואילו באופנים הבאים, לרבי – שניהם חייבים בין לענין מיתה ובין לענין נזקין, ואילו לרבנן – האופנים והדינים הם כדלהלן:

1. כשהראשון חפר י' והשני השלימו לכ' או לל', ללשון הראשון בגמ' אליבא דרב זביד – רבנן מודים ששניהם חייבים, מרש"י⁽²⁸⁾ משמע: שללשון השני בגמ' אליבא דרבנן – רק האחרון חייב.
2. כשהראשון חפר י' והשני סייד וכייד, באופן שהראשון עשה הבל רק לנזקין והשני גם למיתה – הדין כהנ"ל דין 1. ואם כשהראשון עשה הבל גם למיתה – הדין כבדין הקודם, ואם לא עשה הבל לא למיתה ולא לנזקין – רק האחרון חייב. ומפרש רש"י: שהאחרון חייב רק לפי רב שפוטר על חבטה, אבל לשמואל הראשון פטור רק כשאין חבטה, דהיינו בבור מלא ספוגין.
3. כשהראשון חפר ח' והשני השלימו לט' – לתוס':⁽²⁹⁾ כולם חייבים בנזקין, כדין זה י' וזה כ'. (כנ"ל דין 2. ועיין במהרש"א ובמהרש"ל).
4. כשהראשון חפר י' והשני השלימו לי"א – לתוס':⁽³⁰⁾ זהו בדיוק כדין החופר י' והשני השלימו לכ'. (כנ"ל דין 2. ועיין במהרש"א ובמהרש"ל).
5. כשהשני גילה טפח וכיסה טפח – הגמ' נשארה בספק. (הספק הוא רק לרבנן). רש"י⁽³¹⁾ כותב: שהספק הוא בבור ט' שהשלימו לי'.

6. כשהשני הרחיב את הבור, לפי הלשון הראשון בגמ' אליבא דרב אשי – אם כשמת מחמת ההבל, השני פטור, שהרי מיעט את ההבל, ואם כשמת מהחבטה – לדעת שמואל הנ"ל תשו' כב – השני חייב, שהרי קירב הויקא, (אם השני חייב בכל הנזק, ואם שתי הלשונות חולקים ובמה – עיין תוד"ה אי, ובפנ"י), ולפי הלשון השני – אם כשנפל מהצד שהראשון חפר השני פטור, ואם מהצד שהרחיבו – השני חייב.

[דף נא:]

כז. מים בתוך בור פחות מי' טפחים לענין מיתה

1. בור ח' טפחים ומהם שני טפחים מים – דינו כבור י' שחייב על מיתה.
2. בור ט' טפחים וטפח מים או בור ז' וג' מים – הוי ספק בגמ' אם דינו כבור י'.

[דף נא:]

כח. בור שותפין כשעבר הראשון ולא כסהו

1. כשהראשון מסר לשני את דליו – השני חייב.

מקורות והערות

(29) ד"ה האחרון. (30) ד"ה בור י'. (31) ד"ה טס.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כשהראשון הניחו משתמש בלא שמסר לשני את דליו, לרבי אליעזר בן יעקב – שניהם חייבים, ולפי חכמים – רק השני חייב.

כט. דריסת רגל במודר הנאה ובמודר מאכל

[דף נא:]

1. שותפין שנדרו הנאה זה מזה, לרבנן – אסורים ליכנס לחצר, לראב"י – מותר.
2. המודר הנאה או מאכל מחבירו שאינו שותפו – תוס' (32) כותבים: שלכו"ע אסור ליכנס לחצר, דקפדי אינשי, אבל לבקעה דלא קפדי אינשי – מותר.

ל. שותף, משכיר ולווה, שהקדישו את השדה או אסרוה בקונם

[דף נא:]

תוס' (33) כותבים: שותף ומשכיר – יכולים לאסור זה על זה, אבל לווה – אינו יכול להקדיש, ורק משום ר' אבהו מוסיף דינר, שלא יאמרו "הקדש יוצא בלא פדיון".

לא. מסירת מפתחות ואופני קנין חזקת קרקע

[דף נב:]

1. מסירת מפתח – לפי פשוטות סוגייתנו וכן סוברים התוס' (34) – לא הוי חזקה, והביאו שלפי הרשב"ם – הוי קנין חזקה.
2. נעילת דלת, לתוס' – הוי חזקה, ולרשב"ם – לא הוי חזקה.
3. קביעת מנעול או העמדת דלת – כנ"ל דין 1.

לב. בור השותפין כשהשני מצאו מגולה

[דף נב:]

1. כשהראשון מסר לשני את דליו או הניחו משתמש – השני חייב.
2. כששניהם לא כיסו והראשון לא מסר דליו ולא הניחו משתמש – שניהם חייבים.
3. כשהראשון כסהו כראוי, והשני מצאו מגולה מפני שהתליע מתוכו ולא כסהו – השני חייב.
4. רש"י (35) כותב: שמדובר שהשני בא להשתמש בה, תוס' (36) כותבים אליבא דרבי יוחנן: שגם לשני נותנים שיעור זמן שיוכל לשכור פועלים לכרות ארזים ולכסותו אבל לא צריכים להודיעו.
4. הראשון פטור, לרב – עד בכדי שידע, לשמואל – בכדי שידיעוהו, לרבי יוחנן – עד בכדי שיעור זמן שידיעוהו, ויוכל לשכור פועלים לכרות ארזים ולכסות את הבור.

לג. כיסה בורו בכיסוי הראוי לעמוד בפני שוורים ולא מגמלים

[דף נב. נב:]

1. כשנתקלקל הכיסוי מחמת גמלים שעברו עליו ואח"כ עברו שוורים ונפלו, כששכיחי גמלים – חייב גם על שוורים.
2. כשלא שכיחי גמלים כלל – פטור על שוורים.
3. כשבאים גמלים לפרקים, ללשון א' בגמ' – הוי ספק, ללשון שני – חייב.
4. כשנתקלקל הכיסוי מחמת עצמו דהיינו שהתליע – פטור על שוורים אפי' במקום ששכיחי גמלים.
4. לפי הריב"א (37) – לכו"ע פטור, לפי הריב"ם בשם הרי"ף – לאביי חייב, בכיסוי שאם גמל עולה עליו הכיסוי נשבר מיד.
5. כשנפלו שם גמלים – חייב אפי' לא שכיחי גמלים.

מקורות והערות

(32) ד"ה זה. (33) ד"ה השותפין. (34) ד"ה כיון. (35) ד"ה ובא השני, וראשון, ויכרות. (36) ד"ה בכדי. (37) תוד"ה ושכיחי.

וצדקתו עומדת לעד וזהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לד. תחילתו בפשיעה וסופו באונס

[דף נב:]

בגמ' בב"מ יש מחלוקת אם חייב או פטור. לפי שיטת הריב"ם בשם הרי"ף⁽³⁷⁾ – למ"ד שחייב זהו גם כשהאונס לא בא מחמת הפשיעה.

לה. שור פקח שנפל לבור

[דף נב.-נג:]

1. כשהלך ביום ונפל – בעל הבור פטור.

2. כשנפל לפניו מקול הכרייה, לפי רבנן – בעל הבור פטור, לפי רבי נתן – בעל הבור חייב. ברש"י⁽³⁸⁾ מבואר: שחייב אף בשור פיקח.

3. כששור דחף שור פיקח לבור, לרש"י⁽³⁹⁾ אליבא דר' נתן – בעל הבור משלם מחצה, ולתוס'⁽⁴⁰⁾ – לכו"ע בעל הבור פטור.

4. כשנפל מחמת אבן ששם אחר על פי הבור, לפי רבנן – בעל האבן חייב בכל, ולפי רבי נתן – כל אחד משלם מחצה.

לו. שור שאינו פקח שנפל לבור

[דף נג.]

1. כשנפל לתוך הבור על פניו – לכו"ע חייב.

2. כשנפל לתוך הבור על גבו, לשמואל – חייב על החבטה אף שאין הבל, לרב – פטור, דקרקע עולם הזיקתו.

3. כשנפל לאחורי הבור חוץ לבור – גם לפי שמואל פטור.

4. רב חסדא אומר: שרב מודה בכור ברשותו שחייב על חבטה.

5. רבה אומר: שכשנפל על פניו ולפני שהגיע לקרקע התהפך על גביו, גם רב סובר שחייב מחמת ההבל של תחילת הנפילה.

לז. שור שדחף את חבירו לבור

[דף נג.]

לרבנן – בעל הבור פטור לגמרי, ובעל השור חייב. רש"י⁽⁴⁰⁾ סובר: מועד משלם נזק שלם, תם חצי נזק, ותוס'⁽⁴¹⁾ סוברים: מועד משלם מחצה, ותם רבע נזק.

ולפי רבי נתן – הנזק מתייחס גם על בעל הבור, אבל רק מכה "ליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי", ולכן במועד כל אחד משלם מחצה, ובתם בעל השור רבע נזק, ובעל הבור שלשה רבעים.

לח. שור ושור פסולי המוקדשין שנגחו שור אחר

[דף נג:]

1. השור של פסולי המוקדשין – פטור. תוס'⁽⁴²⁾ כותבים: שזהו דוקא בשור בכור בעל מום שעדיין לא נפדה, וה"ה לכל פסולי המוקדשין שלא נפדו.

2. השור שיש לו בעלים – חייב לשלם, לרבנן תם רבע נזק ומועד חצי נזק, ולרבי נתן תם חצי נזק ומועד נזק שלם.

תוס'⁽⁴³⁾ כותבים: שזהו רק ללישנא קמא בגמ', אבל ללישנא בתרא – אפי' לר"נ לא אמרינן "כי ליכא לאישתלומי מהאי משתלם מהאי".

לט. שור ואדם שדחפו לבור

[דף נג:]

1. לענין תשלומי נזקין – כולם חייבים. תוס'⁽⁴⁴⁾ כותבים: שאם האדם דחף בכוונה בעל הבור פטור.

מקורות והערות

(38) בלישנא קמא במשנתינו. (39) דף נג. ד"ה רבי נתן. (40) ד"ה מאי דאית לי. (41) ד"ה בעל, וכן דעת רש"י לעיל דף יג. (42) ד"ה שור ושור. (43) ד"ה הא. (44) ד"ה שור ואדם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. לענין ד' דברים ודמי ולדות – רק האדם חייב. תוס' (44) כותבים: שבבושת אין חייבים אלא רק כשמתכוין, ולכן כאן חייב בבבושת רק אם ידע בשעת נפילת חבירו.
3. לענין כופר של עבד – אדם ובור פטורים ושור חייב.
- תוס' (45) כותבים: שלפי רבא – השור חייב בכופר רק כשדחה לבדו, אבל כשדחה עם אדם גם השור פטור, כמו בהכוחו י' בני אדם, (דאומרים ביה, כמיתת הבעלים כך מיתת השור).
4. כשדחפו לבור כלים, שור פסולי המוקדשין – בעל הבור פטור, והאדם והשור חייבים.
- רש"י (46) כותב: שהיינו בפסולי המוקדשין שנפדו, (דאם לא נפדו – גם האדם והשור פטורים).

מ. הדרשות שלומדים מ"והמת יהיה לו"

[דף נג:]

1. "והמת יהיה לו" שבפרשת בור – שבור פטור על פסולי המוקדשים שנפדו.
2. "והמת יהיה לו" שבפרשת שור – שאף בבור הבעלים מטפלים בבניה, וששור שנגח שור פסולי המוקדשים חייב.
3. תוס' (47) מסתפקים: אם למ"ד שמותר לפדות קדשים להאכילן לכלבים – בור יהיה חייב על פסולי המוקדשין.

מא. דיני שור פסולי המוקדשין שנפדה

[דף נג:]

1. אסורים בגיזה ועבודה.
2. לפדותן להאכילן לכלבים – תוס' (47) מביאים מחלוקת בגמ' בפסחים בזה.
3. לפדותן בשביל להסיקן תחת תבשיל ולשאר הנאות – תוס' (47) מביאים: שלרב אשי מותר, ולחד לישנא בדעת רב יוסף – מי שאוסר לפדות לכלבים אוסר גם שאר הנאות.
4. עוד כתבו התוס': שאחר פדייה נחשבים לממון בעלים.
5. האכלתו לנכרי – התוס' (42) כותבים: שלפי ר"ע בכור בעל מום מותר להאכילו לנכרי.

מב. נזקי אדם וכלים שנפלו בבור

[דף נג: נד.]

1. על אדם שנפל בבור ומת פטור, אבל חייב על נזקין.
2. על נזקי כלים – לרבנן פטור, ולרבי יהודה חייב.
3. על נזקי כלים ישנים, לפי שמואל – גם בזה רבי יהודה מחייב, ורב סובר: שלכו"ע פטור.

מג. דינא דגרמי, ושטרות שנפלו בבור

[דף נד.]

1. לפי רבנן – לא דנים דינא דגרמי, ולפי ר"מ – דנים וחייב.
2. תוס' (48) כותבים: שלר"מ זהו רק מדרבנן, ושלמאן דלא דנים פשיטא שפטור על נזקי שטרות.

מד. הדברים שאפשר לקנות בכסף מעשר

[דף נד:]

1. בקר, צאן, יין ושכר, וכל דבר שהוא פרי וגידולי קרקע – יכולים לקנות.
2. כמהין פטריות, מים מלח, וכל שאינם פרי מפרי, ואינם גידולי קרקע כגון דגים – אי אפשר לקנות.

מקורות והערות

(45) לענין כופר. (46) ד"ה שור. (47) ד"ה לענין כלים. (48) ד"ה חמור.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

[דף נד : נה.]

מה. איסור כלאיים בבהמות, בחיות ובדגים

1. בעופות, בדגים, ובחיות הים, אוז עם אוז הבר – האיסור נוהג בהם מן התורה.
2. כלאיים של הרבעה – תוס' (49) כותבים: בב' מינים שבים נוהג רק בחיות הים אבל לא בדגים.
3. כלאיים של הנהגה – תוס' (49) כותבים: שנוהג גם בדגים.
4. גמל פרסא עם גמל טייעא – לא הוי כלאיים, דאין הכדל בגוף.
5. בהמה מן היבשה עם שיבוטא – הוי ספק בגמ'.

[דף נה.]

מו. איסור כלאיים בדשאים, ובבן נח

תוס' (50) כותבים: 1. מותר להרכיב שני מיני דשאים זה בזה. 2. שלפי רבנן בסנהדרין בן נח אינו מוזהר על כלאיים, ולפי רבי אליעזר – מוזהרים בהרבעה והרכבה אבל לא בזריעה והנהגה.

[דף נה.]

מז. כלאי זרעים וכלאי הכרם

1. זריעת חיטה ושעורה – חייב מדין כלאי הכרם, תוס' (51) כותבים: לרבנן זהו כשזרען בערוגה אחת בסמוך בפחות מג' טפחים, אבל לרבי יהודה – בעינן ג' זרעים מב' או מג' מינים.
2. על כלאי הכרם חייב כשזרע חיטה שעורה וחרצן במפולת יד הסמוכין זה לזה.

מקורות והערות

(49) ד"ה המרביע. (50) ד"ה למינהו. (51) ד"ה אלא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שישי

הכונס

א. הגדרת שמירה כראוי לד' אבות נזיקין [דף נו:]

1. בור, אש, שן ורגל – התורה מיעטה בשמירתן, שמספיק לשומרן שמירה פחותה.
2. קרן, לר"מ – בין תם בין מועד צריך שמירה מעולה, לרבי יהודה – תם שמירה מעולה, מועד מספיק שמירה פחותה, ולרבי אליעזר – מועד אין לו שמירה אלא סכין.
- תוס' (1) מביאים: שלפי ראב"י – בין תם ובין מועד מספיק שמירה פחותה.

ב. נעל כראוי ויצאה והזיקה או כשנפרץ הכותל לענין תשלומין [דף נה:]

1. נעל בפני בהמתו כראוי או שנפרץ הכותל בלילה ויצאה והזיקה – בכותל בריא פטור, ואם הניחה בחמה חייב אפי' חתרה.
2. נפרצה ביום – תוס' (2) מביאים: שחייב, הואיל ויש קול ושמע והיה לו לגודרה.
3. נפרצה בלילה וידע שנפרצה, לתירוץ א' בתוס' (3) – חייב לקום ולגודרה, ולתירוצם השני – פטור.
4. בכותל רעוע שנפל מאליו – חייב.
5. בכותל רעוע שנפל מחמת חתירתה – תלוי במחלוקת בנידון תחילתו בפשיעה וסופו באונס. (תוס' (4) סוברים: שבכותל רעוע והבהמה חתרה ויצאה בלא שהפילה את הכותל – פטור, משום שהאונס אינו מחמת הפשיעה).

ג. הפורץ גדר בפני בהמת חבירו [דף נה:]

1. כשהכותל היה בריא – חייב אפי' בדיני אדם. רש"י (5) ותוס' (6) כותבים: שחייב רק על הכותל שפרץ בידיו, אבל על הבהמה באם הוזקה פטור, משום דגרמא הוא.
2. כשהכותל היה רעוע – פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים, רש"י (7) כותב: שהיינו על אבידת הבהמה, תוס' (6) מוסיפים: שעל הכותל שהיה רעוע כל כך שיכול ברוח מצויה או אפי' שיכול רק ברוח שאינה מצויה, פטור אפי' בדיני שמים.

ד. הכופף קמתו של חבירו בפני הדליקה [דף נה: נז:]

1. כשכפפה באופן שהדליקה תעבור לקמה ברוח מצויה – חייב גם בדיני אדם.
2. כשכפפה באופן שהדליקה תעבור לקמה ברוח שאינה מצויה – פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים. תוס' (8) כותבים: שחייב בדיני שמים אפי' שכוונתו לטובה לעכב הדליקה.
3. כשכפפה לפני שהיתה דליקה – תוס' (9) כותבים: שפטור.

מקורות והערות

(1) ד"ה מאן. (2) ד"ה נפרצה. (3) שם. (4) לעיל דף נג: ד"ה ושכיחי. (5) ד"ה אי בכותל. (6) ד"ה אילימא בכותל. (7) ד"ה הפורץ. (8) ד"ה כסוי. (9) ד"ה אילימא דמטיא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ד

ה. מצמצם

[דף נו.]

תוס'⁽⁹⁾ מביאים: כפת אדם במקום שסוף חמה או צינה לבוא – פטור. ומוסיפים: 1. שאם הביא לשם, למ"ד איש משום ממונו – גם כן פטור, ולמ"ד משום חיצו – חייב. 2. אם החמה והצינה כבר נמצאים – לכו"ע חייב, אפי' כפתו במקומו בלא שהביאו. 3. הביאו למקום נחשים – פטור.

ו. השוכר או המביא עדי שקר

[דף נו.]

1. השוכר עידי שקר שיעידו עבורו – חייב אפי' בדיני אדם.
2. השוכר עידי שקר שיעידו עבור חברו – פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
3. תוס'⁽¹⁰⁾ כותבים: שזהו כשאין לחבירו לשלם או שהלך למדינת הים או כשאין יודעים שהם עידי שקר. ה"אומר" לשנים "שיעידו שקר" – תוס'⁽¹⁰⁾ כותבים: שפטור אפי' מדיני שמים.

ז. הכובש עדותו

[דף נו.]

1. לענין תשלומין – פטורים מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
2. לענין קרבן – התוס'⁽¹¹⁾ כותבים: א. כשנשבעו בבי"ד "שלא יודעים עדות" – חייבים בקרבן. ב. כשאמרו כן בבי"ד בלא שנשבעו – פטורים מקרבן ויש נשיאות עוון. ג. כשאמרו כן מחוץ לבי"ד – גם נשיאות עוון אין.

ח. השולח את הבערה ביד חש"ו והעושה מלאכה במי חטאת

[דף נו.]

1. השולח את הבערה ביד חש"ו – פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
2. השולח את הבערה ביד פקח – התוס'⁽¹²⁾ כותבים: שפטור אפי' בדיני שמים.
3. העושה מלאכה במי חטאת – פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
4. תוס'⁽¹³⁾ סוברים: שמלאכה פוסלת רק לפני נתינת האפר במים.

ט. הוציאה ליסטים

[דף נו:]

1. כשמשכחה ליסטים – לכו"ע הליסטים חייבים. רש"י מפרש: דקנאוה במשיכה ושינוי רשות. תוס'⁽¹⁴⁾ כותבים: שזהו דוקא כשהוציאה ע"מ לגזול שחייבים על אבידתה ועל מה שתזיק.
2. כשלא משכחה אלא קמו לה באפה, לפי סתמא דגמ' – חייבים, דקנאוה בכך.
3. הכישה במקל, לפי רב יוסף – חייבים, דקנאוה בכך.

י. חיובי גזלן או שומר על פירות שהרקיבו

[דף נו:]

תוס'⁽¹⁴⁾ מביאים: שבגזלן כשהרקיבו מקצתן בפשיעתו – יכול לומר "הרי שלך לפניך", וסוברים: ששומר לא יכול לומר "הרי שלך לפניך".

יא. מעמיד

[דף נו:]

1. המעמיד בהמה על קמת חברו – חייב.
2. כשקם לה באפה או הכישה במקל – עיין לעיל נושא ט' דין 3, 2.

יב. המוסר בהמתו לרועה או לשומר, ושומר שמסר לשומר

[דף נו:]

1. מסרה לרועה או לשומר – כולן נכנסו תחת הבעלים.

מקורות והערות

(10) ד"ה אלא. (11) ד"ה פשיטא. (12) ד"ה אלא. (13) ד"ה העושה. (14) ד"ה פשיטא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. שומר או רועה שמסר לשומר שאינו תלמידו – שתי דעות אם הראשון חייב על נזקים שהזיקה לאחרים.
3. כשמסרו לתלמידים – לכו"ע פטור.

יג. שומר אבידה כשו"ח או כשו"ש

[דף נו: נו.]

1. המוצא כלים, לרבה – כשו"ח, לרב יוסף – כשו"ש. תוס' (15) בשם ר"י: פוסק כרבה.
 2. המוצא בעלי חיים – לכו"ע צריך נטירותא יתירתא.
- לרש"י (16) ולתוס' (17) בפירושם הראשון – כשו"ש שחייב על אבידה, ואף על גניבה כשנגנבה באותו ענין שנגרי ברייתא גרמו לה להגנב, ולפי פירושם השני של התוס' – לרבה חייב רק על אבידת הבהמה ולא על גניבתה.
3. דמי אבידה, תוס' (15) מביאים: שלר"ט מותר להשתמש ואם אבדו חייב באחריותו, ולר"ע לא ישתמש, ואם אבדו אין חייב באחריותו.
- לרבה – לפני שהשתמש, דינו כשו"ח, ולר"ט כששתמש נעשה שו"ש, ואילו לרב יוסף – לפני שהשתמש, דינו כשו"ש, ולר"ט כששתמש נעשה שואל.

יד. אם למודר הנאה מותר להחזיר אבידה

[דף נו: נו.]

1. תוס' (15) מביאים: שנחלקו בזה אמוראים במסכת נדרים, לפי רבינו חננאל – המחלוקת רק אליבא דרב יוסף, אבל לרבה מותר, ולפי התוס' בשם ר"י – המחלוקת גם אליבא דרבה.

טו. החזרת פיקדון, אבידה, וגניבה לחצר הבעלים שלא מדעתם

[דף נו: נו.]

1. גנב גזולן ושומרים שהחזירו למקום שהבעלים לא רואים את החפץ – לא הוי חזרה, דצריך דעת בעלים.
2. מוצא אבידה כשהחזירה למקום המשתמר – הוי חזרה, דא"צ דעת בעלים.
3. מוצא אבידה כשהחזירה למקום שאינו משתמר אלא ברוח מצויה, לרב יוסף – לא הוי חזרה, כשו"ש, לרבה – הוי חזרה, כשו"ח.
4. כשהחזירה למקום שיראנה – הוי חזרה גם כשהמקום אינו רשותו ואינו משתמר, ואפי' בבעלי חיים.

טז. שו"ש שטען ליסטים מזוין, גניבה ואבידה, ובעליו עמו

[דף נו: נו.]

1. בטענת "ליסטים מזוין" – פטור מלשלם, ואם נמצא בידו, לרב יוסף – חייב בכפל, ולרבה – פטור מהכפל.
2. בטענת "גניבה באונס גמור", לתוס' (18) – חייב.
3. בטענת "גנב באופן שבעליו עמו", לפי התוס' (19) – פטור מלשלם, ומסתפקים: אם כשנמצא בידו חייב כפל.
4. שואל חייב בגניבה אבידה ק"ו משו"ש, או מ"וכי ישאל" ו' מוסיף על ענין ראשון.

יז. נפלה לגינה ונהנית

[דף נו: נח.]

1. כשנפלה באונס כגון שהוחלקה במימי רגליה – פטור מנזק ומשלמת רק מה שנהנית, בין אם ניצלה מחבטה כשנפלה על פירות ובין על אכילתה.
2. כשנפלה באונס ויכלה לירד לבד – תוס' (20) סוברים: שחייב רק למ"ד תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב.

מקורות והערות

(15) ד"ה בהיא. (16) ד"ה ומודינא. (17) ד"ה אמר. (18) ד"ה כגון. (19) ד"ה נמצא. (20) ד"ה נפלה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשדחפתה חבירתה, לפי רבא – גם נחשב לאונס, ומשלמת מה שנהנית, ולפי רב כהנא – נחשב לפשיעה, ומשלמת מה שהזיקה.
4. כשהלכה מערוגה לערוגה, לרב כהנא – משלמת מה שהזיקה, ולפי רבי יוחנן – משלמת מה שנהנית על הכל ואפי' על מה שאכלה שם כל היום.
5. אם יצתה לדעת לפי רב פפא – חייב מה שהזיקה, אע"פ שחזרה שלא לדעת, "דכל אימת דמשתמטא להתם רהטא". רש"י⁽²¹⁾ סובר: שזהו אפי' שנעל בפניה כראוי.

יח. הגדרת "מבריה ארי"

[דף נח.]

1. כשיש למציל פסידא וגם שלא מדעתו – אין זה נקרא "מבריה ארי", והבעלים חייבים לשלם למציל את כל שכרו, ובבהמה שנחבטה לשלם מה שנהנית.
 2. כשאין למציל פסידא או שמדעתו – הבעלים פטורים מלשלם, דנחשב מבריה ארי.
- לפי רש"י⁽²²⁾ – אפי' בהפסד ודאי נקרא "מבריה ארי", שאם היה מדעתו פטורים מלשלם לו, ולפי תוס'⁽²³⁾ – פטורים מלשלם לו באם היה מדעתו רק כשאין ודאי שיבוא הפסד, אבל כשברור שיבא הפסד – נוטל אפי' הפסדו גם אם היה מדעתו, ואם יכולים הבעלים להציל ע"י הדחק – המציל נוטל רק שכרו ולא הפסדו.

יט. אופנים אם נחשבים למבריה ארי

[דף נח.]

תוס' כותבים:

1. בהמה שנפלה לגינה ונהנית – אין נקרא מבריה ארי, ומשלמת מה שנהנית, שהרי לא היה מדעתו.
- לרש"י⁽²²⁾ – אם היה מדעתו פטור לגמרי לשלם למציל אפי' כשצילוח מהפסד ודאי, לתוס'⁽²³⁾ – כל שהצילו מהפסד ודאי משלמת מה שנהנית אם היה מדעתו.
2. שומר שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות בשכר – נוטל מה ששילם.
3. משיב אבידה – נוטל שכרו רק כפועל בטל.
4. פורע חובו של חבירו – נקרא "מבריה ארי", והלווה פטור מלשלם לו.
5. שטף נהר חמורו – נוטל רק את שכרו.
6. נטל צרור והועיל שהוציא ממנה מיא, או נתן צרור וסכר מינה מיא, לתוס' – נוטל שכרו דלא נקרא "מבריה ארי", שהרי מצילו מהפסד ודאי, ולרש"י – נחשב מבריה ארי.
7. עכו"ם שגזל קרקע מישראל ובא ישראל אחר וקנה ממנו – הקרקע חוזרת לבעליה.
- לפי רש"י⁽²⁴⁾ – מחזירו בחינם, לרבינו גרשום – לא נחשב מבריה ארי ומשלם לו כל מה ששילם לעכו"ם, ולתוס' בשם ר"י – משלם רק מה שהנהנו.
8. משיב נכסי חבירו – לא נחשב מבריה ארי, ונוטל מה שהנהנו.

כ. שומת נזקי בהמות

[דף נח -:- נט:]

1. כשאכלה פירות שאינם גמורים – שמין אגב שדה אחר בשישים.
 2. כשאכלה פירות גמורים, לת"ק – אגב שדה אחר, לר"ש – כשוים.
- רב הונא בר חייה א"ר ירמיה בר אבא אומר: שרב פוסק כר"ש.

מקורות והערות

(21) ד"ה ותחזור לדעת, אע"ג. (22) בגיטין, מובא במהר"ם. (23) בסוגיין ד"ה א"נ. (24) בגיטין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחזרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. "בשדה אחר", לר"ע כשדה המזיק, לאביי אליבא דרבי ישמעאל – כשדה הניזק, וכמשוייר שבו.
 4. כשקטמה נטיעה – גזורי גזירה בירושלים אומרים: נטיעה בת שנתה שתי כסף, בת שתי שנים ארבעה כסף.
 5. אכלה חזיו, לחכמים – כמה היתה הקרקע יפה וכמה היא יפה, ושמיין בשישים אגב קרקע, לריה"ג – במשווייר שבו.
- תוס'⁽²⁵⁾ כותבים: שלריה"ג אם אח"כ נתקלקלו שאר הערוגות פטור מלשלם.
6. אכלה יחורי תאנים ולולבי גפנים – בשישים.
 7. אכלה סמדר, לחכמים (ולאליעזר זעירא) – בשישים, כמה היתה יפה וכמה היא יפה, לרבי יהושע – כענבים העומדים ליבצר.
 8. כשאכלה תבואה גדולה כסמדר בענבים, לפי פירוש ראשון בתוס'⁽²⁵⁾ אליבא דרבי יהושע – יכול לסבור שנידון כמשוייר שבו (כריה"ג), ולפירוש השני אליביה – יכול לסבור שבתבואה אפי' גדולה כחכמים בחזיו ששמיין בשישים כדהשתא. (כהנ"ל דין 5).

כא. אופן שומת נזקי בהמתו אגב שדה אחר

לרבי יוסי בר חנינא – אכלה סאה שמיין בשישין, לרבי ינאי – תרקב בשישים תרקבים, לחזקיה – קלה בשישים קלחים.

לרש"י⁽²⁶⁾ – באכלה ערוגה אחת לרבי יוסי בר חנינא שמיין אותה אגב בית סאה, כמה היתה יפה קודם שאכלה וכמה היא יפה עכשיו, ומחיר סאה נקבע ע"י ששמיין שישים סאין ומחלקין בשישים, ולרבי ינאי בתרקב⁽²⁷⁾, ולחזקיה שמיין פי שישים ממה שאכלה⁽²⁸⁾, ואילו לתוס'⁽²⁹⁾ – לרבי יוסי בר חנינא שמיין כמה היתה שוה ס' סאה לפני כן וכמה שווה אחר שנחסר סאה, דהיינו רק שומא אחת, רבי ינאי שמיין שישים תרקבין, ולחזקיה – פי שישים ממה שאכלה.

כב. אופן שומת אדם שהזיק עץ

1. כשקץ קשבא, לריש גלותא – אגב עצמן, לרב נחמן, אביי ולל"ק אליבא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע – בשישים, ולל"ב אליביה – שמיין דקל אגב קטינא דארעא.
2. בדקלא פרסאי – הלכה כריש גלותא, דסבר ששמיין אגב עצמו.
3. כשקץ כופרא, לפי אליעזר זעירא – בשישים, רש"י⁽³⁰⁾ כותב: בפירות כדהשתא עם הקרקע דהכל בכלל.

כג. שומת מיטב שדהו

לפי אביי אליבא דרבי ישמעאל – במשווייר שבו. תוס'⁽³¹⁾ מביאים: שלר"ע לא נידון במשווייר שבו, ופליגי גם אם שמיין במיטב שדהו של ניזק או של מזיק.

כד. הסכמת האשה למכירת הקרקע המשועבדת לבעלה

1. כתב לראשון ולא חתמה לו לשני וחתמה לו, לר"מ המכר קיים, ולרבי יהודה – לא קיים. תוס'⁽³²⁾ מביאים: שלפי רב אשי – מחלוקתם רק בשני לקוחות, אבל בלוקח אחד אפי' לר"מ אינו מכור.
2. לתירוץ א' בתוס' – מחלוקת ר"מ ורבי יהודה והחילוק בין לוקח אחד לשני לקוחות הוא רק כשחתמה בשטרו של בעל, אבל אם חתמה בשטר שלה – הוי מכירה. ושזהו רק לפי רב (בגיטין), אבל לפי שמואל לא קנה עד שתכתוב לו אחריות נכסים.

מקורות והערות

25 ד"ה אכלה. 26 במשנה. 27 דהיינו חצי סאה. 28 יש להסתפק אם שמיין כמה שהיתה יפה או שמחלקין בשישים. 29 ד"ה שמיין. 30 ד"ה והא. 31 ד"ה ומאי. 32 ד"ה כתב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. לתירוץ ב' בתוס' – מחלוקת ר"מ ורבי יהודה כשמחלה שיעבוד כתובתה, ומחלוקת רב ושמואל כשכתבה שהיא עצמה מכרה ללקוחות.
4. לפי רבי אלעזר משאנץ – המחלוקת הנ"ל בין רב לשמואל הוא לשיטתם בנידון אחריות אם טעות סופר היא.

כה. בהמה שאכלה פירות שהוכנסו ברשות או בנטר דבי דרי [דף נט:]

1. כשהכניס לחצר חבירו ברשות ואכלתן בהמתו של בעה"ב, לרבנן – בעל הבית חייב, דבסתמא קיבל שמירה על הפירות, ולרבי – פטור, דבסתמא לא קיבל שמירה.
2. בנטר דבי דרי – לכו"ע חייב, דכאילו אמר לו "תכניס ואשמור לך".

כו. השולח את הבערה ביד פיקח או חש"ו [דף נט:]

1. שלח ביד פיקח – הפיקח חייב.
2. שלח גחלת ביד חש"ו – לכו"ע המשלח פטור מדיני אדם.
3. שלח שלהבת ביד חש"ו, לר"ל משמיה דחזקיה – חייב, ולרבי יוחנן – פטור מדיני אדם.
4. מסר גוויזא סלתא ושרגא ביד חש"ו – לכו"ע חייב אפי' בדיני אדם.

כז. ליבתה הרוח, ליבה וליבתה הרוח, שנים שליבו יחד [דף נט: ס.]

1. כשליבה וליבתה הרוח מצד אחר או שאח"כ⁽³³⁾ באה רוח שאינה מצויה או נפח בנשימתו – לכו"ע פטור.
2. כשיש בליבויו כדי ללבותה בלא הרוח ואין ברוח כדי ללבות – לכו"ע חייב.
3. כשיש ברוח לבדה כדי ללבותה, לתוס'⁽³⁴⁾ – פטור.⁽³⁵⁾
4. אם אין בליבויו כדי ללבות אלא רק עם רוח מצויה, לאביי לרבא ולרבי זירא – חייב, ולפי רב אשי – פטור, דגרמא בנוקין פטור.
5. שנים שליבו ואין בכל אחד כדי ללבות – תוס'⁽³⁶⁾ כותבים: ששניהם פטורים.

כח. הזורה מוץ ורוח מסייעתו [דף ס.]

1. בשבת – חייב, דמלאכת מחשבת אסרה תורה.
2. לענין נזקין – לאביי, לרבא ולר' זירא – חייב, ולפי רב אשי – פטור.
3. לענין הרחקת נזיקין – תוס'⁽³⁷⁾ – כותבים: שרב אשי יכול לסבור שחייב, כבגירי דיליה.

כט. המציל עצמו בממון חבירו [דף ס:]

1. למי שאינו מלך – חייב לשלם, ואסור אפי' כשרוצה ליתן דבר יותר יקר.
2. מלך – פורץ לו גדר ואין מוחין בידו.
3. מי שאינו מלך במקום שיש פיקוח נפש, לתוס'⁽³⁸⁾ – פשוט שמותר, אבל חייב לשלם, כנ"ל דין 1.⁽³⁹⁾

ל. אש שיצאה מרשותו ועברה מחיצה והזיקה [דף סא. סא:]

1. כשעברה גדר נמוך מד' אמות או כשעצי הדליקה גבוהים מן הגדר – לכו"ע ובכל מקרה חייב.

מקורות והערות

33 תוד"ה ליבתה. 34 ד"ה ליבה. 35 לרשב"א - חייב. 36 ד"ה והכא. 37 ד"ה רב אשי. 38 ד"ה מהו. 39 ע"ע רש"י ד"ה ויצילה,

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כשעברה גדר שאינו בשדה קוצים גבוה מד' אמות או בשדה קוצים בגדר הגבוה מן השלהבת, וגם ד' אמות משפת קוצים שבצד השני – לכו"ע ובכל מקרה פטור.
3. כשעברה גדר בגובה ד' אמות בדיוק שלא בשדה קוצים, לרש"י⁽⁴⁰⁾ ותוס'⁽⁴¹⁾ – פטור, כנ"ל דין קודם.⁽⁴²⁾
4. עברה גדר שבשדה קוצים – אם יש משפת קוצים ולמעלה ד' אמות – פטור.
5. כשהאש קולחת או נכפפת, לרב – בד' אמות פטור רק בקולחת, אבל בנכפפת חייב אפי' עד מאה אמה, ולשמואל – להיפך, רק בנכפפת ד' אמות פטור, אבל בקולחת חייב, ותניא כותיה דרב.
6. לתוס':⁽⁴³⁾ המחלוקת בין רב ושמואל היא כשעברה גדר והשלהבת גבוהה מהגדר.
7. כשעצמי הדליקה שוין לגדר, לפירוש ראשון בתוס'⁽⁴⁴⁾ – פטור, ולפי ה"עוד נראה" בתוס' – חייב.
8. כשעברה דרך הרבים שהיא ט"ז אמה, לרבי אליעזר – פטור, לרבי אליעזר בן עזריה ור"ע – חייב, לרבי שמעון – הכל לפי גובה הדליקה.
- לפי רב – מחלוקת התנאים בקולחת, אבל בנכפפת ועצים מצוין לה, אפי' עד מאה חייב.
- ולפי שמואל – המחלוקת בנכפפת, אבל בקולחת בכל שהוא הוי הפסק, והלכה כרבי שמעון.
9. עברה נהר שיש בו מים או שלולית והם רחבים ח' אמות – פטור.
10. עברה נהר שאין בו מים, לשמואל – חייב.⁽⁴⁵⁾

לא. דברים המפסיקים לפאה

1. נחל, דרך היחיד, דרך הרבים, ואמת המים – לכו"ע מפסיק.
2. מקום שמי המים שוללין שם, לרב יהודה אמר שמואל – הוי הפסק, ולפי רב ביבי א"ר יוחנן – אינו מפסיק.

לב. אש שיצאה מרשותו ועברה מחיצה כפי שחייבוהו חכמים

1. כשהדליק בשדה שלו והרחיק כתקנת חז"ל – פטור מלשלם.
2. כשהדליק תנור וכיריים בתוך הבית והרחיק כתקנת חז"ל, לת"ק – חייב לשלם, לר"ש – פטור.

לג. המדליק גדיש, וגדי הסמוך לו נשרף

- ללשון ראשון ברש"י – חייב, דהיה לו לברוח, וללשון שני – פטור.

לד. טמון באש

1. כשהדליק בתוך שלו והלכה ואכלה בתוך של חברו, לפי רבי יהודה – חייב אף על טמון באש, ולפי רבנן – פטור על טמון אפי' בדברים שדרכן להטמין, ואינו משלם אלא גדיש של חיתין או של שעורין.
- לפי רבא – רבי יהודה מחייב אף על דברים שאין דרכן להיות טמונים. תוס'⁽⁴⁶⁾ כותבים: שלפי רב כהנא – יתכן וס"ל שרבי יהודה מחייב רק על דברים שדרכן להטמין, ויתכן ומחייב על כל טמון.
2. אם הדליק בתוך של חברו

לפי רב כהנא – חכמים מודים שחייב אף על טמון, ולפי רבא – חכמים מודים שחייב רק על דברים שדרכן להטמין, ולא על דברים שאין דרכן להטמין, (משום שלא איבעי ליה לאסוקי אדעתיה שיניח

מקורות והערות

- ובאמ"ה עמ' קיט. 40) ד"ה ותנא. 41) ד"ה והתניא. 42) ולפי השיטמ"ק בשם הר"י לונגיל - חייב. 43) ד"ה לא עברה. 44) ד"ה עברה. 45) הכס"מ כותב: שנחלקו הפוסקים אם לפי רב פטור. 46) ד"ה ליפלו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ארנקי בגדיש – תוד"ה אלא), ובשרף גדיש – רואין מקום כלים כאילו הוא מלא תבואה ואינו משלם אלא גדיש של חיטין או של שעורין.

רש"י⁽⁴⁷⁾ מפרש: שזהו משום שאין לו רשות והוי כמאבד בידים, והתוס'⁽⁴⁸⁾ מפרשים: שזהו מפני שמהפסוק "כי תצא אש" משמע שהפטור רק במדליק בתוך שלו, אבל לא במדליק בתוך של חברו.

תוס'⁽⁴⁶⁾ כותבים: שאם נאמר שלרב כהנא – רבי יהודה במדליק בתוך שלו מחייב רק בדברים שדרכן להטמין, ה"ה הכא מה שחכמים מודים ומחייבים, זהו רק על דברים שדרכן להטמין.

לה. המשאיל מקום לחבירו להגדיש גדיש והגדיש והטמין ונשרפו [דף סב.]

1. במשאיל מקום לחבירו והגדיש והטמין, והמשאיל שרפן ולא ידע על הטמון – המשאיל משלם רק דמי גדיש.
2. כשביקש להגדיש שעורין והגדיש חיטין – משלם דמי שעורין, אם להיפך – משלם דמי חיטין.
3. כשביקש להגדיש חיטין וחיפן בשעורין – משלם שעורין, אם להיפך – משלם חיטין.
4. המדליק בתוך של חברו שעורין והוי בתוכן חיטים – תוס'⁽⁴⁹⁾ כותבים: שלכו"ע חייב בדמי החיטין.

לו. המזיק ואינו יודע כמה הזיק [דף סב.]

1. כשהשליך כספת חבירו לנהר, והניזק טוען "היה בתוכו מעות" – לכו"ע המזיק חייב כדאמר גיזק, שהרי יש רגילות להשים ממון בכספת.
2. כשהניזק טוען שהיה בתוכו מרגלית – הגמ' מסתפקת אם חייב.

תוס'⁽⁵⁰⁾ כותבים: שהספק אם מחייבים הוא גם כשטוען "ששם מרגלית", משום דהו"ל לאסוקי דעתיה שישים מרגלית, ושם טוען ששם דבר שאין רגילות להשימם בכספת, פשוט שפטור, ומבואר בדבריהם שהספק הוא רק אליבא דחכמים, אבל לרבי יהודה פשיטא שחייב כדאמר גיזק, גם אם אומר "ששם דברים שאין הדרך להשימם".

לז. אם תיקנו לנגזל, לשכיר, לניזק ולמסור [דף סב.]

1. בנגזל ובשכיר – לכו"ע ישבע הנגזל כמה גזל ממנו ויטול, וכן השכיר ישבע ויטול.
 2. בטמון באש, למ"ד שחייב ובאופנים שחייב – הניזק נשבע ונוטל.
 3. במסור, למאן דלא דן דינא דגרמי – פשיטא שלא דנים ולא תיקנו, ולמאן דדן דינא דגרמי – הגמ' מסתפקת אם היה בזה התקנה.
- לתוס'⁽⁵¹⁾ בשם הרי"ף והר"י – הספק רק כשיש עדים שמסר ואין יודעים כמה, וכל תיקו דממונא לקולא, ולפי רב האי גאון – כשיש עדים יטול מחצה, דכל תיקו דממונא חולקין.
- לר"ת – הספק כשהמסור מכחיש את הנמסר, אבל כשאומר "שאינו יודע כמה היה", ישבע נמסר כמה הפסיד ויטול, ולפי ר"י – בעית הגמ' אפי' כשהמסור אומר "שאינו יודע כמה היה ההפסד".

לח. ההבדלים בין גזלן לחמסן ודין שומר שטוען "אינה ברשותי" ונמצא בידו [דף סב.]

1. גזלן לא יהיב דמי, חמסן יהיב דמי.
2. כשהבעלים אמרו "רוצה אני" – הוי מכר ולא חמסן.
3. לענין עדות – תוס'⁽⁵²⁾ כותבים: גזלן פסול מדאורייתא, אבל חמסן רק מדרבנן, גם כשלקח ב"זרוע" בעל כרחם של הבעלים, ואינו פסול עד שיכריזו עליו.

מקורות והערות

(46) ד"ה בתוך. (47) ד"ה אלא. (48) ד"ה שאינו. (49) ד"ה מי. (50) ד"ה עשו. (51) ד"ה חמסן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000-02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

4. שומר שטוען "אינה ברשותי" ושילם דמים, ונמצא בידו, לתירוץ ראשון בתוס' (49) – מדרבנן פסול, ולתירוצם השני – אפי' מדרבנן אינו פסול, משום שלא לקח בזרוע.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאילן לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שביעי

מרובה

א. מדת תשלומי כפל

[דף סב :-סד : סז:]

1. נוהגת: בכל דבר שיש בו רוח חיים ושאינ בו רוח חיים, גם בעופות טמאים, וכן בטוען טענת גנב בפיקדון או באבידה.
2. תוס' (1) סוברים: ששומר שקפץ ונשבע פטור מכפל, אבל אם נשבע ע"י גילגול – חייב בכפל.
3. הגונב הקדש או קרקע או עבדים ושטרות – פטור מכפל.
4. הגונב דבר שאינו מסוים: תוס' (2) מביאים שיש סוברים שחייב בכפל, ורש"י ותוס' חולקים וסוברים: שפטור מכפל, תוס' (3) מוסיפים: שפטור גם כשנשבע ע"י גילגול על דבר שאינו מסוים.
5. דבר שאין בו סימן, לרש"י (4) – זהו דבר שאינו מסוים ופטור מכפל, ולתוס' (5) – זה שאין לו סימן אינו מחשיבו לדבר שאינו מסוים, וחייב בכפל.
6. דבר שאינו במידה במשקל ובמנין, לפי הריב"א בתוס' (5) – זהו דבר שאינו מסוים, ופטור מכפל, ולפי רש"י – חייב בכפל, דלא נקרא דבר שאינו מסוים.
7. דבר שאינו שלם, לתוס' (5) – הוא דבר שאינו מסוים, ופטור מכפל.
8. גנב – הגניבה מחייבתו בכפל אף שלא נשבע לשקר.
9. הגונב מגנב באופן שגנבו לפני שהגנב הראשון קנאו – פטור מכפל ד' וה'.
10. כשגנב מגנב אחר שהגנב הראשון קנאו – חייב בכפל ד' וה'.
11. אופנים שהגנב הראשון קנאו: א. ביאוש ואל"בא דרב ודעימיה, הסובר יאוש קני. ב. בשינוי מעשה ואל"בא דב"ה. ג. ביאוש ושינוי רשות. ד. בשינוי רשות ואח"כ יאוש, ואל"בא דרב וביד לקמן דף קטו.

ב. חיוב שבועה בטוען טענת גנב על דבר שאינו מסוים או פחות משתי כסף

[דף סג.]

1. לתוס' (6) – אינו חייב שבועה, לא על דבר שאינו מסוים ולא על פחות משתי כסף, ולפי רש"י (7) – המיעוט דבר שאינו מסוים ושצריך שתי כסף, הוא רק מכפל ולא משבועה.

ג. מדת תשלומי ד' וה'

[דף סב : סז:]

1. נוהגת בשור ושה בלבד, כשטבחן בזמן שהגניבה עדין שייכת לבעלים, אבל אחר שהגנב קנאם – שלו הוא טובח שלו הוא מוכר.
2. הטובח או המוכר אחר הגנב, כשעדיין הגנב הראשון לא קנאם – פטור מד' וה'. ועיינ עוד לקמן נושא כא.
3. הטוען טענת "גנב" בפיקדון או באבידה ונמצא שגנבן – דינו כגנב שמשלם כפל, וסובר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן שאם טבחן ומכרן משלם ד' וה'.

מקורות והערות

(1) דף סב: ד"ה יצאו. (2) דף סג. ד"ה דבר. (3) ד"ה למה. (4) ד"ה למעוטי דבר שאינו מסוים. (5) ד"ה דבר. (6) ד"ה למה לי. (7) ד"ה ואי ס"ד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

4. שותף שגנב מחבירו טבחן ומכרן – פטור.

ד. **תשלומי קרן, חומש ואשם, וכפל בטוען טענת "אבד" או "נגנב" בביקדון או באבידה**

[דף סב. סג:]

1. כשנשבע "נגנב" או "אבד" והודה על פי עצמו – משלם קרן חומש ואשם.

2. כשנשבע "נגנב" והעדים מעידים "שגנבו" – חייב בכפל.

3. בטענת "נגנב" באופן שלא נשבע והעדים מעידים "שגנבו" או בטענת "אבד" ואפי' כשנשבע והעדים מעידים "שגנבו" – פטור מכפל.

4. בקפץ ונשבע – לתוס'⁽⁸⁾ – פטור מכפל.

5. ע"י גילגול – לתוס'⁽⁸⁾ – חייב בכפל.

ה. **תשלומי קרן כפל ד' וה' על גניבה שנשתנה שוויה**

[דף סה. סו.]

1. כשגנב בהמה ופיטמה הגנב בידיו או כשהכחישה בידיו – תשלומי קרן כפל ד' וה' כעין שגנב.

2. כשהשמינה מאליה, לתחילת הסוגיא – קרן כעין שגנב, כפל ד' וה' לא כעין שגנב. לרש"י: כדהשתא, ולתוס': כשעת העמדה בדין.

תוס'⁽⁹⁾ כותבים: שלפי האמת משלם הכל כעין שגנב.

3. כשהוכחה מאליה – קרן כעין שגנב, אך לענין תשלומי הד' וה', לפירוש ראשון בתוס'⁽¹⁰⁾ – גם כעין שגנב, ולפירוש השני – כשעת העמדה בדין.

4. טלה ונעשה איל, לרבי אילעא – פטור, דשלו הוא טובח ושלו הוא מוכר, (רש"י מפרש: שמשלם קרן כדהשתא), ולפי הברייתא, וכן סובר ר' חנינא – תשלומי כפל ד' וה' כעין שגנב, דלא נקרא שינוי כדי לפוטרו מד' וה'.

5. כשגנב בהמה והשתנה מחירה מחמת השער שבשוק ולא מחמת שינוי בגופה – קרן כעין שגנב, ותשלומי כפל ד' וה' כשעת העמדה בדין.

לרש"י – תשלומי כפל ד' וה' משלם כשעת העמדה בדין רק כשבא לשלם בדמים, אבל כשמשלם בטלאים משלם הכל כעין שגנב.

לתוס' בשם הר"י – תשלומי כפל ד' וה' משלם כשעת העמדה בדין רק כשהשינוי ביוקרא או בזולא, דהיינו שינוי מחמת השער בשוק, אבל כשהשינוי בגוף הבהמה, שהוכחה או השמינה או טלה ונעשה איל – משלם הכל כעין שגנב.

לתוס' בשם ר"ת – תשלומי כפל ד' וה' משלם כשעת העמדה בדין רק כשהשינוי לגריעותא, שהוזלה או הוכחה, אבל כשהשינוי למעליותא שהוקרה או הושבחה משלם הכל כעין שגנב.

6. כשגזל חבית ששוה זוז ולבסוף שווה ד' באופן שנשבר מאליו – משלם זוז כעין שגנב.

7. כבדין הקודם באופן ששבר בידים – משלם ד' כדהשתא.

ו. **תשלומי קרן כפל חומש ואשם בנשבע והודה שנשבע לשקר**

[דף סה. סה:]

1. כשהודאתו היתה לפני שבאו עדים – משלם קרן חומש ואשם, ופטור מכפל, דמודה בקנס פטור.

2. כשהודאתו היתה אחר שבאו עדים, לרבי יעקב – משלם כפל ואשם, לרש"י:⁽¹¹⁾ כשהכפל יותר מהחומש

מקורות והערות

(8) דף סב: ד"ה יצאו. (9) ד"ה אנא. (10) ד"ה מי לי. (11) בתוד"ה כפילא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

מודה רבי יעקב שחייב גם חומש, (12) לפי חכמים – בכל מקרה פטור מחומש וחייב בכפל ואשם, ולפי רשב"י – בכל מקרה פטור מחומש ואשם.

ז. הנותן לאשה אתנן לענין קרבן

[דף סו: סז.]

1. חיטין ועשאים סולת זיתים ועשאים שמן ענבים ועשאים יין, לב"ה – מותרים לקרבן, ולב"ש – אסורים.
2. ולדות אתנן – לכו"ע מותרים.
3. כשנעשה באתנן שינוי החוזר לברייתו, לב"ש – ודאי שאסורים. לב"ה – לא איתפריש. (13)
4. טלה ונעשה איל, לב"ש, ולרבי חנינא אליבא דב"ה – אסורים למזבח, ולרבי אילעא אליבא דבית הלל – לא איתפריש.

ח. קנין גזילה בשינוי מעשה

[דף סה: סח.]

1. בשינוי מעשה בידים, כחיטים ועשאן סולת, לרב ששת אליבא דב"ש – אינו קונה, לב"ה – קונה. תוס' (14) כותבים: שלרבא – גם ב"ש סוברים שקונה.
- תוס' (15) מפרשים: שמחלוקת ב"ש וב"ה היא בשינוי מעשה שאינו חוזר.
- רבה אומר: בשינוי קונה, ויש שתי לשונות בגמ' בדעת ר' יונתן אם סובר שלא קונה.
- תוס' (15) מפרשים: שהמחלוקת האמוראים היא בשינוי מעשה החוזר.
2. כשגזל צמר וצבעו, לתוס' (15) – כשאפשר להעבירו ע"י צפון הרי הוא כשינוי החוזר לברייתו.
3. כשקיצען – נחשב לשינוי מעשה וקונה, תוס' (16) מפרשים: שזה מועיל רק מפני שיש גם יאוש.
4. בגזל בהמה ומתה מאיליה, לתירוץ א' בתוס' (17) אליבא דר' אלעזר – לא קונה.

ט. ראשית הגז

[דף סו:]

1. שיעור חיוב ראשית הגז – חמש רחילות יחד.
2. לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו – פטור, הואיל וקנאו בשינוי.
3. לרש"י (18) – כשצבעו אפי' דמים לא משלם, אבל קודם שצבעו מי שחטפו זכה בו.
4. תוס' (19) כותבים: א. רק כשצבעו כולו פטור, אבל כשצבע רק מקצת – חייב ליתן את מה שלא צבע. ב. כשגזז ראשון ראשון וצבעו – פטור מליתן גם את מה שלא צבע.

י. קנין יאוש במוצא אבידה

[דף סו:]

1. כשהגיע ליד המוצא אחר שהבעלים נתייאשו – קנאו.
2. כשהגיע ליד המוצא לפני שהבעלים נתייאשו – תוס' (20) כותבים: שלא מהני היאוש, ולכן למ"ד יאוש קונה מחזיר דמים, ולמ"ד לא קונה מחזיר החפץ עצמו.

יא. קנין יאוש בגניבה וגזילה

[דף סו-סז:]

1. לרבה, רב, ור"ל – קונה, ושיש להסתפק אם קונה מדאורייתא, ולפי רב יוסף, רב נחמן, רב ששת, ר' אליעזר – אינו קונה אפי' מדרבנן.
- לתירוץ א' בגמ' – רבא כרב יוסף, לתירוץ השני – כרבה, דעת רבי יוחנן – עיין לקמן נושא יז.
2. בגזל חמץ ועבר עליו הפסח – לכו"ע יאוש לא קונה, דהגבב לא רוצה לקנות את הגניבה.

מקורות והערות

(12) ועיין מהר"ם. (13) התור"ד מסתפק בזה. (14) ד"ה הא מני. (15) דף סה. ד"ה הן. (16) ד"ה כגון. (17) דף סח. ד"ה מה, ומרש"י לעיל דף סה: ד"ה נעשה. (18) ד"ה עד שצבעו. (19) ד"ה לא. (20) ד"ה הכא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

3. בגזל קרבן דחבריה, לרש"י⁽²¹⁾ בפירושו השני – לכו"ע לא קני, דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא ואינו נגזל.

יב. הקדשת בהמת חולין שנגנבה

[דף סו:]

1. כשעדיין הנגנב לא התיימש – אינה קדושה כלל, תוס'⁽²²⁾ מפרשים: שזוהו משום ש"גזל ולא נתיימשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש", (כרבי יוחנן לקמן).
 2. כשהנגנב הקדישו אחר שהתיימשו הבעלים – הדין תלוי במחלוקת האמוראים בנידון יאוש קני.
- תוס'⁽²³⁾ כותבים: שהמחלוקת רק לענין אם הקרבן עולה לרצון, אבל הקרבן קדוש גם למ"ד לא קני, מפני שיש גם שינוי רשות באותן הקרבנות שאינו חייב באחריותן.

יג. הגזל קרבן דחבריה

[דף סו:]

1. כשהקריבו לפני יאוש, לרש"י בפירושו הראשון – אינו עולה לרצון אפי' כשהקריבוהו עבור הבעלים הראשונים, ולפירושו השני, ולתוס'⁽²⁴⁾ – השוחט תמימים בפנים לשם בעלים הקרבן כשר, דחזרה קרן לבעלים.
2. כשלאחר יאוש הגזלן הקריבו עבור עצמו, למ"ד יאוש לא קני – הקרבן פסול, ולפי רש"י בפירושו השני, ולפי התוס' – גם למ"ד יאוש קני לא מהני היאוש.
3. כשלאחר היאוש הגזלן הקריבו לשם הבעלים, לפשטות פירושו הראשון של רש"י – אינו עולה לו לרצון, ולפשטות פירושו השני, ולתוס' אליבא דמ"ד יאוש לא קני – עולה לרצון לבעלים הראשונים משום שחזרה קרן לבעלים, ואליבא דמ"ד קני – פסח וחטאת לא עולה לרצון כלל, ושאר הקרבנות כשרים, אלא שאין עולים לבעלים.

יד. טומאת זב במשכב גזול

[דף סו:]

1. כשהגזלן עשה בו שינוי מעשה – לכו"ע קנאו ומקבל טומאת זב.
2. כשהגזלן משכב שמחוסר מעשה או עורות של בעה"ב שאינם מחוסרים אלא יחוד – אינו מקבל טומאה.
3. כשהגזלן משכב גמור, לרש"י – משכב שאינו שלו אינו מקבל טומאה, תוס' מצדדים לומר: שרש"י מודה שמקבל טומאה מדרבנן, ולפי התוס' – הוב מטמא מדאורייתא אף במשכב שאינו שלו.

טו. עורות לענין קבלת טומאה במחשבה

[דף סו:]

1. של בעה"ב – מחשבה מטמאתן.
 2. של עבדן – אין מחשבה מטמאתן.
 3. של גנב וגזלן, לת"ק – של גנב מחשבה מטמאתן, דסתם גניבה יאוש בעלים, ויש גם שינוי השם, ולכן קונה גם למ"ד יאוש לא קני, ושל גזלן לא מטמאתן, דאין מתיימש, ולפי רבי שמעון – להיפך.
- תוס'⁽²⁵⁾ מביאים: שלעולא – מחלוקתם בסתם, אבל כשמענו שמתיימש לכו"ע קנאו ביאוש, ולרבה – מחלוקתם גם בידוע.

טז. קנין גזילה בשינוי השם

[דף סו : סז.]

1. שינוי השם שאינו חוזר כשינוי מעשה דמי שקונה.
2. תוס'⁽²⁶⁾ כותבים: שזה לא דומה ממש, דשינוי מעשה קונה אף בלא יאוש.
2. בטלה ונעשה איל, לרבי חנינא – לא הוי שינוי השם.

מקורות והערות

21 דף סו: ד"ה דגזל. 22 ד"ה אילימא. 23 ד"ה ש"מ. 24 ד"ה דגזל קרבן. 25 ד"ה אמר עולא. 26 ד"ה שינוי השם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשגנב או גזל עורות וחשב לעשותן אברזין, לת"ק – גנב קונה גזלן לא, לר"ש – להיפך, וכנ"ל נושא קודם.
 4. מריש שבנאו בבירה – לכו"ע מדאורייתא אינו קונה, אבל מדרבנן קונה משום תקנת השבים.
 5. שינוי השם החוזר, לר' זירא – אינו קונה.
 6. כשהקדיש את החפץ או כשתרם או כשעושר את הפירות – קונה.
- תוס' (27) כותבים: כשהקדיש קדשים שחייב באחריותם, זהו מפני שיש שינוי השם עם היאוש, וכשהקדיש קדשים שאינו חייב באחריותם, זהו מפני שיש שינוי רשות עם היאוש, וא"צ להגיע ל"שינוי השם".
7. שינוי השם החוזר שאינו שכיח שיחזור – תוס' (27) כותבים: שלא נחשב לשינוי החוזר.

יז. קרבן הגזול

[דף סז.]

לפי ר"ת – עולא בסוגיין ובגיטין ס"ל יאוש קונה מדאורייתא, ורק לענין קרבן אינו כשר, דס"ל מצוה הבאה בעבירה פוסל מדאורייתא, ורב יהודה מכשיר אפי' לקרבן, ולפי שיטת ר"י – לעולא כשהגנב קנאו אין פסול של מצוה"ע, ומ"מ כשהקדיש לאחר יאוש בלבד הקרבן פסול כיון שחלות הקנין וההקדש חלו ביחד, ורב יהודה המכשיר סובר "יאוש קני" או שסובר שמצוה"ע אינו פוסל.

יח. עשית מצוה בחפץ שנעשה בו עבירה, להקדישו, להקריבו, ולברך עליו

[דף סז.]

1. לעשית מצוה, להקדישו ולהקריבו, לפי ר"ת – אם בלא העבירה לא יכול לעשות את המצוה, פסול מלעשות בו מצוה, ואפי' למ"ד יאוש כדי קני, ולפי ר"י – אין איסור לעשות מצוה בחפץ, וכשהקדישה לכו"ע הבהמה קדושה, ולמ"ד יאוש לא קני הבהמה פסולה להקרבה.
2. לברך על דבר גזול – תוס' (25) מביאים: שאין זה מברך אלא מנאץ, אף כשקנאו בשינוי מעשה לפני שהגיע לידי חיוב חלה.

יט. צינור הפוסל את המקוה

[דף סז.]

1. כשחקקו ולבסוף קבעו – פוסל.
- לפירושה הראשון של התוס' (28) – פוסל רק לבזבו בד' רוחותיו, אבל כשפרוץ אפי' רק מצד אחד, אינו פוסל, ולפירושה השני – אם חטטו לקבל צרורות פוסל גם כשפרוץ מב' צדדים.
2. כשקבעו ולבסוף חקקו – אינו פוסל את המקוה.
- רש"י (29) מפרש: דהיינו כשנפלו ג' לוגין שאובין למקוה שרובו אינו מים שאובין, אבל במקוה שכולו שאוב הרי הוא פסול מדאורייתא ואפי' באופן שקבעו ולבסוף חקקו.

כ. הגונב מן הגנב – עיין לעיל נושא א.

[דף סז: סח.]

כא. מכירה וטביחה המחייבת ושאינה מחייבת ד' וה'

[דף סח. סח:]

1. כשהקנה לל' יום או כשגנבו מגנב לפני שהגנב הראשון קנאו – פטור מד' וה'.
2. כשטבח לפני יאוש או כשגנבו מגנב לאחר שהגנב הראשון קנאו – חייב ד' וה'.
3. כשטבח או מכר לאחר יאוש, לרב ולר"ל – פטור, דיאוש קני, ולרב נחמן ולרבי יוחנן חייב.
4. כשמכר לפני יאוש, לרב ולר"ל, לר"נ ולרבי יוחנן – חייב, לרב ששת ולר' אלעזר – פטור.

מקורות והערות

(27) ד"ה מעיקרא. (28) ד"ה צינור. (29) ד"ה שאיבה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כב. הקדשת חפץ גזול וכח הבעלים לחלל ולהפקיר, וכן לענין הקדשת חפץ המוקדש.

1. הגנב לפני יאוש – לכו"ע אינו יכול להקדיש.
2. הבעלים לפני יאוש, לרבי יוחנן – אינם יכולים להקדיש ולחלל, ולפי ר"ל רבי יוחנן בדעת צנועין ולרבי דוסא – יכולים, וכן לחלל מע"ש ורבעי.
3. הגנב לאחר יאוש – לכו"ע יכול.
4. הבעלים לאחר יאוש, למ"ד יאוש קונה אינם יכולים, שהרי אינו שלהם, וכן הוא לרבי יוחנן הנ"ל אפי' למ"ד יאוש לא קני, שהרי אינו ברשותם.
- לפי רש"י – אם סוברים כריש לקיש שיכולים להקדיש דבר שאינו ברשותו, ואם סוברים יאוש לא קני – אין יכולים להקדיש, ולפי תוס' – לר"ל ולמשנה דצנועין, יכולים.
5. בפיקדון, לפי רש"י⁽³⁰⁾ אליבא דלשון א' בגמ' – נקרא אינו ברשותו, וללשון השני – נקרא ברשותו ויכול, ולפי תוס'⁽³¹⁾ – לכו"ע הוי ברשותו ויכול.

כג. תשלומי ד' וה' באופן שהבעלים הקדישו את הבהמה שביד גנב

1. כשהקדישה לפני שהגנב עמד בדין, לר"ל – פטור מכפל ד' וה', ולפי רבי יוחנן – חייב כפל ד' וה'.
2. כשהקדישה אחר שאמרו לו "צא תן לו" – לכו"ע חייב רק בתשלומי כפל אבל פטור מד' וה' גם אם הבעלים לא הקדישו את הבהמה, דכיון שהגנב הקדישה אחר שאמרו לו "צא תן לו" הרי הוא נחשב לגזול, וגזולן פטור מד' וה'.
3. כשהקדישה אחר שאמרו לו "חייב אתה ליתן לו" – לכו"ע חייב בכפל ד' וה'.

כד. חילול הקדש וקנין בדבר שאינו ברשותו

1. לחלל כרם רבעי שעתיד להלקט משדהו, לרבי יהודה – יכול, דאית ליה ברירה, ולמאן דלית ליה ברירה – אינו יכול.
2. לחלל כרם רבעי שיתכן וכבר אחרים ליקטום, לרבי יוחנן – על הצד שכבר לקטו אינו יכול, דאינו ברשותו, ולפי ר"ל – יכול, וכותבים תוס': שלר"ל יכול לחלל רק כשעדיין הגנב לא קנאם.
3. לחלל כסף שביד מוכר שברח, כגון שקנה בהמה טמאה, עבדים, קרקעות ממצעות מעשר שני ואח"כ המוכר ברח – לתוס'⁽³²⁾ הקונה צריך לחללם, לתירוצם הראשון – מדאורייתא המעות שייכים ללוקח והדין כדין "צנועים" שנחלקו בזה רבי יוחנן ר"ל אם יכול לחלל, ולתירוצם השני – זה קנס שקנסו את הקונה.
4. לחלל מעשר שני של חברו, לשני תירוצי התוס' – אינו יכול לחלל.
5. לחלל פירות שביעית של חברו שלא מדעתו, לתוס'⁽³³⁾ אם מסר לעם הארץ דמי שביעית שהם שלו יכול לחלל.
6. תוס'⁽³³⁾ כותבים: שיכול לפדות הקדש שחבירו הקדיש, שהרי כבר יצא המקדיש, והרי הוא כבעלים, וכן יכול לפדות פטר חמור של חברו שלא מדעתו.

כה. שביעית אם נוהגת בערלה ובכרם רבעי

- מדברי רשב"ג משמע שנוהג, אך תוס'⁽³⁴⁾ מסתפקים בזה, והתוס' (דף סט: ד"ה קדש) כותבים להדיא ((ע"פ הגירסא המצויה לפנינו)) ששביעית נוהג בה, (ועיין מהר"ם).

מקורות והערות

30 דף ע. ד"ה משום, כפריה. 31 ד"ה לא. 32 דף סח: ד"ה הוא. 33 ד"ה הוא. 34 ד"ה והצנועין.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כו. אופן הפקר וחילול פירות שנגנבו או שיגנבו

לפי ר"ל, צנועין, ורבי דוסא – לפני שנלקט יכול לחלל או להפקיר בלשון עתיד ע"י אמירת "כל הנלקט", או "היה הפקר".

תוס'⁽³⁵⁾ כותבים: שיכול לומר כן גם אחר לקיטה, לפירושה הראשון – כן הדין בלקט, שיכול לומר בבקר או בערב, ולפירושה השני – בלקט יש אומרו רק בערב.

עוד כותבים התוס':⁽³⁶⁾ שלצנועין יכולים לחלל רק בשאר שני שבוע אבל בשמיטה אם שביעית נוהג בכרם רבעי – אין צנועין יכולים לחלל בשמיטה שהפירות הפקר הן.

לפי רבי יהודה דס"ל יש ברירה – בבקר יכול לומר "כל המתלקט יהיה מחולל או יהא הפקר".

תוס'⁽³⁷⁾ בתירוצם הראשון, כותבים: שלא איתפריש אם לרבי יהודה יכול לומר גם "כל הנלקט".

ולפי רבי יוחנן – בכל מקרה אינו יכול לחלל ולהפקיר לא בבקר, שהרי אין ברירה, ולא בערב, משום שכבר אינו ברשותו, ושאינו הלכה כצנועין.

כז. חילול על פירות מחוברין ועל מה שיגדל אחר החילול

1. תוס'⁽³⁸⁾ כותבים: מדאורייתא מותר לחלל על פירות המחוברין לקרקע, אבל מדרבנן אסור, ורק בצנועין למ"ד שאומרים "כל המתלקט" חכמים לא אסרו, ומותר אפי' לכתחילה, כדי להציל את הלוקטים מאיסור.

2. תוס'⁽³⁹⁾ מסתפקים: מדאורייתא מה שיגדל במחובר מתבטל ברוב, ורק מדרבנן אינם מתבטלים, ורק למ"ד "כל המתלקט" חכמים לא אסרו אף אם נאמר שלא מהני על מה שיגדל, ומותר אפי' לכתחילה, כדי להציל את מה שגדל, ולהצילם מאיסור דאורייתא.

כח. יאוש באבידה ובגזילה אם הוי כהפקר

תוס'⁽⁴⁰⁾ כותבים: שבאבידה – הוי כהפקר גמור ולכולם, ולכן פוטר את הפירות מן המעשר, משא"כ בגזילה היאוש אינו לכולם, ולכן אינו פוטר את הפירות מן המעשר.

כט. תרו"מ בערב שבת בין השמשות

לפי ר"מ – יכול להפריש, ולפי ר' יהודה, ר' יוסי ורבי שמעון – אין לו תקנה.

ל. "אורכתא"

1. "אורכתא" היינו שטר הרשאה, ללשון ראשון ושני בגמ' אליבא דנהרדעא – השולח מקנה את החפץ לשליח ע"י האורכתא, ולפי תוס'⁽⁴¹⁾ בשם ר"ת אליבא דלישנא בתרא, ולמסקנת הגמ' "שליח שוויה" – זה לא הקנאה אלא תקנה כאילו קונה קנין גמור, אפי' לענין מטלטלין דכפריה ודגזילה, ואפי' לענין מילוח.

2. בלא האחריות, כותב רש"י:⁽⁴²⁾ אחריות הדרך מוטלת על הנאמן, שאם אבד בדרך, התובע יחזור ולתבוע מהנאמן, וע"י האורכתא, בטלה האחריות מהנאמן.

3. נוסח ה"אורכתא" הוא "זיל דון וזכי ואפיק לנפשיך". וסובר אביי: שאם כתב "שיש לשליח מחצה שלישי ורביע", השליח גם יכול לגבות מהנאמן, מכח "מיגור".

לא. שליח שתפס

1. לאמיר – לא מפקינן מיניה, דהרשאה הוי שטר קנין, ולרב אשי – מפקינן, ללשון הראשון בגמ' אליבא

מקורות והערות

(35) ד"ה כל הנלקט. (36) ד"ה והצנועין. (37) דף ע. ד"ה כסתם. (38) ד"ה כל הנלקט, אימא. (39) ד"ה כל הנלקט. (40) ד"ה כל שלקטו. (41) ד"ה אמטלטלין. (42) ד"ה משום.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דרב אשי – מוציאין ממנו הכל, דשליח שויה, וללשון השני אליביה – מוציאין ממנו רק חצי, דשותפא שויה, ולכן מהני תפיסה על חצי.

2. ללשון ראשון ברש"י⁽⁴³⁾ – מחלוקתם של אמימר ורב אשי, כשלא כתב באורכתא "דון וזכה לעצמך", וללשון שני ברש"י – מחלוקתם כשכתב הרשאה כדין, והשליח מעכב לעצמו את המחצה שליש ורביע.

לב. האופנים שכותבים הרשאה

[דף ע.]

1. על מטלטלין דכפריה בין של גזילה שברשות הגולן ובין שנמצא אצל שומר – לא כותבין הרשאה.
2. על מטלטלין דפיקדון שלא כפריה, ללשון ראשון בגמ' אליבא דנהרדעא – לא כותבין, וללשון השני אליבא דנהרדעא – כותבין, (לא איתפריש אם ס"ל שכותבין על מטלטלין דגזילה שלא כותבין).
3. על פיקדון שבבית הנפקד, לפי התוס'⁽⁴⁴⁾ – לכו"ע כותבים, וכמו כן יכול להקדיש, דנקרא ברשותו, ולפי רש"י – ללשון ראשון לא כותבים, וללשון שני כותבים.
4. לפי רבינו חננאל⁽⁴⁵⁾ – המנהג שכותבין אורכתיה אפי' על מטלטלין דכפריה, כמסקנת הגמ' "דשליח שויה".
5. על קרקעות – לכו"ע יכול.
6. על מילוה, ללישנא קמא בגמ' ולפי אמימר אליבא דלישנא בתרא – הרשאה הוי קנין, ולכן לכו"ע אינו יכול, דמילוה להוצאה ניתנה, ולפי ר"ת – קיי"ל כלישנא בתרא, וכמסקנת הגמ' "הילכתא שליח שויה" והוי תקנה שיכול לעשות הרשאה גם על הלואה ומטלטלין דכפריה.
7. על מילוה באופן שהמשלם חייב לשליח כסף או כשהמשלח הקנה לשליח את החוב במעמד שלשתן – כותבים התוס':⁽⁴⁵⁾ שלכו"ע יכול השליח לגבות מילוה.

לג. "מיחזי כשיקרא"

[דף ע.]

ללשון ב' בגמ' אליבא דנהרדעא – חוששין למיחזי כשיקרא, לפי שיטת ר"ת⁽⁴⁵⁾ – אין הלכה כן, ובכל מקרה לא חוששין, ולפי התוס' בשם יש מי שמפרש – רק בקיום שטרות חוששין למיחזי כשיקרא, אבל בשאר דברים חוששין.

לד. "דבר" ולא חצי דבר "עדות" ולא חצי עדות

[דף ע. ע:]

1. כשאחד אומר "ראיתי שערה אחת בגבה" ואחד אומר "ראיתי שערה אחת בכריסה" או כששנים אומרים "ראינו אחת בגבה" וב' אחרים "ראינו אחת בכריסה" – לכו"ע אין עדותן מצטרפת.
2. כשב' אומרים "קידש", וב' אחרים "בעל" (רש"י מפרש: שמעידים שנבעלה בזנות אחר קידושין) או כשב' אומרים "גנב" וב' אחרים אומרים "טבח" – לכו"ע הוי דבר שלם.
3. בעידי חזקת ג' שנים, כשכת אחת מעידה "אכל שנה ראשונה", וכת שניה מעידה "שנה שניה" ושלישית "שנה שלישית", לר"ע – הוי חצי דבר, ואינו נקרא מוחזק, ולרבנן – הוי דבר שלם.
4. בעידי קבלת גט ע"י שליח, כשב' מעידים "בפנינו אשה פלונית אמרה לפלוני התקבל לי גיטי", וב' אחרים מעידים "בפנינו קיבל וקרע" – תוס'⁽⁴⁶⁾ מביאים שמגורשת, וכתבו: שזהו רק לפי רבנן שבדין הקודם, אבל לר"ע הוי חצי דבר.

לה. תשלומי ד' וה' בגנב ומכר בשבת

[דף ע:]

1. גנב ומכר בשבת – חייב לשלם ד' וה'.
2. אם הגנב עשה מלאכת שבת בעת המכירה, לדוגמא: כשהקונה אמר לגנב "זרוק גניבותיך לחצרי ולא

מקורות והערות

(43) ד"ה לא מפקינו, כיון. (44) ד"ה לא. (45) בתוד"ה אמטלטלין דכפריה. (46) ד"ה למעוטי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- תקני לי גניבותיך עד שתנוח" או כשהקונה אמר לגנב "עקוץ תאנה מתאנתי ותקני לי גניבותיך" – המכירה מכירה ופטור מד' וה', וזהו לכו"ע.
3. כשהקונה אמר "זרוק גניבותיך לחצרי ותיקני לי גניבותיך" בלא שהוסיף "עד שתנוח", לפי רבי עקיבא – פטור, דקלוטה כמו שהונחה דמי, וחייב שבת ומכירה באין כאחד, ולפי רבנן – חייב ד' וה', דקלוטה לאו כהונחה דמי, ולא באין כאחד.
4. תוס' (47) כותבים: ר"ע פוטר רק כשזרק דרך חלון או פתח, אבל כשזרק מעל המחיצות, מודה ר"ע שחייב בד' וה', שהרי חייב שבת חל מיד, והקנין רק כשיגיע למקום המשתמר.
5. עוד כותבים תוס' (49) "חייב" האמור בסוגייתנו, (ובהנ"ל דינים 4, 3) זהו רק כמ"ד "עקירה לאו צורך הנחה היא", אבל למ"ד "צורך הנחה היא" – בכל מקרה פטור.

לו. אם קלוטה כמי שהונחה דמי [דף ע: ע:]

1. לענין קנין כשהגיע לתוך אויר מחיצות של חצרו המשתמרת – קונה.
2. לענין קנין כשהגיע מעל המחיצות – אינו קונה.
3. לענין שבת, לרבנן – בכל מקרה לאו כמי שהונחה דמי, ולר"ע – כמי שהונחה, ולפי התוס' (47) אליבא דרבי – אם לאויר רה"ר או רה"י שאינו מקורה, לאו כמו שהונחה, ואם לאויר רה"י מקורה, כשהגיע למחיצות הוי כמי שהונחה.

לז. קים ליה בדרבה מינה [דף עא. ע:]

1. כשיש חיוב מלקות וחייב ממון כאחד, לר"מ – לוקה ומשלם, לרבנן – לוקה ואינו משלם. תוס' (48) כותבים: שמ"מ חייב לשלם כדי לצאת ידי שמים.
2. כשיש חיוב מלקות וקנס כאחד, לר"מ – לוקה ומשלם, לפי תוס' (49) אליבא דרבנן – רק במוציא שם רע לוקה ומשלם, אבל בעדים זוממין ובשאר קנסות לוקה ואינו משלם.
3. כשיש חיוב מיתת בי"ד וממון כאחד – לכו"ע אמרינן "קים ליה בדרבה מיניה", לתוס' (48) חייב הוא לשלם כדי לצאת ידי שמים.
4. כשיש מיתה וקנס, לפי פשטות סוגייתנו – לכו"ע "אמרינן קים ליה בדרבה מיניה", תוס' (50) מביאים: שלפי רבה אליבא דר"מ – חידוש הוא שחידשה תורה בקנס שמשלם אע"פ שנהרג.

לח. תשלומי ד' וה' בגנב וטבח ביום הכיפורים [דף ע. עא. ע:]

1. כשהתרו בו, לר"מ – לוקה ומשלם, ולרבנן – לוקה ואינו משלם, כנ"ל נושא קודם דין 1.
2. אם בשוגג ולא התרו בו – תוס' (50) מביאים: שלפי רבי יוחנן – אפי' לרבנן משלם, כיון שאינו לוקה.

לט. תשלומי ד' וה' בגנב וטבח בשבת [דף עא. ע:]

1. בטובח ע"י עצמו – כנ"ל נושא לז דין 4.
2. בטובח ע"י אחר, לר"מ – חייב, דשחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה, ולפי ר"ש – פטור, דס"ל שלא הוי שחיטה, וכרבי יוחנן הסנדלר שהמבשל בשבת במזיד מדאורייתא אסור באכילה עולמית לא לו ולא לאחרים.

מ. דין מאכלים שנתבשלו בשבת [דף עא. ע:]

1. המאכל – לכו"ע מותר בהנאה, גם כשבישלו במזיד.

מקורות והערות

(47) ד"ה כמאן. (48) דף ע: ד"ה אילו. (49) ד"ה והא. (50) תוד"ה בטובח.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כשבישל בשוגג, לר"מ – מותר באכילה, אפי' הוא עצמו ואפי' בו ביום, לרבי יהודה – יאכל במוצאי שבת, לרבי יוחנן הסנדלר – יאכל במוצש"ק רק לאחרים ולא לו.
3. כשבישל במזיד, לר"מ – לא יאכל בו ביום, וכותב רש"י: לא לו ולא לאחרים, לרבי יהודה – לא יאכל עולמית, וכותב רש"י: שבמוצש"ק מותר לאחרים, ולפי רבי יוחנן הסנדלר – לא יאכל לא לו ולא לאחרים.
4. מעשה שבת אם אסור מדאורייתא או מדרבנן – תלוי במחלוקת רב אחא ורבינא.

מא. תשלומי ד' וה' בגנב וטבח לעבודה זרה

[דף עא. עא:]

1. בטובח ע"י עצמו – פטור, דיש קלב"מ.
2. בטובח ע"י אחר, באופן שלא אמר "בגמר זביחה הוא עובדה", ובאופן שהבהמה נאסרת – פטור מד' וה', דבתחילת שחיטה הבהמה נאסרת, ולא דמריה קטבת, לרש"י: (51) זהו רק למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, ולתוס' (51) זהו גם למ"ד אינה שחיטה אלא לבסוף, ומפני שנעשה "מעשה" בתחילת השחיטה.
3. בטובח ע"י אחר באופן שאמר "בגמר זביחה הוא עובדה", ובאופן שהבהמה נאסרת – לר"ש – פטור, דס"ל שחיטה שאינה ראויה אינה שחיטה, ולר"מ – חייב, דס"ל שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה.

מב. אם אדם אוסר דבר שאינו שלו

[דף עא.]

תוס' (52) מביאים: דיש תנא הסובר שלא, ויש הסובר: שאם גוי עשה מעשה, הרי הוא אוסר.

מג. תשלומי ד' וה' בגנב שור הנסקל וטבח

[דף עא. עא:]

1. פטור, דאסור בהנאה, דלאו דמריה קטבת.
2. שור שהזיק בבית שומר ונגמר דינו בבית שומר, ונגנב וטבח ומכרו – אם סוברים: 1. כר' יעקב דאמר "אף משנגמר דינו החזירו שומר לבעליו מותר", 2. וגם סוברים כר"ש דאמר "דבר הגורם לממון כממון דמי", 3. וגם כרבי מאיר המחייב ד' וה' על שחיטה שאינה ראויה, דס"ל "שמיה שחיטה" – הגנב חייב בד' וה', שהרי הפסיד לשומר ממון.

מד. דינא דגרמי, ודבר הגורם לממון

[דף עא:]

1. לפי הריב"א (53) – דינא דגרמי הוי חיוב דרבנן, ודבר הגורם לממון למ"ד כממון – הוי חיוב דאורייתא.
2. לפי הי"מ בתוס' – מכח דינא דגרמי אפשר לחייב גנב שגנב מבית שומר, (הנ"ל נושא קודם דין 2), רק על הקרן אך אין הכרח שאפשר לחייב גם בתשלומי ד' וה', אבל מכח דבר הגורם לממון אפשר לחייבו גם על הד' וה'.

מה. תשלומי ד' וה' בגנב בהמה משל אביו וטבח

[דף עא:]

1. כשעמד בדין וחייבוהו בד' וה' ואח"כ מת אביו – לכו"ע חייב ד' וה', ד"טבח"ו כולו באיסורא.
2. כשמת אביו קודם שטבח – לכו"ע פטור מד' וה', דלא "טבח"ו כולו באיסורא, דיש לו חלק בשור.
3. כשמת אביו אחר שטבח ועדיין לא עמד בדין, להו"א של רב נחמן – פטור, ולפי מסקנתו – חייב.

מו. תשלומי ד' וה' בגנב משני שותפין וטבח והודה לאחד מהם על חלקו

[דף עא:]

להו"א של רב נחמן – פטור, תוס' (54) כותבים: שלמ"ד מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב, גם כאן חייב.

מקורות והערות

51 (ד"ה כיון. 52) ד"ה בשלמא. 53) תוד"ה וסבר. 54) ד"ה טבח.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מז. כח להוריש קנס לבניו

[דף עא : עב.]

לפי רבא ורב נחמן בסוגייתנו – יכול להוריש קנס של כפל לבניו גם באם האב מת לפני העמדה בדין.

לפי הריב"א בתוס' (55) – רק כפל יכול להוריש אבל לא קנס אונס ומפתה, ואחרת מהסוגיא בכתובות הסוברת ששום קנס אינו יכול להוריש, לפי שיטת ר"י בתוס' – לפני שאמרו ב"ד לגנב "חייב אתה ליתן לו", אף שאמרו לו "צא תן לו", אין אדם יכול להוריש קנס לא של כפל ולא קנס של אונס ומפתה, אבל אחר שאמרו לו "חייב אתה לי תן לו" יכול להוריש כפל וקנס של אונס ומפתה, ולפי שיטת ר"י הלבן בתוס' – אדם מוריש כל קנס לבניו גם אם לא עמד בדין.

מח. איסור חולין שנשחטו בעזרה

[דף עא. עב.]

1. בגמ' בקידושין יש בזה מחלוקת אמוראים אם אסור מדאורייתא או מדרבנן.

תוס' (56) כותבים: שדברי הגמ' בסוגיין "לימא קסבר לאו דאורייתא" זהו רק אליבא דת"ק, אבל לר"ש לכו"ע האיסור הוא מדאורייתא.

2. למ"ד ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף – נאסרת מתחילת שחיטה, ולמ"ד אינה אלא לבסוף – הרי היא נאסרת רק בסוף השחיטה.

מט. תשלומי ד' וה' בגנב ושחט חולין בעזרה

[דף ע. עא. עב.]

לר"ש – פטור, דלאו שמיה שחיטה, לת"ק – חייב בד' וה', דשמה שחיטה.

נ. הנפק"מ במחלוקת אם ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף

[דף עב.]

רש"י (57) כותב: שנפק"מ לענין המחשב בקדשים חוץ למקומם או חוץ לזמנן או מחשב שלא לשמן, שלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף – אינה פוסלת במחשבה אא"כ חישב בסוף שחיטה.

נא. קידושי אשה בדבר שאסור מדרבנן

[דף עב:]

תוס' (58) כותבים: שבתקרות עבודה זרה – אינה מקודשת, דחכמים הפקיעו מהבעלים, אבל חולין שנשחטו בעזרה אם איסורו מדרבנן, היתה מקודשת, דחכמים לא הפקיעו זאת מהבעלים.

נב. תקרובת ע"ז לענין אכילה והנאה

[דף עב:]

לתוס' (59) מדאורייתא אסורה באכילה, ומסתפקים: אם איסור הנאתה הוא מדאורייתא.

נג. עידי גניבה ו/או מכירה שהוזמו, ואם הכחשה תחילת הזמה

[דף עב : עג.]

1. לפי רבא – בכל האופנים משלמין כפל ד' וה', גם אם עדות הטביחה היתה לאחר כדי דיבור מעדות הגניבה, ואף אם הוזמו על הגניבה תחילה, דס"ל א. עד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל, ב. הכחשה תחילת הזמה, וכל עדותן בכשרות היתה.

2. כשהעידו בבת אחת (דהיינו תוכ"ד) על הגניבה הטביחה והמכירה והוזמו בבת אחת – אביי לא חולק על רבא, ולכו"ע משלמים את הכל.

3. כשהעידו בבת אחת על הגניבה הטביחה והמכירה והוזמו לא בבת אחת, תחילה על הגניבה ואח"כ על הטביחה – לאביי החולק על רבא וס"ל "למפרע הוא נפסל", משלמין רק כפל, שהרי עדותן על הטביחה מתבטלת.

4. כבדין הקודם אך באופן שהוזמו על הטביחה תחילה, לרש"י (60) – משלמין הכל, ואביי אינו חולק על רבא בזה, לתוס' (61) זהו רק אם סוברים כרבנן שתוך כדי דיבור לאו כדיבור דמי, אבל אם סוברים כרבי

מקורות והערות

(55 ד"ה סיפא. 56 ד"ה אלא. 57 ד"ה אינה לשחיטה - השני. 58 ד"ה דאי. 59 דף עב: ד"ה דאי. 60 ד"ה ה"ג. 61 ד"ה והוזמו, שהעידו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

יוסי ש"כדיבור דמי" – אין משלמין כפל על הגניבה, שהרי העדות על הגניבה בטלה, וממילא אין משלמים ד' וה'.

5. כשעדות הטביחה היתה לאחר כדי דיבור מעדות הגניבה, באופן שהוזמו על הטביחה קודם – אביי לא חולק על רבא, ומשלמין את הכל, שהרי נפסלין למפרע רק משעת הטביחה.

6. כבדין הקודם כשהוזמו על הגניבה תחילה, לרש"י⁽⁶²⁾ – משלמין רק כפל ולא ד' וה', ולפי התוס'⁽⁶³⁾ – זהו רק לפי ר' אליעזר הסובר "הכחשה לאו תחילת הזמה", אבל לפי רבא ורבי יוחנן הסוברים "הכחשה תחילת הזמה אלא שלא נגמרה", משלמין גם ד' וה'.

[דף עב: עג.]

נד. עד פסול אם נפסל למפרע

1. לפי אביי – עד שהוזם או שנמצא גזלן פסול למפרע ונקרא "רשע" למפרע, והגזלן נפסל משעה שגזל, לפי לישנא קמא אליבא דרבא – עד זומם מכאן ולהבא הוא נפסל, דחידוש הוא, אבל כששנים מזימים אחד ושנים מזימים את חברו (בלא שאחד מסייע לחבירו – תוס'⁽⁶⁴⁾) אין חידוש ופסולים למפרע, (אבל אם אחד מסייע לחבירו הוי כשנים נגד שנים – תוס'), וכן כשפסלו בגזלותא שפסולים למפרע. ולפי הלשנא בתרא אליבא דרבא – מדאורייתא עד זומם למפרע הוא נפסל כדעת אביי, ורק מדרבנן משום פסידא דלקוחות פסולים מכאן ולהבא.

2. תוס'⁽⁶⁵⁾ סוברים: שפסידא של מקבל מתנה או כל עדות ממון שאינו לענין לקוחות כדין פסידא של לקוחות, וכן כותבים: שלענין הכחשה ללישנא קמא דרבא, מודה רב שפסול למפרע, כיון שאין חידוש.

3. תוס'⁽⁶⁶⁾ מביאים: שי"מ שרבא ללישנא בתרא פוסל מכאן ולהבא משום פסידא דלקוחות רק כשיש עדי מסירה שהשטר כשר, התוס' עצמם סוברים: שדברי רבא גם כשאין עדי מסירה.

4. תוס'⁽⁶⁷⁾ כותבים: שבשטרות שראינום רק אחר הזמה – מודה רבא שפסולים למפרע, דחיישינן שמא הקדימו זמנו.

5. עוד כותבים תוס':⁽⁶⁷⁾ שבגזלן דרבנן אפי' לאביי אינו פסול אלא משעת הכרזה.

6. רב פפא עשה מעשה כרבא, אבל רב אשי והגמ' פוסקים כאביי.

[דף עב: עד:]

נה. שני עדים המעידים נגד שני עדים

1. כששניים מעידים שהראשונים גזלנים או מזימים את הראשונים – האחרונים נאמנים.

2. שתי כיתות המכחישים זו את זו, תוס'⁽⁶⁸⁾ מביאים: שלרב הונא – זו באה בפני עצמה ומעידה על עדות אחרת וזו באה בפני עצמה ומעידה, ולרב חסדא – מספק שתי הכיתות אינם נאמנים להעיד אח"כ עדות אחרת.

3. לתירוץ השני התוס'⁽⁶⁸⁾ אליבא דרב חסדא – מקבלין עדותן להחזיק ממון.

4. כשב' מעידים שהראשונים קרובים, לתוס':⁽⁶⁹⁾ הוי כדין תרי ותרי הנ"ל דין 2.

5. כששנים מעידים שתי עדויות על מעשה אחד והוכחשו רק על אחת, לדוגמא: כשב' מעידים "שהקרקע פלונית שייכת לפלוני מכח חזקת מרא קמא, ושיש לו חזקת ג' שנים", ושני עדים אחרים מכחישים ואומרים "שאינן חזקת ג' שנים"

תוס'⁽⁷⁰⁾ מביאים: שלרב נחמן – עדותן קיימת רק על מה שלא הוכחשו, ושלפי רבא – שתי העדויות בטלות.

מקורות והערות

62 במשנה ד"ה משלמין, ובדף עג. ד"ה ה"ג. 63 ד"ה שהעידו. 64 ד"ה דאסהידו. 65 ד"ה רבא, וד"ה אי נמי. 66 ד"ה משום. 67 ד"ה מכאן. 68 ד"ה רבא, אין. 69 ד"ה אין. 70 ד"ה רבא אמר.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

6. כששנים מעידים שתי עדויות על שני מעשים והוכחו רק על אחת, לדוגמא: כשהעידו "גנב וטבח" והוכחו על הגניבה – גם עדות על הטביחה בטלה, משום שאם אין גניבה אין טביחה ומכירה.
7. כבדין הקודם באופן שהוכחו רק על הטביחה, ובאופן שעדותן על הטביחה היתה תוך כדי דיבור מעדותן על הגניבה, מדברי התוס' (68) יוצא: שלרב הונא (71) – עדותן על הגניבה לא בטלה, וכשרים גם לעדויות אחרות, לפי רב חסדא (שם) לפי אביי וכן לפי רבא אליבא דלישנא קמא – אף עדותן על הגניבה בטלה, ושלרב חסדא אליבא דלישנא בתרא דרבא – עדותן על הגניבה לא בטלה, דפסולים רק משעה שהכחישום בבי"ד.
8. לענין עונשין: כשהזימו האחרונים את הראשונים – מקיימים בראשונים "כאשר זמם".
9. כשהכחישו את הראשונים ואח"כ הזימום – מקיימים בראשונים "כאשר זמם" רק למ"ד "הכחשה תחילת הזמה אלא שעדיין לא נגמרה".
10. אם הוכחו בלא שהזימום – לכו"ע אין להם עונש.

נו. "תוך כדי דיבור" אם הוא כדיבור [דף עג. עג:]

1. תוך כדי דיבור של שאילת רב לתלמיד כ"שלום עליך", לרבי יוסי – הוא כדיבור, ולפי ת"ק דרבי יוסי – לא הוא כדיבור.
2. אם תוך כדי דיבור של שאילת תלמיד לרב, כ"שלום עליך רבי ומורי" – גם לפי רבי יוסי לא הוא כדיבור.
- תוס' (72) מביאים: שלר"ל לרבי אחא מדיפתי, ולברייתא בנוזיר – הוא כדיבור, ושכן ההלכה, חוץ ממגדף, ועובד עבודה זרה, מקדש, ומגרש.

נז. תפוס לשון ראשון ו/או אחרון [דף עג. עג:]

1. כשאמר "הרי זו תמורת עולה תמורת שלמים", לר"מ – תפוס לשון ראשון, ולרבי יוסי – אם התכוין ששניהם יחולו, חלים שניהם, ותרעה עד שתסתאב, ותימכר ויביא בדמי חציה עולה ובדמי חציה שלמים, ואם התכוין ל"עולה" ונמלך תוך כדי דיבור – חזרתו חזרה, והוי שלמים, ואם לאחר כדי דיבור – לא הוא חזרה, והוי עולה.
2. כשאמר "הרי זו תמורת עולה ושלמים", תוס' (73) כותבים: לרבי יוסי – חלים שניהם, לאביי – רבי מאיר מודה לרבי יוסי שחלים שניהם, לרבא – גם בזה רבי מאיר חולק על רבי יוסי, כנ"ל דין 1.

נח. עידי שן ועין שהוזמו, ואם הכחשה תחילת הזמה [דף עג. עג:]

אם לא היה העמדה בדין קודם עדות כת המוזמת – העדים המוזמים חייבים לשלם לרב את כל דמי העבד, שהרי האדון לענין הקנס לא היה בר חיובא, אך אם קודם להעדת שתי הכתות היה העמדה בדין, שהעידו עדים אחרים את האמת, ובי"ד חייבו את האדון לשחררו על פיהם – אין הזמת אחת משתי הכיתות האחרות מחייבת אותם בדמי כל העבד, שהרי קודם לעדותם נגמר הדין שהעבד משוחרר, ועדותן היא רק אם הרב חייב בדמי שן או בדמי עין, ולכן:

1. כשהזימו את הכת שהעידה "סימא את עינו ואח"כ הפיל את שינו" – הוי הזמה בכל ענין, בין אם כת זו היא שהעידה ראשונה ובין אם העידה שניה, שהרי הדין – שהאדון חייב לשחרר את העבד ולשלם רק דמי שן, דיש בכלל מאתיים מנה – נגמר רק על פיהם, וחייבים לשלם לעבד את ההפרש שבין שן לעין.
2. כשהזימו את הכת שהעידה "הפיל שינו ואח"כ סימא את עינו" באופן שהעדתן היתה באחרונה – לא הוי הזמה, שהרי הדין נגמר על פי הראשונים ולא על פיהם.
3. כבדין הקודם ובאופן שהעדתן היתה ראשונה, למ"ד הכחשה לאו תחילת הזמה – אין נעשין זוממין אחרי

מקורות והערות

(71 הנ"ל דין 2. 72) ד"ה כי. (73) ד"ה הרי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ההכחשה, ולמ"ד הכחשה תחילת הזמה אלא שלא נגמרה – הוי הזמה, וחייבים לשלם לרב את ההפרש שבין שן לעין.

נט. כשכת שניה אזמינהו ואפכינהו והשלישית הזימה את האמצעים [דף עג: עד.]

1. אם כשלא עמד בדין לפני שהכת הראשונה העידה – הכת המוזמת חייבת לשלם לרב את דמי כל העבד.
 2. אם כשעמד בדין לפני שהכת הראשונה העידה, ובי"ד פסקו שהאדון חייב לשחררו – הכת שהעידה שן ואח"כ עין, צריכה לשלם לעבד את ההפרש שבין שן לעין, והכת שהעידה עין ואח"כ שן, צריכה לשלם את ההפרש הנ"ל לאדון.
- ומבואר בתוס':⁽⁷⁴⁾ שאם האמצעיים העידו שן ואח"כ עין והוזמו – משלמים את ההפרש הנ"ל גם לכת הראשונה שרצו לחייבם מדין כאשר זמם.

ס. עדים שהוכחו בנפש אם לוקין, ולא שניתן לאזהרת מיתת בי"ד [דף עד: עד:]

1. עדים שהוכחו ע"י שני עדים אחרים – עיין לעיל נושא נה.
2. כשהוכחו ע"י שההרוג בא ברגליו, לרבי יוחנן – אין לוקין, דהכחשה תחילת הזמה, והו"ל לאו ד"לא תענה", לאו שניתן לאזהרת מיתת בי"ד, ולפי רבי אלעזר – לוקין, דהכחשה לאו תחילת הזמה, ולא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת בי"ד.

סא. מודה בקנס [דף עד: -עה:]

1. כשהודאה היתה בבי"ד – פטור.
2. כשהודאה היתה בפני אב בי"ד – משאלת הגמ' אפשר להבין שנחשב למודה בקנס, אבל מהתירוק משמע שצריך להיות דוקא בבי"ד.
3. כשהודה ואח"כ באו עדים, לפי שמואל – לת"ק פטור, ולר' אלעזר ב"ר שמעון חייב, ושמואל פוסק כמותו, ולפי רב – לכו"ע פטור.
4. כשהודה מחמת שראה עדים ממשמשים ובאים, ואחר שהודה באו העדים והעידו, לת"ק – פטור, לראב"ש – חייב.
5. מודה בקנס באופן שפטור עצמו מהכל, לדוגמא: כשהודה על הטביחה ולא על הגניבה, לפי רב המנונא ור' חייא בר אבא אמר רבי יוחנן – רב מודה שחייב, ולפי רב הונא ורבא – רב פטור גם בזה.

סב. תשלומי ד' וה' בגנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר [דף עו: עד.]

1. כשהקדיש וטבח לפני יאוש – חייב ד' וה' על הטביחה, משום שההקדש לא חל.
 2. כשהקדיש ומכר לפני יאוש – הדין תלוי במחלוקת אמוראים עיין לעיל דף סח. סח: ובמש"כ לעיל נושא כא.
 3. כשהקדיש לאחר יאוש בלא שטבח ומכר – פטור מד' וה', דהקדש אינו כמכירה.
- תוס'⁽⁷⁵⁾ כותבים: דזהו רק כשהקדיש לקדשי מזבח, אבל כשהקדיש לבדק הבית הוי כמכירה, וחייב ד' וה'.
4. כשהקדיש לאחר יאוש וטבחה ומכרה – פטור מד' וה', דלאו דמריה קטבת.

סג. תשלומי כפל ד' וה' בגנב בהמת הקדש ומכרה [דף עו: עד:]

1. כשגנב קדשים שאינו חייב באחריותן – לכו"ע פטור, דכתיב "וגונב מבית האיש".

מקורות והערות

(74) ד"ה אמר. (75) ד"ה והשתא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

2. כשגנב קדשים שחייב באחריותו, לת"ק – פטור, דדבר הגורם לממון לאו כממון, ולפי רבי שמעון – חייב רק בכפל, דכממון דמי, ופטור מד' וה', כיון דליתא במכירה.

[דף עו. עז: עז:]

סד. תשלומי ד' וה' בגנב בהמת הקדש ושחטה

- א. כשגנב קדשים שאינו חייב באחריותו – לכו"ע פטור.
- ב. כשגנב קדשים שחייב באחריותו, לת"ק – בכל מקרה פטור, כנ"ל נושא קודם, ולפי ר"ש – חייב ד' וה' רק באם אפשר לפדותו, ובאופנים ובדעות הבאים:
1. כשקדם מומם להקדשם ואח"כ נגנבה ושחטן בחוץ – חייב, דבעלת מום קדושת "בדק הבית" יש לה, ואפשר לפדותה, וכל העומד לפדות כפדוי דמי, והוי שחיטה ראויה, וחייב.
- תוס' (76) כותבים: שלת"ק אליבא דר"ש – לאו כפדוי דמי, ופטור מד' וה', דהוי שחיטה שאינה ראויה.
2. כשקדם הקדשם למומם ושחטן בחוץ, למ"ד שבקדושת מזבח אחר מיתה לא בעינן העמדה והערכה – חייב, שהרי אפשר לפדותו גם אחר שחיטה.
- לפי רש"י (77) – למ"ד בעינן העמדה והערכה פטור מד' וה', דאינם ראויים לפדייה, והוי שחיטה שאינה ראויה, ולדידיה לא הוי שחיטה, והתוס' (78) כותבים אליבא דמ"ד שבעינן העמדה והערכה: שרק לשיטת הי"מ הסוברים מפרכסת אינה כחיה פטור מד' וה', אבל לר"ת הסובר שמפרכסת כחיה – חייבים ד' וה', שהרי ראויים לפדייה בשעת פירכוס.
3. כשהגנב שחט תמימים בחוץ – מודה רבי שמעון שפטור, דס"ל שחיטה שאינה ראויה לא הוי שחיטה.
4. כשהגנב שחט תמימים בפנים לשם בעלים – מודה ר"ש שפטור, שהרי חזרה קרן לבעלים, ולר"ל יש טעם נוסף, מפני שכל שליתא במכירה ליתא בטביחה.
5. כבדין הקודם באופן שנשפך הדם לאחר שנתקבל בכלי קודם זריקה או ששחטן שלא לשם בעלים, לר"ל – לכו"ע פטור, שכל שליתא במכירה ליתא בטביחה, ולרבי יוחנן – באופן שהשחיטה ראויה חייב בד' וה', אף שליתא במכירה.
6. כשהבעלים הקדישוה בזמן שהבהמה ביד גנב, לפי רבי יוחנן – לא מוקדש, ולכן כששחטן בחוץ – חייב ד' וה', וכששחטן בפנים, הוי חולין בעזרה, שלמ"ד שחיטה אינה ראויה שמה שחיטה חייב, ולר"ש פטור, ולפי ר"ל – הוי מוקדש, ולכן לרבי שמעון כששחטן בעלי מומין, הדין כנ"ל 2, 1, ואם כששחט תמימים בחוץ, הדין כהנ"ל דין 3. וכששחט תמימים בפנים, הדין כנ"ל דין 4.

[דף עז:]

סה. פדיון קרבן בעל מום

1. כשקדם מומו להקדשו – ברש"י ובתוס' (79) מבואר: שלר"ש אפשר לפדותו אף לאחר שחיטה, שאינה יכולה לעמוד, וזהו מפני שנחשב ל"בדק הבית".
2. כשקדם הקדשו למומו, לרבי יוחנן אליבא דכו"ע, ולר"ל אליבא דר"ש – אי אפשר לפדותו, הואיל ובקדשי מזבח בעינן העמדה והערכה, ולר"ל אליבא דרבנן – אפשר לפדותו, דסוברים שלא צריך העמדה והערכה.
3. לפדותו בשעת פירכוס, לר"ת (80) – אפשר לפדותו, דמפרכסת כחיה, ולי"מ בתוס' – א"א לפדותו, הואיל ומפרכסת אינה כחיה.

[דף עז:]

סו. אם שחיטת קדשים הוי שחיטה ראויה

- לרש"י (81) – למסקנת הסוגיא "שכל העומד לזרוק כזרוק דמי", הוי שחיטה ראויה, לתוס' (82) בשם רש"י

מקורות והערות

(76 ד"ה כל. 77 ד"ה וכל. 78 ד"ה בשוחט. 79 ד"ה שחיטה, בשוחט. 80 תוד"ה בשוחט. 81 ד"ה תהי. 82 ד"ה כל.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-

בחולין – לרבי אושעיא, לא הוי שחיטה ראויה, ולרב המנונא, הוי שחיטה ראויה, ולפי התוס' ור"ת – לכו"ע הוי שחיטה ראויה.

ז. השוחט קדשים אותו ואת בנו

[דף עו:]

לפי רבי שמעון (במסכת חולין) – אין לוקה, התוס' (83) מפרשים: משום דהוי התראת ספק שמא לא יזרק בדם, והוי שחיטה שאינה ראויה, ושלפי מ"ד שמה התראה – לוקה, והוי שחיטה ראויה, ולפי התוס' בשם רש"י בחולין – רב המנונא מפרש: שלר"ש אין לוקה משום שהשני פסול, הואיל והוא מחוסר זמן, ואם שחטו פסול, ורבי אושעיא חולק ומפרש: שלר"ש אין לוקה, משום שהוי שחיטה שאינה ראויה, ושלכן השני כשר.

ח. כל העומד להזרק או להפדות אם כזרוק וכפדוי דמי ואם קדשים בכלל העמדה והערכה

[דף עו:]

1. כל העומד להזרק, לסוגייתנו ולפי רב המנונא בחולין – כזרוק דמי, לתוס' (83) – זהו רק היכא שיש מצוה לזרוק, ושהו לכו"ע, והוי כזרוק רק אחר שנתקבל בכוס, ושלפי רש"י בחולין אליבא דרבי אושעיא – יתכן ורב המנונא סובר שלא כזרוק דמי.
2. כל העומד להפדות, לסוגייתנו אליבא דר"ש – כפדוי, תוס' (84) כותבים: שזהו רק היכא שיש מצוה לפדות, ושלפי ת"ק אליבא דר"ש – לא הוי כפדוי.
3. קדשי בדיק הבית, לר"ש – אין צריך העמדה והערכה, ולפי רבנן – צריך.
4. קדשי מזבח, לרבי יוחנן – בין לר"ש ובין לרבנן צריך, לריש לקיש – לר"ש צריך, ולרבנן אין צריך.

ט. שפרה ועצים לענין קבלת טומאה

[דף עז:]

תוס' (85) כותבים: שפרה שהיתה לה שעת הכושר – מקבלת טומאה, דכל העומד להפדות כפדוי דמי, ונחשב ל"אוכל". ועצים מקבלים טומאה מדין "חיבת הקודש".

ע. שיעור שמאכל מקבל טומאה, ושיעור הנבילה שמטמאת אוכל

[דף עז:]

1. אוכל פחות מכביצה, לתוס' (86) – מדאורייתא אינו מקבל טומאה, ומדרבנן בכל שהוא, ולרש"י לפני שחזר בו – גם מדאורייתא מק"ט אפי' בכל שהוא.
2. נבילה פחות מכזית – אינה מטמאה טומאת נבילות.
3. הדביק בנבילה בצק והשלים את הבצק לכביצה – התוס' (86) כותבים: שמדאורייתא הבצק לא מצטרף, ולכן האוכל אינו מקב"ט מהנבילה, אך הנבילה והבצק מצטרפין לכביצה לענין זה שמדאורייתא הבצק יכול לקבל טומאה ממקום אחר ולטמא שאר אוכלים.
4. נבילה יותר מכזית פחות מכביצה – מדאורייתא מטמא מאכל יותר מכביצה.
5. כשהדביק בנבילה בצק והשלימו לכביצה, לתוס' – הוי צירוף, ומדאורייתא הנבילה מטמא את הבצק, ולפי תוס' בשם רש"י בכריתות – הנבילה מצטרפת לענין קבלת טומאה ממקום אחר, ומוסיפים התוס': שרש"י אינו חולק על תוס', וגם סובר שהנבילה מטמאה את הבצק.

עא. דברים שיש להם טומאה חמורה לענין לטמא אחרים

[דף עז:]

פרה אדומה, פרים הנשרפין, המשלח את השעיר, אבר מן החי, ונבלת עוף טהור – סופן לטמא טומאה חמורה. לתוס' בשם רש"י – כל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה ויש בו כזית, מטמא אוכלים יותר מכביצה וכן משקיין, גם בלא שהיה להם שעת כושר, ולא צריך הכשר מים והכשר שרץ, ותוס' סוברים שיש בזה שלש דעות:

מקורות והערות

(83) ד"ה והלא זריקה, ד"ה כל, וד"ה פרה. (84) ד"ה והלא זריקה. (85) ד"ה פרה - הראשון. (86) ד"ה פרה - השני.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי ר"ש – כדי לטמא צריך שהדבר המטמא יהיה אוכל הראוי לאכילה, לכן פרה מטמאה אוכלין ומשקין מפני שהיתה לה שעת כושר משנשחטה, שאז מחשיב שאין אוכל כאוכל, אבל פרים הנשרפים ושעיר שלא היתה להם שעת כושר – אין מטמאים בלא שהיה להם הכשר מים ושרץ, ולפי חכמים – צ"צ אוכל הראוי לאכילה, אבל צריך שיקרא "אוכל", ושלכן גם פרים מטמאים אוכלים ומשקין אף שלא היתה להם שעת הכושר, אבל "שעיר" שאינו אוכל אינו מטמא אוכלים ומשקין, ולרבי מאיר – אפי' דבר שאינו אוכל מטמא אוכלין ומשקין, אבל אבר מן החי ונבלת עוף טהור, ללא מחשבה אינם ראויים לאכילה, ואינם מטמאין אוכלין ומשקין.

עב. פדית פרה אדומה

[דף עז. עז:]

1. בחייה – לכו"ע נפדית.
2. לאחר שחיטה, לחכמים – לא יכול לפדותה, לרבי שמעון – נפדית אף על גבי מערכתה.
3. תוס' (87) כותבים אליביה: שנפדית עד שיעשו הזיותיה, ובעמ' א' כתבו: עד שנתקבל דמה.
- אם בעודה מפרכסת – לר"ת הסובר מפרכסת היא כחיה ואם סוברים כמ"ד דבעי העמדה והערכה יכול לפדות, ואם סוברים שלא כחיה וכמ"ד שבעי העמדה והערכה א"א לפדות, ושם סוברים לא בעי העמדה והערכה בכל מקרה יכול לפדות.

עג. תשלומי ד' וה' בגנב שור טריפה טבחו ומכרו

[דף עז. עז:]

לפי חכמים – חייב, דשחיטה שאינה ראויה הוי שחיטה, ולפי רבי שמעון – כשטבחו פטור, דאינה שחיטה. רבי יוחנן סובר: שאם מכרו מודה ר"ש שחייב, ור"ל סובר אליביה שפטור.

עד. "כלאיים" לתשלומי ד' וה', לקרבנות, למעשר, לפדיון פטר חמור

[דף עז. עז:]

1. גנב כלאיים טבחן ומכרן – חייב ד' וה' (88) רש"י (89) מפרש: שמדובר בכלאיים מכבשה ותיש.
2. לקדשים, למעשר, לקדושת בכור – פסול.
3. לפטר חמור, לפי ת"ק – פסול, ולפי רבי אלעזר – כשר.

עה. "נדמה" לתשלומי ד' וה', לקדשים, למעשר ולבכור

[דף עז. עז:]

1. לתשלומי ד' וה' – חייב.
2. לקדשים, למעשר, ולענין קדושת בכור – פסול.
3. תוס' (90) כותבים: שזהו כשלא דומה כלל לאמו, אבל כשדומה קצת יש בו קדושת בכור, ופסול לשאר הקדשים.

עו. גמל שנולד משור ופרה, ובנו של "קלוט"

[דף עז. עז:]

1. גמל שנולד משור ופרה, לרבי שמעון – אסור באכילה, בין שנולד מגמלה, בין מפרה, ואפי' כשעוברתו משור גמור, תוס' (91) כותבים: שאם ראשו ורובו דומה לאמו הגמלה ר"ש מודה שמותר באכילה, שהגמ' בבכורות מסתפקת אם מודה גם כשדומה במקצת, לפי רש"י אליבא דרבי יהושע – "קלוט" שיש בו סימן טהרה אחד מותר באכילה, ולפי תוס' – רבי יהושע מתיר רק כשיש לו שני סימני טהרה ודומה לאמו בסימן אחד.
2. בנו של "קלוט" – אפי' לפי רבי יהושע אסור באכילה. תוס' כותבים: שזהו אפי' כשיש לו צורה גמורה של שור, דזהו גורם אסור, ושלפי רבי אליעזר דמתיר זה וזה גורם – מותר.

מקורות והערות

(87 ד"ה אומר. 88) זהו רק כו"מ בתוספתא ברייתא ה', אך לפי חכמים פטור, ושלפי רבי אלעזר - רק הבא מן הרחל והגדי חייב, אבל לא הבא מן הכוי. (89 ד"ה גנב. 90 ד"ה עד, לטמא. 91 ד"ה לטמא.)

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-

עז. תשלומי כפל ד' וה' במפריש שור לנדרו, ובא אחר וגנבו טבחו ומכרו [דף עח:]

הגנב משלם תשלומי כפל ד' וה'. לרבנן – סגי לפי דמי כבש, ולרבי אלעזר בן עזריה – סגי לפי דמי עולת העוף.

רש"י⁽⁹²⁾ כותב: שכל זה רק כרבי שמעון שמחייב כפל ד' וה' על קדשים שחייב באחריותו, אבל לפי רבנן – פטור לגמרי.

עח. תשלומי ד' וה' במכירה חלקית [דף עח:]

לפי ת"ק דמתניתין וכן סובר לוי – כל דבר הוי שיוור, אפי' שייר קרנה וגיוותיה, לפי רבי – רק דבר המעכב בשחיטה נחשב לשיוור, אבל ידה ורגלה מן הארכובה ולמטה לא הוי שיוור, לפי תנא אחד אליבא דרשב"א – קרנה הוי שיוור, דלא עומד לגזיזה, גיוות שעומד לגזיזה לא הוי שיוור, ולפי תנא שני אליבא דרשב"א וכן סובר רב – כל דבר הניתר בשחיטה הוי שיוור אפי' ידה ורגלה שמתחת לארכובה, אבל קרן וגיוות לא.

עט. תשלומי ד' וה' במוכר "חוץ" או במשייר או בעל תנאי או כשקטע ידה ומכרה [דף עח:]

1. כשאמר "חוץ מעוברת", הגמ' אומרת: למ"ד עובר לאו ירך אמו – הוי שיוור, ולמ"ד "לאו ירך אמו" – הוי ספק, (זהו לשאר התנאים שבנושא הקודם דפליגי על רבי, אך לפי רבי שם – כיון שאינו מעכב בשחיטה לא הוי שיוור).

2. כשאמר "חוץ משלושים יום" או "חוץ ממלאכתה" – ספק. (זהו לשאר התנאים דפליגי על רבי, אך לפי רבי – כיון שאינו מעכב בשחיטה לא הוי שיוור).

3. כשגנב קטעה ומכרה – הוי ספק בגמ'.

פ. תשלומי ד' וה' כשגנב משותפו, בשותפין שגנבו מאחר, בגנב שנתן במתנה או שלח למכור ולטבוח, בגנב משותפין [דף עח--עט.]

1. בגנב שגנב משותפו – פטור מד' וה', דליכא "וטבח" כולו באיסורא.

2. שותפין שגנבו מעלמא ואחד מהם טבח או מכר – הדין תלוי אם טבח לדעת חבירו.

לפי רש"י⁽⁹³⁾ – כשטבח לדעת חבירו חייב, ושלא לדעת פטורים.

3. גנב ונתן במתנה לאחר, או שלח למכור ולטבוח, כשמכר בהקפה, כשהחליף, כשפרע בחובו או בהקיפו או כששלח סיבלונות לבית חמיו – חייב ד' וה'.

4. גנב משותפין – חייב ד' וה'.

5. גנב משותפין והודה לאחד מהם – ברש"י⁽⁹³⁾ מבואר: שחייב על חציו ד' וה'.

פא. המקום הראוי לפעולת קנין משיכה [דף עט.]

1. משיכת גנב ברשות בעלים – לא קונה.

2. תוס'⁽⁹⁴⁾ כותבים: שאם הגביה קונה, ושבגמ' בכתובות מבואר: שמשיכה בסימטא קונה, ושברה"ר פליגי רב אחא ורבינא אם מתחייב באונסין, ושאיין לחלק בין קניית גנב לקניית לוקח.

פב. תקנת משיכה בשומרים [דף עט.]

1. שעת התחלת חיובי שמירה – חכמים תיקנו שזהו משעת משיכת החפץ ע"מ לשמור.

לרש"י – הגמ' הסתפקה בזה והסיקה כהנ"ל, ולתוס' – לא היה ספק בזה.

מקורות והערות

(92) ד"ה גנב. (93) ד"ה שותף שטבח לדעת חבירו. (94) ד"ה או.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

2. משאיל ומשכיר לענין לחזור בהם מזכות ההשתמשות, לתוס' – זהו הספק שבסוגייתנו, ושיש בזה ג' שיטות: שלפי ר' אלעזר – כדרך שתיקנו משיכה בלקוחות כך תיקנו משיכה בשומריין, אבל מדאורייתא משעת ההשתמשות, והוסיפו: שלרב הונא (בפרק השואל) – משעת ההשתמשות אינו יכול לחזור בו ואפי' מדרבנן, ושלרב אמי (בפרק השואל) – מדאורייתא אינו יכול לחזור בו כבר משעת משיכת החפץ.

פג. גידול בעלי חיים במקום ישוב

[דף עט:-פא. פג.]

1. לגדל בהמה דקה בארץ ישראל במקום ישוב – אסור, אפי' קשורה, ואפי' למטרת רפואה.
2. לגדל בהמה דקה בסוריא ובחו"ל ובחורשין ובמדבריות שבארץ ישראל – מותר. לתוס':⁽⁹⁵⁾ מותר אף כשאינה קשורה.
3. לגדל בהמה דקה בבבל, לרב – בבל כארץ ישראל. (אם רב הונא חולק – עיין בארוך).
4. לגדל בהמה דקה בבית או ע"י שומר, לתוס':⁽⁹⁶⁾ אסור בארץ ישראל ובבבל, ושזהו אחרת מדברי "המפרש" הסובר: שלפי רב הונא – מותר בבבל למסור לרועה או לאשתו.
5. להשהות בהמה דקה (במקום שאסור לגדל) למי שאינו טבח, לחכמים – מותר להשהות ל' יום קודם הרגל או קודם למשתה בנו ל' יום קודם יום השוק. תוס'⁽⁹⁵⁾ כותבים: שמותר אף באינה קשורה. לרש"י – רבן גמליאל חולק ומתיר להשהות יותר מל' יום, ולתוס' – ר"ג אינו חולק.
6. הטבח יכול להשהות בהמה דקה, ובלבד שלא ישהה את העגונה שבהם ל' יום. לרש"י – היינו שאם קנה סמוך לעת השוק תוך ל' יום והגיע יום השוק, לא ישלים לנשאת ל' יום מעת מקחה, ולתוס' – היינו אף בלא יום השוק, ובכל טבח שרגיל לקנות כמה בהמות ביחד, ונשארה אחת שלא נמכרה.
7. רועה שעשה תשובה או גר שנפלו לו בהמות דקות בירושה – יכול למכרן יד על יד.
8. לגדל בהמה גסה – מותר לכל אדם, בכל מקום דהיינו אפי' בארץ ישראל, דאין גוזרין גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בו. לתוס':⁽⁹⁶⁾ מותר רק בבית גם אם היא לא קשורה, אבל במרעה בשדה אסור.
9. לגדל תרנגולין בירושלים – אסור מפני הקדשים.
10. לגדל תרנגולין בארץ ישראל – רק לכהנים אסור מפני הקדשים.
11. לגדל תרנגולין בשאר מקומות – מותר לכולם.
12. לגדל חזירים – אסור בכל מקום. ורק אם עשה תשובה או נפלו לו בירושה – יכול למכור יד על יד.
13. לגדל כלבים הקשורים בשלשלת – מותר בכל מקום, וכשאינם קשורים – אסורים, והמגדלם עובר בארור, ובעיר הסמוכה לספר – קושרו ביום ומתירו בלילה.
14. לגדל חיה דקה, לת"ק – אסור, ורבי ישמעאל אומר: שמותר לגדל כלבים כופרים, חתולים, קופין, חולדות, סנאים, אם הם עשויים לנקר את הבית.
15. "כופרים" – לרש"י⁽⁹⁷⁾ בפירושו הראשון – הם כלבים קטנים, ולפירושו השני – הם כלבים של ציידים ואינם מזיקים. לגדל חתול אוכמא בר אוכמא – כחיה דקה הנ"ל בדין הקודם.

מקורות והערות

(95) ד"ה מהו. (96) ד"ה אין. (97) ד"ה כלבים.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

16. לגדל חתול חירא או אוכמא בר חירא בר חירא – אסור לגדל, ומותר לכל אדם להורגו, והזוכה בעורו אין בו משום גזל.
- תוס' (98) כותבים: שלרבי יוחנן בסנהדרין, ולתירוצם השני של התוס' אליבא דר"ל – מותר להורגו גם לפני שהרגו, ולתירוצם הראשון – לכו"ע מותר להורגו לפני שהרגו וגם כשאינו קשור, הואיל ולא נוהרים מחתול.
17. לגדל חתול אוכמא בר חירא בר אוכמא – הוי ספק בגמ' אם מותר להורגו.
18. חיות רעות – תוס' מביאים: שלפי ר"ל – מותר להורגם רק אם הרגו, ולרבי יוחנן – אף לפני שהרגו. לתוס' (98) בתירוצם הראשון: דברי ר"ל הם רק בקשורים, אבל באינם קשורים מותר להרגם גם אם הם קשורים.
19. בהמה טמאה, תוס' (99) כותבים: כשעומדת לאכילה – אסור, ואם כדי למושח עורות בשומן או למוכרן לישראל כדי שימשח בהן מותר, ולכן סוסין וחמורים מותר, הואיל וסתמן למלאכה.

פד. צועקין ומתריעין בשבת ובחול על צרת רבים [דף פ: פ:]

- הגמ' אומרת: שיש חילוק בין לח ליבש, רש"י מפרש: שלח יותר קל מיבש, ולכן: חיכוך יבש לגמרי או לח מבחוק יבש מפנים – מתריעין אפי' בשבת, ואם לח מבפנים – לא היו מתריעין אלא צועקין.
- לפי רש"י (100) – "מתריעין אפי' בשבת", היינו בשופרות, לפי תוס' (101) – מתריעין היינו "עננו", אבל שופר בשבת אסור, ובחול גם בשופר, וצועקין היינו רק "עננו".

פה. אמירה לנכרי לעשות מלאכה בשבת או ביו"ט [דף פ. פא.]

1. חכמים אסרו לומר בשבת לנכרי שיעשה מלאכה האסורה אפי' מדרבנן.
2. משום מצות ישוב ארץ ישראל התירו לומר לנכרי אפי' לעשות מלאכה האסורה מדאורייתא, לדוגמא: כתיבת "אונו" למי שלקח בית בארץ ישראל מנכרי.
3. אמירה לנכרי לעשות בשבת וביו"ט מלאכה דרבנן לצורך "מצות מילה" או לחמם מים לתינוק אגב אמו כשאומרת "צריכה אני", לתוס' (102) – מותר, אף אם היא לאחר ז' ימים מהלידה.
4. כבדין הקודם באופן שלאחר ג' ימים מהמילה, לתוס' (102) – מותר, ושלשאר מצוות – אסור.
5. אמירה לנכרי שיעשה בשבת או ביו"ט, מלאכה האסורה מדאורייתא, לבה"ג – מותר, לר"י – אסור.
6. אמירה לנכרי שיעשה בשבת או ביו"ט צרכי קבורה – תוס' כותבים: שאסור.
7. ביו"ט שני אפי' ביו"ט של ר"ה – תוס' כותבים: שמותר לישראל לעשות רק לצורך קבורה אבל לא לצורך מילה ולחולה שאין בו סכנה.

פו. התנאים שהתנה יהושע ושהתנה שלמה [דף פ. פב.]

- יהושע התנה, לרבי יהושע בן לוי – עשרה תנאים, וי"א שהתנה יותר, ושלמה התנה אחד, ואלו הן:
1. שיהיו בהמות רועין בחורשין. רב פפא מפרש: שדוקא דקה בגסה אבל לא דקה בדקה ולא גסה בגסה וכ"ש שלא גסה בגסה.
 2. מלקטין עצים שבשדותיהם (למאכל בהמה – רש"י), ודוקא מעצי "היזמי והיגיי", מענפים לחים ומחוברים ובלבד שלא ישרש.
 3. מלקטין (עבור מאכל בהמה) עשבים העולים מאליהם חוץ משדה תלתן, הואיל ולקטיתן מפסדת את

מקורות והערות

98 ד"ה מותר. 99 דף פב: ד"ה לא יגדל. 100 ד"ה מתריעין, לא היו מתריעין. 101 ד"ה מתריעין. 102 ד"ה אומר.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

התלתן. לל"ק בגמ' – הכוונה לשדה תלתן העומדת לזרע, ולפי לישנא בתרא – הכוונה כשזרע תלתן לאכילת אדם.

תוס' (103) כותבים: אם העשבים מועילים ויש בעירובן משום "כלאיים" – מותר ללקט אפי' את התלתן עצמן.

4. קוטמים נטיעות בכל מקום כדי ליטע או להרכיב, הואיל והבעל האילן לא מקפיד, וכדלהלן: א. נטיעות מעץ זית מותר רק כשמניח מן הזית מלמטה סמוך לגזע כשיעור גובה ביצה, ב. נטיעות מגרופיות של זית – אסור, לרש"י: אסור אפי' מהעץ עצמו, כשחתכו והשאיר ממנו מלא שני אגרופין, ולתוס' בשם הערוך – אסור רק מהענפים אבל מהעץ עצמו מותר. ג. בקנה ובגפנים – מותר מן הפקק ולמעלה. ד. בשאר אילנות – דוקא מן אובו של אילן ולא מחודו, מבד חדש שאינו עושה פירות, וממקום שאינו רואה את החמה.

5. מעיין היוצא בתחילה – בני העיר מסתפקין ממנו, לרבה בר רב הונא – המסתפק נותן לו דמים, ולית הלכתא כוותיה.

תוס' (104) כותבים: שממעין שאדם חופר בחצירו אסור להסתפק.

6. מותר (לכל אדם – תוס') לדוג בחכה בימה של טבריא, ובלבד שלא יפרוס קלע ויעמיד את הספינה, אבל צד הוא ברשתות ובמכמורות וברשת.

7. נפנין לאחורי הגדר אפי' בשדה מליאה כרכום, ליטול צרור ולקנח בו ואפי' בשבת.

8. מסתלקין לצידי הדרכים מפני יתידות הדרכים.

9. התועה בין הכרמים מפסיג ועולה מפסיג ויורד עד שמוצא את הדרך, הברייתא מוסיפה: שה"ה ברואה את חבירו תועה בין הכרמים שמותר לו לעשות כן עד שמעלהו לעיר או לדרך.

10. מת מצוה כשמצאו בשדה של יחיד – קונה מקומו, ואם כשמצאו על המיצר (מוטל ברוחב הדרך במקום שעוברי דרכים עושי טהרות יאהילו עליו), קוברו בשדה שהוא פחות טוב מחבירו, ואם שתי השדות שוות – קוברו במקום שירצה.

11. שלמה תיקן: שמהלכין בשבילי הרשות שבארץ ישראל עד שתירד רבעיה שניה.

רב פפא אומר: שבבבל אסור לילך בשבילין שיש להם בעלים, מפני שקשה לקרקע.

12. לפי רבי יהודה – תקנה נוספת תיקן יהושע, שבשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרשות הרבים, וצוברו כל שלושים יום, כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה.

13. לפי רבי ישמעאל – יהושע תיקן שלש תקנות נוספות: א. מותר לירד לתוך שדה חבירו לקצוץ שוכו של חבירו להציל נחיל שלו ונותן לו דמי שוכו. ב. שיהא שופך יינו של זה ומציל דובשנו של חבירו ונוטל דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו. ג. שיהא מפרק את עיציו וטוען פשתנו של חבירו ונוטל דמי עיציו מתוך פשתנו של חבירו, הגמ' אומרת: שיש הסוברים שיהושע לא תיקן זאת, ואין לו אלא שכרו.

תוס' (105) כותבים:

א. אם לא יכול להציל אפי' ע"י הדחק – הדבש הפקר.

ב. כשאפשר להציל ע"י הדחק ובעל היין עצמו שפך את היין – אין לו אלא שכרו.

ג. כשאפשר להציל ע"י הדחק ובעל הדבש שפך את היין – משלם דמי יין.

מקורות והערות

(103) ד"ה כאן. (104) ד"ה ומעיין. (105) ד"ה ונוטל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ד. תנאי יהושע הנ"ל הוא שיכול בעל הדבש לשפוך את היין בעל כרחו של בעל היין ולשלם לו דמי יין.

14. אילן הנוטה לתוך שדה חבירו או סמוך למיצר, לפי רבי יוחנן – יהושע התנה שמביא וקורא, ולא אמרינן שהיניקה אינו משדה שלו, שע"מ כן הנחיל יהושע לישראל את הארץ, ולפי"ז יהושע תיקן אחד עשרה תקנות, ואילו רבי יהושע בן לוי מנה י' תקנות ולא מנה תקנה זו, (אם רבי יהושע בן לוי חולק על דינו של רבי יוחנן – עיין בארוך)

פז. תלתן שעלתה עם מיני עשבים

- [דף פא.]
1. תלתן שעלתה עם מיני עשבים המועילים לתלתן – חייב לעוקרן, וכופין אותו על כך, לפי התירוק הראשון בתוס' (106) – זהו רק לפי רבי עקיבא, הסובר: המקיים כלאיים "לוקה", וזה לאו דוקא ועובר רק באיסור דאורייתא, ולפי תירוצם השני – גם לרבנן חייב לעוקרן מגזירת חכמים שלא יחשדוהו שזרען.
 2. תלתן שעלתה עם מיני עשבים המזיקין לתלתן, לרש"י – חייב לעוקרן, אבל לא כופין אותו לעוקרן, ולפי תוס' – אפי' לר"ע אינו חייב לעוקרן, הואיל והעשבים עלו מאליהם ומזיקין לתלתן.

פח. עשרה תקנות שעזרא תיקן

- [דף פב.]
1. שקורין בשבת במנחה משום יושבי קרנות.
 2. שקורין בשני ובחמישי ג' אנשים עשרה פסוקים, כנגד י' בטלנים.
 3. שבכל עיר ועיר דנים בב' וה' שהם ימים שמצוי שיבואו אנשים לקרוא בתורה.
 4. מכבסים בחמישי בשבת משום כבוד שבת.
 5. שיהו אוכלים שום בערב שבת.
 6. שתהא אשה משכמת ואופה, כדי שתהא פת מצויה לעניים.
 7. שתהא אשה חוגרת בסינר, משום צניעותא.
 8. שתהא אשה חופפת וטובלת, אבל מדאורייתא מספיק עיון אם יש קשרים ולהתירן, או ליכלוך דבוק ולנקותם.
 9. רש"י מפרש: "חפיפה" במסרק, תוס' כותבים: עזרא תיקן חפיפה בראש בלבד, אבל הדחת בית הקמטים הוא מדינא דגמ' ולא מתקנת עזרא, והדחת כל הגוף אינה חובה, ורק מצד המנהג יש לרחוץ את כל הגוף במים חמים.
 9. שיהיו רוכלין מחזרין בעיירות, למכור תכשיטי נשים, שלא יתגנו לבעליהן.
 10. תיקן טבילה לבעל קרי, תוס' (107) כותבים: שלא קיי"ל כתקנה זו.

פט. למ"ד ירושלים לא נתחלקה לשבטים נאמרו עשרה דברים בירושלים

- [דף פב.]
1. הבתים בירושלים אינם חלוטים אלא כבתי ערי החצרים שאם ירצה לגאול גואל, ואם מגיע יובל יוצא ביובל.
 2. אינה מביאה עגלה ערופה.
 3. אינה נעשית עיר הנידחת.
 4. אינה מטמאה בנגעים.

מקורות והערות

106 ד"ה אין. 107 ד"ה אתא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

5. שלא להוציא זיזין וגזוזטראות, מפני אהל הטומאה, וכדי שלא ינזקו עולי רגלים.
6. שלא יעשו אשפתות, משום שרצים.
7. שלא יגדלו בה תרנגולין, משום קדשים.
8. שלא יעשו כבשונות, משום עשן שמשחיר את החומה, וגנאי הוא.
9. שלא לעשות פרדסין, משום סירחון.
10. אין מלינין בו את המת.

צ. לימוד "יונית"

[דף פב : פג.]

לשון יונית – מותר. אבל חכמה יונית – אסור, ורק לקרובים למלכות מותר.

צא. לפרוס נישובין

[דף פג.]

1. אין פורסין נישובין ליונים אא"כ היה רחוק מן הישוב שאינו של כרמים ואינו של שובכין ל' ריס.
 2. בישוב – אפי' רחוק מאה אמה לא יפרוס.
- "ישוב", לפי רב יוסף – היינו של כרמים, ולפי רבה – היינו של שובכין.
- תוס' (108) כותבים: שמאה מיל זהו לאו דוקא, ואפי' באלף לא יפרוס.

מקורות והערות

(108) ד"ה והתניא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאילן לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276-123000

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק שמיני

החובל

א. אופן שומת תשלומי ה' דברים [דף פג: פד: פה:]

1. נזק – רואין אותו כאילו הוא עבד הנמכר בשוק, כמה היה יפה וכמה הוא יפה עכשיו. לרש"י⁽¹⁾ – השומא היא כעבד עברי. לפי פשוטת המשנה והסוגיא – שמין את הניזק, ולרבי אליעזר – שמין את המזיק.
2. צער שלא במקום נזק – אומדין כמה אדם כיוצא בזה רוצה להיות מצטער כך. (ועיין עוד לקמן נושא ד').
3. צער במקום נזק – אומדין כמה אדם רוצה ליתן ממון לשליח המלך העומד ליקטוע לו ידו בסייף, כדי שיקטענה בסם בלא צער.
4. שבת – כששיבר ידו או רגלו, רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין.
5. בושת – לפי המבייש והמתבייש. וזהו רק לפי רבי שמעון, (וע"ע לקמן נושא יד).

ב. עין תחת עין הכוונה ממון בלבד [דף פג: פד:]**ג. כח ב"ד שאינם סמוכים לדון בזמן הזה** [דף פד: פד:]

- א. מדאורייתא רק דיינים מומחין וסמוכין יכולים לדון דיני ממונות.
- ב. בבבל, בחוץ לארץ, ובזמן הזה שאין סמוכין יש אופנים שדנים משום "ששליחותיהו קעבדינן", ויש שלא דנים, האופנים והדינים הם כדלהלן:
 1. בדבר מצוי ויש בו חסרון כיס, כהודאות, הלואות, שור שהזיק שור בשן ורגל – גובין בבבל, דעבדינן שליחותיהו.
 2. בדבר שאינו מצוי ואין בו חסרון כיס או בדבר שאינו מצוי ויש בו חסרון כיס, כאדם שתבל באדם, בושת, וקנסות הכולל גך שור שהזיק בקרן, ואפי' הועד, דלא שכיחי שיועד, ובגזילות ע"י חבלות – לא עבדינן שליחותיהו ולא גובין בבבל.
 3. גזילות, לפי רש"י⁽²⁾ ותוס'⁽³⁾ – לא גובין בבבל, ולפי הי"מ בתוס' – גובין, כיון דשכיחי.
 4. תוס' מוסיפים: שגם במקום שאין דנים מ"מ אם תפס או כשאמר "אקבעו דינא לארץ ישראל" דנים.

ד. חיוב צער שלא במקום נזק ובדמים יתרים [דף פג: פה:]

1. צער שלא במקום נזק, לפי התנא שבמשנתנו – חייב. לרבא – משנתנו כבן עזאי, אבל לפי רבי פטור, ללשון א' בגמ' אליבא דרב פפא – להיפך, דהיינו שמשנתנו כרבי ולא כבן עזאי, וללשון השני – לכו"ע חייב.
2. בדמים יתרים, ללשון השני בגמ' אליבא דרבי – חייב.

מקורות והערות

(1) במשנה, ד"ה וכמה. (2) ד"ה מידי. (3) ד"ה אי נמי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ה. כלל ופרט המרוחקין

[דף פה.]

לפי הלשון השני בסוגיין אליבא דרב פפא – לרבי אין דנים, ולבן עזאי דנים.

תוס' (4) כותבים: שהמחלוקת רק בכלל ופרט המרוחקים בענין אחד ומפסיק ביניהם דבר אחר, אבל כשמרוחקים בשני ענינים – לכו"ע אין דנים בכלל ופרט.

ו. צמחים שעלו שלא מחמת המכה או מחמת המכה

[דף פה.]

1. כשעלו מחמת המכה ובאגד הצריך המכה – לכו"ע חייב לשלם.

תוס' (5) כותבים: שזהו כשלא אמדוהו, אבל כשאמדוהו ואח"כ עלו צמחים – חייב רק את מה שאמדוהו.

2. כשעלו מחמת המכה ובאגד יתירה, לת"ק – המזיק חייב את השבת והריפוי, לפי רבי יהודה ולפי הלשון השני בגמ' אליבא דרבי יוסי בנו – המזיק חייב רק תשלומי ריפוי מחמת אגד יתירה אבל לא את השבת, ולפי חכמים וללשון א' בגמ' אליבא דרבי יוסי בר יהודה – כל שחייב בשבת חייב בריפוי וכל שפטור משבת פטור מריפוי.

לפי גירסת רש"י (6) – פטור משבת ומריפוי אף כשזהו מחמת המכה, וגם על אגד יתירה.

3. כשעלו לו מחמת המכה – לכו"ע המזיק פטור.

ז. הדינים שלומדים חז"ל מהפסוק "פצע תחת פצע"

[דף פה. פה:]

1. חייב על נזק כשהזיק בשוגג כמזיד אונס כרצון.

2. לפי רב זביד – חייב צער במקום נזק.

ח. הדינים שלומדים חז"ל מהפסוק "רפא ירפא"

[דף פה. פה:]

1. שניתנה רשות לרופא לרפא.

2. לרבי יהודה ולרבה אליבא דת"ק – שחייב בריפוי מחמת אגד ואף מחמת אגד יתירה.

3. לרב פפא משמיה דרבא – שמשלם ריפוי במקום נזק.

ט. שומת תשלומי "שבת" כשחיסרו אבר או כשנעלו בחדר

[דף פה:]

לפי שיטת תוס' (7) – ששת הדינים היוצאים מהמשנה ומדברי רבא (המובאים בהמשך) אמורים רק בסתם בני אדם שאינם בעלי אומנות, אבל שומת "שבת" של מלמד תינוקות או עושה מעשה מחט או נוקב מרגליות היא לפי אומנות שהתעסק בה קודם הפציעה.

1. כשקטע ידו של חבירו – שמין כשומר קישואין, ולא כבריא, שהרי נתן לו דמי ידו.

2. כששיבר רגלו, לפי דברי המשנה – שמין כשומר קישואין, רבא אומר: כשומר הפתח.

לפי תירוץ א' בתוס' (7) – דברי המשנה אמורים רק כששיבר ידו והוא תשלום יותר משל שומר הפתח, אבל בשיבר רגל אחד או שני רגלים שמין כשומר הפתח, ולפי תירוץ השני – אם שיבר רגל אחד שמין כשומר קישואין, ואם כששיבר ב' רגלים כשומר הפתח.

3. כשסימא את עינו – רואין אותו כאילו מטחינו בריחיים.

לתוס' (7) זהו כשסימא שתי עיניו, אבל כשסימא עין אחת, עדיין ראוי הוא כבתחילה.

4. כשחירשו – נתן לו דמי כולו, דכמאן דקטליה דמי.

מקורות והערות

(4) ד"ה כלל. (5) ד"ה עלו. (6) ד"ה וחכמים. (7) ד"ה רואין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

5. כשעשה את ארבעת הנזקים הנ"ל לאדם אחד, ואמדוהו בין כל נזק נזק – חייב על כל נזק ונזק כהנ"ל, ואם כשלא אמדוהו עד שחירשו – אין שמין לו שבת, דכיון שנותן לו דמי כולו כמאן דקטליה דמי.
6. כשנעל את חבירו בחדר סגור – חייב בשבת.

י. שומת תשלומי ה' דברים במי שחירש את חבירו

- א. כשחירשו בלא שהזיקו בראשי איברים נוספים
1. משלם את דמי כולו, ופטור משבת.
- תוס'⁽⁸⁾ כותבים: שאם הוא בר אומנות כזה שיכול להתעסק גם כשהוא חרש, הרי הוא חייב גם בשבת.
2. תשלומי צער ובושת – חייב.
 3. תשלומי ריפוי, לפי גירסתינו⁽⁹⁾ – פטור, ולפי התוס'⁽¹⁰⁾ – חייב.
- ב. הזיקו בראשי איברים בלא שאמדוהו ואח"כ חירשו
1. מתשלומי נזק ושבת – פטור, שהרי משלם דמי כולו.
 2. תשלומי צער ובושת – ספק בגמ'.
- לגירסתינו: הספק אם חייב או פטור, לגירסת תוס': הספק אם שמין את הכל באומד אחד או כל נזק בנפרד.
3. את תשלומי הריפוי, לפי גירסתינו – פטור, כנזק ושבת, ולפי גירסת תוס' – הוי ספק כצער ובושת.
- ג. כשהזיקו בראשי איברים ואח"כ חירשו באופן שאמדוהו בין כל נזק ונזק ועדיין לא שילם
1. נזק – משלם דמי כולו.
 2. צער ובושת – הוי ספק רק את"ל בדין ב' שכיון שלא אמדוהו חייב ליתן לו דמי כולו בהדי הדדי, אבל לצד שבדין ב' ששמין בנפרד כ"ש ששמין בנפרד.
 3. ריפוי, לגירסתינו – פטור כנזק ושבת, ולגירסת תוס' – ספק כצער ובושת.

יא. תשלומי נזקין למי שהזיק חרש ואופן שומת התשלום

1. מנזק – פטור, שהרי לא אפחתיה מכספיה.
2. בצער ובושת – חייב.
3. השבת, לפי ר"ת – אם הזיק חרש שע"י אדם פטור, ושע"י שמים חייב, ולפי ר"י – פטור רק בסתם בני אדם שאינם בר אומנות, אבל כשהיה קודם לכן בר אומנות חייב.
4. בריפוי, לגירסתינו ולגירסת רש"י – פטור, לתוס' – חייב.

יב. שומת נזקין על חבלה שסופה לחזור

1. המכה את חבירו על ידו וצמתה וסופו לחזור, לענין נזק, לאביי – חייב, לרבא – פטור, לרבה – ספק. תוס'⁽¹¹⁾ כותבים: שזהו דוקא כשיש ספק אם יחזור, אבל כשידוע שודאי יחזור – לכו"ע פטור מנזק.
 2. המכה את חבירו על ידו וצמתה וסופו לחזור, חייב בשבת.
- אופן שומת השבת ואם חייב גם בנזק: לאביי שמין כשומר קישואין, שהרי ס"ל שמשלם גם נזק, לרבא

מקורות והערות

(8) ד"ה נהי. (9) מובא בתוד"ה נהי. (10) תוד"ה חירשו, נהי. (11) ד"ה שבת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

משלם דמי שבתו שבכל יום ויום, שהרי ס"ל שאינו משלם נזק, ולפי רבה – הוי ספק בגמ' אם משלם נזק.

לפי תוס' – אביי מודה שאם ידוע שיחזור שאינו משלם נזק, ולפי רש"י – אביי חולק על רבה גם כשידוע שיחזור.

3. כשגילחו באופן שעתיד השיער לחזור – חייב שבת רק באם גרם לו שבת.

יג. תשלומי נזקין להחובל עבדו העברי של חברו

1. כשפיחת לעצמו ולא לרבו – ינתן כל הד' דברים לעבד.
2. כשפיחת לעצמו ולרבו, לאביי – שבת גדולה ינתן הכל לעבד, ואת הקטנה הכל לרבו, לפי גירסתינו אליבא דרבא – שבת גדולה וקטנה לעבד וילקח בהם קרקע והרב אוכל פירות, ולפי גירסת תוס' ורבינו חננאל⁽¹²⁾ אליביה – שבת קטנה הכל לרבו, ושבת גדולה ילקח קרקע והרב אוכל פירות.
- תוס'⁽¹¹⁾ כותבים: שלאביי רק אם עדיין העבד יכול לשמור קישואין או להיות שומר הפתח, דנחשב לחלה, אין האדון זכאי בתשלומי השבת גדולה, אבל כשהזיק באופן שלא יכול לעמוד כלל – מודה אביי שילקח קרקע מהשבת גדולה והרב אוכל פירות.
3. כשפיחת אצל רבו ולא אצל העבד, כגון שהכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור קודם שיצא לחירות, לפירוש ראשון בתוס'⁽¹³⁾ – בכל מקרה ולכו"ע הכל לרבו, לפירוש השני – לאביי שבת קטנה לרבו והגדולה לעבד, ולרבא הכל לרבו.

יד. חישוב שומת תשלומי בושת לעני ולעשיר

לפי ר"מ – תשלומי בושת לעשיר ועני שווין הן, וכולם רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם, שהן בני אברהם יצחק ויעקב, לפי רבי יהודה – הגדול בנכסים לפי גדלו והקטן בנכסים לפי קטנו, ולפי רבי שמעון – עשירים רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם, ועניים כפחותים שבהן.

טו. כשנתכוון לבייש קטן ועבד ובייש גדול ובן חורין

1. כשנתכוון לבייש קטן ובייש גדול, לרבי יהודה ולפי האיבעית אימא בגמ' אליבא דר"מ – משלם לגדול דמי בושתו של קטן, ולפי ר"ש – פטור, (ולתירוץ הראשון בגמ' אליבא דר"מ – לא איתפריש).
2. כשנתכוון לבייש עבד ובייש בן חורין, לפי ר"ש והאיבעית אימא אליבא דרב יהודה – פטור. לר"ש: משום שנתכוון לבייש זה ובייש זה פטור, ולרבי יהודה, משום שאין לעבדים בושת, ולפי רבי מאיר (עכ"פ לתירוץ השני בגמ') – שמין בכמה מתרצה עבד זה שיעשו לו בושת זה, וכן הדין לתירוץ הראשון בגמ' אליבא דרבי יהודה.

טז. המבייש ערום, חשו"ו, ישן, סומא ועבד

1. המבייש אדם ערום בלא בגדים – פטור, תוס' מדייקים מרש"י: שפטור גם באופן שביישו ע"י שרקק או סטר לו, וחולקים על רש"י וסוברים שחייב.
2. כשרוח הגביה בגדיו של אדם ונראה ערום, ובא אחר והוסיף בהפשטתו – לכו"ע חייב.
3. כשהאדם הגביה קצת וחבירו הגביה יותר – תוס'⁽¹³⁾ מסתפקים בזה.
4. כשביישו על גב הנהר בזמן שהגביה בגדיו כדי לירד לנהר או לעלות לנהר – חייב.
5. את החרש – חייב.
6. את השוטה – פטור.

מקורות והערות

12) בתוד"ה רבא. 13) ד"ה דאתא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-02-123000-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

7. את הקטן, לפי רבי – פעמים חייב, רב פפא מפרשו: אם כשמזכירים לקטן בושת ומכלימין אותו בה הוא מצטער – חייבים, ואם לא מצטער – פטורים.
8. את הישן כשהתעורר והכיר בבושתו – חייב.
9. את הישן כשלא התעורר משינתו – הוא ספק בגמ'.
10. את הסומא – לרש"י⁽¹⁴⁾ ולתוס'⁽¹⁵⁾ – חייב.
11. את העבד כנעני, לת"ק – חייבים לשלם, לרבי יהודה – אין לעבדים בושת.

יז. ישן שבייש, נפל מגג ובייש, סומא, אשה, גזלנים ועבדים שביישו [דף פו:]:

1. ישן שבייש או מי שנפל מהגג ובייש – פטור, הואיל ולא התכוון לבייש.
2. סומא שבייש, לרבי מאיר – חייב, ולפי רבי יהודה – פטור.
3. אשה, גזלנים, ועבדים שביישו – חייבים.

יח. חיוב סומא במצוות, בעונשין, ובכל הדינים שבתורה [דף פו: פז.]:

1. מדאורייתא, לר"מ – חייב בכל, וגם כשבייש אחרים, ולרבי יהודה – פטור, וגם כשבייש אחרים.
2. מדרבנן, תוס'⁽¹⁶⁾ כותבים: שלהגמ' (במגילה) – מודה רבי יהודה במי שראה ונסתמא שחייב בכל המצוות, הואיל וחייב מדרבנן, ושלפי הירושלמי בדעת רבי יהודה – אין הוכחה שחייב מדרבנן.

יט. אשה וקטן במצוות [דף פז.]:

- תוס'⁽¹⁷⁾ כותבים: אשה פטורה ממצוות עשה שהזמן גרמא ואפי' מדרבנן, אבל קטן חייב מדרבנן כדי לחנכו, ואעפ"כ אינו יכול להוציא אחרים ידי חובתן.

כ. שור שהזיק אשה מעוברת חייב רק בנזק ופטור מה' דברים ומדמי ולדות [דף פז.]:

כא. תשלומי ה' דברים בחובל עבד עברי [דף פז.]:

1. כשהזיק עבד עברי של אחרים – עיין לעיל נושא יג.
2. כשהזיק עבד עברי של עצמו – חייב בד' דברים ופטור משבת.

כב. תשלומי ה' דברים בחובל עבד כנעני [דף פז.]:

1. בעבד כנעני של אחרים, לת"ק – חייב בכלן, לרבי יהודה – אין לעבדים בושת.
2. בעבד כנעני של עצמו – פטור.

תוס'⁽¹⁸⁾ כותבים: שמנזק צער ובושת הוא פטור בכל ענין, וכן משבת באם זן את העבד, אבל כשלא זן – תלוי במחלוקת בדין אם יכול לומר לו "עשה עמי ואיני זנך".
לפי תירוצם השני – פטור גם מריפוי, אבל לתירוצם הראשון – חייב בריפוי, ורק אם אמדוהו לה' ימים והתרפא בגמ' ימים פטור מהיתרון.

כג. עבד כנעני, אשה וחש"ו שהזיקו אחרים [דף פז.]:

1. עבד כנעני ואשה – חייבים לשלם, אך מפני שאין להם נכסים פטורים, ולכן נתגרשה האשה או נשתחרר העבד וקנו נכסים – חייבים לשלם.

מקורות והערות

(14) ד"ה דלא, (15) ד"ה סומא, (16) ד"ה וכן, (17) ד"ה וכן - השני, (18) ד"ה הכא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. אין כופין את האשה למכור את כתובתה או את נכסי מלוג ולשלם נזקיה, הואיל ומשועבדים לבעל לפירות וליורשה.
3. חרש שוטה וקטן – פטורים לגמרי משום שאינם בני חיובא, ולכן פטורים גם אחר שהקטן הגדיל ואחר שהחרש והשוטה נתרפאו.

כד. זכויות האב בתשלומי חבלת בתו הקטנה ע"י אחרים [דף פז. פז:]

1. את תשלומי ה"שבת" עד שתבגר – מדאורייתא לכו"ע נותנים לאב, גם אם אין סמוכה על שולחנו, הואיל ומעשה ידיה שלו.
2. אם היא סמוכה על שולחנו (דהיינו באדם שאינו מקפיד) – הכל לבת, ואם כשאינה סמוכה על שולחנו (דהיינו באדם מקפיד) – היא מקבלת "דמי שבת" רק כדי מזונותיה והשאר לאב.
- תוס' (18) כותבים: שזהו רק מדרבנן, אבל מדאורייתא הכל לאב.
3. את תשלומי הנזק כשלא אפחתיה מכספה – לכו"ע הכל שייך לבת, אפי' מדרבנן, בין בסמוכה על שולחנו ובין בשאינה סמוכה.
- אם היא קטנה – יעשה לה סגולה, לרב חסדא: היינו ספר תורה, ולרבה בר רב הונא: היינו דקל.
4. תשלומי ה"נזק" כשאפחתיה מכספה, לרב ור"ל – לבת, וכבדין הקודם, ולפי רבי יוחנן – לאב. רש"י (19) מפרש: שזהו מדאורייתא, ותוס' (20) סוברים: שמדאורייתא לבת, ורק מדרבנן זה לאב, משום איבה.
- לתירוץ א' בתוס' (21) – מחלוקת האמוראים בסוגיין, בפחיתה שנפחתה מהזמן שתבגר עד סוף ימיה מחמת פציעה זו, אבל בפחיתת כסף שעד ימי הבגרות לכו"ע שייך לאב, ולתירוצם השני – המחלוקת היא רק במה שנפחתה לקידושין, אבל בפחיתה של ההפסד מכך שלא ימצא לה קונים לכו"ע שייך לאב.

כה. זכויות האב בתשלומי חבלה שחבל בבנו ובבתו [דף פז:]

- לפי שיטת התוס' בסוגיין – האופנים והדינים כדלהלן:
1. כשהזיק לבתו הקטנה לענין "שבת" – מדאורייתא בכל מקרה פטור, שהרי מעשה ידיה שייך לו מן התורה, ופטור אף מדרבנן, אך באופנים שבנושא הקודם שמדרבנן השבת שייך לבת – גם האב חייב לשלם את השבת לבתו.
 2. כבדין הקודם לענין שאר דברים – מדאורייתא חייב לשלם לה הכל, ואם כשסמוכה על שולחנו – עיין לקמן דין 4.
 3. כשהזיק לבנו הגדול או הקטן או לבתו הבוגרת – מדאורייתא חייב לשלם להם מיד את כל הה' דברים אפי' אינם סמוכים על שולחנו, וחכמים תיקנו שכשהזיק לבנו הקטן אם הקטן אינו סמוך על שולחנו, יעשה לו בהם סגולה, וכן פטרוהו מלשלם לבניו הסמוכים על שולחנו, בין לבנו ובין לבתו, הגדולים והקטנים.
 - לפי תירוץ א' בתוס' (22) – פטור מכל הה' דברים, ולתירוצם השני – בכל מקרה חייב מיד לשלם את העדפה של "השבת" ואת שאר הד' דברים, ובקטנים יעשה להם מהכסף סגולה.

כו. זכויות האב בתשלומי חבלה שחבלו אחרים בבנו [דף פז:]

בכל מקרה ואפי' מדרבנן, גם אם הם סמוכין על שולחנו, בגדול יתן לו מיד, ובקטן יעשה לו בהם סגולה.

כז. זכויות האב במציאת בניו [דף פז:]

מציאת הבן – לבן, בדבר שבא מעלמא ואין להם צער בגופם, האב לא מקפיד לקחתם מהם. רש"י (23) מביא

מקורות והערות

19) דף פז. ד"ה שבת. 20) ד"ה כיון. 21) ד"ה א"ל. 22) ד"ה וקתני. 23) ד"ה והרי מציאה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

משנה (בב"מ): שמציאת בנו ובתו הקטנים שאינם סמוכים, הרי אלו שלו, ושהגמ' (שם) מפרשת, שגדול וסמוך על שולחן אביו זהו קטן לענין זה. ותוס' (24) כותבים: שזהו רק לפי דעה אחת (25) הסוברת: שבסמוכין המציאה לאב אפי' במציאת בנו הגדול, ובחבל פטור, וזכויות האב בחבלה ובמציאה שווין, וכשאינם סמוכין, מציאתם להם אפי' בבנו קטן, ובחבל בהם חייב, ושמואל חולק וסובר: שרק "קטן" ממש מציאתו לאב, אפי' אין סמוך, אבל גדול ממש ואפי' סמוך הרי אלו של הבן, ולדעתו זכויות האב בחבלה ובמציאה אינם שווים.

כח. הדברים שעבד כנעני דינו כישראל [דף פא.]

1. כשביישוהו, לפי ת"ק ולפי ר"מ – חייבים לשלם, ד"אחיו" הוא במצוות, והאדון זוכה בממונו, ולפי רבי יהודה – פטורים.
2. זוממי עבד – לכו"ע נהרגים.
3. למלכות ולעדות – לכו"ע פסול הוא.
4. צדקה, תוס' כותבים: שממסכת גיטין משמע שאין חובה, ושזהו רק לפי רבי יהודה, אבל לרבנן – חייבים ליתן.
5. הגונב עבד ומכרו – בתוס' (25) מבואר: שלכו"ע פטורים.
6. בריבית ואונאה – בתוס' מבואר: שעבד אינו שייך בזה, דאין קנין לעבד בלא רבו.

כט. אשה, קטן, גזלן, עבד וגוי פסולים לעדות [דף פח.]

ל. כח אשה נשואה למכור נכסים [דף פח.-פט.]

1. את נכסי צאן ברזל – לכו"ע ובכל מקרה אין נתינתה ומכירתה קיימים, שהרי שייך לבעל לגמרי.
2. את נכסי מלוג ומת הוא בחייה – נתינתה ומכירתה קיימים ממתני שמת בעלה.
3. את נכסי מלוג ומתה היא בחייה, לפי רבי יוחנן – מעיקר הדין אין נתינתה ומכירתה קיימים גם לאחר מיתתה בחייה, דקנין פירות שיש לבעל כקנין הגוף, לפי ר' ירמיה בר אבא אליבא דר"ל – נתינתה ומכירתה קיימים אף שמתה בחיי הבעל, דלאו כקנין הגוף, ולא סוברים את תקנת אושא, ולפי שמואל אליבא דר"ל – הבעל מוציא מיד הלקוחות, רב יוסף, מפרשו: שר"ל סובר, ש"קנין הגוף", ואינו חולק על רבי יוחנן, ואביי מפרשו: שר"ל סובר שזהו משום תקנת אושא.
4. את כתובתה ונכסי מלוג בטובת הנאה – מכירתה קיימת לכשימות בעלה או לכשתגרש.
5. למכור לבעלה את המנה ומאתיים שהתחייב הבעל בכתובתה, לר"מ – אינה יכולה למכור, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.
6. חכמים לא חייבוה למכור לאחרים, מדשמואל, דאמר המוכר שט"ח לחבירו וחזר ומחלו מחול, וחכמים לא רוצים לגרום להפסיד את הלוקח בידים, שהרי ודאי תמחול לבעלה.
7. את תוספת כתובה – לכו"ע יכולה למכור.

לא. קנין פירות אם כקנין הגוף [דף פח:]

- לר"מ ורבי יוחנן ורב יוסף בדעת ר"ל – כקנין הגוף, ולפי רבי יהודה ואביי בדעת ר"ל – לאו כקנין הגוף. הנפק"מ היוצאים במחלוקתם זה הם בדינים הבאים:
1. אב שכתב "שכל נכסיו יהיו לבנו מהיום ולאחר מיתה, למ"ד לאו כקנין הגוף – קנה לוקח, ולמ"ד כקנין הגוף – לא קנה אלא כשימות האב.

מקורות והערות

(24 ד"ה כאן. 25) זהו כרבי יוחנן במסכת בבא מציעא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

2. במוכר שדהו לפירות – תוס'⁽²⁶⁾ מביאים: שאם כקנין הגוף – מביא וקורא, ואם לאו כקנין הגוף – מביא ואינו קורא.
3. באחין שחלקו – תוס'⁽²⁶⁾ כותבים: שזהו בדיוק כהדין הקודם. וכותבים: שזהו רק לרבי יוחנן, ומשום שסובר שאחין שחלקו כלקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל, ושיש אמוראים שסוברים שכלקוחות, ואעפ"כ לא מחזירין זה לזה ביובל, ולדעתם מביא וקורא גם אם סוברים "לאו כקנין הגוף".
4. לענין בכור הנוטל פי שנים אם נוטל גם משדה שהאב מכרה וחזרה לבנים ביובל, תוס'⁽²⁶⁾ כותבים: שאם לאו כקנין הגוף – נוטל פי שנים, דנקרא "מוחזק", ואם כקנין הגוף – אינו נוטל, דנקרא "ראוי".
5. אשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה לענין אם המכר קיים – עיין בנושא הקודם דין 3.
6. רש"י⁽²⁷⁾ ותוס'⁽²⁸⁾ מביאים: שביבמות הגמ' פוסקת כר"ל ש"לאו כקנין הגוף".

לב. האחין שחלקו אם כיורשים או כלקוחות

[דף פח:]

תוס'⁽²⁶⁾ מביאים: שלשמואל לרבי יוחנן ורבא – כלקוחות.

לג. אם יש ברירה

[דף פח:]

תוס'⁽²⁶⁾ מביאים ב' דעות בזה.

לד. "מעידים אנו באיש פלוני שגירש את אשתו וכו'" והוזמו

[דף פח: פט:]

1. כשהעידו "שגירש ונתן כתובתה" והוזמו, ויש גם עדים שמעידים "שנתגרשה" – משלמין לה כל כתובתה.
2. כשהאחרים מעידים "שהיא תחתיו ומשמתו" – משלמין לה רק טובת הנאת כתובתה.
3. כשהעידו "שלא נתן כתובתה" והוזמו, והאחרים מעידים "שהיא תחתיו ומשמתו" – בתוס'⁽²⁹⁾ מבואר: שמשלמין לבעל טובת הנאה, ושפליגי אמוראים⁽³⁰⁾ אם שמין באשה או בבעל.

לה. פירות נכסי מלוג למי

[דף פט:]

1. טובת הנאה של כתובת אשה – שייכים לאשה, ואין הבעל אוכל פירות, דפירי פירות לא תקינו לו רבנן.
2. תשלומי כפל מחמת שנגנב ולד בהמת נכסי מלוג ובהמת נכסי מלוג – התוס'⁽³¹⁾ כותבים: שזהו כדין הקודם.
3. ולד ולדות של בהמת נכסי מלוג – התוס'⁽³¹⁾ כותבים: ששייך לבעל, משום שפירא דפירא שבאו מגופיה ולא מעלמא שייך לבעל ולא לאשה.

לו. המוכר חוב לחבירו וחזר ומחלו, ודין המוכרת כתובתה בפני הבעל

[דף פט:]

1. לפי שמואל – המחילה מחילה אף בחוב שבשטר.
2. תוס'⁽³²⁾ כותבים: שלמאן דדאין דינא דגרמי – חייב המוכר להחזיר לקונה מדינא דגרמי. לפי פירושם הראשון של התוס' – חייב הוא את כל סכום החוב הכתוב בשטר, ולפי ר"ת – חייב לשלם רק את הסכום שקיבל מהקונה.
2. כשהמכירה היתה "במעמד שלשתן", לפי התוס' – אינו מחול.
3. המוכרת כתובתה בפני הבעל, לפי התוס' – חכמים לא תיקנו קנין "מעמד שלשתן" באופן שאין ראוי לגבות מיד.

מקורות והערות

26 ד"ה הכי. 27 ד"ה כר"ל. 28 ד"ה רבי ירמיה. 29 ד"ה אמר. 30 במסכת מכות דף ג. 31 ד"ה פירא. 32 ד"ה כל, טעמא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לז. איסור להשהות אשתו בלא כתובה או לפחות מכתובתה

1. לפי ר"מ – אסור לאדם להשהות את אשתו אפי' שעה קלה בלא כתובה, כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.
2. שאשתו תמחול לו או תקנה לו את כתובתה או שתפחות מכתובתה – בתוס' מבואר: שלר"מ אסור לה למחול, ואם מחלה בעילתו בעילת זנות, ושלאחר גירושיה ודאי שיכולה למחול ולמכור כתובתה.
3. אם כתבה "התקבלתי", לפי תירוצם הראשון של התוס' – מהני המחילה גם אם היא נשואה ואפי' לר"מ, ולפי הועי"ל – כשהיא נשואה יש מקום לומר שלפי ר"מ לא יכולה למחול.

לח. אשה נשואה שהזיקה אחרים או את בעלה

1. כשהזיקה אחרים – אין יכולים לכפותה למכור את כתובתה בטובת הנאה לניזק או לבעלה, אבל יכולים למכור את נכסי מלוג בטובת הנאה לאחרים ולשלם את הנזק.
2. כשהזיקה את בעלה באופן שדמי החבלה פחותים מעיקר כתובתה – לא הפסידה כתובתה, ולא כופין אותה למכור כתובתה לבעלה.
3. אם יש לה תוספת כתובה – יכולים לכפותה למכור וליתן דמי החבלה ממכירת תוספת כתובתה.
4. אם באופן שדמי החבלה יתרים מכל כתובתה או שווים לה – יכולים לכפותה לשלם נזקה מכתובתה.

לט. זכויות האשה שנתגרשה לקבל את נכסי צאן ברזל ולא את דמיהם

תוס'⁽³³⁾ מביאים מחלוקת אמוראים: לרב יהודה – הדין עמה משום שבת בית אביה, ולרבי אמי – הדין עמו משום שחייב באחריותם, ושרב יהודה מודה כשכיסו את המת בבגד שהכניסה, שהמת קנאו, הואיל והבגד לאשה מחוסר גוביינא.

מ. עבדי צאן ברזל לענין יציאתם בשן ועין

תוס'⁽³³⁾ כותבים: שלרבי אמי – יוצאים לאיש ולא לאשה, ולרב יהודה – הדין כן רק אם נאמר שנחשבים מחוסרים גוביינא, ושהקדש מפקיע מידי שיעבוד, אבל אם אינם מחוסרים גוביינא אינם יוצאים לאיש.

מא. דברים המפקיעים מידי שיעבוד

הקדש, חמץ, ושיחרור, לפי רבא – מפקיעין מידי שיעבוד.

לרש"י ולתוס':⁽³⁴⁾ "הקדש המפקיע" היינו כשהקדיש קדושת הגוף למזבח שאין לו פדיון, אבל קדושת דמים הראויה לפקוע על פדיון, אינה מפקעת מידי שיעבוד.

עוד מבואר בתוס': שבכלל דברים שאין להם פדיון, ומפקיע מידי שיעבוד, כלול, כל איסורים שאין ראויים לפקוע: כקונמות כשאוסרו על כל העולם, בגד שפרסוהו על מת, עבודה זרה כשעשה ביתו אפותיקי והשתחוה לו, והעושה שורו אפותיקי ומכרו, שאין בע"ח גובה ממנו, אבל כשעושה קונם רק על הבע"ח, הקונם אינו מפקיע מידי שיעבוד.

מב. הבעלות בנכסי מלוג ובכל שותפות דומה

1. כשהבעל הפיל את השן ועין של העבד, לפי שתי הברייתות בגמ' – אינם יוצאים. לפי פי' אחד בתוס' – גם ר"מ סובר כן, ולפי ר' יצחק ב"ר ברוך – לר"מ יוצאים.
2. כשהאשה הפילה את השן ועין של העבד, לפי ברייתא אחת – יוצאים, ולפי הברייתא השניה – אין יוצאים.

מקורות והערות

(33) ד"ה מאי טעמא. (34) ד"ה הקדש.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשהבעל והאשה הפילו לעבדים את השן, לתנאים דפליגי על ר"א – יוצאים לחירות, ולפי רש"י ותוס' אליבא דר"א – לא יוצאים לחירות, משום שחסר במיוחד לו.
4. במוכר עבדו הכנעני ע"מ שישאר לשמשו שלוש יום, לענין פטור יום אם יומים, לפי ר"מ, וכן סובר רבי יוחנן – פטור של יום או יומים יש רק למי שיש לו את הפירות, דקנין פירות כקנין הגוף, לפי רבי יהודה – הפטור יש רק למי שיש לו קנין הגוף, דקנין פירות לאו כקנין הגוף, לפי רבי יוסי – לכל אחד משניהם יש הפטור של יום או יומים, דמספקא ליה אם קנין פירות כקנין הגוף, ולכן בדיני נפשות אזלינן לקולא ולא הורגים אותם, ולפי רבי אליעזר – שניהם לא נקראים "אדון" משום שבעינן "כספו המיוחד לו".
5. רק מי שנחשב "אדון" לענין יום או יומים המבואר בדין הקודם, יכול למכור העבד כנעני שמנכסי מלוג. דהיינו: לר"מ – רק מכירת הבעל קיימת, לרבי יהודה – רק מכירת האשה קיימת, לרבי יוסי – הוי ספק מי נקרא בעלים, לרבי אליעזר – מכירת שניהם אינה קיימת.
6. כשהבעל והאשה מכרו ביחד לאדם שלישי, לר"מ רבי יהודה ורבי יוסי – המכר קיים, לרש"י⁽³⁵⁾ ולתוס' אליבא דר"א – לא חל המכר על הגוף דחסר במיוחד לו.

מג. כח שותפין למכור את עבדם הכנעני [דף צ.ז.]

1. בשותפין דעלמא כשלכל אחד יש חצי גוף וחצי פירות – יכולים למכור.
2. בשותפין כשלאחד יש פירות ולשני גוף – הדין כבנושא הקודם.

מד. מכירת חציו עבד וחציו בן חורין ע"י העבד או האדון [דף צ.ז.]

- בגמ' מבואר: שדין עבד של ב' שותפין כשלאחד יש קנין פירות ולשני קנין גוף שווה לדין איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג הנ"ל נושא מב דין 6, 5.
- תוס' כותבים: שכן הדין בעבד שנתן לאדון כל דמיו ואינו מעוכב אלא גט שיחרורו.

מה. התוקע לחבירו [דף צ.ז.-צ.א.]

לפי ת"ק – חייב סלע, וזהו דוקא כשתקע לעשיר, אבל כשתקע לעני נותן פחות, והכל לפי כבודו, ולפי רבי יהודה משום ריה"ג, וכן פוסק רבי יהודה נשיאה – חייב מנה מכסף "צור" שהיא פי שמונה ממנה מדינה, ולפי רבי עקיבא – אפי' עני בישראל רואים אותם כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב.

מו. תשלומי בושת שקנסו חכמים במבייש את חבירו [דף צ.ז. צ.א.]

1. כשסטר לחבירו, לפי ת"ק – מאתיים, לפי שאר התנאים – עיין נושא קודם.
2. כשסטר לחבירו לאחר ידו, לפי ת"ק – ארבע מאות זוז, לפי שאר התנאים – עיין נושא קודם.
3. כשרקק בחבירו, לפי ת"ק – ארבע מאות זוז, ודוקא כשהרוק פגע בגופו, אבל כשפגע בבגדו – פטור מלשלם, כדין המבייש את חבירו בדברים.
4. כשביישו בדברים – פטור לגמרי.

מז. אם עד נעשה דיין [דף צ.ז:]

1. בדיני נפשות – לכו"ע אין עד הרואה נעשה דיין, ואפי' כשראו ביום, משום דכתיב "ושפטו העדה והצילו העדה".
2. אמנם אם מקצתן רוצים להיות עדים ומקצתן דיינים, לפי רבי טרפון ורבי שמעון התימני – יכולים ואפי'

מקורות והערות

(35) ד"ה איש ואשה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

בדיני נפשות, רש"י⁽³⁶⁾ מפרש: שזהו מפני שכשרואים ביום עושים על פי הראיה, ותוס'⁽³⁷⁾ כותבים: שרק עד "הרואה" שאינו מעיד יכול לעשות דיין גם כשנתכוין להעיד, אבל עד "המעיד" לכו"ע אינו נעשה דיין, ולפי רבי עקיבא – כולם עדים הם, ואין נעשים דיין, דעד "הרואה" אפי' ביום אינו נעשה דיין על אותו מעשה אף שאינו מעיד.

3. כשסנהדרין ראו ביום עדות בדיני ממונות, לפי ר"ט – הדיינים יכולים לפסוק מיד על פי הראיה, דלא תהא גדולה שמיעה מראיה, לפי רש"י⁽³⁶⁾ – גם בזה ר"ע חולק על רבי טרפון דדיני ממונות כדיני נפשות, ולפי תוס'⁽³⁸⁾ – בדיני ממונות ר"ע מודה לר"ט שעד "הרואה" שאינו מעיד נעשה דיין, וזהו אפי' שכשראה את המעשה התכוון להעיד, ואחרת מהרשב"ם הסובר: שעד נעשה דיין רק כשלא התכוון להעיד, אבל אם התכוון להעיד לא יכולים להיות דיינים.

4. תוס'⁽³⁹⁾ כותבים: שבעדות שחיובה רק מדרבנן, כגון "בפני נכתב ובפני נחתם" לענין גיטין, ובקיום שטרות לכו"ע עד נעשה דיין.

[דף צ: צא.]

מח. אומד לנזקין ולמיתה

- יש לעשות אומדנא של המכה הן לדיני ממונות והן לדיני נפשות.
- האומד נעשה, לפי ר"ש התימני – ע"י ב"ד, ולפי ר"ע – מספיק ע"י העדים.
- אם העדים ראו את האבן ואבדה מהם לפני שהגיעו לב"ד – לר"ש התימני פטור, ולר"ע חייב.
- אחר שאמדוהו כמה זמן נופל למשכב מחמת אותה מכה, חייב לשלם זאת מיד לניזק, ואם היה מתנוונה והולך – פטור מלהוסיף לו, וכן אם הבריא מהר יותר – משלם כל מה שאמדוהו.
- יש לאמוד אף את החפץ אם ראוי לעשות את הנזק אם לא.
- האומד, לפי רש"י⁽⁴⁰⁾ ותוס'⁽⁴¹⁾ – נעשה על כל מה דברים, ולפי הגירסא השניה ברש"י – האומד נעשה רק על נזק צער ובושת, אבל על ריפוי ושבת נותנים לו כל יום עד שיתרפא.

[דף צ: צא.]

מט. שור תם או מועד שהמיתו ואח"כ הזיקו

- שור תם שהמית והזיק – דנים אותו רק את הדיני נפשות ליסקל מיד.
- שור מועד שהמית והזיק – דנים אותו תחילה דיני ממונות וגובין את תשלומי הנזק מהרידיא, ואח"כ דנים אותו דיני נפשות.
- שור מועד שהמית והזיק וקדמו ודנוהו תחילה דיני נפשות ונגמר דינו ובאופן שלא ברח, לפירוש ראשון בגמ' – לר"ש התימני אין חוזרין ודנים אותו דיני ממונות, דס"ל דצריך אומדנא, ולא מענין את הדין, אבל לר"ע דנים אותו גם את דיני ממונות, דס"ל דאין צריך אומדנא, ולכן אין עינוי דין.
- אם כשברח אחר שקיבלו עדות על דיני נפשות – גם ר"ע מודה שלא חוזרים לדונו דיני ממונות. רש"י⁽⁴²⁾ מפרש: "שברח" היינו הבעלים ולא השאירו נכסים.

[דף צ: צא:]

נ. החובל בגופו וברכושו

- לחובל בעצמו, לתנא דמשנתנו אליבא דר"ע – אסור, ולתנא דברייתא אליבא דר"ע, ולתנא דברייתא בשבועות – מותר.
- לבייש עצמו, לתוס'⁽⁴³⁾ אליבא דמסקנת הגמ' – הדין תלוי במחלוקת התנאים שבדין הקודם.
- להרוג עצמו – לכו"ע אסור.

מקורות והערות

(36) ד"ה שראו. (37) ד"ה כגון. (38) ד"ה כגון - השני. (39) ד"ה כגון - הראשון. (40) ד"ה ת"ש. (41) ד"ה חמשה. (42) ד"ה כגון - הראשון. (43) ד"ה החובל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

4. להזיק רכושו לצורך, כגון למת – לכו"ע מותר, אבל אסור יותר מדאי.
 5. הקוצץ נטיעותיו שלא לצורך – פטור, (מתשלומין אבל חייב מלקות – תוס' ד"ה החובל), ואם לצורך כגון במלחמה – מותר לכתחילה, אבל צריך להקדים לכרות עץ סרק מעץ מאכל.
 6. אם באופן שהסרק מעולה בדמים – מותר להקדים לכרות את העץ מאכל.
 7. כשעץ המאכל מזיק לאילנות אחרים – יש לעקור את האילן שדמיו פחותים.
 8. הקוצץ נטיעותיו של אחרים – חייב.
- תוס'⁽⁴³⁾ מביאים: שלפי חכמים הסוברים שאין לוקה ומשלם – חייבים רק מלקות, ולפי ר"מ – לוקה ומשלם, ואם לא התרו בו – לכו"ע משלם.
9. לצער עצמו ע"י ישיבה בתענית – הדין תלוי במחלוקת התנאים הנ"ל דין 1.

נא. "בל תשחית" בקורע בגדיו, בקוצץ נטיעותיו ובחובל בעצמו

[דף צא:]

כשאסור לקרוע או לקצוץ – עוברים ב"בל תשחית", אבל החובל בעצמו – אינו עובר משום "בל תשחית".

נב. המקבל נזירות אם נקרא חוטא או קדוש

[דף צא:]

לתנאים הפליגי על ר"א הקפר – מותר וראוי לקבל על עצמו נזירות, ולפי ר"א הקפר – נקרא חוטא.

נג. הטוען שקיבל רשות לקוץ נטיעותיו ופירותיו של חבירו

[דף צא:]

1. כשטוען "אמרת לי לקוצצו" באילן שאינו עומד לקציצה – חייב בתשלומין, ועל המזיק להביא ראיה שהניזק אמר לו כן.
2. באילן העומד לקציצה – פטור, ועל הניזק להביא ראיה שלא אמר.
3. כשטוען "אמרת לי ללקוט את הפירות", התוס'⁽⁴⁴⁾ מביאים: שאם לפני שקצץ אמר לאנשים שהולך לקצוץ – פטור, משום שלא חציף איניש למיגזר דיקליה דלא דיליה.
4. כשטוען "מכרת לי את הדקל לקוצו" – בתוס'⁽⁴⁴⁾ מבואר: שאינו נאמן.

נד. דין החוטף מצוה מתבירו

[דף צא:]

1. כשחוטף מצות "כיסוי הדם" – חייב עשרה זהובים.
2. כשחוטף מצות קציצת אילן העומד לקציצה, ושור העומד להריגה – פטור.
3. כשחוטף מצות "ברכת המזון" – תוס'⁽⁴⁵⁾ כותבים: שחייב מ' זהובים, של ד' ברכות שיש בברהמ"ז.
4. כשחוטף מצות קריאת התורה – תוס'⁽⁴⁵⁾ כותבים בשם ר"ת: שמשפיק שיתן לו תרנגולת לשחוט תחת אותם שתי ברכות, ולפי התוס' בשם ר"י – חייב ליתן כ' זהובים.

נה. האומר לחבירו "תזיק גופי"

[דף צג:]

1. כשאמר "סמא את עיני" – חייב.
2. כשאמר "סמא את עיני ע"מ לפטור", לרב ששת ור' אושעיא – חייב, משום פגם משפחה, וכן סובר רבא, משום שאין אדם מוחל על ראשי איברים, ואילו לפי רבי יוחנן – פטור, דאדם מוחל על ראשי איברים.
3. כשאמר "סמא את עיני ע"מ לפטור" והשיב לו הניזק "הן" בתמיה או בניחותא, לרב ששת ר' אושעיא ורבא – חייב, כהנ"ל בדין הקודם, ולפי רבי יוחנן – פעמים חייב ופעמים פטור.

מקורות והערות

(44) ד"ה כל 45) ד"ה וחייבו.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

רש"י⁽⁴⁶⁾ מפרש: שרבי יוחנן סובר: שאם הניזק אמר "הן" בניחותא – פטור, ואם בתמיה – חייב, ואם כשאמר "לאו" בתמיה הוי כאומר הן, ואם "לאו" בניחותא הוי כאומר "לאו", ותוס'⁽⁴⁷⁾ מפרשים: שאפי' השיב הניזק "הן" שדומה בניחותא חייב דמסתמא בתמיה קאמר.

4. כשאמר "הכני ופצעני ע"מ לפטור" – לכו"ע פטור מהצער.

[דף צג.]

נו. האומר לחבירו "תזיק ממוני"

1. כשאמר "קרע את כסותי בסתמא", וקרעו לפני שהגיע לידו – לכו"ע פטור.
2. כשאמר "קרע את כסותי בסתמא", וקרעו אחר שהגיע לידו לא בתורת שמירה ואמרו לו הבעלים "קרע", לרב הונא – חייב, ולרבה – פטור.
3. כבאופן הקודם, כשהגיע לידו בתורת שמירה – חייב.
4. אם כשהפקיד אצלו אמר לו "עינך בו" – תוס'⁽⁴⁸⁾ כותבים: שלפי ר"ש לא נחשב לקבלת שמירה ופטור.
5. כשאמר "קרע כסותי ע"מ לפטור" – פטור אפי' הגיע לידו בתורת שמירה.
לרש"י⁽⁴⁹⁾ ולתוס':⁽⁴⁸⁾ פטור גם אם קרע בידיים.
6. כשאמר "קרע את כסותי" והקורע שאל "ע"מ לפטור" והשיב לו הניזק "לאו" בתמיה או בניחותא, לרב ששת, ר' אושעיא ורבא – פטור, לרש"י אליבא דרבי יוחנן – פעמים חייב פעמים פטור כנ"ל סוף נושא קודם, ולפי התוס' – גם לרבי יוחנן בכל מקרה פטור.
7. כשאמר "טול חפץ פלוני המונח שם, תשמרהו לי ואם רצונך תקרעהו", תוס'⁽⁴⁸⁾ כותבים: שאם האמירה היתה לפני שהגיע ליד הקורע – פטור, ואם לאחר נתינה – חייב, ואם בשעת נתינה – לרב הונא חייב ולרבה פטור.

מקורות והערות

(46) ד"ה הכני, יש. (47) ד"ה רבי. (48) ד"ה ורמינהו. (49) ד"ה הא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

פרק תשיעי

הגוזל עצים

א. שינוי מעשה שאינו חוזר לברייתו והחוזר למ"ד שינוי קונה [דף צג:]

1. כשעשה שינוי מעשה שאינו חוזר לברייתו – קנאם מדאורייתא. תוס'⁽¹⁾ כותבים: שזהו רק כשיש שינוי מעשה עם שינוי השם.
2. כשעשה שינוי שחוזר לברייתו, לאביי – קנאם רק מדרבנן, לפשטות הסוגיא ולרב אשי – לא קונה, ותוס'⁽²⁾ כותבים: שלפי רבה – קונה מדאורייתא.

ב. צמר שליבנו (למ"ד שינוי קונה) אם הוי שינוי מעשה וקונה [דף צב:]

1. כשליבנו במסרק, לר"ש – הוי שינוי, לרבנן – לא הוי שינוי.
 2. כשליבנו ע"י שכבריה כברויי – הוי שינוי וקנאם בין לר"ש ובין לרבנן.
 3. כשחזוריה חזורי, לפי תוס'⁽³⁾ – לכו"ע לא הוי שינוי, ולפי היש ספרים שבתוס' – גם בזה נחלקו ר"ש ורבנן הנ"ל דין 1.
 4. אם ע"י ניפוץ ביד, לפי התוס'⁽³⁾ – לכו"ע לא הוי שינוי.
- התוס' מסתפקים: אם היש ספרים סוברים, שלרבא – לכו"ע לא הוי שינוי, ושלפי רבי חייא בר אבין – גם בזה נחלקו ר"ש ורבנן, הנ"ל דין 2.

ג. בגד שצבעו או צמר שטוואו וארגו אם הוי שינוי מעשה [דף צג:]

1. בגד שצבעו, לפי אביי – לר"ש בן יהודה אליבא דר"ש לא הוי שינוי, ולרבנן הוי שינוי, ולפי רבא – מחלוקת התנאים היא רק בצבע שאפשר להעבירו ע"י צפון, אבל כשא"א להעבירו – לכו"ע הוי שינוי.
2. גנב בגד טוואו וארגו או גנב צמר שאינו טווי ועשאן בגדים – הוי שינוי שאינו חוזר, שקנאם מדאורייתא.
3. כשעשה בגדים מצמר טווי – לאביי הוי שינוי החוזר, וקנאם מדרבנן.

ד. אופנים נוספים שנחשבים לשינוי מעשה [דף צד.]

1. פרה שילדה – מדאורייתא הוי שינוי, שמותרין למזבח, והגזלן קנאו.
 2. חיטין ועשאן סולת, לאביי – לב"ה הוי שינוי והגזלן קנאן, ומוותרין למזבח, ולב"ש לא הוי שינוי, ושיש תנאים הסוברים שב"ה לא נחלקו על ב"ש בזה, ואסורים למזבח והגזלן לא קנאם, ולפי רבא – ב"ש חולקים על ב"ה רק לענין גבוה משום דמאיס, אבל בגזלן מודים שהוי שינוי.
 3. גזל בהמה והכחישה – רבי שמעון בן אלעזר אומר: שההפסד לנגזל מפני שהגזלן יכול לומר לו "הרי שלך לפניך", דס"ל שינוי במקומו עומד.
- לאביי: זהו משום שס"ל כב"ש שאינו קונה אפי' בשינוי שאינו חוזר, ולרבא הנ"ל דין קודם: רק בשינוי

מקורות והערות

(1) ד"ה עצים. (2) ד"ה הגוזל. (3) ד"ה הא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

החזור ס"ל שיכול לומר לו "הרי שלך לפניך", אבל באינו חוזר הוי שינוי (כב"ה דסברי שינוי קונה), וההפסד לגזלן.

שמואל פוסק כר"ש בן אלעזר, ששינוי במקומו עומד, רבא מפרש: שהלכה כמותו רק בהכחשה דהדר, אבל בלא הדר הוי שינוי קונה, ואביי מפרש: שיש מי שאומר שהלכה כרשב"א אף בהכחשה דלא הדר, אבל אנו לא סוברים כן.

4. גזל בהמה והשביחה – הגזלן נוטל את השבח, לאביי: זהו משום תקנת השבים, אפי' בשבח דלא הדר, ולרבא: זהו מפני ששבח דלא הדר קונה מדאורייתא.

ה. אם שמין לגנב ולגזלן [דף צד.]

באופנים שהגזלן קנה את החפץ – אין שמין, ואם כשלא קנה – שמין, ולכן כשעשה הגזלן שינוי בחפץ, לרבא: רק בחזור שמין אבל באינו חוזר לא שמין, ולאביי אליבא דר"ש בן אלעזר: אפי' באינו חוזר שמין, שהרי אינו קונה, והשברים של גזול, ושמואל סובר שאין הלכה כר"ש בן אלעזר, אלא הלכה שקונה ואין שמין.

ו. תקנת השבים לגזלן [דף צד:]

1. לגזלן – רבי תיקן שאין מקבלים ממנו, כדי שלא ימנע מלעשות תשובה, ואם קיבל אין רוח חכמים נוחה הימנו, ואעפ"כ יש לגזלן להחזירו כדי לצאת ידי שמים, ומקבלין ממנו.

רב נחמן סובר: שהתקנה רק כשאין גזילה קיימת, אבל בקיימת צריך להחזיר ומקבלין ממנו, חוץ ממריש שבנאו בבירה שיכול להחזיר דמיה.

לפי ה"א נמי" בתוס' (4) – תקנת רבי היתה רק על דבר שאינו מסוים ולא על דבר מסוים, לפי ר"ת (5) – תקנת רבי היתה רק לדורו בלבד, אבל לא לאחריו, ולפי שיטת התוס' בשם ר"י – התקנה היתה רק לאותן בני אדם שרוב עסקן ומחיתן מגזול, אבל בגזלן באקראי לא תיקן וחייב להחזיר ומקבלין ממנו.

2. יורשי הגזלן כשאביהם לא עשה תשובה – אין חייבים להחזיר גם בדבר מסוים.

3. יורשי הגזלן כשאביהם עשה תשובה ולא הספיק להחזיר עד שמת – אם הניח דבר מסוים חייבים להחזיר מפני כבוד אביהם.

ז. תקנת השבים למלוה בריבית [דף צד:]

התקנה והדינים שווים לגזלן שבנושא הקודם, ומבואר בגמ': שאם עשו תשובה ולא מכירין את הלווין – יעשו בכסף צרכי ציבור.

לפי התוס' (4) – החיוב להחזיר כדי לצאת ידי שמים הוא רק למ"ד "ריבית קצוצה יוצאת בדיינים" אבל למ"ד אינה יוצאת, אין מחוייב להחזיר אפי' כדי לצאת ידי שמים, ואחרת מהריב"ן המפרש: שצריך להחזיר כדי לצאת ידי שמים, רק שאין בי"ד כופין אותו.

ח. גזל פרה והושבחה אצלו הוי שינוי מעשה [דף צה. צה:]

1. כשגזל פרה מעוברת וילדה, רחל טעונה וגזזה – הוי שינוי גמור שאינו חוזר.

רש"י (6) מפרש: שקונה רק את הולד והגזזה אבל בגוף הבהמה אין שינוי ואינו קונה.

2. גזל פרה ונתעברה אצלו רחל ונטענה אצלו – לא הוי שינוי שהרי חוזרת לקדמותה, ואם ילדה – משלם כשעת הגזילה.

3. תשלומי "השבה" בהמה שהושבחה מחמת ולד וגזזות, לר"מ – חכמים קנסו את הגזלן לשלם לנגזל

מקורות והערות

(4) ד"ה אי עשה תשובה. (5) תוד"ה בימי. (6) במשנה ד"ה ודמי, ובדף צה. ד"ה גזילה חוזרת.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחזרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

אותה ואת גיזותיה ואת וולדותיה, אפי' בגזל פרה מעוברת וילדה, אף שהוי שינוי גמור, אבל מדאורייתא שינוי קונה, לרב יהודה – גזילה חוזרת בעיניה, ולפי רב שמעון – רואין אותה כאילו היא שומא אצלו בכסף.

לפי רב זביד – רבי יהודה ורבי שמעון פליגי רק בשבח שעל גבי הגזילה, שלרבי יהודה לנגזל ולר"ש לגזלן, אבל בשבח שלא על גבי גזילה לכו"ע לגזלן, ולפי רב פפא – בשבח שעל גבי הגזילה, לרבי יהודה לגזלן, ולר"ש לנגזל, והגזלן מקבל שכר כאריס, מחצה שלישי ורביעי. וכותבים התוס': (7) שלר"פ דאמר שלרבי שמעון "לנגזל", זהו גם בשבח שלא על גבי הגזילה, שהגזלן מקבל שכר כאריס, מחצה שלישי ורביעי.

4. מעוברת שילדה, לפי הגירסא בתוס' (8) – למ"ד שאם ילדה לגזלן הוי, ה"ה בזה לגזלן הוי.

5. תקנת חכמים משום תקנת השבים ליתן השבח לגזלן היא א. רק בגזלן יהודי ולא באינו יהודי, או בלוקח יהודי שקנה מגזלן גוי. ב. גם בגזל והשביח ומכר או הוריש, וכן באופן שהשביח לוקח שקנה מהגזלן. ג. הגמ' מסתפקת: בישראל שגזל ומכר לאינו יהודי והשביחה, ואח"כ מכרה לישראל.

תוס' (9) כותבים: שרק בגזל מטלטלין יש תקנת השבים, אבל בגזל קרקע לא תיקנו ליטול שבח מהנגזל.

ט. אם אחריות טעות סופר [דף צה.]

שטר שאין בו אחריות, לרבנן – גובה ממשועבדים, דאחריות טעות סופר, ולר"מ – אינו גובה ממשועבדים, דאחריות לאו טעות סופר.

תוס' (10) כותבים: שלשמואל אליבא דר"מ – אינו גובה אפי' מבני חורין, וכתבו לדחות: שיתכן שדברי שמואל הם רק כשמפורש בשטר שאינו מקבל אחריות, אבל בסתמא יתכן שגובה מבני חורין.

י. הקונה שדה מגזלן והשביחה [דף צה. צה:]

1. לגבות את הוצאותיו מהנגזל, לרבי יהודה – גובה, (כדין יורד לשדה חבירו שלא ברשות – תוס'), ולפי ר"מ – אם הלוקח ת"ח היודע שקרקע אינה נגזלת קנסוהו שהנגזל לוקח ממנו את הקרקע והשבח, ואם הלוקח עם הארץ – הגמ' הסתפקה אם קנסוהו, ופושטת שלא קנסוהו, ונוטל היציאה מהנגזל.

2. כשהשבח יותר מהיציאה, רש"י (11) כותב: שלר"ש – נוטל מחצה שלישי ורביעי, תוס' (12) כותבים: שודאי ששיך לנגזל, ושלפי רב (במסכת ב"מ) יכול לחזור ולגבות את השבח מהגזלן, ושלשמואל אינו יכול, ושם קנו מידו, לכו"ע גובה מהמוכר.

יא. גזלן, בכור, פשוט ואריס שהשביחו שדה, האם זכאים לקבל את השבח או דמי השבח [דף צה: צו.]

1. נגזל המסלק את הגזלן, לר"מ – מסלקו בלא לשלם לו, דקנס שקנסוהו חכמים, ולרבי שמעון – שמין את השבח ומעלהו לגזלן בדמים.

תוס' (13) כותבים: שלרבי יהודה פשוט הוא שהנגזל גובה מגוף הקרקע והגזלן מקבל דמים.

2. הבכור לפשוט – שמין לו את השבח ומעלה לו את השבח בדמים.

3. בעה"ב לאריס – לתוס' (14) שמין לו את השבח ומעלה לו את השבח בדמים.

יב. גבית חוב משבח שהשביחו היתומים הלקוחות ומקבל מתנה [דף צה: צו.]

1. כשהחוב כשיעור הקרקע בלא השבח באופן שעשה את הקרקע אפותיקי – גובה מהם את השבח "ומעלה להם בדמים". תוס' מפרשים: שמעלה להם רק את הוצאותיהם.

מקורות והערות

(7) ד"ה מני. (8) ד"ה משלם. (9) ד"ה כל. (10) ד"ה חמשה. (11) דף צו. ד"ה כל. (12) ד"ה דאתא. (13) ד"ה לר"ש. (14) ד"ה שלשה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. כבאופן הקודם כשלא עשה אפותיקי ובה לגבות מלקוחות או ממקבל מתנה, למ"ד לוקח שיש לו זווי כשיעור דמי החוב יכול לסלק את הבע"ח בזווי – הבע"ח מניח להם קרקע כשיעור השבח, ולמ"ד שאינו יכול – הבע"ח גובה את הכל, ושמין את השבח ומעלה להם בדמים.
3. כשהחוב כשיעור הקרקע והשבח ובלא אפותיקי – גובה מהלקוחות את כל הקרקע עם השבח, בלא שמעלה להם אפי' את הוצאותיהם.
- תוס'⁽¹⁵⁾ כותבים: שאינו גובה את השבח ממקבל מתנה, שהרי אין למקבל מתנה על מי לחזור, אבל מיתומים גובים, דדינם שווה ללקוחות, ואף שאין להם על מי לחזור, משום דכרעא דאבוהון הם.
4. כבדין הקודם כשעשה אפותיקי, לענין לגבות מיתומים – תוס'⁽¹⁵⁾ כותבים: שגובה מיתומים, ומקבלים הוצאותיהם, אף שהחוב כנגד הקרקע והשבח, כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות.
5. כבדין הקודם כשעשה אפותיקי, לענין לגבות מלקוחות, לפי התוס' בפירושו הראשון – הגביה מלקוחות כגביה מיתומים (שבדין הקודם), ולפי לפירושו השני – גובה מלקוחות את השבח בלא שמעלה להם דמים, הואיל ויכולים לחזור ללווה ואין להם פסידא בכך, ודינם שונה מיתומים.

יג. נחלקה התיומת לענין כשרות הלולב ולענין גזילה

1. נחלקה התיומת לענין כשרות הלולב, ללשון הראשון בגמ' – רב פפא מסתפק אם כשר, ולפי הלשון השני – פסול.
- לרש"י – הנידון הוא כשהעלה האמצעי נחלק לשנים, תוס' כותבים בשמו: שנחלק עד העלים שלמטה מהם, לתשובת הגאונים – הנידון הוא כשנחלקו שני העלים הכפולים הגדלים על השדרה, ודוקא כשנחלק ונשתנה מברייתו, לתוס' בשם רש"י בסוכה – הנידון הוא כששני העלים העליונים נחלקו ונסדקה השדרה, ונחלקו עד שנראים שני העלים חלוקים זה מזה, ולתוס' בשם י"מ – הנידון הוא כשנחלקו שני העלים העליונים וקצת מן השדרה.
2. נחלקה התיומת לענין השבת הגזילה, באופן ולמ"ד שהלולב נפסל – הוי שינוי מעשה ובגזול קנאו, ובאופן ולמ"ד שהלולב כשר – לא הוי שינוי מעשה ולא קנאו.

יד. ניטלה התיומת או שנקטם ראשו

ניטלה התיומת או נקטם ראשו – פסול.

תוס' בפירושו הראשון כותבים: ניטל הפוסל היינו כשניטל כל העלה, ונקטם היינו כשנקטמו הרבה מן העלים, אבל נקטם ראשו של התיומת כשר, ולפירושו השני – אף כשנקטם ראשו של התיומת לבדו פסול.

טו. גזל מטבע ועשאהו מתכת ולהיפך, או כשעשאהו כלי

1. כשגזל מטבע ועשאהו מתכת – קנה, דהוי שינוי שאינו חוזר.
2. להיפך – לא קנה, דהוי שינוי החוזר.
3. כשעשה מהמתכת כלי – תוס'⁽¹⁶⁾ כותבים: שקונה אף שחוזר לברייתו, הואיל ולכלי יש תורת חשיבות.

טז. אופנים נוספים של שינוי מעשה בגזילה

1. בהמה והזקינה או כשמתה מאליה או מטבע שנסדק או בהמה שכחשה בכחש דלא הדר או פירות והרקיבו יין והחמיץ – הוי שינוי, ומשלם כשעת הגזילה, ואינו יכול לומר "הרי שלך לפניך".
2. בהמה שכחשה בכחש דהדר או תרומה ונטמאת או חמץ ועבר עליו הפסח או בהמה שנתעבדה בה עבירה

מקורות והערות

(15) ד"ה הא. (16) ד"ה ועבדיה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- או בהמת חולין שנפסלה מעל גבי המזבח במום שאינו ניכר, בהמה שיוצאת ליסקל, כשגזל דקל וקצצו – לא הוי שינוי, ולכן יכול לומר לו "הרי שלך לפניך".
3. טלה ונעשה איל, לפי רבי אילעא – הוי שינוי.
4. עבדים והזקינו, למ"ד עבדי כמקרקעי – לא קנאם דעבדי כמקרקעי, ולמ"ד כמטלטלי – קנאם.
5. מטבע שפסלתו מדינה או כשפסלתו מלכות באופן שיוצא במקום אחר – לא הוי שינוי, ויכול לומר לו "הרי שלך לפניך", ואם אבד המטבע – כותב רש"י: (17) שמשלם כשעת הגזילה.
6. כשפסלתו מלכות ואינו יוצא אפי' במלכות אחרת, לרב הונא – יכול לומר "הרי שלך לפניך", ולפי רב יהודה – דינו כנסדק, הואיל וניכר ההיזק, ומשלם כשעת הגזילה.
7. בהמה קדושה שנפסלה מעל גבי המזבח במום שאינו ניכר, לרש"י (18) – חייב אף שלא פסלה בידיים, ולפי תוס' (19) – כל שלא עשה בידיים פטור.
8. כשגזל לבינה ועשאה עפר – קנה, להיפך – לא קנה, הואיל וחוזר לברייתו.

יז. דמי השתמשות כשהגזלן השתמש בגזילה [דף צו : צז.]

1. התוקף שווריו של חברו ועשה בהם מלאכה – אם לא הוחזק לתקוף – פטור מדמי השתמשות, שהרי לא הפחיתה ולא הפסידה, ומשלם כשעת הגזילה.
2. כבדין הקודם באופן שהוחזק בכך – קונסין אותו לשלם את השבח שהשביח מחמת הבהמה, ואם כשחרש בה – משלם חצי מהשבח, שהרי יש שבח גם מחמת הקרקע.
3. התוקף עבדו של חברו ועשה בו מלאכה, למ"ד עבדי כמטלטלי – נחשב לגזלן, ופטור מלשלם דמי שימוש, ומשלם כשעת הגזילה, ולמ"ד עבדי כמקרקעי – אם כשלא ביטלו ממלאכה אחרת פטור, דנוח לאדון שעבדו לא יתבטל ממלאכה, ואם כשביטלו ממלאכה חייב, כדין זה נהנה וזה חסר, מיהו אם העבד הוא של חברו שלוה ממנו – חייב (גם כשלא ביטלו ממלאכה אחרת), משום דמיחזי כריבית. רב פוסק שעבדי כמקרקעי.
4. התוקף ספינתו של חברו ועשה בה מלאכה, באופן שהספינה אינה עשויה לשכר – שמיין כמה פחתה ומשלם, בין אם ירד בתורת גזלנות ובין ירד בתורת שכירות.
5. אם באופן שהספינה עשויה לשכר וירד בתורת גזלנות – נותן רק את הפחת.
6. כשירד לספינה ע"מ לשלם ולא בתורת גזלנות והיא עשויה לשכר – אם רצה בעל הספינה ליטול שכרה נוטל, רצה ליטול פחתה נוטל.

רש"י מפרש: דמסתמא על דעת לשלם ירד, ולכן יכול לדרוש שכרה גם אם זה יותר מפחתה.

יח. אם עבדי כמקרקעי או כמטלטלי, והנפק"מ [דף צו : צז.]

- רבי מאיר וחכמים נחלקו בנידון זה, למ"ד עבדי כמטלטלי – נשבעין על העבדים. גזל עבד ועשה בו שינוי קנאו. התוקף בעבדו של חברו ועשה בו מלאכה פטור. וכן לא ניתן לקנות עבד בקנין כסף. ואילו למ"ד עבדי כמקרקעי – דין עבד כדין קרקע: שאין נשבעין על העבדים. הגזול עבד ועשה בו שינוי, לא קנאו. ובתוקף את עבדו של חברו ועשה בו מלאכה, יש אופנים שחייב, ויש שאינו חייב, כנ"ל נושא קודם דין 3.
- לפי פ' ראשון בתוס' (20) – אפשר לקנות עבד ב"קנין כסף", כדין קרקע שנקנית בכסף, ויתכן שזהו אפי' למ"ד עבדי כמטלטלי.

מקורות והערות

(17) ד"ה המלוה. (18) דף צו: ד"ה שנפסלה. (19) דף צח. ד"ה הצורם. (20) ד"ה המחליף.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

יט. מלוה שדר בחצר הלווה שלא ברשות או שתקף בעבדו [דף צז.]

אם המלוה עשה חסרון – חייב לשלם מה שנהנה מעיקר הדין, משום שזה נהנה וזה חסר חייב, ואם כשלא חיסר – חייב משום שלא יראה כריבית. (וכן הוא למ"ד עבדי כמקרקעי, אבל למ"ד עבדי כמטלטלי – עיין במורחב).

כ. אמירת שלום וקבלת מתנה מהלווה [דף צז.]

1. אמירת שלום – תוס'⁽²¹⁾ מביאים: שאם לא היה רגיל לומר לו שלום – אסור, ואם רגיל – מותר. וכותבים: שמותר להשאילו כל דבר שהיה משאילו גם בלא ההלואה באם זה דבר שלא בפרהסיא ומדעתו של המלוה.
2. אם זה דבר בפרהסיא ואוושא מילתא ומדעתו של המלוה, לתירוץ הראשון בתוס' – אסור, דמיחזי כריבית, ולתירוצם השני – מותר.
3. אם זה בפרהסיא ולא מדעתו של המלוה – לשני תירוצי התוס' אסור.
4. אם זה לא בפרהסיא ולא מדעתו של המלוה, לתירוצם הראשון – מותר, ומתירוצם השני משמע – שאסור.

כא. המלוה את חבירו על המטבע ונפסלה המטבע [דף צז: צח.]

1. המלוה את חבירו על המטבע ונפסלה המטבע באופן שלא יכול להביאם אפי' ע"י הדחק, כגון שמלכויות מקפידות זה על זה, ואין שיירות למישן – לכו"ע נותן לו מטבע היוצא באותו מקום.
2. כשיש שיירות למישן ומלכויות מקפידות זה על זה, באופן שיכול להביאם בעצמו ע"י הדחק, לפי רב – נותן לו מטבע היוצא באותו מקום, (אפי' אם המעות בעין – תוס' ד"ה המלוה), ולפי שמואל – יכול לומר לו "לך הוציאו במישן".
- רש"י⁽²²⁾ כותב: שכשהלווה מעות מודה רב לשמואל שאת שהלווה משלם לו, וכל מחלוקתם של רב ושמואל רק כשהלווה פרקמטיא על המטבע, תוס'⁽²³⁾ כותבים: שלרש"י אין הבדל בין מלוה לפרקמטיא, ושם הזכיר במפורש שיחזיר לו "מעות", הדין תלוי במחלוקת רב ושמואל, ודברי רש"י כשלא הזכיר במפורש שיחזיר לו מעות.
- לפי השיטה ראשונה בתוס' – אין חילוק בין מכר להלואה, דבשניהם אם לא התנה מפורש, יכול ליתן לו מטבע שנפסל, וכל מחלוקתם של רב ושמואל היא רק כשהתנה מפורש שיתן לו "מעות".
- ולפי ה"ועוד אומר ר"י" – גם כשהתנה מפורש שיתן לו מעות, לכו"ע יכול ליתן כהמטבע שנפסל, וכל מחלוקתם של רב ושמואל היא רק כשהתנה מפורש "או תחזיר לי סאה או כך וכך מעות".
3. תוס' כותבים: שדברי שמואל שיכול לומר לו "לך הוציאו במישן" הם רק אם סוברים כמ"ד שמטבע שנפסל לא הוא כנסדק, אבל אם סוברים כמ"ד שהו' כנסדק – לכו"ע ודאי שצריך ליתן מטבע היוצא באותו מקום.

כב. קנית בהמה במעות מעשר שני [דף צז:]

בסוגייתנו מבואר: שאפשר לקנות בהמה ולהביאה לירושלים, אך תוס'⁽²³⁾ כותבים את הדינים הבאים:

1. נקבות חיים – לכו"ע אסור, שמא יגדל עדרים עדרים, ולרש"י בקידושין: שמא תכחיש.
2. נקבות שחוטים – לכו"ע מותר.

מקורות והערות

(21) ד"ה הלווה. (22) ד"ה נותן לו. (23) ד"ה דזבין.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. זכרים חיים – לר"מ מותר, ומפרשים: שזהו לכתחילה, ולחכמים אסור, ומפרשים: שאפי' בדיעבד אין מתחללין, דגזרינן זכרים אטו נקבות, ור"מ לא גזר.
- לתירוץ ראשון בתוס' – לרבנן אסור אפי' באופן שא"א בענין אחר, ולתירוצם השני – רבנן מודים בזה שמותר.

כג. חילול מעשר שני על מטבע שנפסל [דף צז:]

1. אם יוצאת כאן ואינה יוצאת במקום אחר או כשמלכויות מקפידות וא"א להביאה לירושלים – יכול לחלל, ויקנה בכסף בהמה ויביאנה לירושלים.
2. אם כשאינה יוצאת כאן ויוצאת במקום אחר, לפי שמואל – באופנים שיכול לפרוע למלוה ב"מטבע שנפסל" ה"ה שיכול לחלל, באופנים שצריך ליתן "מטבע היוצא באותו מקום" אינו יכול לחלל.

כד. המלוה את חבירו על המטבע והוסיפו עליו [דף צז: -צח.]

1. כשבמטבע החדש קונים יותר פירות מחמת שהוא שווה יותר, באופן שאם יתיך את הנסכא החדש, ההפרש בין השניים לראשונים יהיה פחות מחומש – נותן לו מטבע היוצא באותו מקום, ומנכינן ליה, ואין בזה משום ריבית.
- לרש"י⁽²⁴⁾ זהו רק אליבא דרב, דס"ל המלוה את חבירו ונפסלה נותן לו כאותה שעה, אבל לשמואל – נותן לו כהראשונים.⁽²⁵⁾
2. כבדין הקודם, באופן שההפרש יהיה יותר מחומש – הוא ריבית מצד ההפרש נסכא, וצריך ליתן לו כהראשונים.
3. כבדין הראשון באופן שההפרש יהיה חומש בדיוק, לתוס'⁽²⁶⁾ בשם הרבינו חננאל – לא הוא ריבית.

כה. הזרק חפץ של חבירו לים [דף צח:]

1. כשלקחו מידו של חבירו הגביהו וזרקו – הוא גולן, וחייב לשלם בכל מקרה.
2. כשזרקו מידו של חבירו בלא שהגביהו, למים עכורים בלא שיכולים לקחתו משם – חייב מדין מזיק. ומפרשים התוס': "עכורין" לאו דוקא אלא כל שלא יכול בר אמוראה למוצאו.
3. כבדין הקודם באופן שזרקו למים צלולים, לפי רבה – פטור, דיכול לומר לו "הא מנח קמך", ומבואר ברש"י:⁽²⁷⁾ שפטור מלשלם את ההוצאות להביאו, משום שגרמא בנזקין הוא.
4. כשבתחילה היה תפוס בו וצידו השני היה מוגבה מאיליו דרך ירידה, לתירוץ ראשון שבתחילת התוס'⁽²⁸⁾ – כיון שתפוס בו קנאו וחייב, ולתירוצם השני – לא קנאו.
5. היה תפוס בבעלי חיים, באלו שדרכן בהגבהה, ואדיי אדוייה דרך עליה – קנאם וחייב.
6. כבדין הקודם באלו שאין דרכן בהגבהה, לתירוץ הראשון שבסוף דברי התוס' – קנאם, ודינו כגולן, ולתירוצם השני – לא קנאם ודינו כמזיק.

כו. האופנים הנחשבים להגבהה [דף צח:]

- התוס'⁽²⁸⁾ כותבים: שבאופנים שבנושא הקודם נחשב לגולן – הוא קנין הגבהה, ובאופנים שנחשב למזיק – לא הוא קנין הגבהה.

כז. השף מטבע של חבירו ופסלו או הצורם אוזן פרתו של חבירו [דף צח:]

1. השף מטבע של חבירו ופסלו באופן שהכהו בלא שחיסרו – פטור.

מקורות והערות

(24) ד"ה והוסיפו. (25) הרא"ש והרשב"א מעמידים אפי' כשמואל - עיי"ש. (26) ד"ה עד. (27) ד"ה פטור. (28) ד"ה וה"מ.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאיין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

רש"י⁽²⁹⁾ כותב: שזהו רק למ"ד גרמא בנוקין פטור. תוס'⁽³⁰⁾ כותבים: שפטור רק למ"ד פסלתו מלכות לא הוי כנסדק, אבל למ"ד שהוי כנסדק, חייב גם בלא שחיסרו.

2. אם כשחיסרו – לכו"ע חייב.

3. הצורם בידיו אוזן פרתו של חבירו, לפי רבה – פטור, "דכולהו שוורים לא לגבי מזבח קיימא". רש"י⁽²⁹⁾ כותב: שזהו רק למ"ד גרמא בנוקין פטור, ולתירוץ השני של התוס'⁽³¹⁾ – רבה לטעמיה דס"ל היוק שאינו ניכר לאו שמיה היוק, אבל לרבא הסובר שמיה היוק – חייב.

4. הצורם בידיו אוזן בהמה קדושה, לפי תוס'⁽³²⁾ – לכו"ע חייב, ורבה שפטור זהו רק בבהמת חולין, ולפי רש"י⁽³³⁾ – גם הצורם בהמת חולין חייב, (ועיין במורחב).

כח. הכה את עבדו על אוזנו או כנגד אוזנו וחירשו [דף צח.]

1. כנגד אוזנו ואינו שומע – אינו יוצא לחירות, רש"י מפרש: שרבה ס"ל דבהכי לא הוי ליה למיחש, והאי דדאי גרמא הוא.

2. על אוזנו ממש – יוצא לחירות, דרבה לטעמיה דודאי חיסרו.

כט. העושה מלאכה במי חטאת והאופן שמלאכה פוסלת [דף צח.]

1. לענין תשלומי נזיקין, באופן שפסלם – פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.

2. תוס'⁽³¹⁾ כותבים: א. מלאכה פוסלת את מי החטאת רק לפני שנתן את האפר לתוכו. ב. עשיית מלאכה מאליה אסרת רק אם יש נחותא דבעלים, אבל בעושה בידים – לא צריך נחותא דבעלים.

ל. דבר הגורם לממון אם כממון דמי [דף צח. צח:]

1. הגזול חמץ ובא אחר ושרפו בפסח – פטור, דכולם מצווים לבערו.

2. הגזול חמץ ובא אחר ושרפו לאחר פסח, לר"ש – השורף חייב, דכממון דמי, ולרבנן – פטור, דלאו כממון דמי.

3. השורף שטרותיו של חבירו בלא שהגביהם ויש עדים כמה כתוב בשטר – פטור, שהרי יכולים ליכתוב שטר חדש.

4. כבאופן הקודם, כשאינן עדים, והמזיק אינו מודה שהשטר מקויים – פטור, שהרי אין יודעים כמה היה כתוב.

5. אם במאמינו, דהיינו שהמזיק מאמין למלוה לסכום הכתוב בשטר, לרב דימי בר חנינא – דינו כשורף חמץ בפסח, ולפי רב הונא בריה דרב יהושע – אף ר"ש מודה שאינו כממון, והדין יהיה תלוי רק במחלוקת התנאים אם דנים דיני דגרמי.

6. כשהרקיבו רק מקצתן – אומר לו "הרי שלך לפניך".

7. כשהרקיבו כולם – משלם כשעת הגזילה.

לא. שור שנגח והרג מחמת פשיעת השומר [דף צח:]

1. כשהחזירו לבית בעליו קודם גמר דין – לכו"ע הוא מוחזר.

2. כשהחזירו לבית בעליו אחר גמר דין, לחכמים – אינו מוחזר, לרבי יעקב – מוחזר.

3. כשהשומר התפיס בידיו את השור לבי"ד, לחכמים – חייב לשלם דמי שור למפקיד, דס"ל אין גומריין

מקורות והערות

(29) ד"ה חסורי. (30) ד"ה השף. (31) ד"ה הא. (32) ד"ה הצורם. (33) דף צו: ד"ה שנפסלה, ועיין בהגהות הב"ח שם.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

דינו של שור שלא בפניו, (והוי כמאבדו בידים מן העולם – רש"י), ולפי רבי יעקב – פטור, דיכול לומר לו "הרי שלך לפניך", דס"ל גומרים דינו של שור אפי' שלא בפניו.

4. כשבי"ד תפסוהו מאליהם, לרש"י – לכו"ע השומר פטור, שהרי לא הזיקו בידיו.

לב. אומן שקלקל, והאם אומן קונה בשבח כלי

[דף צט.ט.]

1. כשהסמנין של הצבע באופן שהקדיח לפני שהשביח – נותן לו רק דמי צמרו.
2. כשהסמנין של הצבע באופן שהקדיח לאחר שהשביח, אם אומן קונה בשבח כלי – נותן רק דמי צמרו, ואם אין קונה בשבח כלי – נותן לו דמי צמרו ושבח.
3. כשהסמנין של בעל הצמר באופן שהקדיח לפני שהשביח – נותן לו דמי צמרו וסמנין.
4. כשהסמנין של בעל הצמר באופן שהקדיח לאחר שהשביח – נותן לו דמי צמרו ושבח.

לג. "בל תלין" באומן

[דף צט.ט.]

1. בשכיר יום – כיון ששקעה השמש עוברים ב"בל תלין" בין השביח ובין לא השביח.
 2. באומן (שאינו שכיר יום) ואחר שגמר הודיעו ועדיין לא החזירו לבעל הבית – אינו עובר בבל תלין, אפי' עברו עשרה ימים.
 3. באומן שהחזיר החפץ לבעה"ב בדברים שאין בהם שבח או באופן שהשביח ע"י צבע של בעה"ב והחזירו לבעל הבית או בשליח איגרת שאין בו שבח – כיון ששקעה השמש עובר ב"בל תלין".
 4. באומן שהחזיר החפץ לבעל הבית, בדברים שיש בהם שבח, לרב אסי – לא עובר, דאומן קונה בשבח כלי, והוי כמקח וממכר, ולמ"ד אומן לא קונה בשבח כלי – כיון ששקעה עליו חמה עובר ב"בל תלין".
 5. כששכרו לביטשא ביטשא במעתא – עובר ב"בל תלין".
- לרש"י – זהו משום שהתנה עמו סכום הדריכות כל דריכה במעשה, ואינו קבלנות אלא שכירות יום, ולפי התוס' (34) בשם י"מ – הוא עובר רק על אביטשא הראשונה שאין בה שבח, כנ"ל דין 3, אבל על הביטשא השניה והלאה שיש מכך שבח – הדין תלוי באם אומן קונה בשבח כלי.
6. בקבלנות כשאין שבח בחפץ, לפי רב ששת – דינו כשכירות שעוברים ב"בל תלין".

לד. אם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, והנפק"מ במקדש אשה, בבונה כיפה לע"ז, ובתשלומים לפועל

[דף צט.ט.]

1. המקדש אשה בשכירות, אם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף, וגם סוברים אין אומן קונה בשבח כלי – אינה מקודשת, אבל אם סוברים "אינה לשכירות אלא לבסוף" או סוברים אומן קונה בשבח כלי – מקודשת.
2. הבונה כיפה לע"ז – התוס' (35) כותבים: שאם ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף – שכרו מותר, ואם אינה אלא לבסוף – שכרו אסור.
3. זמן חיוב תשלומים לפועל – תוס' (35) כותבים: שלכו"ע אינה משתלמת אלא לבסוף, ומוסיפים: שאף לדעה זו הפועל יכול לחזור בחצי היום.

לה. טבח שקילקל או המראה דינר לשולחני ונמצא רע

[דף צט.ק.]

1. טבח אומן המקבל שכר שקילקל או טבח הדיוט ששחט בחינם ובשכר – חייבים.
2. כשיש ספק אם הטבח קילקל – פטור, ואע"פ שהבשר אסור באכילה.

מקורות והערות

(34) ד"ה דאגריה. (35) ד"ה ואיבעית אימא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

3. טבח אומן ששחט בחינם, לשמואל – חייב, דהלכה כר"מ ש"נתקל פושע", ולרבנן דאמרי "לאו פושע" פטור, דנחשב לאנוס, ולפי רבה בר בר חנה בשם רבי יוחנן – פטור.
4. מראה דינר לשולחני הדיוט ונמצא רע, לפי רבנן – פטור, מפני שסוברים שלא דנים דיני דגרמי, ורק אם השולחני נשא ונתן ביד חייב, אבל לפי ר"מ שסובר שדנים דיני דגרמי – חייב, גם כשלא נשא ונתן ביד.
- לפי התוס' (36) בשם הרי"ף – לעולם אינו חייב עד שיאמרו לו מפורש "חזי דעלך קא סמיכנא", ולפי התוס' – חייב גם כשלא אמרו לו כך.
5. אומן שאינו מומחה כל כך – לתוס' (37) חייב אפי' ראה בחינם.
6. אומן מומחה כדנכו ואיסור – מעיקר הדין פטור, ורק לפנים משורת הדין ראוי שישלם לניזק.

לו. דיין שזיכה את החייב ולהיפך, טימא את הטהור ולהיפך, אסר את המותר [דף ק.]

לר"מ – בכל האופנים המובאים בהמשך חייב, שהרי ס"ל שדנים דינא דגרמי, ולפי רבנן הסוברים שאין דנים דינא דגרמי, הדינים כדלהלן:

1. כשהדיין טיהר את הטמא באופן שנשא ונתן ביד, ועירבן בפירות מועטין או חייב את הזכאי ולקח בידיו את המשכון מהלווה למלוה – חייב, דמזיק בידים הוא, ואם עירבן בפירות מרובין – מה שעשה עשוי, ואם כשלא נשא ונתן ביד והבעל הבית עירבן – פטור. תוס' מוסיפים: שאם הפירות בעין ולא עירבום בפירות אחרים – לא שייך בהם מה שעשה עשוי וישלם מביתו.
2. כשטעה בשיקול הדעת וטימא את הטהור או אסר את המותר או זיכה את החייב, תוס' (38) מוסיפים: שלפי רב ששת – אומרים "קם דינא" ולכו"ע חייב, דדיבורו חשיב כמעשה, ושלרב חסדא – לא אמרינן "קם דינא", ודיבורו לא חשיב מעשה, ולכן אם לא נשא ונתן ביד פטור.
3. בטעה בדבר משנה – בתוס' (38) מבואר: שלכו"ע לא אמרינן "קם דינא" ומחזירין את הדין לכמות שהיה ודנים בו כהלכה, ושאם נעשה מעשה על פי הטעות ואי אפשר להחזיר את הטעות – קם דינא, ודינו ככל "גרמי" שלרבנן חייב רק אם נשא ונתן ביד.

לז. מחיצת הכרם שנפרצה לענין כלאיים ולענין תשלומי נזקין [דף ק. ק:]

1. אם לא נתייאש ממנה לגודרה – אינו נאסר.
2. אם נתייאש ממנה ולא גדרה, לר"מ – הרי זה קידש וחייב באחריותו, דס"ל: גרמי חייב, (תוס' (39) מוסיפים: שגם ס"ל: אדם אוסר דבר שאינו שלו), ולפי רבנן – פטור, משום שלא דנין דינא דגרמי, תוס' (39) מוסיפים: שיש תנאים שסוברים שפטור משום שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו.
3. כשלא אמרו לו "גדור", לפי תוס' (40) בשם ר"י אליבא דר"מ – חייב לשלם רק באם התרו בו "גדור" פעם אחת ופעם שניה, ושיש להסתפק אם בפעם השלישית שנפרצה חייב גם בלא התראה, ולפי ר"ת – חייב לשלם גם בפעם הראשונה ואף כשלא התרו בו.

לח. "קמא קמא בטייל" [דף ק:]

1. בכלאיים, בבצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו, במי גשמים שנתערבו במקוה, לפי ר"ת בתוס' (41) – כשאין הפסק לא אמרינן "קמא קמא בטייל", וכשיש הפסק אמרינן "קמא קמא בטייל", ולפי הריב"ם (41) – גם כשיש הפסק לא אמרינן קמא קמא בטייל, כיון שהם דברים שדרכן בכך ליגדל או ליתוסף מעט מעט.

מקורות והערות

(36) ד"ה אחוי. (37) ד"ה ותניא. (38) ד"ה טיהר ב"ונראה לפרש". (39) ד"ה מחיצת. (40) ד"ה אומר. (41) בתוד"ה אומר.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. ביין נסך, לפי ר"ת הנ"ל – תלוי אם יש הפסק, כנ"ל בדין הקודם, ולפי הריב"ם – גם כשאין הפסק אמרינן "קמא קמא בטיל", כיון שאין דרכו לנטף מעט מעט.
3. במי פירות שנפלו למקוה ובלוקח ציר מעם הארץ ומשיקו לטהרו – בתוס' מבואר: שחכמים החמירו שלא לומר בהם "קמא קמא בטיל" אף אם נשפך לא בבת אחת, דבמי פירות במקוה, ובספק טומאה החמירו.

לט. אומן ששינה במלאכתו מדעת בעה"ב

- [דף ק:]:
1. הנותן צמר לצבע והקדיחו יורה – עיין לעיל נושא לא.
 2. כשצבעו כאור – לכו"ע ידו על התחונה.
 3. לצבוע לו אדום וצבעו שחור, ולהיפך, לפי רבי יהודה – ידו על התחונה, (רב הונא בדף קב. פוסק כרבי יהודה), ולפי ר"מ – נותן לו רק דמי צמרו בלא השבת.
 - רש"י⁽⁴²⁾ כותב: שרבי יהודה קונס את הגזלן, אבל מעיקר הדין ס"ל שינוי אינו קונה. עוד מפרש רש"י: ⁽⁴³⁾ שר"מ סובר, שאומן קונה בשינוי.
 4. כשנתן עצים לעשות כסא ועשה ספסל – הוי שינוי, ודינו כבדין הקודם, אך אם עשה כעור – דינו כהנ"ל דין 2.

מ. שינוי מעשה בגזל צבע וצבע בהן צמר

- [דף קא.]:
1. כשגזל סמנין כתשן ושראן או כשגזל סמנין שרויין וצבע בהם צמר – חייב לשלם דמי סמנין, משום שקנאם בשינוי.
 2. כשגזל צמר וסמנין מאחד וצבע את הצמר, באופן שהתייקר הצמר בגלל הצביעה – פטור מלשלם על הסמנין, הואיל וכלול בצמר שמחזיר.
 3. כבדין הקודם באופן שהזול הצמר ואין מגיע השבח לדמי הסמנין – תלוי בספק אם אמרינן "חזותא מילתא" ויש שבח סמנין על גבי צמר, שאז יכול לומר לו "הרי שלך לפניך".
 - תוס'⁽⁴⁴⁾ כותבים: שהספק דוקא כשגזל סמנין שרויין, דאל"כ קנאם בשינוי וחייב לשלם על הסמנין.
 4. כשגזל קופא וסמנין מאחד וצבע בהם "קופא" – תלוי בספק אם "חזותא מילתא".

מא. אם חזותא מילתא, וערך הסמנין בצמר

- [דף קא. קא.]:
1. לענין גזילה – עיין בנושא הקודם.
 2. כשקוף לקח סמנין מאחד וצבע צמר של אחר, אם אמרינן חזותא מילתא – יכול בעל הסמנין לתבוע השבח מבעל הצמר, ואם לא מילתא – אינו יכול לתבוע.
 - תוס'⁽⁴⁵⁾ כותבים: שאינו יכול לתבוע אפי' דמי הנאה.
 3. בגד שצבעו בקליפי ערלה או בקליפי שביעית – לכו"ע מדאורייתא חזותא מילתא היא, והבגד נאסר בהנאה.
 4. דם מת (שמטמא באהל מדאורייתא) שנבלע בבגד, לרבא – חזותא מילתא היא, ומטמא באהל מדאורייתא, אף אם לא יוצא רביעית דם בכיבוס.
 - לפי הפירוש הראשון בתוס'⁽⁴⁶⁾ – רבה חולק על רבא ומסתפק בכל התורה כולה אם חזותא מילתא, ולפירושם השני – לכו"ע דכל התורה אמרינן חזותא מילתא.

מקורות והערות

- (42) במשנה ד"ה ר' יהודה, וכן התוס' לעיל דף צה. ד"ה מאן. (43) בד"ה לצבוע, וכן הוא בגמ' לעיל דף צה. (44) ד"ה דזל. (45) ד"ה או. (46) ד"ה רבא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

עוד כותבים תוס':⁽⁴⁷⁾ שכל זה רק לריש לקיש הסובר "טומאה בלועה מטמאה מדאורייתא", אבל לרבי יוחנן הסובר "טומאה בלועה אינה מטמאה" – כל שאינו מקפיד אינו מטמא באהל אפי' אם נאמר "חזותא מילתא".

5. דם תבוסה שנבלע בבגד ולא יוצא רביעית דם ע"י כיבוס – לא אמרינן "חזותא מילתא היא", הואיל ואינו מטמא באהל אלא רק מדרבנן.

תוס'⁽⁴⁷⁾ כותבים: שגם דין זה הוא רק לריש לקיש הסובר "טומאה בלועה מטמאה מדאורייתא", אבל לרבי יוחנן הסובר "טומאה בלועה אינה מטמאה", בקפידא תליא מילתא, ולכן כשיוצא פחות מרביעית אינו מטמא באהל, כיון שאינו מקפיד.

מב. לצבוע בקליפת עצי ערלה, ליהנות מערלה בזמן שריפתו, או ליהנות שלא כדרך הנאתו

[דף קא.]

1. הצביעה בקליפת פירות ערלה – אסורה, ואילו בקליפת עצי ערלה – מותרת.

תוס'⁽⁴⁸⁾ כותבים: א. היוצא מזיתים וענבים ומקליפותיהם – לכו"ע אסור מדאורייתא, ב. היוצא משאר פירות – לרבי יהושע אסור מדרבנן. ג. היוצא מקליפות של שאר פירות – לתירוץ השני בתוס' אסור מדאורייתא הואיל ושומר לפרי הוא וחמור ממשקה היוצא מפרי, ולתירוץ הראשון – אסור רק מדרבנן.

2. ליהנות בזמן הדלקתן – תוס'⁽⁴⁸⁾ כותבים: א. אם מדליקין בשמן – לכו"ע אסור. ב. אם מדליקין בעצי ערלה שנעשו גחלת וליהנות מהאש שבגחלת – אסור רק אם יש שבה עצים בפת.

3. ליהנות מערלה שלא כדרך הנאה, לתוס' – מותר ככל איסורי הנאה, ולר"ת – אסור, ומותר רק כשאין דרך הנאה כלל.

[דף קא: קב.]

מג. קדושת שביעית בעצים

1. ספיחי סטים וקוצה – יש להם ולדמיהן שביעית וביעור, הואיל וסתמן לצביעה.

רש"י⁽⁴⁹⁾ כותב: לאחר הביעור אסורים אפי' בהיסק, אבל לפני הביעור מותרים בהיסק. תוס'⁽⁵⁰⁾ כותבים: שיכול למוכרן רק אם ליקטן לאכילה, אבל ליקטן למכירה אסור למוכרן.

2. עלי קנים ועלי גפנים שגיבבן בחבא – אזלינן בתר מחשבתו, שאם ליקטן לאכילה יש בהם קדושת שביעית, ושאם ליקטן לעצים אין בהם קדושת שביעית.

3. עצים כשסתמן להסקה ולא להאיר וליקטן להסקה, לרש"י ולתוס' בסוגיין – לכו"ע אין בהם קדושת שביעית, ולפי רש"י בסוכה – לת"ק אין קדושה ולרבי יוסי יש קדושה.

4. עצים שסתמן להסקה וליקטן כדי להאיר, לרש"י – לת"ק אין בהם קדושה, ולרבי יוסי יש בהם קדושה, ולפי ה"ועוי"ל" בתוס' – לכו"ע אין בהם קדושת שביעית.

5. עצים שסתמן עומדים לשימוש לדבר שהנאתו וביעורו שווה, כלולבים שסתמן לכבד את הבית – לכו"ע יש בהם קדושת שביעית.

6. עצים שיש בהם קדושת שביעית, לרש"י – לכו"ע אסור בהסקה, לפי ה"ועוי"ל" בתוס' ולרש"י בסוכה – רק לרבנן אסור בהסקה אבל לרבי יוסי מותר אפי' בהסקה.

[דף קא: קב.]

מד. לכבס ולשרות בפירות שביעית ולעשות בהם מלוגמא

לפי ת"ק – אסורים בכל דבר שאין הנאתו וביעורו שווה, דאינם בכלל "לאוכלה", דהיינו משרה, כביסה, ובמלוגמא, ואף אם ליקטן לא כדי לאוכלן, דלא אזלינן בתר מחשבתו, ולפי רבי יוסי – הדינים כדלהלן:

מקורות והערות

(47) ד"ה ואם. (48) ד"ה ולא. (49) ד"ה יש להן, ובד"ה סתם, (50) ד"ה ולדמיהן.

וצדקתו עומדת לעד וזה הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

1. כשליקטן לאכילה, לרש"י – רבי יוסי מודה שיש בהם קדושת שביעית ואסורים במשרה בכביסה, בהיסק, ובמלוגמא, ואילו לפי שתי השיטות האחרות בתוס' – לרבי יוסי מותר משרה כביסה והיסק, אבל מלוגמא מודה שאסור.
 2. כשליקטן כדי לשרות בהם ולכבס בהם – רבי יוסי מתיר במשרה בכביסה ובהיסק.
- לפי רש"י – משום דס"ל שאזלינן בתר מחשבתו, ולכן לא חלה בהם קדושת שביעית, ומותר במלוגמא, ולתוס' (51) – גם לרבי יוסי יש בהם קדושת שביעית, ואעפ"כ מותר להסיק כמו שמותר לשרות ולכבס. והוא בכלל "לכם" לכל צרכיכם. (52)

מה. שליח שלא שינה או ששינה מדעת בעלים [דף קב:]

1. שששלח לקנות חיטין וקנה חיטין – הכל לאמצע בין הותירו בין פחתו, דשליחותיה קעביד.
- רש"י (53) ותוס' (54) מפרשים: שזהו רק כששלחו למחצית שכר, אבל כששלחו בלא שותפות – הכל למשלח.
2. כששלח לקנות חיטין ולקח שעורין ופחתו, לר"מ – פחתו לשליח, דשינוי קונה, דא"ל "לתקוני שדרתיך ולא לעוותי".
- לפירוש ראשון בתוס' (55) – הפחת לשליח אף לרבי יהודה הסובר שינוי אינו קונה, ולפירוש השני (56) בשיטת בני מערבא אליבא דרבי יהודה – חוזר המקח ופחתו למוכר.
3. כששלח לקנות חיטין וקנה שעורין והותירו, לר"מ – שינוי קונה, ולכן הותירו לשליח, לפי רבי יוחנן אליבא דרבי יהודה – שינוי אינו קונה ולכן הותירו לאמצע אפי' קנה לאכילה, ולפי בני מערבא אליבא דרבי יהודה – אם הודיע השליח למוכר שיקנה למשלח הותירו לאמצע, ואם לא הודיע – המשלח לא קנה.
- לצד א' בתוס' (56) – כשלא הודיע השליח קנה והותירו רק לשליח, ולצד השני בתוס' – גם השליח לא קנה, דשינוי לא קונה, וחוזר המקח למוכר והותירו למוכר.
4. כששלח לקנות חיטין לסחורה והותירו, לרבי יהודה – הותירו לאמצע, כנ"ל בדין הקודם, לרבי יוחנן בדעת ר"מ – הותירו לשליח, ולפי רבי אלעזר ולבני מערבא – גם לר"מ הותירו לאמצע.

מו. קבלת פירות או מעות לפי שער היוקר אם הוי ריבית [דף קג:]

1. אם המוכר מכר את הפירות לאחר והודיע שהן של ראשון – מותר לקבל מעות כשעת היוקר, גם אם הקונה הראשון לא זכה בפירות.
2. בפסיקת מכר, כשלא היה למוכר פירות בשעת הפסיקה, לרש"י – לרב אסור, דעושים אמנה בפירות ולא בדמים, אבל לרב ינאי מותר, דעושים אמנה גם בדמים, ולפי התוס' – לכו"ע אסור, כיון שאין למוכר פירות בשעת הפסיקה.
3. בפסיקת מכר כשהיה למוכר פירות בשעת הפסיקה – להיפך, דהיינו שלרש"י – לכו"ע מותר, ולתוס' – בזה נחלקו רב ינאי ורב.
4. בפסיקת פירות דרך הלואה, כשלא היה ללווה פירות בשעת הפסיקה – לכו"ע אסור לקבל מעות או פירות אחרים בשווי הפירות שהוקרו.
5. בפסיקת פירות דרך הלואה, כשהיה לו פירות ורוצה ליתן פירות כפירות שהוקרו – לרב אסור, לרבי ינאי מותר.

מקורות והערות

- 51 (ולרש"י בסוכה. 52) ולרש"י בסוכה זהו מפני שלא דורש שצריך הנאתו וביעורו שווה. 53) ד"ה ליקח. 54) דף קב. ד"ה הנותן. 55) ד"ה הא. 56) בד"ה מי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי התוס' בשם רש"י⁽⁵⁷⁾ אליבא דרבי ינאי – מותר לקבל דוקא פירות אבל לא מעות, ולפי התוס' – רבי ינאי מותר לקבל אפי' מעות.

מז. הגזול שווה פרוטה מאחד או הלוקח מחמשה ואינו יודע ממי, לענין להוליך למדי ו/או לשלם לכל אחד
[דף קג-קד.]

לאוקימתא הראשונה

1. אם לא נשבע – בין גזלן ובין לוקח פטורים להוליך למדי, ובגזול מחמשה מניח גזילה ביניהם ומסתלק.
 2. אם כשנשבע, לר"ט – משום תקנת השבים הדין כמו בדין הקודם, וזהו מפני שיש ספק מי בעל החפץ, ולר"ע – חייב להוליכו למדי וחייב לשלם לכל אחד ואחד.
- תוס'⁽⁵⁸⁾ כותבים: שלר"ע חייב גם כשנשבע מעצמו.

לאוקימתא השניה

1. בנשבע – לכו"ע חייב להוליך למדי ולשלם, ואפי' בלוקח, לר"ע זהו מעיקר הדין, ולר"ט – חייב רק מדיני שמים.
 2. כשלא נשבע, לר"ט – מניח ביניהם ומסתלק ואפי' בגזלן, לתנא דברייתא דחסיד אחד אליבא דר"ע – לוקח דינו כגזלן שחייב (אף כשלא נשבע), ולר"ש בן אלעזר אליבא דר"ע – רק גזלן חייב אבל לוקח שלא עשה איסור אינו חייב.
- תוס'⁽⁵⁹⁾ בפירושם הראשון כותבים: שמ"מ מודה ר"ט שחייב לצאת ידי שמים ואפי' בלוקח, ולפירושם השני – לוקח פטור אפי' לצאת ידי שמים.

למסקנת הגמ'

1. בגזל אחד מחמשה, לר"ט – מעיקר הדין פטור מלשלם לכל אחד אף כשנשבע, אך כדי לצאת ידי שמים יש לו לשלם לכל אחד ואחד, ולר"ע – חייב לשלם לכל אחד ואחד.
2. כשגזל מאחד והודה לו לענין לחייבו להוליך למדי, לרש"י – אם כשלא נשבע אפי' לר"ע אינו חייב, ואפי' מדיני שמים, דכיון שהודה, הוי כמו שאמר לו "יהיו לי בידך", ואם כשנשבע והודה – צריך להוליך אפי' למדי, לר"ט – זהו רק כדי לצאת בידי שמים, לכפר על מה שנשבע.
3. בלקח אחד מחמשה – כמו באוקימתא השניה.

מח. גזל נשבע והודה, לענין להוליכו למדי
[דף קג:]

1. כשנתנו לשליח בי"ד, לר"ש בן אלעזר – לא הוי השבה עד שיגיע ליד הנגזל או לשלוחו של נגזל, ולפי תנא דמתניתין – הוי השבה, וזהו מפני תקנת השבים.
 - תוס' מבינים מרש"י: ששליח בי"ד שומרה בידו עד שיקחנה הנגזל, ותוס' מפרשים: שנותנים לשליח בי"ד שיתן לנגזל, ובנתינתו לשליח נפטר רק מאחריות הדרך ולא מהשבה. ושתקנה זו היא אף כשהוצאה יתירה על הקרן.
 2. כשהוצאות הדרך מרובות מהקרן, ר"א בר צדוק אומר: תקנה גדולה התקינו שיכול ליתן קרן וחומש לבי"ד ומביא אשמו ומתכפר לו, אף לפני שהנגזל בא לקחתו.
- לתירוץ ראשון בתוס':⁽⁶⁰⁾ זהו אפי' לר"ע, ולתירוצם השני – זהו רק לר"ט, אבל לר"ע חייב להוליכו למדי.

מקורות והערות

57 במסכת ב"מ. 58 ד"ה הגזול. 59 ד"ה שכבר. 60 ד"ה ורבי טרפון.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ד

3. כשאינו מוצא בי"ד – תוס' (60) כותבים: שלר"ט אם ההוצאות יתירות על הקרן, יכול להניחו בידו, אך חייב לצאת ידי שמים, ולר"ע – אף בדיני אדם צריך להוליכו למדי.

מט. נתינה לשליח אם פוטרת את המשלח מאונסי הדרך [דף קד. קד:]

1. שליח שעשאו בעדים ליקח חוב או פיקדון או גזילה מיד פלוני, לרב חסדא לרבי יוחנן ולר' אלעזר – הוי שליח, ולפי רבה – לא הוי שליח.

רש"י (61) כותב: שמחלוקתם כשבעל הממון מינה שליח בפני עדים לקבלם ממנו ונתנם לו, ותוס' (62) כותבים: שהגמ' הסוברת שלא הוי שליח, זהו מפני שבעל הממון אמר לשליח "תאמר לו שישלח לי על ידך", ולא אמר זאת בפני המשלח.

2. כשהמשלח שלח ביד שכירו ולקיטו של בעל הממון בלא שאמר "שלח" עמם – לכו"ע לא הוי שליח.

3. כשבעל הממון אמר למשלח "תשלח ביד פלוני" – לכו"ע הוי שליח.

תוס' (63) כותבים: שאם בעל הממון נתן לשליח ממון לקנות עבורו, הוי כששלחו בפני הנותן, והנותן פטור מאונסי הדרך.

4. נתנו ביד שליח בי"ד, לתנא דמשנתנו – הוי שליח ונפטר מאחריות החפץ, בין אם בעל הממון עשאו שליח ובין אם המשלח עשאו שליח, ולפי ר"ש בן אלעזר – השואל נפטר רק באם המשאל שלחו.

5. כששלח בעל הפיקדון בדיוקני, כשאין עדים חתומים והחזיר השומר לשליח – לא הוי השבה.

6. כששלח בעל הפיקדון בדיוקני, ויש עדים חתומים, לרב יהודה אמר שמואל – לא הוי השבה, ולרבי יוחנן – הוי השבה.

"דיוקני", לרש"י – היינו שבעל הפיקדון מסר לשליח סימנים, ואמר לו "לך הראה לפלוני ויתן לך מעות שיש לו בידו" והחתים עדים, לפירוש ראשון בתוס' – היינו שכתב הסופר בשטר בשמו "שלח לי מעות על ידי פלוני" וחתם בדיוקני ולא את שמו, ולפירוש השני – אף כשאמר לו "שלח על ידי פלוני" לא מהני אלא אם אמר ליה בפניו.

7. כשכתב לו "התקבלתי" – כתיבת "התקבלתי" אינה משנה את הדין, שהרי אם המקבל מת בטלה השליחות, לכן אינו מחויב לתת לשליח את המעות, וחייב למסור לשליח רק באם המפקיד הקנה את המעות לשליח בקנין "אגב".

ג. קנין מעות אגב קרקע, ואם יכול לפדות מע"ש במעות אלו [דף קד:]

תוס' (64) כותבים: שאם מודה שיש לו קרקע מהני מדרבנן, ולכן אינו יכול לפדות מע"ש במעות אלו הקנויים לו רק מדרבנן.

נא. גזל ומת לענין השבת קרן וחומש [דף קד : קה.]

1. היורשים חייבים את הקרן: א. כשהגזילה קיימת, מפני כבוד אביהם. ב. כשהאב הוריש קרקעות באופן שעמד בדין קודם מיתתו ויצא חייב, ולכן חייבים אף כשאין גזילה קיימת.

2. היורשים חייבים גם בחומש: א. כשהאב נשבע והודה באופן שהוריש קרקעות. ב. כשהבן נשבע במזיד על גזילה קיימת הנמצאת ברשותו והודה, שאז הבן חייב את החומש מחמת שבועת עצמו, ולכן זהו גם באופן שהאב לא הוריש קרקעות.

3. היורשים חייבים בקרן ופטורים מהחומש: א. כשהאב נשבע ולא הודה, באופן שהיורשים הודו ולא נשבעו על כך, והגזילה קיימת, או כשהאב הוריש קרקעות. ב. כשנשבע על גזילה קיימת ולא הודו. ג. כשהאב עמד בדין ויצא חייב בלא שהודה והוריש קרקעות, והבנים כפרו נשבעו והודו על גזילה שאינה

מקורות והערות

61 ד"ה שליח שעשאו בעדים. 62 ד"ה שליח. 63 ד"ה שליח, רבה. 64 ד"ה אגב.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

קיימת, וזהו לפי שאין משלמים כופר על כפירת שיעבוד קרקעות. ד. כשנשבעו לשקר בטעות, כגון שלא ידעו שהגזילה אצל אחרים.

4. היורשים פטורים גם מהקרן: א. כשאין גזילה קיימת והאב לא הוריש אחריות נכסים. ב. כשאין גזילה קיימת, והאב לא עמד בדין בחייו ולא הודה, שפטורים אף אם הוריש אחריות נכסים.

נב. חיוב השבה וליך אחריו למדי כשגזל פרוטה ויותר, והזול או מחל חלקה [דף קה.]

1. כשגזל יותר מפרוטה והנגזל מחל לו חוץ משהו פרוטה ואין הגזילה קיימת – אינו חייב לילך אחריו למדי, ואם הגזילה קיימת, לפירוש ראשון בגמ' אליבא דרב פפא – צריך לילך אחריו למדי, הואיל וחיישינן שמא תייקר, וללשון השני אליביה – לא צריך.

2. גזל ג' אגודות בשווי ג' פרוטות והזולו ועמדו על ב' והחזיר ב' – חייב להחזיר את השלישית.

תוס' (65) כותבים: שזהו דוקא אם האגודה השלישית בעין, אבל אם לאו – משלם שו"פ כמו שהיתה בשעת הגזילה. ושה"ה בגזל אחת בשווי פרוטה והזולה.

3. גזל ג' אגודות שוות שתי פרוטות והחזיר שתיים, תוס' (65) כותבים: שלרבא לא חייב להחזיר לו שלישית, ולשמא תייקר לא חיישינן.

4. גזל ב' אגודות בפרוטה והחזיר אחת – רבא מסתפק אם קיים בזה מצות השבה, ופושט שאינו חייב להחזיר את השני, ושמצות השבה לא קיים. תוס' (66) כותבים: שרבא לא פושט אלא בא לומר שלא מעכב מצות השבה, ושמצות השבה לא קיים.

נג. כלי חרס המוקף פתיל שניקב ושנסתם [דף קה.]

1. שיעור הנקב להציל את מה שבתוכו מטומאת אוהל, לרש"י (67) – עד שינקב רובו, ולתוס' (68) – הוא רק כשניקב פחות מכונס משקה.

2. כשסתמוה שמרים, באופן שהנקב יותר מכונס משקה ופחות מרוב – הוא סתימה.

3. כשסתמוה שמרים, באופן שהנקב יותר מרובו – לא הוא סתימה.

4. נקב בחבית שסתמוה שמרים, לענין שהמשקין שבתוכו יכשירו את הזיתים – תוס' (69) כותבים: שלא הוא סתימה, והזיתים בתוכו לא הוכשרו לקבל טומאה.

נד. קרבן שבועה [דף קה:]

1. כשתבע את חבירו ואמר לו "הילך" – פטור מקרבן שבועה, דאין כאן כפירה.

2. כשתבע את חבירו ולא אמר לו "הילך", וכפר על חמץ שגזל ונשבע אחר שנאסר, לרבא – הוא ספק אם נחשב לכפירת ממון, ולרבה – פשוט שנקרא כפירת ממון וחייב.

3. המשביע עד אחד שכפר ונשבע "איני יודע לך עדות", לת"ק (וכן סובר רבי חנינא) – העד פטור מקרבן שבועה, דמאחר והנתבע יכול לישבע ולא לשלם, נקרא גורם לממון, ולרבי אלעזר ב"ר שמעון (וכן סובר שמואל) – חייב קרבן שבועה, דיתכן והנתבע היה מודה ומשלם, וכממון דמי.

4. כשהכיר בה ולא במוצאה או במוצאה ולא בה – בן עזאי אומר: שדומה לדין הקודם.

נה. הכופר במלוה או בפיקדון ונמצא שקרן ליפסל לעדות ולהחשב גזלן [דף קה: קז:]

1. כשלא נשבע ואין עדים המעידים שהפיקדון בידו – כשר לעדות.

מקורות והערות

65 ד"ה אמר. 66 ד"ה מצות השבה. 67 בפרק המצניע. 68 ד"ה הרי. 69 ד"ה אגף.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

- במלוה – זהו אף אם יש עדים שחייב לו, בפיקדון אם קיימא באגם – לא הוי כפירה, ולכן לא נעשה גזלן ואינו חייב באונסין, דאישתמוטי קמישתמט.
2. כשיש עדים שבשעה הכפירה, הפיקדון היה אצלו, לרב ששת – נפסל לעדות, ונעשה גזלן, וחייב באונסי הפיקדון, ולרמי בר חמא (עכ"פ לפי מה שהקשה על רב ששת) – לא נעשה גזלן.
3. כשכפר בפיקדון ונשבע – לכו"ע פסול לעשות ונעשה גזלן וחייב באונסין.
- לתוס' (70) – חייב בכפל ונעשה גזלן רק לענין חיוב אונסין, אך מרש"י (71) משמע: שנעשה גזלן גם לענין שיפטר מכפל.
4. הכופר במלוה ונשבע, לרש"י (72) – דינו כפיקדון שפסול.

נו. אם שבועה קונה

[דף קו.]

1. כשנשבע מחוץ לבי"ד או כשקפץ ונשבע והודה או בפיקדון כשטוען טענת גנב ובאו עדים לפני שהודה – לכו"ע חייב בקרן.
2. במלוה או בפיקדון כשטוען טענת "אבד" ונשבע ע"י הדיינים ובבי"ד בלא שהודה, לר"נ – שבועה אינה קונה, לרב – קונה.
3. כבדין הקודם באופן שהודה, לר"נ – אינה קונה, לרבא – גם רב מודה בזה, ולפי רב אשי אליבא דרב – בטענת אבד כשהודה לפני שבאו עדים פטור מקרן.

נז. הטוען טענת גנב בפיקדון לענין שבועה, כפל ד' וה'

[דף קו :-קח.]

1. כשנשבע (פעם אחת) בבי"ד על פי בי"ד "שנגנב" ובאו עדים שגנבו – חייב כפל אחד.
2. כבדין הקודם באופן שאחר שבאו העדים שוב נשבע "שנגנב" – רב פפא מסתפק אם חייב פעמים כפל.
3. כשיש עדים שגם טבח – דינו כגנב שמשלם ד' וה', חוץ מאופנים שגנב שטבח פטור מד' וה', שגם כאן פטור מד' וה', דהיינו כשאכלו נבילה, או למ"ד שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה גם כשאכלו טריפה פטור, או בנן פקועה למ"ד הפוטרו משחיטה, או כשב"ד אמרו לו "צא תן לו כפל" ואח"כ טבח, דנחשב לגזלן, שפטור מד' וה', וכן בשותף שטבח שלא לדעת חבירו, כשהודה לפני שבאו עדים, דמודה בקנס פטור.
4. כשתבע בעודו קטן, או כשהנתבע אכלו לפני שהקטן הגדיל – הנתבע פטור משבועה ומכפל.
5. כשנתן לקטן ותבעו כשהוא גדול והחפץ בעין או אכלו כשהוא גדול, לרב אשי – פטור, שהרי הנתנה היתה בקטנותו, ולרב חייא בר אבא – חייב שבועה וכפל, דלא גרע מטוען טענת גניבה באבידה.
- תוס' (73) כותבים: שרבי חייא בר אבא מחייב רק כשהקטן טוען "ברי שהחפץ עדיין אצלך", אבל בלא זה פטור, דיש לנתבע מיגו "האכלתיך כשהיית קטן".
6. כשהחפץ אינו בעין או כשאכלו כשהוא קטן – לכו"ע הנתבע אינו חייב שבועה.
7. כשכפר בפיקדון והודה במקצת – חייב שבועה וכפל.
- לר' חייא בר יוסף – חיוב שבועה וכפל היא באם השליחות יד היתה לפני שבאו העדים, ולרב ששת – להיפך, באם השליחות יד היתה אחר שבאו העדים, והגמ' מסתפקת: אם לרבי יוחנן החיוב בשני האופנים או רק כשלא שלח יד.
8. כשכפר בכל הפיקדון, לר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ורמי בר חמא – אינו חייב שבועה וכפל. לרש"י ולרביב"א אליבא דר' חייא בר יוסף – חייב שבועה וכפל, ולפי ר"ת – לכו"ע פטור משבועה ומכפל.

מקורות והערות

(70 דף קז: ד"ה ושלח. 71 דף קז: ד"ה מ"ט. 72 דף קו. ד"ה בפיקדון. 73 ד"ה אבל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

9. כשהוברר שנגנבה אצל השו"ח בפשיעה – פטור מכפל שהרי לא גנבה.
10. כשנשבע על טענת אבידה ואח"כ על טענת גניבה – פטור מכפל חומש ואשם.

נח. כופר הכל ומודה במקצת הטענה במלוה ובפיקדון [דף קז.]

1. במלוה – כשכופר הכל פטור משבועה חמורה, וכשמודה במקצת חייב שבועה.
2. בפיקדון כשכופר במקצת וכופר במקצת "להד"מ" – חייב שבועה.
3. בפיקדון כשכופר במקצת וכופר במקצת "נאנסו" או "נגנב", לרש"י וריב"א – לכו"ע חייב שבועה, ולפי ר"ת – להסוברים "עירוב פרשיות" חייב שבועה, ולהסוברים אין "עירוב פרשיות" פטור בנאנסו עד שיהא כפירה מושלמת.
4. בפיקדון כשכופר בכל וטוען "להד"מ" או "החזרתי", לר' חייא בר אבא א"ר יוחנן – פטור משבועה. לרש"י – ר' חייא בר יוסף, מחייב שבועה, ולפי ר"ת והריב"א – לכו"ע פטור משבועה.
5. בפיקדון כשטוען נאנסו בלא שהודה במקצת, לרש"י – תלוי במחלוקת ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ור' חייא בר יוסף בדין הקודם, ולר"ת – לכו"ע פטור משבועה.

נט. שומר שנשבע לענין חומש ו/או אשם [דף קז. קז : קח.]

1. כשנשבע לשקר "נגנב" או "אבד" כשהודה מעצמו על כפירת ממון – חייב קרן חומש ואשם אף אם השביעו שלא בפני בי"ד.
2. כבדין הקודם באופן שלא הודה כלל – פטור מחומש ואשם.
3. כשנשבע לשקר "נגנב" ובאו עדים שגנבו – חייב בכפל.
4. כשנשבע לשקר "אבד" ובאו עדים שגנבו – חייב בקרן, ואם השבועה היתה על פי בי"ד ובבי"ד ועל כפירת ממון למ"ד ובאופנים שחייב בקרן – חייב גם חומש.
5. כשהודה אחר שבאו עדים, תוס'⁽⁷⁴⁾ כותבים: שחייב גם חומש.

ס. הנשבע שני פעמים לענין חומש ו/או אשם על השבועה השניה [דף קח.]

1. כשנשבע "נגנב" ושוב נשבע "נגנב" – עיין לעיל נושא נז, וכל שחייב בכפל פטור מחומש.
2. כשנשבע "אבד" ושוב נשבע "נגנב" – פטור מכפל וחומש.
3. כשנשבע נגנב ושוב נשבע "אבד" – פטור מחומש, דממון המחייבו כפל פוטרו מחומש.
- רש"י כותב: שכן קיי"ל לעיל דף סה:.. תוס'⁽⁷⁵⁾ כותבים: שגם פטור מאשם, דשבועה ראשונה נעשה גזלן ובשניה הוי שבועת ביטוי, ושאם אומר: מה שנשבעתי "נגנב" הכוונה "אבד", והודה ששיקר, חייב באשם על שבועתו השניה, דלא הוי שבועת ביטוי.
4. נשבע "אבד" ושוב נשבע "אבד" והודה – חייב על כל שבועה ושבועה חומש ואשם.
- תוס'⁽⁷⁶⁾ כותבים: שזהו דוקא כשהודה פעם אחת על כל השבועות, אבל כשהודה לפני שנשבע שבועה שניה – משלם רק על הראשונה, ולא על השניה, דהודאתו מחייבתו באונסי הפיקדון, ומה שנשבע אח"כ הוי שבועת ביטוי.

סא. תשלום חומש במקום כפל ולהיפך [דף קח.]

1. כשנשבע "נגנב" ואח"כ שוב נשבע "אבד" ועדים מעידים "שלא נגנב", והודה "שלא אבד" – חייב בכפל

מקורות והערות

74 דף קח. ד"ה ובאו. 75 ד"ה כגון. 76 ד"ה טען.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחודרות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ולא בחומש, דממון המחייבו כפל פוטרו מן החומש, (כדקיי"ל כרבנן דרבי יעקב לעיל דף סה: – רש"י דף קז: ד"ה בעי רמי').

2. כשנשבע "אבד" ואח"כ שוב נשבע "נגנב" – רש"י(77) ותוס'(75) כותבים: שפטור מן הכפל, מפני שכבר יצא ידי הבעלים בשבועתו הראשונה, תוס'(78) מוסיפים: שזוהו אפי' גם כשהודה בינתיים.

3. כשמסר שורו לב' שומרים, ונשבעו "נגנב", ואחר ששומר אחד הודה באו עדים – זהו הספק בגמ' אם אחר שהראשון שהודה משלם חומש אם השני חייב בכפל או שלא משלמים חומש וכפילא על ממון אחד.

4. נשבע כמה שבועות על קרן אחד – חייב חומש על כל אחת ואחת.

לרש"י(79) – ה"ה שמשלם כפל כמה פעמים.

ס.ב. תשלומי כפל למפקיד או לשומר

[דף קח. קח:]

1. נשבע ולא שילם – למפקיד, שילם ולא נשבע – לשומר.

2. נשבע ושילם והוכר הגנב, לאביי למפקיד, לרבא – לשומר.

תוס'(80) כותבים: זהו כששילם מרצונו אבל אם שילם מפני כפית בי"ד – רבא מודה שמשלם למפקיד.

ס.ג. גנב שהודה לשומר או למפקיד להחשב מודה בקנס

[דף קח:]

1. תבעוהו בעלים לשומר ושילם והוכר הגנב, והודה לשומר – הוי מודה בקנס, והגמ' מסתפקת: אם הודאתו למפקיד גם הוי הודאה.

2. שומר שנשבע שבועת אמת "נגנב" ולא שילם ואח"כ הגנב הודה לשומר, לרש"י – הוי הודאה, לאית דגרסי רש"י מביא – לא הוי הודאה.

3. שומר שנשבע לשקר, והגנב הודה לשומר, לרש"י אליבא דרב כהנא בדעת רבא – אין הודאתו הודאה, לאית דגרסי רש"י מביא בדעת רב כהנא אליבא דרבא – הוי הודאה, ולפי רב טביומי בדעת רבא – הוי ספק בגמ' ולא איפשטא.

4. עמד לישבע ולא הניחוהו – הגמ' מסתפקת אם הודאתו לשומר הוי הודאה.

ס.ד. נגנבה באונס מבית שומר אם השומר חייב לעשות דין עם הגנב

[דף קח:]

1. כשהוכר הגנב לפני שהשומר נשבע – אם הוא שומר שכר, עושה עמו דין ואינו נשבע, ואם הוא שומר חנם, לאביי – נשבע ונפטר, לרבא – עושה עמו דין ואינו נשבע.

2. כשקדם ונשבע (קודם שהוכר הגנב), לאביי – כשו"ח, לרבא – עושה עמו דין.

ס.ה. דינו של הטוען טענת אבד או גנב בפיקדון

[דף קח:]

ס.ו. הגוזל את אביו ונשבע לו ומת האב לענין קרן חומש ואשם

[דף קח:--קט:]

1. כשהגזילה קיימת – צריך להוציא את הגזילה מתחת ידו, ומשלם קרן וחומש (ואשם) לבניו או לאחיו.

לרש"י(81) זהו כשהודה אחר מיתת האב, ו"לבניו או לאחיו" היינו לבניו של אביו או לאחיו של אביו אם אין לו בנים, ולתוס' – בניו של הגזולן קודמים לאחי אביו, ואם אין לגזולן בנים נותן לאחיו.

2. אם אינו רוצה לוותר על חלקו או שאין לו נכסים כל כך – לווה מאחרים ומשיב ל"בניו או לאחיו" ובעלי חוב באים ונפרעים.

תוס'(82) כותבים: שבאין גזילה קיימת, יכול לעשות כן ע"י שיתן "לבניו או לאחיו" קרקע במתנה גמורה

מקורות והערות

(77) ד"ה או דילמא. (78) ד"ה הואיל. (79) ד"ה לקרן. (80) ד"ה רבא. (81) במשנה ד"ה ונשבע לו. (82) ד"ה לווה.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

ואף בלא אפותיקי, ואף כשיש לו שאר נכסים במה לפרוע. אבל כשגזילה קיימת, לפירושם הראשון – צריך שיפרש שמלוה עליה או שיעשנה אפותיקי ואח"כ יחזירנה לבניו או לאחיו, ולפירושם השני – אין צריך ליתן להם מתנה גמורה, שהרי לא נתן להם אלא רק לשם השבה, ולכן הבע"ח יכול לגבות גם כשנתן להם מטלטלין, ואף שלא פירש "שמלוה עליה" ולא עשאה אפותיקי.

3. כשאינו מוצא שום יורש, לתנא דמשנתינו – מחילת הגזול אינה פוטרתו השבה, רב יוסף מפרש: שיתן הגזילה לארנקו של צדקה, ורב פפא מוסיף: שצריך שיאמר "זה גזל אבי".

לפי רבי יוחנן ורבא – לריה"ג הגזול יכול למחול לעצמו, ואז אינו חייב בהשבה, ואפי' לא זקפם עליו במלוה, ומשנתינו ר"ע הוא, ולפי רב ששת – ריה"ג סובר שרק לאחרים יכול למחול אבל לעצמו לא, ושם זקפו מהני מחילה לעצמו, ושר"ע סובר שאפי' לאחרים אינו יכול למחול, ומשנתינו יכולים להעמידה אפי' כריה"ג.

סז. המודר הנאה מאביו ומת האב, ודין המודר הנאה מחבירו

[דף קט.]

1. כשהאב אמר "קונם אם אתה נהנה משלי" – אם מת ירשנו, ואם האב הוסיף "בחייו ובמותו" – אם מת לא ירשנו, ויחזיר לבניו או לאחיו, ואם אין לו – לוהו ובעלי חוב באים ונפרעים.

תוס' (83) מסופקים: אם היתר זה רק כשאין לו מה יאכל.

2. המודר הנאה מחבירו – תוס' (83) מביאים: שאם אין לו מה יאכל, ילך אצל חנוני הרגיל אצלו. ומפרשים: דהיינו רק כשהחנוני נותן למודר דרך מתנה, והמדיר נותן לחנוני בדרך מתנה.

3. לר"ת – אסור לפרוע לו חובו, הואיל ומשתרשי ליה, ושם לוח ע"מ שלא לפרוע – מותר.

סח. חיוב השבה בגזול מגירות או מגר (קטן וגדול) ומת

[דף קט. קט:]

1. כשכפר לגר בחייו ונשבע לו וחזר והודה לאחר מיתה – קנאו השם, וצריך ליתן קרן וחומש לכהנים שבאותו משמר.

תוס' (84) מפרשים: שהיינו למשמר שהיה בשעת הבאה.

2. כשכפר ונשבע לו ושמע שמת הגר, והיה מעלה כספו ואשמו לירושלים ופגע בגר וזקפו עליו במלוה ומת, לר"ע – צריך להוציא את הגזילה מתחת ידו, כיון שלא יכול למחול לעצמו, וזהו אפי' זקפו עליו במלוה, ולריה"ג – זכה הלה במה שבידו בקרן ובחומש.

לפי רבי יוחנן ולפי רב ששת אליבא דר"ע – גם הנגזל לא יכול למחול לו, ולפי רבא – לכו"ע יכול הנגזל למחול לו.

לפי רבי יוחנן ורבא אליבא דריה"ג – זהו מפני שכשהודה לו בחייו הגזילה נהפכת למילוה, והנגזל יכול למחול לו והוא יכול למחול לעצמו ואפי' כשלא זקפו עליו במלוה, ולפי רב ששת אליבא דריה"ג – פטור רק כשהגר זקפו עליו במלוה, אבל כשהודה בלא שזקפו חייב, משום שלא יכול למחול לעצמו.

3. כשגזל מגירות שאין לה יורשים או מקטן או כהן שגזל מגר והודה לאחר מיתה הגר – הגזול חייב ליתנה לכהנים.

סט. שדה היוצאה לכהנים ביוכל כשגאלה אחד מן הכהנים – השדה יוצאת תחת ידו ומתחלקת לכל

[דף קט:]

אחיו הכהנים של בני המשמר של היוכל

ע. זכותו של כהן בקרבנותיו

[דף קט : קו.]

1. כשכהן כשר לעבודה בא להקריב קרבנותיו – עבודתה ועורה שלו, אף כשבא להקריב במשמר שאינו שלו.

מקורות והערות

(83) ד"ה ב"ח. (84) ד"ה לכהן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. אם הכהן בעל מום – זכות ההקרבה לאנשי משמר, דלא ראוי לעבודה.
 - לרש"י בפירושו הראשון – עבודתה ועורה, דהיינו זכות האכילה היא שלו, דראוי לאכול, ולפירושו השני – עבודתה ועורה לאנשי משמר שהקריבוהו.
 3. זקן וחולה כשיכולים לעבוד – עבודתה ועורה שלו, כשלא יכול לעבוד כלל – הקרבן כולו לאנשי משמר, ואם כשיכול לעבוד ע"י הדחק – עבודתה שלו, דעבודה ע"י הדחק שמה עבודה, ואכילתה אינה שלו, דאכילה ע"י הדחק אכילה גסה היא ואינה כלום, ולכן נותנה לאנשי משמר.
 4. אם היה טמא או כהן טמא בגזל הגר – אין ראוי להקריב ואין חולק בקדשי קדשים.
 5. כהנים טמאים בקרבן ציבור, כשיש כהנים טהורים – הטמאים לא יכולים לעבוד ולא למנות שליח.
 - תוס' (85) כותבים: שזהו רק לטומאה דחוייה בציבור, אבל למ"ד הותרה – הטמאים יכולים לעבוד ולעשות שליח.
 6. כשהכהנים הטהורים הם בעלי מומים – הטמאים מקריבין והטהורים מקבלין אכילתה ועורה.
 7. כשהכהן הגדול אונן – נותנה לכל כהן שירצה, ועבודתה ועורה לאנשי משמר.
- רש"י מפרש: שמדובר בקרבן עצמו.

עא. הדרשות שדורשים חז"ל מהפסוק "אשם המושב"

[דף קט -:ק:]

1. בגזל את הגיורת נשבע והודה לאחר מיתה, שחייב ליתנה לכהנים.
2. כשגזל את הגר והחזירו בלילה או לחצאין, שלא יצא.
3. כשנתן לו את הקרן ולא את החומש, שאין החומש מעכב מלהקריב באם לא נתן ולבסוף נתן.
4. גזל כהן שאין בו שווה פרוטה לכל כהן וכהן – לרבא לא יצא עד שיהא השבה לכל כהן וכהן. רש"י מפרש: דהיינו לכל כהן וכהן שבמשמר ומוסיף משלו עוד להשלים.
5. הגזול חמץ מן הגר ועבר עליו הפסח והגר אינו קיים, צריך ליתן לכהנים כערך הדמים שהיה החמץ שוה בשעת הגזילה.
6. שאין חולקים גזל הגר כנגד גזל הגר.

עב. כסף ואשם בגזל הגר שניתנו למשמרת שלא בזמנה

[דף קי. קיא.]

1. כסף ליהויריב במשמרתו ואשם לידעיה במשמרתו – יצא.
2. אשם ליהויריב במשמרתו וכסף לידעיה במשמרתו של יהויריב והאשם קיים, לחכמים – בכל מקרה יחזיר אשם אצל כסף, דשלא כדין עשו בני יהויריב שקיבלו אשם לפני כסף, ולפי רבי יהודה – אם עדיין בני יהויריב במשמרתם יחזיר כסף אצל אשם, ורק אם בני יהויריב יצאו ממשמרתם – יחזיר אשם אצל כסף, ואם אח"כ גם משמרת בני ידעיה לא הקריבו את האשם – חוזר הדין להיות תלוי במחלוקת של רבי יהודה וחכמים.
3. אם קדמו בני יהויריב והקריבו את האשם – יחזור ויביא אשם אחר, ויקריבוהו בני ידעיה, וזכו הללו במה שבידם, דהיינו לעורו ובכל האשם.

מקורות והערות

(85) ד"ה אי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד טימנים קפג-ר

פרק עשירי

הגזול ומאכיל

א. הגזול ומאכיל לחבירו

[דף קיא:]

1. כשהאכיל את חבירו לפני שנתייאשו בעלים, לרב חסדא – רצה הנגזול מזה גובה רצה מזה גובה, הואיל ולפני היאוש הגזילה שייך לנגזל, והשני כשאוכלו הוי כגזולו, ולפי רמי בר חמא – הנגזול יכול לתבוע רק מהראשון.
 2. אם כשהאכיל את חבירו אחר שנתייאשו הבעלים – הבעלים יכולים לתבוע רק מהראשון.
- לתוס':⁽¹⁾ השני פטור גם כשלא היה שינוי רשות, כגון שנתייאשו הבעלים אחר שהגיע ליד השני.

ב. רשות יורש אם כרשות לוקח

[דף קיא:]

- לרמי בר חמא – כרשות לוקח, ולרבא – לאו כרשות לוקח.
- כן הוא לפי רש"י, אבל לפי הגירסא השניה ברש"י – למאן דמתני את רמי בר חמא אברייתא, רמי בר חמא לא פליג על רבא.

ג. הגזול ומאכיל לבניו ומת הגזולן

[דף קיא: קיב.]

1. כשאכלום לפני יאוש – כבנושא הקודם דין 1, שלרב חסדא – יכול הנגזול לתבוע גם מהבנים, ולרמי בר חמא – אין יכול לתבוע מהבנים, וחייבים רק דמי בשר בזול.
 2. כשאכלום לאחר יאוש ולא הניח אחריות נכסים – פטורים, כבנושא הקודם דין 2.
 3. אם באופן שהניח אחריות נכסים – חייבים לשלם, הואיל ונכסי האב נשתעבדו מחיים.
- תוס'⁽²⁾ כותבים: שזהו רק כשהאב עמד בדין שאז נחשב כמלוה בשטר או למ"ד מלוה על פה גובה מן היורשים, ואפי' כשלא עמד בדין.
4. אם הבנים הגדולים אמרו "יודעים אנו חשבונות שחישב אבינו עמך ולא נשאר חייב לך כלום" – פטורים.
 5. לפירוש השני בתוס'⁽³⁾ – זהו רק באופן שאין עידי גזילה אלא הודאת בנים.
- אם הבנים קטנים הם – פטורים על אכילתם.

ד. הגזול ומניח לבניו

[דף קיא: קיב.]

1. אם לבניו הגדולים, ועדיין לפני יאוש – חייבים להחזיר, שהרי הגזילה קיימת.
2. אם לבניו הגדולים ולאחר יאוש, למ"ד יאוש קני וכן למ"ד רשות יורש כרשות לוקח דמי (גם אם סובר יאוש לא קני) – אין חייבים לשלם, ואם זה בגזילת דבר שיש בו אחריות, דהיינו דבר מסויים, או פרה וחורש בה או חמור ומחמר בה או מיטה ומיסך עליה או שולחן ואוכל עליו – חייבים להחזיר מפני כבוד אביהן, ולפי רבא הסובר לאו כרשות לוקח אם סובר יאוש לא קני – מעיקר הדין חייבים לשלם גם בגזילת דבר שאינו מסויים, כיון שהגזילה קיימת.

מקורות והערות

(1) ד"ה גזל. (2) ד"ה ואם. (3) ד"ה ולא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשהניח לבניו הקטנים, לרבנן – יכולים לכופם להחזיר, כיון שהגזילה קיימת, ולפי סומכוס – פטורים.

תוס' (4) כותבים: 1. אם הניח האב אחריות נכסים, לפי רבנן – חייבים גם כשאין גזילה קיימת 2. אם סוברים יאוש לא קני, מחלוקת סומכוס ורבנן רק כשלא קנאוה, לרמי בר חמא – מחלוקתם רק לפני יאוש, אבל לאחר יאוש ובדבר שאינו מסויים, אפי' רבנן מודים שפטורים, דרשות יורש כרשות לוקח, לרב חסדא – מחלוקתם רק לאחר יאוש ואף בדבר שאינו מסויים, ופליגי אם מקבלים עדים להוציא מידו של קטן, אבל לפני יאוש, אפי' סומכוס מודה שהקטנים חייבים, ואילו לפי רב הסובר כרב חסדא "רצה מזה גובה רצה מזה גובה" וסובר יאוש קני – מחלוקתם רק לאחר יאוש בדבר מסויים, ופליגי אם מדרבנן בקטנים שייך הטעם של "כבוד אביהם" לחייבם להחזיר דבר מסויים.

ה. הגוזל ונותן לבניו [דף קיא:]

תוס' (5) כותבים:

1. כשנתן להם לפני יאוש – לכו"ע חייבים לשלם.
2. כשנתן להם לאחר יאוש דבר שאינו מסויים לבניו הסמוכים על שולחנו, למטרת אכילה, לתירוצם הראשון – גם לרב חסדא פטורים, דנתינה הוי כשינוי רשות, ולתירוץ ה"אי נמי" שבתוס' – לרב חסדא חייבים, דנתינה לאכילה לבנים שסמוכים לא הוי שינוי רשות.
3. כשנתן לאחר יאוש דבר שאינו מסויים לבניו שאינם סמוכים על שולחנו – לכו"ע פטורים.
4. כשנתן להם לאחר יאוש בדבר המסויים, לפי רב חסדא – חייבים, וכן כותבים התוס' (עכ"פ בתירוצם השני) בדעת רב הסובר "יאוש קני", דמודה שחייבים משום כבוד אביהם, (לענין יתומים קטנים – עיין נושא קודם).

ו. היורשים אינם חייבים להחזיר מעות של ריבית [דף קיב.]

ז. שימוש הבנים בחפץ ששאל האב, וחיוב היורשים באונסין [דף קיב.]

1. ליורשין מותר להמשיך להשתמש בכל ימי השאלה שסוכם בין האב למשאליל.
2. כשמתה כדרכה באופן שהאב לא הניח אחריות נכסים – פטורים.
3. כשמתה כדרכה באופן שהאב הניח אחריות נכסים, לרב פפא וללשון השני אליבא דרבא – פטורים, דחיוב האונסין מתחיל בשעת האונס, ואז האב לא היה חי, ולפי הלשון השני ברבא – חיוב האונסין מתחיל משעת משיכה, וחל השיעבוד בחיי האב על נכסיו.
4. כשסבורים של אביהם היא וטבחוה ואכלוה, כשלא הניח להם אחריות נכסים – משלמים דמי בשר בזול.
5. כבדין הקודם, באופן שהניח להם אחריות נכסים – לכו"ע חייבים, הואיל והם אכלוה.
6. אם היורשין טבחוה בשבת – הדין תלוי בשני הלשונות הנ"ל דין 3.

ח. קבלת עדות נגד קטן [דף קיב. קיב:]

1. להוציא גזילה קיימת מקטן, לחכמים – מוציאים, ולסומכוס – אין מוציאין.
2. תינוק שתקף בעבדיו וירד לשדה חבירו ואמר "שלי הוא" – לכו"ע מקבלין ומוציאין מידו, ולכשיגדיל יביא עדים.
3. כשיש לתינוק חזקה דאבוה בשדה – לכו"ע אין מוציאין מידו.

מקורות והערות

(4) ד"ה קטנים. (5) ד"ה הגוזל.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי רש"י⁽⁶⁾ – זהו דוקא כשהקטן בבית ולא נותן למערער להכנס, ולפי התוס⁽⁷⁾ – זהו גם כשהמערער היה מוחזק בבית.

ט. קבלת עדות שלא בפני בעל דין

[דף קיב:]

1. כשהתובע או הנתבע הוא קטן – עיין נושא קודם.
 2. כשהתובע חולה או עדיו חולין או מבקשין לילך למדינת הים – מקבלין, תוס⁽⁸⁾ מסתפקים: אם זהו גם כששלחו לנתבע ולא בא, ונוטים לומר שמקבלין.
 3. כששלחו לנתבע ולא בא באופן שלא פתחו ליה בדיניה – תוס⁽⁸⁾ כותבים: שלפי הגירסא בגמ' "או שלחו" מקבלין, ונוטים לומר שאם התובע או עדיו לא היו חולין ולא מבקשים לילך למדינת הים, שלא מקבלין.
 4. כבדין הקודם ופתחו ליה בדיניה ובדנקט דיסקיא – מקבלין.
- תוס⁽⁸⁾ כותבים: שזהו אף אם לא היה אונס.

י. אמירת "לבי"ד הגדול קאזילנא" או לכוף לילך לבית הועד

[דף קיב:]

1. נתבע שאמר "לבי"ד הגדול קאזילנא" – שומעין לו.
2. תובע שאמר "לבי"ד הגדול קאזילנא", לתוס⁽⁹⁾ בשם הבה"ג – אינו יכול לומר כן, ולר"ת – יכול לומר כן.
3. לכוף לילך לבית הועד, תוס' מביאים: שלפי אמימר – רק המלוה יכול לכוף, אבל לא הלווה.

יא. קיום שטר שלא בפני בעל דין

[דף קיב:]

לפי רב – מקיימים, לפי רבי יוחנן – לא מקיימים, ורבא פוסק: שמקיימים גם אם עומד וצווח "שהשטר מזויף", ושם אמר "תנו לי זמן להביא עדים שהשטר מזויף" נותנים לו זמן, אם הביא פוסלין את השטר, ואם הגיע הזמן שקבעו ולא בא – עיין נושא הבא.

רש"י מפרש: שמקיימים רק באופן שהעדים החתומים מבקשין לילך למדינת הים, ותוס' סוברים: שמקיימים גם כשאין מבקשים לילך למדינת הים.

יב. "פתיחא"

[דף קיב: יג.]

1. כותבין "פתיחא" שטר שמתא על שאין פורע את החוב, על לווה שאמר "שיבוא לדין" ונתנו לו זמן בה"ב, וחזכו לו בה"ב ולא בא.
2. אם הנתבע לא בא אע"פ שהוא בעיר – כותבין לו מיד ולא מחכים בה"ב.

יג. "אדרכתא"

[דף קיב:]

1. אדרכתא – זהו פסק דין לתת כח למלוה ולמפקיד לירד לתוך נכסי הלווה והנפקד וליטלן בשומא בחובו או על פיקדונו.
 2. כותבין אדרכתא מיד א. לשומר שאינו רוצה להחזיר את הפיקדון. ב. ללווה שאינו רוצה לפרוע ואינו רוצה לבא לדין.
 3. לווה שאמר "שיבוא לבי"ד" ונתנו לו זמן – כותבין לו אדרכתא מיד, רק כשיש ג' התנאים הבאים: א. כשחזכו בה"ב ועוד תשעים יום ולא בא. ב. כשיש ללווה קרקעות. ג. כשהודיעו ללווה שכותבין לו אדרכתא.
- אם הלווה נמצא רחוק – כותבין מיד אחר שעברו התשעים יום, לצד ראשון בגמ' – אם יש שיירות

מקורות והערות

(6) ד"ה טרק. (7) ד"ה אבל. (8) ד"ה ושלחו. (9) ד"ה מצי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שהולכים למקום המצאו של הלווה ממתנינים י"ב חודש, ולמסקנת הגמ' – לא ממתנינים אלא רק באם המלוה אדם אלים, שאם יכתבו אדרכתא ויטרוף, יהיה קשה להוציא ממנו בדין. שאז ממתנינים י"ב חודש.

יד. נאמנות שליח בי"ד, אשה, ושכנים ליתן הזמנה או לומר "פלוגי אינו רוצה לבוא לבי"ד"

1. שליח בי"ד – נאמן כתרי, אבל לא כותבין שטר פתיחא על פיו.
2. אשה ושכנים – סומכים עליהם רק כשיש כל שלשת התנאים הבאים: א. הנתבע אינו בעיר. ב. הנתבע אינו עובר בפתח בי"ד. ג. הנתבע אמור להגיע באותו יום לעיר. אבל אם הוא בעיר או שעובר בפתח בי"ד או לא יגיע באותו יום – לא סומכים עליהם.

טו. קריעת ה"פתיחא"

1. כשכתיבת הפתיחא היתה מחמת שלא בא לבי"ד – קורעין רק אחר שיבוא לבי"ד.
2. כשכתיבת הפתיחא היתה מחמת שלא ציית לדינא – קורעין רק אחר שאמר "שישלם".

טז. פריטת כסף מגבאי המכס

1. מתיבת מוכסין ומכיס של גבאי המכס, שאין להם קצבה או שעומד מאליו – אסור.
2. ממעות המוכס המונחים בביתו או שבשוק ולא מן התיבה – מותר.
3. מתיבת מוכס העומד ע"י המלך ויש לו קצבה – מותר, ואף לקבל ממנו צדקה.
4. אם בא לתת למוכס מכס וצריך לקבל עודף – מותר לקבל אפי' מן התיבה.

יז. האם מותר להבריח מן המכס

1. באופנים שבנושא הקודם הדין שמותר לפרוט – אסור להבריח.
2. באופנים שבנושא הקודם הדין שאסור לפרוט – מותר להבריח.
3. מיהודי שקנה את זכויות המכס מהמלך ויש קצבה – אסור, דהוי גזל מהיהודי.
4. אינו יהודי שקנה זכויות מהמלך – למ"ד גזל עכו"ם אסור אסור, למ"ד שמותר – אם אין חילול ד' מותר.

יח. לידור להורגין

1. באופנים שאסור להבריח – אסור לידור.
2. באופנים שמותר להבריח – מותר לידור.
3. לידור לעכו"ם שקנה זכויות מהמלך וביש לו קצבה – מותר רק כשאין חילול ד'.
4. מגר תושב שקנה זכויות מהמלך וביש לו קצבה, ובאופן שאין חילול ד', לרב יוסף אליבא דר"ע – אסור, ולרבא – מותר.

יט. גזל וגניבה מעכו"ם, הפקעת הלואתו, החזרת אבידתו, ולהטעותו

- כשיש חילול ד' – בכל מקרה אסור, כשאין חילול ד' – הדינים כדלהלן:
1. גזל עכו"ם, לרב יוסף – מותר, לאביי ורבא – אסור.
- תוס'⁽¹⁰⁾ כותבים: שגניבה דינה כגזילה.

מקורות והערות

(10) ד"ה הכי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

2. הפקעת הלואתו – רבא סובר: שלרבי ישמעאל מותר, ולר"ע אסור, מפני קידוש ד'.

3. אבידתו וטעותו – אם אין חילול ה' לכו"ע מותר.

כ. עדות לטובת גוי בערכאות

[דף קיד.]

1. כשהערכאות מחייבים ממון גם על פי עד אחד – אסור לו לילך לבד, ואם הלך – משמתין אותו.

2. כבדין הקודם, באופן שרוצה לילך יחד עם חבריו להעיד נגד ישראל אחר – אין איסור.

3. כשהערכאות מחייבים רק על פי ב' עדים – באדם לא חשוב מותר, אבל באדם חשוב שהערכאות סומכין עליו כבי תרי ומוציאין ממון על פיו – הגמ' נשארה בספק.

כא. "דינא דבר מצרא" בישראל המוכר לגוי

[דף קיד.]

דינא דבר מצרא – אין, אבל משמתין אותו שלא ימכור לגוי, אלא אם מוכן לקבל המוכר כל חיובי אונסין שיבואו מחמת הגוי.

תוס' (11) כותבים: שזהו כשהישראל מוכן ליתן כמו שהגוי מוכן ליתן, אבל אם רוצה העכו"ם ליתן יותר אין משמתין אותו.

כב. מחשבה בעורות לעשית כלים לענין קבלת טומאה

[דף קיד.]

1. בעה"ב שחושב לעשות מעורות דבר שראוי לו בלא חסרון מלאכה – מחשבתו מטמאת, דבעה"ב אין עשוי למכרן.

2. עבדן שחושב כנ"ל – אין מחשבה מטמאת, דעבדן עשוי למכרן.

3. של גנב ושל גזלן, לת"ק – של גנב מטמאת, מפני שהבעלים מתייאשין, של גזלן לא, כי הבעלים לא מתייאשין, לר"ש – להיפך, לרבי – בין בגנב בין בגזלן מסתמא מתייאשין.

לעולא – מחלוקתם בסתמא אבל אם שמענו מהבעה"ב שמתיאש – לכו"ע קנאו ומחשבה מטמאת, ולפי רבה – בידוע נמי מחלוקת.

כג. קבלת חפץ גזול תמורת חפץ שנגזל ממנו

[דף קיד.]

לתנא דמתניתין – קנאו, והרי אלו שלו, (דס"ל דקנאו ביאוש ושינוי רשות – רש"י), לתנא דברייתא – לא קנאו, דיאוש לא קני, ומעיקרא באיסורא אתא לידיה, ולפי האיכא דאמרי בגמ' – יאוש קני, אך אם בא להחזיר (מפני שחסיד הוא – רש"י) יחזיר לבעלים הראשונים.

לפי הגמ' בהו"א – רב אשי מפרש את משנתינו "הרי אלו שלו" רק בליסטים עכו"ם, שמתיאש מלתובעו בדין, משא"כ בליסטים ישראל, ואילו רב יוסף מפרש, וכן למסקנת הגמ' ברב אשי – להיפך.

לעולא – משנתינו "הרי אלו שלו" זהו בגזלן ואלבא דרבי שמעון, וכן בגנב בידוע שהבעלים נתיאשו ודברי הכל הם, ורבה החולק על עולא – משנתינו רק כרבי שמעון ובגזלן.

אפשרות נוספת להעמיד את משנתינו: כרבי הסובר, ש"בסתמא" מתייאשין בין בגנב בין בגזלן.

כד. המציל מן הליסטים

[דף קיד.]

הגמ' מחלקת בין ליסטים ישראל לליסטים עכו"ם.

לרב אשי – בליסטים עכו"ם הרי אלו שלו, דמסתמא הבעלים מתייאשים, ולפי רב יוסף – להיפך.

מקורות והערות

(11) ד"ה עד.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

כה. גזלן או גנב שגנבו עורות וחישבוים לעשותם עוצבא או מיטה, לענין קבלת טומאה [דף קיד].

לת"ק – גנב מחשבה מטמאתן גזלן לא, לר"ש – להיפך, לרבי – בשניהם מחשבה מטמאתן.

לעולא – בידוע שהבעלים נתייאשו ד"ה קנאו ומחשבתן מטמאתן, ולרבה – מחלוקתם גם בידוע.

כו. גזלן או גנב שהקדישו או תרמו או עישרו את הפירות שגזלו [דף קיד].

תלוי במחלוקת שבנושא הקודם.

כז. נאמנות אשה וקטנה [דף קיד:]

בדאורייתא אין נאמנים, אך בעדות בדברים דרבנן – באופנים שבהמשך – האמינו להם:

1. משיאין אשה על פי קטן המסיח לפי תומו. רש"י (ד"ה לעדות אשה) מפרש: שמע מן התינוקות שהיו אומרים "הרי אנו הולכים לספוד ולקבור איש פלוני".

2. בנחיל של דבורים שנכנסו לרשותו של אדם, באופן שבעליהם מרדפין אחריהם, ואשה או קטן מסיחין לפי תומם "מכאן יצא נחיל זה", דקנין נחיל מדרבנן הוא.

3. האמינו לקטן המסיח לפי תומו "שהטבילוהו לאכול בתרומה". רש"י מפרש: שהיינו בתרומה דרבנן, ואליבא דמ"ד "לא קידשה לשעתה ולעתיד לבא"

4. שבויה שהסיחה לפי תומה "שלא נבעלה" הקילו בה רבנן.

כח. הצלת נחיל שלו כשנכנסו לשדה חבירו [דף קיד. קיד:]

1. מותר להכנס לשדה חבירו ליקח את הנחיל בתנאי שלא מזיק בכניסתו, ואם הזיק משלם מה שהזיק.

2. לקוץ סוכו של חבירו, לת"ק אסור גם אם רוצה ליתן דמים, לרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה – מותר בתנאי שמשלם את הדמים, וזהו "מתנאי בי"ד"

כט. המכיר כליו וספריו ביד אחר [דף קיד : קטו.]

1. ג' אופנים יש שאין הלוקח חייב להחזירם: א. כשלא יצא לו שם גניבה בעיר, דחוששין שמכרן לאחר ולקחן זה הימנו. ב. כשהגנב בא במחתרת, דהגנב חייב מיתה ונפטר מתשלומי השבת הגזילה. ג. לרש"י⁽¹²⁾ ולתוס'⁽¹³⁾: באם לקחו לאחר יאוש, מפני שיש יאוש ושינוי רשות.

2. כשיצא לו שם גניבה בעיר, בגנב שלא בא במחתרת ולפני יאוש, ובעה"ב העשוי למכור ספריו וכליו – הבעה"ב נאמן רק אם מחתרת חתורה בתוך ביתו, ובני אדם שלנו בתוך ביתו יצאו וחבילות כלים על כתפיהם, והכל אומרים "אלו ספריו וכליו של פלוני שנגנבו", וישבע לוקח כמה נתן ויטול מבעה"ב. לרש"י⁽¹⁴⁾ ולתוס'⁽¹⁵⁾: צריכים לפרט גם "ספר פלוני ופלוני", והאמירה צריכה להיות בשעת יציאת הקול.

3. כבדין הקודם בעה"ב שאינו עשוי למכור ספריו וכליו – הבעה"ב נאמן, גם אם אין עדים שמעידים "הללו ספריו וכליו של פלוני".

לפי רש"י⁽¹⁴⁾ – הבעה"ב נאמן רק כשבני אדם לנו בתוך ביתו ועמד והפגין בלילה ונמצא מחתרת חתורה, אבל "שם גניבה" לא מהני.

ל. תקנת השוק [דף קיד : קטו.]

יש אופנים שחכמים תיקנו "תקנת השוק" שהלוקח מגנב "ישבע כמה נתן ויטול", ויש אופנים שלא תיקנו, וכדלהלן:

מקורות והערות

(12) ד"ה נשבע. (13) ד"ה המכיר. (14) דף קטו. ד"ה לא. (15) ד"ה דקאמרי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משויירות ומחורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 05276-123000 02-5822919

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

1. כשלא הוכר הגנב והבעלים עדיין לא נתייאשו – עשו בו תקנת השוק.
2. כשהוכר הגנב לפני שהבעלים נתייאשו, לפי רב יוסף – אין תקנת השוק, שהרי השני שלקח אם אכלו לפני יאוש גם נחשב לגזול, לפי אב"י – עשו, ולפי רב פפא – רק רבי יוחנן סובר שעשו תקנת השוק אבל רב סובר שלא עשו.
3. כשהוכר הגנב ונתייאשו הבעלים ביד לוקח ולא ביד הגנב, לרב יוסף ולאב"י – לא נקרא שינוי רשות, וכיון שהגנב לא קנאו, הדינים כבדין הקודם, ולרב זב"ד – לרב משמיה דרבי חייה הוי שינוי רשות וקני, והלוקח אינו חייב להחזיר אפי' דמים, אבל לרבי יוחנן משמיה דרבי ינאי, לא הוי שינוי רשות ולא קני.
4. בגנב המפורסם בגניבותיו – לא עשו תקנת השוק.
5. גנב המפורסם בבישותא – אינו נקרא גנב מפורסם.
6. בגנב שאינו מפורסם שפרע חובו או כשפרע היקיפו – לא עשו בו תקנת השוק.
7. בגנב שאינו מפורסם שנתן את החפץ במשכון באופן שהחפץ שווה מאתיים ומשכן הלואה "מנה" – עשו בו תקנת השוק.
8. כבדין הקודם באופן שהחפץ שווה לחוב, לאמימר – לא עשו תקנת השוק, והבעלים נוטלים בחינם, ולפי מר זוטרא וכן הגמ' פוסקת – עשו בו תקנת השוק.
9. בגנב שאינו מפורסם שמכר חפץ ששווה מנה במאתיים, לרב ששת – לא עשו תקנת השוק, (ואפי' ליטול מאה – רש"י), ולפי רבא – עשו בו תקנת השוק, (אפי' ליטול מאתיים – רש"י). הגמ' פוסקת כרבא.
10. כשהלואה לגנב מעות, ואח"כ הגנב פרע את החוב בחפץ הגנוב, ע"מ לקבל הלואה נוספת, וקיבלה, ואח"כ הוכר הגנב, לרבינא – יש תקנת השוק על ההלואה השניה שכנגד החפץ שנתן, ולפי רב כהן נרשאה ולפי רבי אבהו – אין תקנת השוק, והבעלים נוטלים בלא נתינת דמים למלוה. הגמ' פוסקת כך להלכה.
11. בלוקח מלוקח שלקח מגנב שאינו מפורסם – עשו תקנת השוק.
12. כשהלוקח הראשון קנה בשמונים ומכר לאחר במאה ועשרים ואח"כ הוכר הגנב, לאב"י – הבעלים משלמים ללוקח השני רק שמונים, ואת הארבעים הנותרים יגבה הלוקח השני מהלוקח הראשון, ולפי רבא – הבעלים נותנים ללוקח השני כל מה ששילם, ואח"כ יגבו הבעלים ארבעים מלוקח ראשון ושמונים מהגנב.

לא. קנין גזילה ביאוש ושינוי רשות ולהיפך

1. הלוקח מגנב אחר יאוש – בעל החפץ עושה דין רק עם הגנב ולא עם הלוקח.
2. הלוקח מגנב והוכר הגנב לפני שהבעלים נתייאשו, לפי רב חסדא – רצה מזה גובה רצה מזה גובה, לחולקים על רב חסדא אם סוברים שבהוכר הגנב "אין תקנת השוק" – גובה רק מהראשון, (גם יכול ליתן דמים לשני ולגבות את חפצו – רש"י ד"ה הדין), ולפי החולקים על רב חסדא אם סוברים שיש תקנת השוק אף בהוכר הגנב – גובה מהשני רק מדרבנן מכת "תקנת השוק".
3. הלוקח מגנב לפני יאוש והוכר הגנב אחר יאוש, לאמוראים הסוברים "יאוש לא קני" – שינוי הרשות שהיה לפני היאוש לא נחשב לשינוי רשות ולא קנאו, והדינים כבדין הקודם, ולפי רב זב"ד אליבא דרב משמיה דרבי חייה – נחשב לשינוי רשות, והלוקח קנאו ביאוש ושינוי רשות, והדינים כהנ"ל דין 1.

לב. תשלומים למפסיד ממונו כדי להציל ממון חברו

1. השופך יינו כדי להציל דבשונו של חברו, באופן שנסדק הכד המכיל דבש וא"א להציל את הדבש – המציל זוכה בדבש, דאומר "מהפקירא קזכינא".
2. אם באופן שיכול להציל ע"י הדחק, ובסתמא כשלא התנה עם בעל הדבש כלום – במשנתנו מבוואר:

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

שאינן לו אלא שכרו (שכר כלים ושכר פעולה - רש"י), ובברייתא (דף קיד:): מבואר: שלפי רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה - יש תנאי ב"ד שיהא שופך יינו ומציל דבשונו של חבירו ונוטל דמי יינו מתוך דובשנו של חבירו.

3. אם כשיכול להציל, ובאופן שהתנה "אציל את שלך ואתה נותן דמי שלי" - חייב ליתן לו כל דמי יינו.
4. כשאין למציל הפסד - נותן לו רק שכר טירחה כפועל בטל.

לג. הפרשת תרומות ומעשרות מדבר האבד [דף קטו:]

1. הרואה שכדי יינו או כדי שמנו משתברות ויכול להצילם - אפי' לכתחילה יכול לעשותם תרו"מ על פירות אחרים שיש לו, שהרי יכול להצילם בלא שיגרם הפסד לכהן.
- תוס' (16) כותבים: שאם הפירות נמצאים במקום אחר, הוי שלא מן המוקף שלכתחילה לא תורמין חוץ מלצורך שבת ויו"ט שיכול לתרום אפי' לכתחילה שלא מן המוקף.
2. אם באופן שאי אפשר להציל כלל - אין תרומתו תרומה ואפי' בדיעבד. רש"י מפרש: שזהו מפני שהפירות הפקר ואין בהם זכיה.
3. בכדי שמן טמאים כשיכול להצילם ע"י הדחק, (שאי הצלתם גורמת הפסד מרובה לכהן - רש"י) - לכתחילה לא יתרום, ובדיעבד תרומתו תרומה.
4. ביין חדש טמא כשיכול להצילם ע"י הדחק, לבית שמאי הסוברים: "שחיישינן לתקלה" ואין ראוי לישנו - אפי' לכתחילה יכול לעשות את היין תרומה ומעשר על פירות טמאים אחרים, (לר' נחמיה - רק בדמאי אפשר לתרום מן הטמא על הטמא, ולרבנן - אפשר אפי' בודאי טבל), ולב"ה הסוברים "שלא חיישינן לתקלה" וראוי לישנו - לכתחילה אסור לתרום.
- לרש"י אליבא דב"ש - זהו מפני שבאי הצלתם יש רק הפסד קטן, ולתוס' (17) - זהו רק כשאין שום הפסד.

לד. הפרשת תרו"מ מיין טבל או משמן טבל טמאים שנתגלו [דף קטו:]

1. ביין חדש שאינו ראוי לזילוף באופן שנתערב הארס וא"א לתקנו, לב"ש הסוברים שא"א לישנו - אין תרומתו תרומה אפי' בדיעבד, ולב"ה - תרומתו תרומה, דאפשר לישנו.
2. אם כשהארס נתערב, לר' נחמיה - מותר לתרום אפי' לכתחילה, הואיל ואפשר לתקנו ע"י מסננת, ולפי רבנן - אי אפשר לתקנו במסננת, והדין תלוי במחלוקת ב"ש וב"ה שבדין הקודם.
3. ביין ישן שראוי לזילוף ובשמן הראוי להדלקה ואפי' בחדש - לכו"ע לכתחילה לא יתרום, משום הפסד הכהן, ובדיעבד בכל מקרה תרומתו תרומה.

לה. יין תרומה שנטמא [דף קטו: קטז.]

לבית שמאי - בכל מקרה ישפך מיד, דחיישינן לתקלה, לב"ה - מותר לעשותו זילוף, דלא חיישינן לתקלה, ללשון א' בגמ' אליבא דרבי ישמעאל ברבי יוסי - כשהיין בבית תעשה זילוף, ואם בשדה תשפך, וללשון ב' בגמ' אליביה - בישן תעשה זילוף ובחדש תשפך.

לו. אם חוששין לתקלה [דף קטו:]

1. בחבית יין של תרומה שנטמאת - עיין נושא קודם.
2. בגידולי תרומה - תוס' (18) מביאים: שלכו"ע הם כתרומה.

מקורות והערות

(16) ד"ה הרי. (17) ד"ה וכל. (18) ד"ה אתי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויסיפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. בחיטי תרומה שנטמאת – תוס' (18) מביאים: שלכאורה לרבי יוחנן מותר להדליק בהם, ולרב הונא אסור, ושאפשר להסביר שלשניהם מותר.

לז. גובה התשלום למציל ממון חבירו [דף קטז. קטז.]

1. כשהתנה עם חבירו ליתן לו דמי חמורו ואח"כ חמורו עלה מאליו – חבירו חייב ליתן לו דמי החמור, דמן השמים ריחמו על המציל.

2. כשירד להציל ולא הציל – אין לו אלא שכרו, שהרי לא עשה שליחותו.

לח. השוכר פועל להציל חמורו ולא הציל [דף קטז. קטז.]

משלם שכרו רק כפועל בטל, ואם כשנמצא החולה מת או הבריא – משלם לו כמה שהתנה.

לט. חישוב תשלומין בשיירא שהלכו בדרך והיו להם הוצאות [דף קיז.]

1. כשההוצאות מחמת שבאו לטורפם – מחשבין לפי הממון בלבד.

2. כשההוצאות מחמת ששכרו תייר – מחשבין אף לפי נפשות.

3. בספינה שעמד נחשול לטובעה והקילו ממשאה – מקילין לפי משאוי השווה ולא לפי ממון, ולא ישנו ממנהג הספנים.

מ. חישוב תשלומין במציל שיירא מן הגייס [דף קטז:]

1. כשאחד מהשיירא הציל, באופן שגם הם יכלו להציל – אם הוא אינו שותף, מה שהציל הציל לאמצע.

2. אם באופן שלא יכלו להציל – הכל לעצמו.

3. כשאחד מהשיירא הציל, באופן שיכולים להציל ע"י הדחק, לרב אשי – בסתמא כשלא התנה עמם, והוא אינו שותף, מה שהציל הציל לאמצע, ואם כשהתנה שמציל לעצמו והבעלים שמעו ושתקו והציל, הציל לעצמו.

4. כששותף הציל שלא לדעת חבירו, לרמי בר חמא – הציל לאמצע.

רש"י (19) מפרש: דבשותפין אין הבדל אם יכולים להציל או לאו.

5. כששותף הציל והתנה שמציל לעצמו – הציל לעצמו, רש"י (20) מפרש: דמעכב חלקו את מה שהציל.

6. בפועל, לפי רבא – בסתמא הציל לאמצע, ואם התנה – מציל לעצמו.

מא. הגזול שדה ונטלוה מסיקין, ודין המוסר ממון חבירו [דף קטז:]

1. כשהמסיקין באו שלא מחמת הגזול, ולא היה מכת מדינה – הגזול חייב.

2. כשהיה מכת מדינה – אומר לו "הרי שלך לפניך".

3. אנסוהו מסיקין להראות להם קרקעות והראה להם גם של נגזל – חייב. (עיין במורחב שזהו לכו"ע).

מב. מראה שדה חבירו למלך [דף קטז: קיז.]

1. כשהראה מעצמו בלא אונס – חייב מדינת דגרמי.

תוס' (21) מוסיפים: שזהו אפי' כשלא ברור שיטלוה.

2. כשהראה מעצמו מחמת שהיה לו עם חבירו ריב על בעלות הממון, לאביי – יכול המוסר לומר, "מה שמסרתי את שלי מסרתי", ולרבא – משמתנין ליה עד שיבוא לדין.

מקורות והערות

(19) ד"ה הכא. (20) ד"ה פליג. (21) ד"ה לא צריכא, קמא.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויספיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

מג. ישראל שאנסוהו גויים והראם ממון חבירו

[דף קטז: קיז.]

1. כשאנסוהו להראות ממון חבירו בלא שנשא ונתן ביד – פטור, ואם כשנשא ונתן ביד – חייב.
2. אם העמידוהו על יד הממון באופן שהם יכולים להגיע לבדם לממון – פטור אפי' נשא ונתן ביד.

מד. היתר מיתת "מוסר"

[דף קיז:]

מסיפורו של רב כהנא אנו למדים שאם אמרו למוסר "אל תמסור, אל תמסור" ואמר "אמסור, אמסור" מותר להורגו.

מה. שומר שאנסוהו ליתן את הפיקדון

[דף קיז:]

1. כשאנסוהו ליתן כוס כסף שהופקד אצלו, לרבה – בכל מקרה פטור, לאביי ורב אשי – כשהשומר עשיר חייב, דבאו לשודדו, והרי מציל עצמו בממון חבירו, ואם השומר עני פטור, כיון שבאו על דעת הכוס. תוס'⁽²²⁾ מוסיפים: שפטור אפי' נשא ונתן ביד.
2. כשאנסוהו ליתן להם כסף פדיון שבויים שהופקד אצלו, לרבה – פטור, אפי' נשא ונתן ביד, דאין לך פדיון שבויים יותר מזה, ולאביי – חייב, דמציל עצמו בממון חבירו הוא.

מו. רודף או נרדף ששברו כלים

[דף קיז:]

1. רודף – פטור, בין כששיבר כליו של נרדף ובין כלים של אחר, דמתחייב בנפשו ואיכא קלב"מ.
2. נרדף ששיבר כלים של רודף – פטור, שלא יהא ממונו חביב עליו יותר מגופו של רודף.
3. נרדף ששיבר כלים של אחר – חייב, דאסור להציל עצמו בממון חבירו.
4. רודף אחר אדם הרודף להרוג אחר – הרודף השני פטור אף כששיבר כלים של אחרים, ולא מן הדין, אלא שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שמציל את חבירו מן הרודף.

מז. תשלומי גזילה בגוזל שדה ופרה רבוצה בו ושטפם נהר

[דף קיז:]

לפי ר' אלעזר – קרקע נגזלת, ולכן חייב להעמיד לנגזל. 1. שדה אחרת, 2. פרה, ולפי חכמים – קרקע אינה נגזלת, ולכן יכול הגזלן לומר "הרי שלך לפניך" ופטור גם על הפרה, שהרי לא משכה ולא קנאה.

מח. החזרת גזילה, הלואה ופיקדון במדבר

[דף קיח.]

1. כשמעשה הגזילה ההלואה והפיקדון היו בישוב – לא יחזירנו במדבר, שאינו מקום שימור.
2. כשהיה תנאי מפורש שיחזיר במדבר – יכול להחזיר גם במדבר.
3. כשבזמן ההלואה אמר בעל הממון "אני יוצא למדבר", והלווה או הנפקד אמר "גם אני יוצא למדבר אי בעינא לאהדוריה ניהלך התם מהדרנא לך" – יכול להחזיר גם במדבר אף שלא התנה תנאי גמור.

מט. תביעת המלוה או המפקיד או בעל האבידה להחזיר ממנו בכל מקום

[דף קיח.]

1. הלואה – ניתנת לתביעה בכל מקום, דיד מלוה על העליונה.
2. אבידה ופיקדון – לא ניתנו להתבע אלא במקומן.

נ. שמא ושמא, ברי ושמא, ברי וברי

[דף קיח.]

1. בשמא ושמא כשהנתבע אומר "איני יודע אם החזרתי לך" – פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
2. בשמא ושמא כשהנתבע אומר "איני יודע אם נתחייבתי לך" – פטור אפי' מדיני שמים.

מקורות והערות

(22) ד"ה ואי.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות ושמורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

3. כשלתובע יש טענת ברי ואין לו עדים, והנתבע טוען שמא "איני יודע אם החזרתי לך" – חייב אפי' בדיני אדם.
4. כבדין הקודם, כשהנתבע טוען "איני יודע אם נתחייבתי לך", לרב הונא רב יהודה – חייב לשלם, דברי עדיף, ולרב נחמן ורבי יוחנן – לאו ברי עדיף, ופטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים.
5. לרש"י: (23) לר"נ ורבי יוחנן – משביעין אותו שבועת היסט "שאינו יודע", תוס' כותבים: שדברי רש"י הם רק כלישנא קמא במסכת שבועות, אבל ללישנא בתרא שם – כשאין דררא דממונא אין שבועה, ולפי"ז ה"ה בסוגייתנו, ושנראה שהלכה כלישנא קמא.
6. לפי ר"ת – במקום שאין דררא דממונא הוא ספק ולא מחייבים שבועה, ושמע ר"י, שר"ת היה מניח לדיינים לחייב שבועה, רק שהוא לא היה רוצה לדון כן, ושלרב האי גאון – רק משמתין אותו על תנאי שיהא בשמתא אם הוא חייב ואינו מודה לו.
7. כשיש לתובע עדים על ההלוואה והנתבע טוען "ברי שהחזרתי" – תוס' (24) כותבים: שלכו"ע פטור מלשלם, ומדרבנן חייב שבועת היסט "שפרע", ואם כשטוען "איני יודע אם החזרתי" – לכו"ע חייב לשלם.
8. כשלתובע אין עדים וטוען ברי והנתבע טוען ברי "שלא לויתי" – תוס' (24) כותבים שפטור אפי' משבועה.
9. כבדין הקודם באופן שהנתבע טוען "ברי שהחזרתי", תוס' (24) מביאים: שלל"ק בשבועות – חייב שבועה "שהחזיר" שהרי הודה שלוה, ושללישנא בתרא – היה מקום לומר שפטור משבועה שהרי יש לו מיגו "לא לויתי", אך ר"י ראה את ר"ת שחייב שבועה, כיון שיש דררא דממונא, בהודאתו "שלוה".

נא. הגונב טלה מן העדר והחזירו בלא ידיעת הבעלים [דף קיח.]

1. כשהחזירו לדעת, לשמואל לר' יוחנן ורב חסדא – כל שלדעת המנין פוטרו מאחריות הטלה, ולפי רב – כל שהכירו הבעלים שנגנב מהם אם לא הודיעם שהחזירו אינו נפטר מהאחריות.
2. כשהחזיר שלא לדעת, והבעלים מנו את הצאן, לרב ושמואל – כל שלא לדעת המנין פוטרו ממצות ההשבה, לר' יוחנן – אפי' מנין לא צריך, כיון שלא הרגישו בחיסרון, ולפי רב חסדא – כל שלא הודיע לבעלים אין אחריותו יורדת, כיון שהטלה למד לצאת וצריך שמירה יתירה.
3. כשהחזיר שלא לדעת, והבעלים לא מנו את הצאן, לרב ושמואל – חייב באחריות, שהרי לא היה דעת או מנין, לרבי יוחנן – פטור מאחריות, שהרי לא הרגישו בחסרון, ולר' חסדא – צריך דעת כנ"ל בדין הקודם.

נב. כשגנב טלה מיוחד שחזרתו ניכרת או מעות מכיס או שומר שגנב מרשות עצמו לענין חזרה שלא לדעת [דף קיח:]

1. כשגנב טלה מיוחד שחזרתו ניכרת והחזירו שלא לדעת – רב מודה שהגנב נפטר מהאחריות.
2. כשגנב מעות מן הכיס באופן שהבעלים ידעו מהגניבה – הדין בדיוק כבנושא הקודם דין 1.
3. כשגנב מעות מן הכיס באופן שהבעלים לא ידעו מהגניבה, לרבי יוחנן – פטור מאחריות. שהרי לא הרגישו בחיסרון, ולפי רב ושמואל – כל שלא היה דעת או מנין עדיין חייב באחריות, ורב חסדא מודה להם, דס"ל שכיס אינו דומה לטלה.
4. שומר שגנב מרשות עצמו, לרבי ישמעאל – למקום שגנב יחזיר, לר"ע – צריך דעת בעלים.

נג. הגוזל את חבירו והבליע לו את הגזילה [דף קיח:]

ברייתא אחת אומרת שיצא, ובברייתא השניה נאמר שלא יצא.

מקורות והערות

(23) ד"ה פטור. (24) ד"ה רב נחמן.

וצדקתו עומדת לעד זהו הקונה ספרים ומשאלין לאחרים

כל הזכויות משוייכות וממורות כולל העתקה וכו' למחבר, ויטפיש, טל: 02-5822919-05276

ניתן להשיג על מסכתות: בבא קמא, קידושין, בבא מציעא, כתובות, גיטין, סוכה, מכות, מגילה, ביצה, ראש השנה ועל יור"ד סימנים קפג-ר

לפי אוקימתת ה"סברוה" בגמ' – כים הוי לדעת, הואיל ואדם ממשמש בכיסו כל שעה, והברייתות פליגי במחלוקת רב ושמואל לעיל נושא נא דין 1, אם ב"לדעת" מנין פוטר, לפי האוקימתא השניה – הברייתות פליגי אם כים הוי "לדעת" והמנין פוטר או "שלא לדעת" וכרב חסדא שצריך דעת. לאוקימתא השלישית בגמ' – בברייתא אחת מדובר שהגזלן השליך לכיס של נגזל, ובברייתא השניה מדובר שהשליך לידו של נגזל, והברייתות לא פליגי, ולאוקימתא הרביעית – בברייתא אחת מדובר כשיש מעות אחרים בכיס, ובברייתא השניה מדובר כשאין מעות אחרים בכיס, גם לאוקימתא הזאת הברייתות לא פליגי.

נד. לקנות מרועים בגדים וגיזי צמר [דף קיח:]

1. בגדים תפורים – מותר ליקח, דקנאם בשינוי.
 2. שני גיזי צמר שאינן תפורים או שני צאן, לת"ק – אסור, דהבעה"ב לא מרגיש בגניבתם, ולפי רבי יהודה – ביתיות מותר מדבריות אסור.
 3. שלש גיזי צמר שאינם תפורים או שלש צאן – בריאות מותר, כחושות אסור, דאינו מרגיש.
 4. ד' וה' גיזי צמר שאינם תפורים או ד' וה' צאן – מותר.
- ללישנא קמא בגמ' – ארבעה מתוך חמש מותר, וללישנא בתרא – ארבעה מעדר קטן וחמש מעדר גדול.

נה. קניית דברים מאומן, משומרי פירות ואריס, מגזלן וכדומה [דף קיט.]

1. משומרי פירות כשמוכרים בפרהסיא מפתח הגינה – אם לא אומרים "הטמן" מותר, אבל אם מוכרים מאחורי הגינה או אומרים "הטמן" – אסור.
2. משומרי פירות כשמוכרים לא בפרהסיא – אסור.
3. מאריס – מותר.
4. מגזלן כשלא שקנאם בשינוי, לרב – מותר רק אם רוב ממונו משלו, לשמואל ורב יהודה – מותר אף אם רק מיעוט ממונו הוא שלו.
5. מגזלן שקנאם בשינוי מעשה שאינו חוזר – מותר לקנות.
6. מבדדין – לוקחים מהם זיתים במידה, ושמן במידה, אבל לא זיתים מועטים ושמן מועט.
7. מן האומן שמסרק בגדי אחרים ליקח מוכין, במקום שנהגו להשאירן אצל הסורק – מותר, אך במקום שנהגו להחזירן לבעה"ב – אסור, דחזקתן גנובים.
8. ליקח מהם כר או כסת מלאה מוכין – מותר, דקנאם בשינוי מעשה.
9. ליקח חתיכות בדים או תלושים של צמר מן האומן הצובע בגדים – אסור.
10. ליקח בגד צבוע מן האומן הצובע בגדים – מותר.